

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ülker Özlem TÜRKMEN

DEMRE (ANTALYA) İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

Coğrafya Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ülker Özlem TÜRKMEN

DEMRE (ANTALYA) İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

Danışman

Prof. Dr. İhsan BULUT

Coğrafya Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Ülker Özlem Türkmen'in bu çalışması, jürimiz tarafından Coğrafya Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hasan KARA (İmza)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. İhsan BULUT (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Halil HADİMLİ (İmza)

Tez Başlığı: Demre (Antalya) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 13/02/2024

Mezuniyet Tarih 18/04/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Demre (Antalya) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Ülker Özlem TÜRKMEN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

15/04/2024

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Ülker Özlem TÜRKMEN
Öğrenci Numarası	20194008526
Anabilim Dalı	Coğrafya
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. İhsan BULUT
Doktora Tez Başlığı	Demre İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2350341735
Rapor Tarihi	15.04.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 6 Alıntılar dahil: % 6
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 186 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Prof. Dr. İhsan BULUT İmza	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLOLAR LİSTESİ	v
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	vii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
HARİTALAR LİSTESİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
ÖZET	xiii
SUMMARY	xiv
ÖNSÖZ	xv
TEŞEKKÜR.....	xvii
GİRİŞ.....	2
1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri	3
2. Çalışmanın Amacı ve Önemi	7
3. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	9
4. Konu İle İlgili Önceki Araştırmalar	11

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. Yer Yapısı ve Yer Şekli Özellikleri	16
1.1.1. Araştırma Sahasının Depremsellik Durumu	20
1.2. İklim Özellikleri.....	23
1.2.1. Sıcaklık Özellikleri.....	24
1.2.2. Basınç ve Rüzgârlar	27
1.2.3. Nem ve Bulutluluk	32
1.2.4. Yağışlar	34
1.3. Hidrografik Özellikler.....	39
1.4. Toprak Özellikleri.....	43
1.5. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri.....	45

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Demre İlçesi Yerleşme Coğrafyası	50
2.1.1. Yerleşme Üzerinde Etkili Olan Faktörler.....	52
2.1.2. Yerleşmenin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi.....	56
2.1.3. Yerleşmenin yapısı ve Arazi Kullanımı	61
2.1.4. İlçenin Fonksiyonel Özellikleri.....	67
2.1.4.1. İdari Fonksiyonu.....	69
2.1.4.2. Sağlık Fonksiyonu	71
2.1.4.3. Sosyal Fonksiyonu.....	72
2.1.4.4. Kültürel Fonksiyonu	79
2.1.4.5. Turizm Fonksiyonu	84
2.1.4.5.1. Doğal ve Beşeri Alanlar.....	88
2.1.4.5.2. Tarihi ve Kültürel Çekicilik Alanları.....	97
2.2. Nüfus Özellikleri.....	111
2.2.1. Nüfus Hareketleri/Göçler	116
2.2.2. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri	118
2.2.3. Nüfusun Nitelikleri.....	120
2.2.3.1. Doğum ve Ölüm Oranları	120
2.2.3.2. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	122
2.2.4. Eğitim ve Kültür Durumu	126

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. Arazi Kullanımı	136
3.2. Tarımsal Faaliyetler	137
3.2.1. Demre Örtüaltı Tarımı.....	140
3.2.1.1. Örtüaltı Sebze Tarımı	144
3.2.1.2. Örtüaltı Meyve Tarımı.....	149
3.2.2. Bahçe Tarımı	150
3.2.3. Tarla Tarımı.....	155
3.3. Hayvancılık	157
3.4. Turizm.....	160
3.5. Ulaşım ve Sanayi	163

3.6. SWOT Analizi	165
SONUÇ	168
KAYNAKÇA.....	175
ÖZGEÇMİŞ	186

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Demre İlçesinin Jeolojik Yaş Basamakları	18
Şekil 1.2. Çalışma Alanı ve Çevresine Ait Sayısal Yükseklik Modeli	19
Şekil 1.3. Kaş- Kekova Fay Zonu.....	20
Şekil 1.4. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, 7000 Yıl Önce	22
Şekil 1.5. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, 3000 Yıl Önce	22
Şekil 1.6. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, Günümüz	22
Şekil 1.2. Demre Çayı Taşkın Risk Haritası.....	41
Şekil 2.1. Likya Bölgesi	57
Şekil 2.2. İlçe Merkezine En Yakın İki Plaj (Taşdibi-Sülüklü) ve Yapım Aşamasındaki Yeni Liman.....	65
Şekil 2.3. Demre Şehir Merkezi	66
Şekil 2.4. Demre İlçesi İdari Sınırları.....	70
Şekil 2.5. İlçe Merkezinin Denize Göre Konumu	71
Şekil 2.6. Demre Yıllara göre Nüfus Değişimi Şeması.....	114
Şekil 2.7. İlçelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Durumu	119
Şekil 3.1. Demre İlçesinin 2004 Yılındaki Görünümü.....	135
Şekil 3.2. Demre İlçesinin Güncel Uydu Fotoğrafı (2023)	135
Şekil 3.3. Kaş-Demre-Finike Arası Karayolu	164

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarının Uzun Yıllar Sıcaklık Değerleri Ortalamasının Aylara Göre Dağılımı	24
Tablo 1.2. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Ortalama Maksimum Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.....	25
Tablo 1.3. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Ortalama Minimum Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.....	26
Tablo 1.4. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Hava Basıncı Ortalamaları	27
Tablo 1.5. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar (1982-2022) Rüzgar Verileri.....	28
Tablo 1.6. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Ortalama Rüzgâr Hızı (m/sn) Değerleri	29
Tablo 1.7. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Ortalama Nispi Nem (%) Değerleri.....	32
Tablo 1.8. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar (1982-2022) Su Buharı ve Bulutluluk Değerleri	33
Tablo 1.9. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Toplam Yağış (mm) Değerleri.....	34
Tablo 1.10. Kale-Demre İstasyon Verilerine Göre Uzun Yıllar (1982-2022) Yağış (mm) Değerleri	35
Tablo 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Dağılımı	62
Tablo 2.2. Demre İlçe Merkezi Sağlık Fonksiyonu Verileri	72
Tablo 2.3. Demre İlçesi 2022 Yılı Mahallelere Göre Nüfus Verileri.....	112
Tablo 2.4. Demre İlçesi Yıllara Göre Göç Verileri	117
Tablo 2.5. Demre İlçesi Nüfusun Sektörel Dağılımı (2021)	119
Tablo 2.6. Demre İlçesi Yıllara göre Doğal Nüfus Artışı	122
Tablo 2.7. Demre 2022 Yılı Okuma-Yazma Verileri.....	127
Tablo 2.8. Demre 2022 Yılı Lisans ve Lisansüstü Fakülte Mezunları İnsan Sayısı.....	127
Tablo 2.9. Demre 2022 Yılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Kurumlarda Öğretmen, Öğrenci ve Derslik Dağılımı	129
Tablo 2.10. Erken Çocukluk Eğitiminde İlçenin Okullaşma Oranları	130
Tablo 2.11. Demre İlçesi Öğrenci Başına Okunan Kitap Sayısı	130
Tablo 2.12. Demre 2022 Yılı Okullardaki Kitap Sayıları	131
Tablo 2.13. Demre İlçesinde Yıllara göre Sosyal Yardıma İhtiyacı Olan Öğrenci Sayısı	132
Tablo 2.14. Demre İlçesi Yıllara göre Okul Düzeylerinde Sosyal Faaliyet Oranı.....	132
Tablo 2.15. Sosyal Faaliyet ve Spor Faaliyetlerinde Yıllara göre İlçe Verileri	132
Tablo 3.1. Demre 2022 Yılı Tarım Alanı Dağılımı.....	137
Tablo 3.2. Demre 2022 Yılı Örtüaltı Tarım Alanı ve Seracılıkla Uğraşan Hane Sayısı Dağılımı.....	141
Tablo 3.3. Demre İlçesi 2022 yılı Sera Alanlarının Mahallelere göre Dağılımı	143
Tablo 3.4. Demre Örtüaltı Tarımı Sebze Ürünleri 2022 Yılı Ekilen Alan ve Üretim Miktarları Dağılımı.....	144

Tablo 3.5. Demre Son 10 Yıllık (2013-2022) Sebze Ürün Miktarları Karşılaştırması	146
Tablo 3.6. Demre Son 4 Yıllık (2019-2022) Sebze Ürün Miktarları Karşılaştırması	147
Tablo 3.7. Demre Yıllara Göre Örtüaltı Meyve Tarımında Muz Ekim Alanı ve Üretim Miktarı	149
Tablo 3.8. Demre İlçesi 2022 Yılı Meyve Ekim Alanı Dağılımı	150
Tablo 3.9. Demre 2022 Yılı Bahçe Tarımı Ürün Değerleri.....	151
Tablo 3.10. Demre İlçesi Yıllara Göre Meyve Alanı (da) Dağılımı.....	152
Tablo 3.11. Demre 2022 Yılı Hububat ve Diğer Bitkiler Ekim Alanı Dağılımı	155
Tablo 3.12. Demre 2022 Yılı Hayvan Varlığı	158
Tablo 3.13. Demre Arıcılık Sektörü Durumu.....	158
Tablo 3.14. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem Tesislere Gelen Toplam Kişi Dağılımı.....	161
Tablo 3.15. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem Tesislerin Doluluk Oranı	161
Tablo 3.16. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem Tesislerde Ortalama Kalış Süresi	161
Tablo 3.17. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem Tesislere Gelen Kişilerin Toplam Geceleme Sayıları.....	161
Tablo 3.18. Demre İlçesi 2021 Yılı Mahallelere Göre Tesis Dağılımı	162

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Demre İlçesinin Genel Görünümü.....	5
Fotoğraf 2. İlçe Merkezinin Genel Görünümü.	6
Fotoğraf 1.1. Beymelek Lagünü.....	43
Fotoğraf 1.2. Demre Çayı.....	43
Fotoğraf 1.3. Andriake Kuş Cenneti Bataklık Alanı.....	
Fotoğraf 1.4. Burguç Şifalı Soğuk Suları	43
Fotoğraf 1.5. Toprak Formasyonlarının Çayağzı Mevkiden Görünümü.....	44
Fotoğraf 1.6. Demre Çayağzı Mevkii, Bitki Vejetasyon Değişikliği	47
Fotoğraf 2.1. Demre Yerleşim Yoğunluğunu Oluşturan Seraların İlçedeki Dağılımı.....	52
Fotoğraf 2.2. Demre İlçe Merkezinden Bir Görünüm ve Fotoğraf 2.3. Demre Meydanı.	56
Fotoğraf 2.4. Demre İlçesi Şehir Merkezi Girişi	56
Fotoğraf 2.5-6. Demre İlçesi Rekreasyon Alanları.....	74
Fotoğraf 2.7-8. Demre- Kekova Festival Afişleri.....	74
Fotoğraf 2.9. Demre Güreş Organizasyonu-2018	75
Fotoğraf 2.10. Demre Yörük Göçü Organizasyonu	76
Fotoğraf 2.11.Yöresel Kıyafetleriyle Yörükler	77
Fotoğraf 2.12-13. Demre Geleneksel Deve Güreşleri	77
Fotoğraf 2.14. Demre’de Günümüzde Göçer Hayat Yaşayan Şavlı Ailesi	81
Fotoğraf 2.15-16. Hayvanlarıyla Birlikte Yörük Kadını ve Şavlı Ailesinin Mutfağı.	82
Fotoğraf 2.17-18. Yaşam Alanının Dışarıdan Görünümü ve Oğlakların Koyulduğu Ahır Alanı.	82
Fotoğraf 2.19. Çok Amaçlı Büyük Oda.....	82
Fotoğraf 2.20. Beymelek Taş Evi.....	84
Fotoğraf 2.21-22-23. Beymelek Taş Evinde Bulunan Yörük Kültürüne Ait Öğeler	84
Fotoğraf 2.24-25. Din Adamlarının Yönlendirdiği Aziz Nicholas Yortu	86
Fotoğraf 2.26-27. Aziz’in Mezarı Başında Mum Diken Hristiyanlar ve Aziz Nicholas Yortuna Katılanlar	86
Fotoğraf 2.28-29. Kaş ve Demre İlçelerinde Ekonomik Hayata Katılan Kadınlar	88
Fotoğraf 2.30. Demre Limanı	88
Fotoğraf 2.31. Kekova İskelesi.....	89
Fotoğraf 2.32. Simena İskelesi	89
Fotoğraf 2.33-34. Demre İlçesinin Batı Kıyıları, Kekova Bölgesindeki Koylardan Bazıları ..	90
Fotoğraf 2.35-36. Demre İlçesinin Doğusunda Demre-Finike Arası Koylardan Bazıları.	90
Fotoğraf 2.37. Taşdibi Sahili	91
Fotoğraf 2.38 ve 2.39. Taşdibi Sahilinden Görünümler	92
Fotoğraf 2.40. Sülüklü Kumsalından Görünümler	92
Fotoğraf 2.41-42. Sülüklü Plajında Denize ulaşan Caretta Carettalar ve Sülüklü’deki Kum Zambakları.....	93
Fotoğraf 2.43. Demre Çayağzı Plajı	93
Fotoğraf 2.44-45. Çayağzı Andriake Kamp Alanı	94
Fotoğraf 2.46. Çayağzı Plajından Denize Ulaşan Su Kaynağı	94

Fotoğraf 2.47-48. Burguç Şifalı Suları ve Tesisten Bir Görünüm.....	95
Fotoğraf 2.49. Beymelek Lagünü	96
Fotoğraf 2.50-51. Beymelek Mavi Yengeci ve Beymelek Balık Tesisi Ürünleri	96
Fotoğraf 2.55-56-57. Aziz Nicholas Frengi ve Kilise İçindeki Frenklerden Bazıları.	99
Fotoğraf 2.58-59. Noel Baba Kilisenin İç Galerileri.	99
Fotoğraf 2.60-61-62. Kilisenin İç Avlusundan Görünümler, İç Galeri ve Lahit.....	100
Fotoğraf 2.63-64. Kilise İkonalarının Bir Kısmı.	100
Fotoğraf 2.65. St. Nicholas Kilisesi Restorasyon Çalışması (2022)	100
Fotoğraf 2.66-67. Likya lahitleri ve Mezar Odaları.	102
Fotoğraf 2.68-69. Tiyatronun Batı Kesimi ve Myra Anfi Tiyatrosunun Sahne Bölümü.	102
Fotoğraf 2.70. Andriake, Demre Kuş Cenneti.....	103
Fotoğraf 2.71-72. Andriake Limanı Hasar Görmüş Yapı Örnekleri	104
Fotoğraf 2.73. Andriake Antik Kentinin Genel Görünümü	104
Fotoğraf 2.75. Andriake Kuş Cenneti, Flamingolar.	105
Fotoğraf 2.76-77. Likya Müzesi, Andriake Limanına Ait Öğeler.....	106
Fotoğraf 2.78-79. Likya Müzesi Galerilerinden Görünümler.	106
Fotoğraf 2.80-81. Likya Medeniyetleri Müzesinden Görünümler	106
Fotoğraf 2.82. Kekova Adası Genel Görünümü.....	107
Fotoğraf 2.83. Demre, Kekova,Üçağız ve Simena Yerleşim Alanlarının Genel Görünümü .	108
Fotoğraf 2.84-85. Üçağız ve Çevresinden Genel Görünüm.	108
Fotoğraf 2.86-87. Kaleköy ve Bölge Yerleşimi	109
Fotoğraf 2.88-89. Simena Lahitleri	109
Fotoğraf 2.90. Trysa Antik Kenti.....	110
Fotoğraf 2.91. Aperlai Antik Yerleşimi.....	110
Fotoğraf 2.92. Kyaenai Antik Kenti Tiyatrosu.....	110
Fotoğraf 2.93. Hoyran Antik Kenti	110
Fotoğraf 2.94. Soura (Sura)Antik Kenti.....	110
Fotoğraf 2.96. Çağman Köyünde Bulunan Antik Yapılar.....	110
Fotoğraf 3.1-2. Demre D-400 Karayolu	165

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. Demre İlçesinin Finike-Kaş-Demre Meteoroloji İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Ortalama Sıcaklık Değerleri Dağılımı	25
Grafik 1.2. Kale-Demre İstasyonu 1982- 2020 Arasında Demre Donlu (-0,1°C) Günlerin Aylara göre Dağılımı	27
Grafik 1.3. Demre İlçesinin Yıllık Rüzgârgülü Diyagramı	29
Grafik 1.4. Demre Kış Mevsimi Rüzgârgülü	30
Grafik 1.5. Demre Yaz Mevsimi Yıllık Rüzgârgülü	30
Grafik 1.6. Demre İlçesinin Finike-Kaş-Demre Meteoroloji İstasyonlarına Göre 2022 Yılı Ortalama Nispi Nem Değerleri.....	33
Grafik 1.7. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Toplam Yağış Dağılımı	35
Grafik 1.8. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağışlı Gün Dağılımı I.....	36
Grafik 1.9. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağışlı Gün Dağılımı II	37
Grafik 1.10. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağış Değerleri ile 2022 Yılı Değerlerinin Karşılaştırması	37
Grafik 1.11. Demre Uzun Yıllar (1982-2022) Yağış (mm) Ortalamasının Mevsimlere Göre Dağılımı	38
Grafik 1.12. Demre İlçesi Sulak Alan Dağılımı	40
Grafik 1.13. Demre İlçesi Bitki Örtüsü Dağılımı	46
Grafik 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Dağılımı	63
Grafik 2.2. Demre 2022 Yılı Mahallelere Göre Nüfus Dağılımı.....	112
Grafik 2.3. Demre'nin Yıllara Göre Nüfus Miktarı.....	113
Grafik 2.4. İlçe Nüfusunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (2022).....	115
Grafik 2.5. Demre 2022 Yılı Doğum ve Ölüm Dağılımı.....	120
Grafik 2.6. Demre İlçesinin Yıllara göre Doğum ve Ölüm Miktarları.....	121
Grafik 2.7. Yıllara göre Kadın ve Erkek Nüfusu.....	122
Grafik 2.8. Demre 2022 Yılı Nüfus Piramidi	123
Grafik 2.9. Demre Erkek-Kadın Nüfuslarının Oranları.....	124
Grafik 2.10. Demre İlçesi 2007 Yılı Nüfus Piramidi	125
Grafik 2.11. Demre İlçesi 2015 Yılı Nüfus Piramidi	125
Grafik 2.12. Demre İlçesi 2022 Yılı Nüfus Piramidi	125
Grafik 3.1. Demre Tarım Alanları Yıllar İçinde Değişimi	138
Grafik 3.2. Demre İlçesi Nadas Alanlarının Yıllara Göre Dağılımı.....	139
Grafik 3.3. Demre İlçesi Yıllara Göre Örtüaltı Tarım Alanı (da).....	140
Grafik 3.4. İlçe Örtüaltı Tarımında 2022 Yılı Yapı Dağılımı	142
Grafik 3.5. Demre İlçesi Yıllara Göre Örtüaltı Tarımı Yapı Dağılımı.....	142
Grafik 3.6. Demre Örtüaltı 2022 Yılı Sebze Ekim Alanı Dağılımı.....	145
Grafik 3.7. Demre Yıllara Göre Sivri Biber Ekim Alanları (da) Dağılımı.....	148
Grafik 3.8. Demre Yıllara Göre Domates Ekim Alanları (da) Dağılımı	148
Grafik 3.9. Demre Yıllara Göre Kapyra Biber Ekim Alanları (da) Dağılımı	148
Grafik 3.10. Demre Yıllara Göre Salatalık Ekim Alanları(da) Dağılımı	149

Grafik 3.11. Demre 2022 Yılı Meyve Üretim Miktarı Dağılımı	151
Grafik 3.12. Demre Yıllara Göre Meyve Ağaçları Sayısı Dağılımı.....	152
Grafik 3.13. Demre Yıllara Göre Nar Ağaçları Sayısı Dağılımı	153
Grafik 3.14. Demre Yıllara Göre Sofralık Zeytin Ağaçları Sayısı Dağılımı.....	153
Grafik 3.15. Demre Yıllara Göre Keçiboynuzu Ağaçları Sayısı Dağılımı.....	153
Grafik 3.16. Demre 2022 Yılı Hububat ve Diğer Bitkiler Alanı Dağılımı.....	155
Grafik 3.17. Demre Yıllara göre Buğday Ekim Alanı (da)	156
Grafik 3.18. Demre Yıllara göre Arpa Ekim Alanı (da).....	156
Grafik 3.19. Demre Yıllara göre Fiğ Ekim Alanı (da)	156
Grafik 3.20. Demre 2022 Yılı Hayvan Dağılımı.	159
Grafik 3.21. Demre 2022 Yılı Küçükbaş Hayvan Dağılımı.	159
Grafik 3.22. Demre 2022 Yılı Büyükbaş Hayvan Dağılımı.	159
Grafik 3.23. Demre İlçesi Yıllara Göre Tavuk Sayısı Varlığı.....	160
Grafik 3.24. Demre 2022 Yılı Diğer Hayvan Dağılım Grafikleri	160

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Demre İlçesinin Lokasyon Haritası	4
Harita 1.1. Demre İlçesi Fiziki Haritası.....	15
Harita 1.2. Demre İlçesi Jeoloji Haritası	17
Harita 1.3. Demre İlçesi Topografya Haritası	21
Harita 1.4. Demre İlçesi Hidrografya Haritası	39
Harita 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Durumu	61
Harita 2.2. Demre İlçesi Nüfusunun Mahallere Göre Dağılım Haritası	111
Harita 2.3. Türkiye İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri	118

KISALTMALAR

ADNK:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
a.g.e:	Adı Geçen Eser
BAKA:	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
KDH:	Kaba Doğum Hızı
KÖH:	Kaba Ölüm Hızı
ÇDR:	Çevre Durum Raporu
da:	Dekar
ha:	Hektar
FBFZ:	Fethiye Burdur Fay Zonu
İRAP:	İl Afet Risk Hazırlama Planı
KB-GD:	Kuzeybatı-Güneydoğu
km:	Kilometre
m:	Metre
MÖ:	Milattan Önce
MS:	Milattan Sonra
ÖÇK:	Özel Çevre Koruma
ÖÇKB:	Özel Çevre Koruma Bölgesi
SWOT:	Strengths (güçlü yönler), Weaknesses (zayıf yönler), Oppurtunities (fırsatlar), Threats (tehditler)
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
vb.:	Ve başkaları, ve benzeri
vd. :	Ve devamı
yy:	Yüzyıl

ÖZET

Antalya, coğrafi özellikleri ve iklim koşullarıyla Anadolu'da her dönem adından söz ettiren önemli yerleşimlerden biri olmuştur. Bölgenin tarihi birikimi ve kültürel çeşitliliği, ikliminin ve doğal güzelliklerinin yanı sıra farklı unsurları da bünyesinde barındırmasını mümkün kılmıştır. Bu çekici unsurları mikro düzeyde karşılayan ve çalışma sahasını oluşturan Demre, Antalya'nın tarım ve turizmde önde gelen yerleşimlerinden biridir.

Antalya Körfezi'nin güneybatısında ve Fethiye Körfezi'nin doğusunda kalan yerleşme, Torosların batı ucu olan Bey Dağları silsilesi ile çevrelenmiş iklim ve yer şekilleri bakımından korunaklı bir saha üzerinde gelişim göstermiştir. Demre Çayı'nın getirdiği alüvyonların üstünde kurulmuş ve bu verimli saha üzerinde yerleşimini sürdürmüştür. Nüfusu 2022 yılı verilerine göre 27.691 olan ilçenin yüzölçümü 382 km²'dir. Başlıca geçim kaynağı tarım olan araştırma sahasında turizm, Antalya'nın diğer sahil yerleşimlerine oranla geri kalmıştır. Bu durum temelde sahaya olan ulaşım koşullarının zorluğundan kaynaklanmaktadır. Doğal güzelliklerinin yanı sıra kültürel birikimi açısından da zengin olan ilçe, Ortodoks Hristiyanlığına uzun yıllar boyunca hizmet etmiş ve dini merkezlerinden birini oluşturmuştur.

Çalışma sahası olan Demre, var olan imkânlar neticesinde beklenen gelişmeyi göstermesi, nitelik ve nicelik olarak büyümesi yapılacak iyileşmelerle mümkündür. Bu çalışma Demre ilçesinin insana dair olan tüm beşeri ve ekonomik özelliklerini somut şekilde ortaya koyma ve bu hususta gelişim için yapılacak olan planlamanın ilk basamağı olan ilçeyi tanımlama ve potansiyellerini tespit etme amacına uygun olarak tasarlanmıştır. Sahanın var olan coğrafi artılarının yanında geniş bir kültürel çeşitlilik sunması Demre'nin gelişmesi adına önemli çekicilik unsurlarını oluşturmaktadır.

Araştırma sahası nitel araştırma yöntemlerinden gezi-gözlem metodu ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Saha için atılacak adımları daha somut ve net ifade edebilmek için SWOT analizi uygulanmıştır. Saha ile ilgili yerel halkla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Demre Belediyesi, İlçe Tarım Müdürlüğü, Nüfus ve Orman İşletme Müdürlüklerinden vd. veriler temin edilmiş, Demre Halk Kütüphanesi ve çevre ilçe kütüphanelerinden kaynak sağlanmıştır. Alan yazından elde edilen kaynakların tümdengelim modeli kullanılarak bir bütün içinde açıklanmasına dikkat edilmiştir. Bu sayede elde edilen çalışmanın daha nitelikli olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demre, Coğrafya, Nüfus, Yerleşme, Tarım, Turizm.

SUMMARY

HUMAN AND ECONOMIC GEOGRAPHY OF DEMRE DISTRICT

Antalya, with its geographical features and climatic conditions has been one of the important settlements that have mentioned its name in every period in Anatolia. Apart from its climate and natural beauty, the historical accumulation and cultural diversity of the region has made it possible to contain different elements. Demre, which meets these attractive elements at micro level and forms the working area, is one of the leading settlements in the agriculture and tourism of Antalya.

The settlement, which is located in the southwest of Antalya Bay and east of Fethiye Bay, is located in a protected area surrounded by the Bey Mountains, the western end of the Taurus in terms of climate and landforms. It was established on top of alluviums caused by Demre Brook and continued its settlement on this fertile field. According to 2022 data, the acreage of the district is 382 km² and the population is 27,691. The city, which is its major mainstay in agriculture, has remained behind in terms of tourism compared to other coastal settlements of Antalya. This situation is mainly because of the fact that the transportation conditions to the field are difficult. Rich in its natural beauty and in its cultural background, the district has served Orthodox Christianity for many years and formed one of its religious centers. The working area Demre will show the expected development in terms of quality and quantity as a result of the improvements to do. This study aims to reveal all the human and economic characteristics of the Demre, and to identify appropriately the first step of the planning for development to determine its potential. The fact that the field offers a wide cultural diversity besides its existing geographical advantages constitutes important attractiveness for the development of Demre.

The research area was examined using qualitative research methods such as trip observation and descriptive analysis methods. SWOT analysis was applied to express the steps to be taken for the field more concretely and clearly. Negotiations about the field have been carried out with local people. Data were provided by Demre Municipality, District Agriculture Directorate, Population and Forestry Management Directorate, Demre Library, and also environmental district libraries. Attention has been paid to the explanation within a whole using the deductive model. In this way, the work obtained is aimed to be more qualified.

Keywords: Demre, Geography, Population, Settlement, Agriculture, Tourism

ÖNSÖZ

Coğrafya biliminin insan ve mekân arasındaki etkileşimi çok boyutlu şekilde ele alması ve bu etkileşime dair ortaya çıkan her türlü somut veya soyut unsuru içerisinde barındırması, incelenecek mekânın analiz edilmesinde, bilginin derinlemesine ve birbiriyle uyum içinde işlenmesine olanak tanır. Bu bağlamda şehir araştırmalarının coğrafi bakış açısıyla değerlendirilmesi, bir sahanın tanıtımı için en uygun yollardan birini oluşturmaktadır.

Coğrafya, birçok bilimi bünyesinde barındırmasının yanı sıra eski çağlardan bu zamana kadar *yeryüzünün betimlenmesi* görevini üstlenmiş, yeryüzünün envanter defteri olmuştur. Coğrafyacının toplum içinde *betimleyici* görevini üstlenmesi, coğrafyacılar arasında yaygın olan “Coğrafyacı bakan değil, görendir” argümanını destekleyen bir ifadedir.

Aslında yeryüzünün betimlenmesi işi; bakmanın değil görmenin ne demek olduğunu, çevre-mekân algısının sadece suni mekânlar özelinde değil, küçük bir sahadan içinde bulunduğumuz evrene kadar her alanın ‘mekân’ kavramının içine girebileceğini, mekândaki değişimleri tutarlı bir bağlılık içinde neden-sonuç ve dağılım esasına uygun olarak işlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu yaşam mekânları coğrafya biliminde çevre ve lokasyon kavramlarına karşılık gelmektedir. Mekânın içindeki insan, tercihleri ve bu tercihlerin etkileri oranında çevresinden ayırır. Coğrafyanın bu husustaki görevi insanın mekânı yani çevreyi hangi oranda etkilediği ve çevreden hangi oranda etkilendiğini araştırmaktır. Bu soruların altında yatan sebep merak ve keşfetme duygularıdır.

Coğrafya biliminin varlığının temelini oluşturan merak duygusu yeni yerler görme, keşfetme deneyimini hep canlı tutmasının yanı sıra coğrafi bilginin birikimli olarak ilerlemesine de katkı sağlamıştır. Merak duygusu ve araştırma heyecanının coğrafya bilimine yansması bir örnekle ifade edilmek istenirse: Dr. Ferruh Sanır’ın “Coğrafya Terimler Sözlüğü”nde paylaştığı anıda, *Alman ekolünün Türk coğrafyasında egemen olduğu dönemlerde fakültenin ilk öğrencilerinden olan Sanır, çalışkanlığı ve araştırmacılığının yanı sıra Almanca da bilmesiyle Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kurucularından Dr. H.Louis’in dikkatini çekmiştir. Ülkemiz coğrafyasına birçok katkı yapan Louis, Türkiye’de çeşitli araştırmalar yapmış ve bu araştırmaların bazılarını Dr. Ferruh Sanır da katılmıştır. Daha sonra Louis’in asistanı olacak olan Sanır, öğrenciliğin vermiş olduğu merak ve araştırma duygusuyla Dr. H.Louis’e okumak üzere kitap tavsiye etmesini istediğinde Luoıs ona “Ülkeniz bir kitap, onu okuyun.” şeklinde cevap vermiştir¹.*

¹ a.g.e, 2000: VI

Ferruh Sanır'ın da H. Louis'inde vermek istediği mesaj aslında nettir. O dönemden bu zamana ülkemizde birçok araştırma yapılmış, birçok saha incelenmiştir. Ancak bu topraklarda hala görülecek yerler, araştırılacak alanlar, okunacak hikâyeler bizleri beklemektedir. Akademik alanda belki de birçoklarımızın kendi hocalarına yönelttiği bu soru daha nice yıllar boyunca sorulacaktır, ancak şu bilinmelidir ki değişim kendini geliştirmekle mümkündür. Bu da coğrafyanın ya da coğrafyacının kendini sınırlamadan çağın gereklilikleriyle kendini revize ederek bütünleştirmesinden geçmektedir. Yüksek lisans sürecinin bir sonucu olan bu tezde Demre okunmaya, araştırılmaya çalışılmıştır ve bu süreç boyunca tek bir konuya odaklanmadan saha coğrafi özelliklerinden yerleşimine, kültüründen nüfusuna ve turizminden ekonomik özelliklerine kadar her alanda incelenmeye çalışılmıştır.

Ülkemizin okunmamış, incelenmemiş daha nice yerlerine dokunulması dileğiyle...

TEŞEKKÜR

Çalışmamın ortaya çıkması ve tamamlanmasında soru işaretlerimin hepsine cevap veren, bilgileriyle bana yol gösteren ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam Prof. Dr. İhsan Bulut'a, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen çok sevgili Dr. Berna Özoğul'a ve Akdeniz Üniversitesindeki diğer kıymetli hocalarıma, arkadaşlarıma ve Akdeniz coğrafya ailesine teşekkürü borç bilirim.

Bana coğrafyayı sevdiren, çalışma özgüveni veren, hayatıma ışık olan ve akademik anlamda varlığını her daim hissettiğim çok değerli hocam Prof. Dr. Hasan Kara'ya ve coğrafi bakış açısını benimsememi sağlayan Pamukkale Üniversitesindeki diğer saygıdeğer hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bunun dışında ben olmamı sağlayan diğer tüm hocalarıma da teşekkürü borç bilirim.

Beni hayatım boyunca destekleyen ve yanımda olan değerli aileme; babam Mehmet Ali Topakcı, annem Cemile Topakcı ve biricik kardeşlerim Gizem ve Salih'e, aynı zamanda sevgili eşim Mehmet Türkmen'e varlıklarından dolayı teşekkür ederim.

Demre'yi tanımamda, sevmemde, öğrenmemde katkıları olan ve yaşıyor olsalar çalışmamın daha çok zenginleşeceğine inandığım, hayatımın her aşamasında varlığını hissettiğim merhum sevgili babaannem ve dedem Ülker ve Salih Topakcı'ya teşekkür ve sonsuz rahmetlerle...

Atalarımın doğup büyüdüğü Demre'de bu çalışmayı yaparken bana çok yardımları olan başta büyükbabam ve büyükannem Rafet ve Sebahat Topakcı'ya, sevgili kuzenlerim Fatih-Ayşe Topakcı ve ailelerine, amcam ve teyzem Hacı Durmuş ve Emine Topakcı'ya, Metin ve Prof. Dr. Mehmet Topakcı ve sevgili aileleri olmak üzere tüm Topakcı ailesine teşekkürlerimi sunarım.

Saha çalışmamda Yörük kültürünü devam ettiren evlerini bana açan Şavlı ailesine, Demre Yörük-Türkmen Derneği başkanı Mustafa Siviş ve diğer Antalya Yörük-Türkmen Derneği başkanlarına, verilerin temininde bana kaynak sağlayan Murat Özen, Arzu Başer, Yusuf Ülker ve yardımı dokunan tüm yerel temsilcilere teşekkürlerimi sunarım. Bunun yanı sıra çalışma boyunca tüm sorularımı içtenlikle cevaplayan ve çalışmanın kaynak kişilerini oluşturan değerli katılımcılara da çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

Coğrafya, kendine özgü disiplin içinde memleket varlıklarını ortaya koyma, tanıma, tanıtmaya, olayları değerlendirme ve bunlardan sonuç çıkarma işidir². Bilimin ortak özelliği farklı bakış açıları ve amaçlar doğrultusunda değişik araştırma yöntemlerini kullanarak elde ettikleri verileri kendi bilimsel disiplinleri içinde değerlendirmeleri ve sunmalarındır. İnsan ve mekân ilişkilerini çeşitli boyutlarda ele alan, sentez yapan, ilişkiler kuran coğrafya, bu konuda birçok bilim dalına göre avantajlı bir konuma sahiptir³. Bu bakımdan Demre ilçesi, coğrafya biliminin kapsayıcılığı esasında irdelenmiş, yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

Çalışma dâhilinde Demre ilçesinin beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri üç ana başlık altında incelenmiştir. Giriş bölümünde çalışmanın yapısı ve içeriği ile ilgili genel bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın amacı, önemi, yöntemi ve Demre ilçesi ile ilgili önceki çalışmalar bu bölümde ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde sahanın doğal çevre özellikleri incelenmiştir. Bu kapsamda çalışılan arazinin yer yapısı ve yer şekli özellikleri, iklim özellikleri, Demre Çayı'nın sahaya kazandırdığı hidrolojik etki ve yine sahanın bitki ve toprak özellikleri incelenmiştir.

İkinci bölüm ise çalışmanın asıl konularından biri olan sahanın beşeri coğrafya özelliklerini kapsamaktadır. Bu bölümün ilk basamağını *yerleşme coğrafyası* oluşturmaktadır. Bu bağlamda ele alınan başlıklar, sahada yerleşme üzerinde etkili olan faktörlerden yerleşmenin kuruluşu ve tarihsel gelişimine, yerleşim yapısından sahanın zaman içindeki ev ve eklentilerinin düzenine kadar tüm incelikleriyle ele alınmıştır. Aynı zamanda ilçenin fonksiyonel özellikleri de bu başlık altında toplanmış, sahanın idari ve şehrsel fonksiyonu, sağlık ve eğitim fonksiyonu, sosyo-kültür yapısı ve turizm fonksiyonları (tarihi ve doğal turizm alanları) ele alınmıştır. Bölümün ikinci basamağını ise *nüfus faktörü* oluşturmaktadır. Bu kısımda Demre nüfusunun özellikleri ayrıntıyla incelenmiş nüfusun yapısı, dağılışı, yoğunlaştığı alanlar ve genel nüfus özellikleri (doğum-ölüm, okuryazarlık vd.) incelenmiştir.

Üçüncü bölüme gelindiğinde çalışmanın bir diğer kolunu oluşturan ekonomik coğrafya özellikleri incelenmiştir. Çalışma sahasının sunduğu imkânlar neticesinde, insan faktörüyle ilişkili olarak nüfusun ekonomik faaliyet alanları, yetiştirilen ürün çeşitleri, istihdamı sağlanan alanlar, örtüaltı üretimleri, ilçe ekonomisine katkı sağlayan turizm özellikleri ve ulaşım bilgileri olarak birçok başlık etrafında incelenmiştir.

² Saraçoğlu, 1989: XVI.

³ Özçağlar, 2003: 57.

Sonuç bölümünde ise tüm bu incelen unsurların bir bütün içinde ele alınarak hazırlanan çalışma; ilçe çıkarlarına yarar sağlaması, sahanın tanıtılması ve ilçenin toplu etüdünü oluşturan bir kaynak olması amacıyla tasarlanmıştır. Bu bakımdan sahanın artı ve eksilerini göz önüne seren SWOT Analizi yapılmış ve öneriler bu analiz sonucuna göre şekillenmiştir. Bu bölümde, araştırma içerisinde yöneltilen sorular cevaplanmış ve çalışılan sahayla ilgili öneriler sunulmuştur.

1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Demre ilçesi, Antalya iline bağlı olup Antalya Körfezi'nin güneybatısında Teke Yarımadası'nın güneyinde yer almaktadır. Antalya ve Fethiye körfezleri arasında kalan ilçe, Akdeniz'e doğru uzanan Demre Çayı'nın oluşturduğu deltanın üzerinde kurulmuştur. Demre Çayı, Fethiye Körfezi'nin batı yakasından başlayarak Antalya Körfezi'ne kadar devam eden çizgide uzanmaktadır. Bey Dağları silsilesi ile çevrili bulunan ilçenin kurulduğu Demre Ovası, Demre Çayı'nın getirmiş olduğu verimli alüvyonlu topraklardan meydana gelmiş bir taşkın delta ovasıdır. Kısa mesafelerde yükselti farklarının fazlalığı Toroslardaki karstik yapıyla örtüşmektedir. Özellikle Demre Ovası'nın batı ve kuzey bölümünde var olan plato düzlüğünden ovaya geçiş ani ve dik yamaçlar şeklinde olmaktadır⁴.

Demre ilçe sınırlarını doğuda Finike ilçesi ve batısında Kaş ilçesi oluşturur. İlçenin güneyi ise Akdeniz ile çevrelenmiştir. Yüz ölçümü bakımından 382 km² olan ilçenin Antalya merkezine uzaklığı 147 km'dir. İlçe öncesinde Kaş'a bağlı bir yerleşimdir. İlk defa 1904 yılında köy statüsüne kavuşan Demre; 1968 yılında Belediye; 1987 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. İlçe “*Demre*” ismini 2005 yılında almıştır⁵.

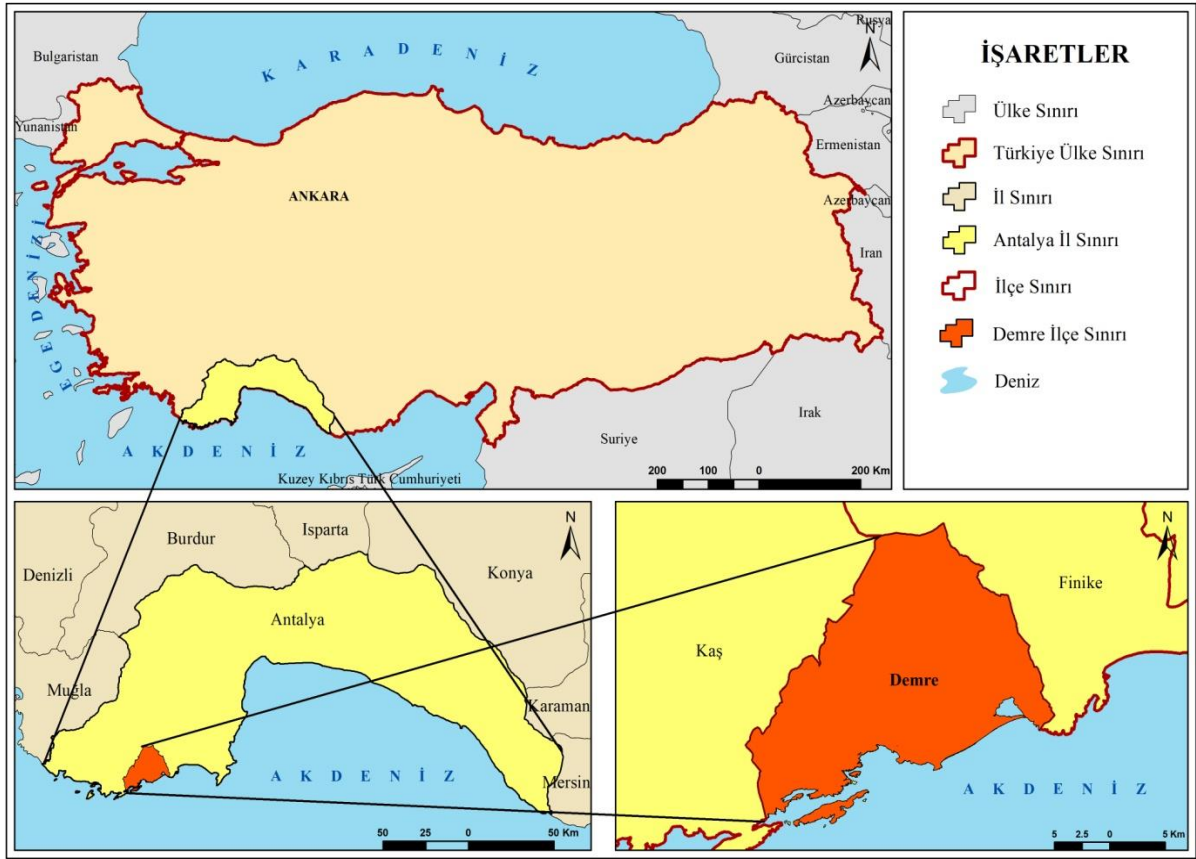
Akdeniz ikliminin karakteristik özelliklerinin görüldüğü sahada yazları sıcak, kurak ve kış mevsimine oranla daha uzun, kışları ise ılık, yağmurlu ve yaz mevsimine göre daha kısa geçer. İlçede bahar ayları genellikle yaz mevsimine hizmet ederek soğuk dönemi sınırlandırmaktadır. Çalışma sahasında bahar mevsiminin, yaz mevsiminin etkilerini uzatması bölgedeki bulutlu, yağışlı ve kapalı günleri daha az, parlak gökyüzünün nispeten daha çok görülmesine olanak sağlamaktadır⁶.

Denizellik etkisinin görüldüğü sahada iklim genel olarak yumuşaktır. Ancak kurak dönemde Demre Çayı'nın da kuruması, ilçede yaz mevsimi kuraklığının şiddetli hissedilmesine neden olmaktadır. Bu durum tarımla geçimini sağlayan yerel halk için oldukça önemli sınırlılıklardan birini oluşturmaktadır.

⁴ Öner, 2000: 2.

⁵ <https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html> (erişim tarihi: 25.06.2023)

⁶ Saraçaoğlu, 1989: 442.

Harita 1. Demre İlçesinin Lokasyon Haritası.

Sınırları içerisinde bir lagün (Beymelek), bir ada (Kekova), dört plaj (Taşdibi, Sülüklü, Çayağzı, Beymelek), birçok koy ve birçok antik kenti bünyesinde barındıran ilçe, 17 mahalli yerleşime sahiptir. Bu yerleşimler arasında ilçe merkezini 6 mahalle (Büyükcum, Küçükcum, Gökyazı, Karabucak, Alakent, Yaylakaya ve Kayaaltı) oluşturmaktadır. Şehrin asıl merkezi Gökyazı Mahallesiinde gelişmiş, ilçe nüfusu bu merkez mahallelerde yoğunlaşmıştır. Demre, 2022 yılı itibarıyla 14.245'i erkek ve 13.446 kadın nüfusuyla toplamda 27.691 kişiden oluşmaktadır⁷. Bu veriler ışığında saha, hem yüz ölçümü hem de nüfus özellikleri bakımından Antalya ilçeleri arasında daha küçük bir yerleşim özelliği göstermektedir. Çalışma sahası, verimli tarım alanları sunması ve uygun iklim özellikleriyle uzun zamandır yerleşime uygun ortam sunmaktadır. Sahanın coğrafi yapısı, içinde barındırdığı tüm değerleri korumuş ancak ulaşılmasının da önündeki engelleri oluşturmuştur. İlçede fiziki ve beşeri birçok zenginliğin bulunması ve bu zengin birikimin yıllara meydan okuyarak varlığını sürdürmesi bu durumun oluşmasındaki doğal sonuçlardır.

⁷ TÜİK, 2023.

Fotoğraf 1. Demre İlçesinin Genel Görünümü (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Demre zengin bir kültürel varlığa sahiptir. İlçedeki bu kültürel zenginlik Demre’ye kimliğini kazandırmış olan Likya Birliği ve sonrasında sahaya hâkim olan Yörük kültüründen ileri gelmektedir. Bu bakımdan yerleşme, önemli kültür varlıklarına ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede varlığını sürdürmüş ve etkisi en çok hissedilen medeniyetten biri olan Likya Medeniyeti bölgeye somut ve soyut kültür mirasları bırakmıştır. Myra Antik Şehri ve Noel Baba Kilisesi bu kültürel mirasın Demre’deki en canlı tanıklarıdır. İlçe, Likya bölgesinin önemli kentlerinden biri olmuştur. Birçok tarihi yapıya ev sahipliği yapan Demre, özellikle St. Nicalous’ın yani “Noel Babanın Memleketi” olması nedeniyle oldukça önemli bir etikete sahiptir. Likya’dan sonra sahaya hâkim olan Yörük kültürü kendinden önceki kültürel varlığı farklılaştırmış ve onu da bünyesine katarak zenginleşmiştir. Yörük yaşamı neticesinde var olan hayvancılık zamanla yerini tarıma bırakmış ve modern yöntemlerin kullanıldığı günümüz Demre’sinin temellerini oluşturmuştur. Çalışma sahasında tarım artık sanayileşmiş bir ekonomik istihdam alanı olmuştur. Ancak tarım şartları gün geçtikçe iyileşse de ilçede gerçekleştirilen tarımın küçük aile işletmeleri şeklinde olduğu görülmektedir.

Demre ekonomik olarak turizmden daha çok tarım ve özellikle örtüaltı tarımı yapmakta, yerel halk geçimini bu şekilde sağlamaktadır. Alüvyon malzemenin hâkim olduğu Demre Çayı ve çevresinin uygun olan hemen hemen her alanında sera varlığı görülmektedir. Bu da ilçe ekonomisinin genel bir fotoğrafını sunmaktadır.

Tarımın ön planda olduğu sahada geçim, çoğunlukla örtüaltı üreticiliğinden sağlanmaktadır. Tarla ve bahçe tarımının da yapıldığı Demre için ekili-dikili alandan ürün başına alınan verim yine en çok örtüaltı tarımından elde edilmektedir. Demre tarımını oluşturan ürünlerin başında domates ve biber yer almaktadır. En karakteristik ürün olarak da ‘Demre Sivrisi’ adıyla anılan biber türü ile ön plana çıkmaktadır. Ancak ticari kaygılar nedeniyle Demre Sivrisi üretimi gün geçtikçe azalmaktadır. Sahada aynı zamanda narenciye üretimi de yapılmaktadır. Ancak özellikle ilçe merkezinde zamanla narenciye için ayrılan bahçeler sera alanlarına dönüşmüş ve buralarda sebze üretimi yapılmaya başlanmıştır.

Çalışma neticesinde sahanın beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin genel portföyü çizilmişse de bu hususlar hakkındaki ayrıntılı bilgiler ilgili bölümlerde detaylı şekilde açıklanmıştır. Öncelikle yerleşme ve beşeri hayatın gelişmesi için önemli olan coğrafi ortam incelenmiş daha sonra bu ortamda hayatlarını şekillendiren insanların yerleşme tercihleri ve nüfus özellikleri incelenmiştir. Sonrasında ise yerel halkın ekonomik tercihleri ve sahadaki ekonomik gelişimin hikâyesi aktarılmıştır. Bu bakımdan sahanın gelişim hikâyesi coğrafya ve insan birlikteliği ile bütüncül bir yaklaşımla sunulmak istenmiştir.

Fotoğraf 2. İlçe Merkezinin Genel Görünümü.

2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Araştırma dâhilinde çalışma sahası olarak Antalya ilinin Demre ilçesi seçilmiştir. Sahanın beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ele alınmış, ilçe etüdü sahanın tamamını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Coğrafyasından tarihine, yerleşme dokusundan nüfus özelliklerine kadar birçok hususta incelemeler yapılmıştır.

Araştırma sahası incelendiğinde Demre özelinde yapılan çalışmalar yoğunluklu olarak 20-30 yıllık periyotta yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalar da genel olarak arkeoloji, sanat tarihi; ziraat ve seracılık alanlarında oluşturulmuştur. Coğrafya alanında ise araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ancak mekânlar insanları etkiler ve insanlar tarafından şekillendirilirler. Bu bakımdan saha araştırılırken çalışmayı insandan soyutlamak ve coğrafyasını hesaba katmamak birçok bilim için yapılacak çalışmaları daha sınırlı bir sonuca götürecektir.

Çalışma özelinde, coğrafya ve insan unsuru, bir bütün içinde harmanlanarak daha nitelikli ve kapsamlı bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma sahasının genel literatürde coğrafi kimliğini oluşturmak ve bunu yaparken coğrafya gibi tüm alanları etkileyerek ve tüm alanlardan yararlanarak oluşturmak esasıyla çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın temel amacı Demre'nin var olan tüm potansiyel alanlarını doğru yorumlayarak mevcut durumundan her anlamda daha ileri gitmesi temennisiyle sahaya uygun öneriler sunmaktır. Çalışma tüm bu unsurların birlikteliğinden doğmuş ve bunları somutlaştırıp gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın yanıt arayacağı başlıca sorular şunlardır;

- Demre ilçesinin coğrafyasını neler oluşturur ve coğrafyanın beşeri ve ekonomik anlamda sahadaki yansımaları nelerdir?
- İlçe tarihsel süreçte hangi kültürlerle ev sahipliği yapmıştır ve bu kültürün günümüz Demre'sine etkileri nelerdir?
- İlçe nüfusunun dinamikleri nelerdir, sahadaki insan varlığının Demre ilçesinin çehresini oluşturmasında ne gibi etkileri vardır, bu bakımdan coğrafya ve nüfus etkileşimi ne orandadır?
- Saha coğrafyası nüfusa nasıl bir yerleşme düzeneği ve ekonomik faaliyet alanı sağlamaktadır?
- Demre ilçesinin gelişmek adına oluşturmuş olduğu durum ve faaliyetler nelerdir, coğrafyanın ilçeye sağlamış olduğu potansiyeller nasıl değerlendirilmiş ve nasıl değerlendirilmelidir?

Farklı sorulara ve farklı araştırmalara esin kaynağı olabilmesi ümidiyle hazırlanan çalışmada tüm soruların ve bu soruların yarattığı alt soruların cevapları araştırma içinde ilgili bölümlerde sunulmuş ve sonuçlar bölümünde irdelenmiştir.

Çalışılan sahanın pek çok potansiyeli olmasına karşın temelde iki potansiyel alanı ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi tarım, ikincisi ise turizmdir. Bu unsurları sahanın coğrafyasından ayırmak pek mümkün değildir. Zira temelde Demre için insana ve coğrafyaya ait özelliklerin ele alındığı bu çalışmada yerel halkın karnını neyle, nasıl doyurduğu, bunu hangi yollarla yaptığı, nelerden etkilendiği ve bu durumun neleri etkilediği incelendiğinde insanların temel ihtiyaçlarını karşıladığı yöne eğilim gösterdiği görülmektedir. Bu da incelenen sahada, coğrafyanın insanı ve insanın coğrafyayı şekillendirerek yerel halkın nasıl bir yaşam süreceği hakkında yol haritasını oluşturmuştur.

İlçe nüfusunun temel geçim kaynağı tarım ve özellikle de örtüaltı tarım olarak adlandırılan seracılıktır. Çalışma içinde daha kapsamlı ele alınacak olan ilçenin ekonomik boyutu amaçlar doğrultusunda yorumlandığında, tarım ve diğer ekonomik faaliyetler içerisinde yapılan üretim ve alınan verim arasındaki dengeyi görmek ve ekonomik boyutta hangi atılımların yapılarak sahanın gelişime katkı sağlaması gerektiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra ‘Demre Sivrisi’nin üretimindeki düşüşün nedenlerini araştırmak da çalışmanın diğer amaçlarındandır. Ekonomik getiri kapsamında ‘daha fazla’ anlayışıyla yapılan üretim tercihleri Demre özelinde tartışılıp *coğrafya ve insan* kavramları altında yorumlanmıştır. Coğrafyanın ilçeye sunduğu zenginliklerin yanı sıra akıllıca hamlelerle var olan bu zenginliklerin Demre’yi daha ileriye taşıyacağı düşünülmektedir.

Kültür ve turizm açısından bakıldığında ise çalışmanın amacı; sahanın turizm unsurlarına dikkat çekmek, sadece bir kaçının değil, tümünün kültürel miras kapsamında ele alınmasını sağlamaktır. Demre, Antalya’nın diğer kıyı yerleşimlerine nazaran turizm bakımından daha geri kalmış bir yerleşim görüntüsü vermektedir. Bunun temelinde ise bölgeye olan ulaşımındaki zorlukların neden olduğu düşünülmektedir. Sahaya olan ulaşım iyileştirebildiği takdirde var olan *Noel Baba* etiketi daha göz önünde olacak ve yeterli tanıtımla birlikte yerleşimin prestijini dış sahada da arttıracaktır. Bu bağlamda Hristiyanlık için oldukça değerli sembollerden biri olan St. Nicholas Kilisesi ve Myra Antik Kenti de dâhil olmak üzere bölgede var olan birçok antik kent ve ören yerinin turizm için önemli bir potansiyel olduğu çalışma içinde aktarılmıştır. Böylelikle ilçede deniz turizminin yanı sıra sınırları daha net olan kültürel turizm faaliyetleriyle birlikte, Antalya sahil şeridinde sözünden daha sık bahsettireceği açıktır.

Araştırma titizlikle tüm bu neden ve sonuçların birlikteliğinde oluşturulmuştur. Çalışmada insan ve doğa etkileşimi sonucu ortaya çıkan yaşam ve bu yaşamın getirileri coğrafi bakış açısıyla yorumlanmış, saha çalışmaları kaynak kişilerle yapılan görüşmeler ve ilgili literatür gereğince bilgiler belirli bir kompozisyon içinde sunulmuştur.

3. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma ele alınırken nitel araştırma yöntemlerine göre tasarlanmış olup ilgili literatür çerçevesince değerlendirilmiştir. Bu bağlamda monografya metodu esas alınarak sahanın beşeri ve ekonomik coğrafyası derinlemesine incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden gezi-gözlem yapılarak sahada araştırmalar yapılmış ve Demre Belediyesine ek olarak halk kütüphanelerinden yapılan kaynak taraması sonucunda sahanın coğrafya ve insan etkileşimini içeren çalışmalar incelenmiştir. Bu şekilde ele alınan çalışma betimsel yöntemlerle açıklanmıştır.

Çalışma oluşturulurken bilimsel araştırma yöntemleri göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın ilk etabı hazırlık bölümünden oluşmuştur. Hazırlık bölümünde saha verilerinin nereden temin edileceği, kimlerle görüşüleceği ve alan yazında Demre ilçesi ile ilgili çalışmaların toplanması şeklinde ilerlenmiştir. Kaynak kişilerle yapılacak görüşmelere dair ön hazırlık yapılmış, saha ile ilgili soru işareti oluşturan unsurlar listelenmiş ve bu doğrultuda görüşmeler gerçekleşmiştir. Hazırlık aşaması bitirildikten sonra gezi gözlem bölümüne geçilmiş, saha araştırması coğrafi faktörlerle insanın kesiştiği alanlar üzerinden yorumlanmıştır. Çalışma sahası incelenirken ele alınan başlıklar doğrultusunda her konu kendi özelinde incelenmiş, gözlem sonuçlarıyla çalışma oluşturulmuştur. Daha sonra sahadan toplanan veriler kaynaklar ışığında analiz edilmiş ve böylelikle sonuca gidilmiştir.

Coğrafyanın temel ilkelerinden olan nedensellik ve dağılış ilkesi çalışmanın hemen hemen her konusunda kendini hissettirmektedir. Böylelikle elde edilen çalışmanın genel akışındaki konuların birbirine bağlılığı, coğrafya için oldukça önemli olan neden-sonuç örgüsünde kendini göstermektedir. Aynı zamanda çalışmada harita, tablo, şekil ve fotoğraflara yer verilerek anlamsal ve görsel zenginlik sağlanmaya çalışılmıştır. Tablolarda kullanılan veriler, Demre Belediyesi, Antalya Meteoroloji 4. Bölge Müdürlüğü ve TÜİK Metaveri çalışmaları neticesinde oluşturulmuştur. Bunun yanında kullanılan fotoğrafların bir kısmı belediye arşivinden temin edilmiştir. Onun dışındaki metin içinde kaynak belirtilmeyen tüm fotoğraflar 2019-2023 yılları arasındaki saha çalışmalarında tarafımca oluşturulmuştur.

Çalışma içerisinde kullanılan fiziki, topografya, hidrografya harita verileri 12.5m yersel çözünürlüklü ALOS PALSAR uydusundan elde edilmiş ve eş yükselti eğrileri ArcGIS

10.5 programı 3D Analyst Araçları kullanılarak oluşturulmuştur⁸. Jeoloji haritası MTA'nın 1/100.000 ölçekli P23 ve P24 paftalarından sayısallaştırılarak oluşturulmuştur. Sahanın arazi kullanım durumu haritası ise CORINE 2018 verileri günümüz mevcut duruma göre uydu görüntüsünden güncellenerek kullanılmıştır⁹. Nüfus dağılışı haritası için kullanılan veriler TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden temin edilmiş, ArcGIS 10.5 programında ilçe yüzölçümüne oranlanarak yoğunluk hesabı yapılmış ve görselleştirilmiştir. Tüm haritalar ArcGIS 10.5 programı kullanılarak hazırlanmış olup kullanılan haritalar için sınırlar ve merkezler Harita Genel Müdürlüğü'nden temin edilmiştir.

İlçe belediyesinde bölgenin tanıtımı ve kültürel etkinlikleri ile ilgilenen yetkililerle görüşmeler sağlanmış, bu görüşmeler sonucunda hem görsel veriler hem de bölgeyle ilgili kaynaklar temin edilmiştir. Bunun dışında İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Orman İşletme Müdürlüğü, İlçe Esnaf Odası gibi kurumlarla işbirliği sağlanarak çalışma için gerekli olan verilerin temini sağlanmıştır. Demre ilçesi için iklim verileri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Antalya 4. Bölge Müdürlüğü'nden; Demre, Kaş ve Finike Meteoroloji İstasyonlarının verileri doğrultusunda oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında kaynak kişilerle yapılan görüşmeler 2019-2023 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Toplamda 18 kişi ile gerçekleştirilen görüşmelerde soru-cevap şeklinde ilerlenmiş ve varsa görüşülen konularla ilgili daha detaylı açıklamalar istenmiştir. Bu bakımdan araştırma için uygulanan görüşme yapılandırılmamış görüşme türündedir. Yapılan bu görüşmeler ilgili konu esasınca farklı yaş ve meslekteki insanlardan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında çalışma sahası içinde göçer hayat sürdüren Karakeçili Yörüklerinden Siviş ailesi ile görüşme yapılmış, ailenin yaşam alanı incelenmiş ve çalışmaya aktarılmıştır. Bunun yanı sıra Antalya, Demre, Elmalı Yörük- Türkmen Derneği başkanlarıyla da araştırma için çeşitli görüşmeler yapılmıştır.

Bölge avantajlarını daha iyi görebilmek amacıyla SWOT analizi yapılmış ve yerel dinamiklerden, kaynak kişilerden, saha ile ilgili var olan eserlerden ve genel literatürden, veri temelli olarak ise Demre Belediyesinden, TÜİK ve Kültür ve Turizm Bakanlığının sitelerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın genel portföyü çizilmiştir. Araştırma içi konu işleyişi daha çok tümdengelim metoduyla oluşturulmuş, böylelikle konular ve bunların içerisinde bahsedilen unsurlarda işleyiş genelden özele şeklinde oluşturulmuştur.

⁸ <https://search.asf.alaska.edu/#/> (erişim tarihi: 11.04.2021)

⁹ <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover> (erişim tarihi: 11.04.2021)

4. Konu İle İlgili Önceki Araştırmalar

Demre ilçesi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok arkeoloji (sanat tarihi) ziraat ve turizm alanında çalışmalar yapıldığı görülmüştür. İlçeyi inceleyen kaynaklara bakıldığında genel olarak saha, Likya birliği içerisinde ele alınmıştır. Bu eserlerde arkeoloji, saha ile ilgili çalışmalarda hâkim bilim alanını oluşturmaktadır. 2000 yılı öncesi çalışmalarda daha çok Yıldız Ötüken'in yaptığı kazı çalışmaları sonucu ilçe tarihi aydınlanırken özellikle 2009-2010'dan sonra Nevzat Çevik öncülüğünde arkeolojik bulgular Demre tarihi ve coğrafyasını aydınlatmıştır. Likya medeniyetlerinin açıklandığı kaynaklarda saha coğrafyası kültür ve turizmi incelenmiştir. Coğrafya alanını ilgilendiren çalışmalar incelendiğinde ise;

Colin'in (1954) *“Fethiye-Antalya-Kaş-Finike (Güneybatı Anadolu) Bölgesinde Yapılan Jeolojik Etütler”* adlı çalışmasında o dönemler Kaş ilçesine bağlı olan Demre'nin de jeolojik etüdünü ortaya koymuştur. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından hazırlanmış olan yayında; ele alınan bölgenin jeolojik zamanlar boyutunda var olan özelliklerini, sahada var olan kayaç yapılarından yola çıkarak ortaya koymuş ve sahanın jeolojik geçmişini literatüre kazandırmıştır.

Öner (1995), *“Kaş Demre Platosu'nda Fiziki Coğrafya Araştırmaları ve İnsan-Doğal Çevre İlişkileri (Antik Kyaneai Kenti ve Çevresi-Antalya)”* adlı çalışmasında sahada çalışma yürüten Tübingen Üniversitesi, Eskiçağ alanından Prof. Dr. Frank Kolb ve ekibi ile birlikte Demre-Kaş platosundaki doğal çevre özelliklerini, sahada var olan antik yerleşmelere ait sorunları, insan ve doğal çevre etkileşimi incelemiştir.

Yine **Öner (2000)**, *“Demre Çayı Deltasının Jeomorfolojik Gelişimi ve Myra Antik Kenti, Limanı ve St. Nicholas Kilisesi”* adlı çalışmasını ise 16. Arkeometri Sonuçları Toplantısı sonucu oluşturmuş ve Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğüne ele alınan çalışma kapsamında sondaj çalışması neticesinde Demre deltasının jeomorfolojik özellikleri ele alınmıştır. Sahanın paleocoğrafya özelliklerine de değinen Öner, çalışmasında Demre çayının hareketlerinden yola çıkarak gelecekteki Demre'nin silüetini de ortaya koymuştur.

Çevik (2010), *“Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi”* adlı çalışmasında Demre özelinde geniş kapsamlı bir kitap oluşturmuştur. Arkeoloji biliminin ağır bastığı bu çalışma içerisinde bölgenin coğrafyasına, kültürel özelliklerine, turizmine değinilmiş ve saha için oldukça önemli ve kapsayıcı bir çalışma oluşturulmuştur. Kültür ve turizm bakanlığına ait olan çalışma arkeoloji, tarih ve etnografya, doğa ve tarım, turizm olarak dört ana başlık altında incelenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan konularla ilgili 24 ayrı çalışmanın toplandığı bir kitap oluşturulmuştur.

Yine **Çevik (2015)** “*Likya Kitabı*” adlı kitabında Likya medeniyetlerinin tümünü toplamış, tarih, sanat kültür, coğrafya, din, şehircilik ve mimari alanda bu yerleşimleri açıklamıştır. Yazarın bu çalışması 2010’da yaptığı Myra çalışmasına oranla -Demre için olmasa da- Likya birliğini oluşturan şehirleri ve o dönemi anlamak adına daha kapsamlı bir çalışma olmuştur.

Karataş (2010), “*Antalya İli Demre İlçesi Turizm Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Araştırılması*” çalışması Konya Selçuk Üniversitesi, peyzaj mimarlığı yüksek lisans tezi olarak oluşturulmuştur. İlçe peyzajının açıklandığı bu araştırmada ilçe coğrafyası mekânın ve meskenin dolayısıyla da genel peyzajın açıklanması adına detaylı incelenmiştir. İlçenin doğal ve kültürel özelliklerini barındıran araştırmada Demre’nin genel peyzaj özellikleri yorumlanmıştır.

Keser (2012), “*Demre Çayının Paleocoğrafi Dönem Vadi Değişiklikleri ve Beymelek Lagünü’nün Jeomorfolojik Evrimi*” adlı çalışmasında Demre Çayı havzasının jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerinin ele alındığı çalışma, saha hidroğrafyası için önemli kaynaklardan birini oluşturmaktadır. Araştırma sahasının her alanı jeomorfolojik özellikleri bakımından tek tek incelenip Demre Çayı’nın yatak değişimini ve Beymelek Lagünü’nün özelliklerini ortaya konmuştur.

Softa ve Turan (2013), “*Demre ve Çevresini Etkileyen Tarihsel Depremler*” adlı çalışmalarını 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı sonucunda ele almışlardır ve bu çalışmada Finike ve Myra Fayı’nın varlığı bu fayların Kekova’daki antik kalıntıların çöküşüne neden olan diri fayların sebep olduğu ve Demre çevresini etkilediği anlaşılmaktadır. Sahadaki Myra Antik Kenti’nin de depremler sonucu yenilendiği çalışma kapsamında görülmüştür.

Konurhan (2019), “*Kaş ve Demre İlçesi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi*” adlı coğrafya alanındaki tezinde Demre’nin ele alındığı kısım genellikle dalış turizmine yönelik popüler bir alan olan Kekova özelinde olmuştur. Demre ilçesindeki batık alanların tespit edildiği çalışma Kaş ve Demre ilçesinin turizm olarak çekiciliklerden birini oluşturan su altı dalışı için sahadaki potansiyel lokasyonlar hakkında bilgi vererek incelenen sahadaki su altı dalış turizmine dikkat çekmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Coğrafya, üzerinde yaşayan insan gibi doğar, büyür ve gelişir. Bu değişim doğası gereği aniden de olabilir, yüzyıllar da sürebilir. Canlılar bu döngünün bir parçası da olabilir, döngüye yön de verebilir. Birbirini takip eden tüm bu süreçte esas olan coğrafyadır. Ani ve karşı konulamaz biçimde değişebilir ya da ömrünün sonlarına gelmiş ve durgunlaşmış olabilir. Tüm bu değişim sürecinin dışında coğrafya, artı ve eksileriyle yerleşmeler üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Bu nedenle yeryüzünde bazı alanlar daha çok talep görmüş; savaş, göç ve mücadelelere tanık olmuştur. Bazı alanlar ise oluşumlarından bu yana daha az dokunulmuş ve daha doğal kalabilmiştir. Bu yerleşmeler, içinde barındırdıkları ve barındırmadıkları ölçüsünde çekim merkezi olmuşlardır.

Bir sahanın doğal çevre özellikleri o sahanın temelde yaşanacak bir yer olup olmadığına karar verir. Çünkü değerlendirilebilecek, geliştirilebilecek potansiyeller ancak uygun ortamda hayat bulur. Bu bakımdan coğrafyası *kader* olan canlıların, canlı yaşamı boyunca ilk yaptıkları hayatlarına uygun bir coğrafya yani mekân temin etmek olmuştur. Bu doğrultuda insan yaşayacağı mekânı seçer, düzenler ve geliştirir. Özellikle insanlık tarihi boyunca ilk atalarımızdan itibaren çevreye adapte olabilen ve çevreyi kendine adapte edebilen insanoğlu, bu özelliği sayesinde coğrafyaya uyum sağlamayı ve onu değiştirmeyi öğrenmiştir. Ama esas kaynak daima doğa olmuştur ve insan yaşadığı coğrafyayı keşfettikçe ona uygun olan yaşamı tercih etmiştir. Böylelikle sahaya uygun tarım ürünleri yetiştirilebilmiş, şehirlerin kaldırabileceği ve bünyesinde yaratabileceği potansiyel faaliyet alanları oluşturabilmiştir.

Günümüzde insan yaşamı sadece coğrafyaya bağlı olmayan çok daha karmaşık ve çok boyutlu yapıların bir bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma sahası MÖ 5. yy gibi bir tarihe sahip olmakla birlikte günümüze yakın zamanlarda çehresini kazanmış, kimliğini oluşturmuştur.¹⁰ İnsana dair özelliklerin ele alındığı bu çalışmada sahanın doğal özelliklerinin araştırılıp hangi potansiyel alanlar yarattığını incelemek adına önce Demre ilçesinin coğrafi özelliklerinden bahsetmek ve sahayı daha sonra yerleşime ve insana açmak doğru olacaktır.

Demre ilçesinin doğal çevre özellikleri incelendiğinde alüvyonlarla oluşmuş, yükseltisi az bir yerleşme olduğu görülmektedir. Sahanın ortalama yükseltisi merkez ilçede 0-250 m arası iken ilçe geneli ele alındığında 1172 m'dir. Bu durum ilçe sınırları içerisinde bulunan Alaca

¹⁰ <https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html> (erişim tarihi:24.10.2023)

Dağ'ın yükseltisinden (2344) kaynaklanmaktadır (Harita 1.1). İlçenin çevresini sararak ortalama yükseltisini arttıran Alaca Dağ, Bey Dağları'nın bir uzantısıdır. Bu dağ kütlesi Antalya ve geçmişte Likya bölgesinin güneydeki son büyük dağ kütlesidir ve ilçe sınırları içerisinde en yüksek rakımlı morfolojik unsur olma özelliğini taşır. Bu bağlamda ilçenin yükseltisi kuzeydoğuya doğru artış göstermektedir. Saha, Demre Çayı'nın biriktirdiği alüvyal dolgu üzerine kurulmuş bir sahil yerleşimidir¹¹.

Demre ilçesinin bünyesinde barındırdığı coğrafi unsurlar bütün olarak; bir akarsu (Demre Çayı) ve bu akarsuyun oluşturduğu ova (Demre Ovası), bir lagün (Beymelek), bir ada (Kekova), çeşitli su kaynak noktaları (Burguç Şifalı Suyu vd.), Taşdibi, Sülüklü ve Çayağzı olmak üzere üç sahil şeridi¹², ilçe sınırları içerisinde büyüklü küçüklü beş dağ kütlesi (Alaca Dağı, Sarkaçören Dağı, Çam Dağı, Karadış Dağı, Boz Dağı) ve hem kendi sınırları içerisinde hem de komşu ilçelerle arasında birçok koy varlığına sahip coğrafi anlamda zengin bir yerleşimdir.

Demre Çayı, Fethiye Körfezi batısından Antalya Körfezi batısına kadar uzanan Güneybatı Anadolu'da, iç kesimlerden başlayıp kıyıya kadar ulaşabilen akarsulardan biridir. Yaklaşık 1000 km²'lik su toplama alanıyla Dalaman, Eşen ve Alakır çaylarından sonra gelir. Bu çay, Anadolu'nun bu kesimlerindeki yegâne kıyı düzlüklerinden biri olan Demre deltasını oluşturmuştur¹³.

İlçe Toros dağ sisteminin oluşturduğu birçok yerleşmeden biridir. Demre Ovası dışında kireç yapılı dağ ve platoların neredeyse denizden doğrudan yükselmesi ilçenin fiziki coğrafyasını şekillendirmiştir. Demre Çayı'nın Güneybatı Toroslardan getirdiği alüvyonlar uygun bir yerleşme ortamı bulmuş ve burada ekonomik olarak oldukça önemli olan tarımın temelini oluşturmuştur. Bu dağ silsilesi ilçeye girintili çıkıntılı, uzun ve oldukça hareketli bir sahil şeridi ve koy varlığı kazandırmıştır¹⁴.

Araştırma sahasının coğrafi olarak bugünkü şartlarına erişmesindeki faktörleri genel hatlarıyla sıralayacak olursak, Toros dağlarının batı kolunu oluşturan Bey Dağları Silsilesinin güney ucu, ilçeyi çevreleyerek soğuk hava koşullarından korumaktadır. Bunun yanında yüksek dağ kütlelerinin karstik yapısı gereğince yağışlarla gelen suların yeraltı ve yerüstü sularına katkıda bulunması ve karstlaşmayı desteklemesi ilçe coğrafyasının şekillenmesindeki diğer faktörlerdendir¹⁵.

¹¹ Öner, 2000: 2.

¹² Beymelek sahil bölümü balıkçılık faaliyetlerini sürdürmek ve denizdeki canlı yaşamını korumak adına insan kullanımına sınırlandırılmıştır.

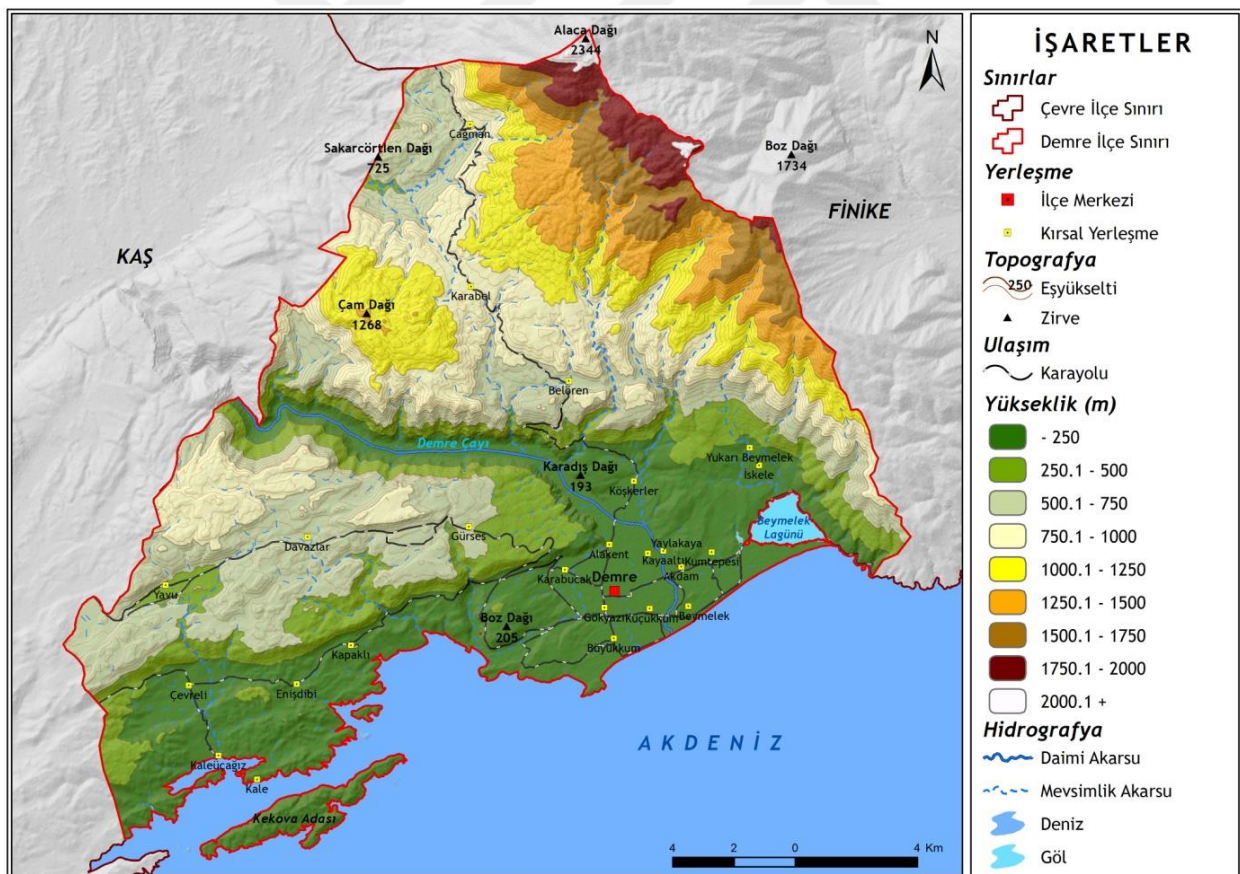
¹³ Keser, 2012: 117.

¹⁴ Öner, 2000: 2.

¹⁵ Sarı ve Koçak, 2010: 48.

Akarsularla taşınan malzeme sonucunda Demre Çayı'nın verimli bir alüvyon dolgunun üzerinde kurulması ana hatlarıyla Demre'yi şekillendirmiş ve sahada çok şiddetli olmayan dalga aşındırma bu alüvyon dolgunun yerleşmesine ve zamanla oturup daha da gelişmesine olanak tanımıştır. Demre Çayı'nın özellikle sahada Çayağzı, Sülüklü plajlarının ve Andriake Antik Limanı'nın bulunduğu alanı da kaplayan güneybatı yönünde birikimini devam ettirdiği ve bu alanlarda bulunan bataklıkların varlığından söz edilebilir. Bu alanda deniz içinde de uzun mesafeler boyunca derinleşme görülmemesi çayın biriktirme faaliyetlerine yardımcı olduğunu düşündürmektedir. Antik dönemlerde Andriake'nin bir liman olarak ifade edilmesi¹⁶ günümüzde bu alanın bir bataklıkla dönüşmesi de yine bu durumla ilişkilendirilebilir.

Sahanın şekillenmesine yardımcı olan bir başka faktör ise iklimdir. Etrafının dağlarla çevrili oluşu ve denizin nemli havasıyla korunaklı bir alanda büyüyen Demre, Akdeniz iklim bölgesinde yer almasının da etkisiyle neredeyse kendi içinde bir mikroklima alanı yaratmış ve şiddetli hava olaylarından kendini korumuştur. Bu durum da ilçedeki tarım sektörüne artı değerler kazandırmıştır.

Harita 1.1. Demre İlçesi Fiziki Haritası

¹⁶ <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-312259/andriake.html> (erişim tarihi: 10.01.2024)

1.1. Yer Yapısı ve Yer Şekli Özellikleri

Demre ve çevresi karmaşık yer yapısı ve ilginç özellikleri ile Türkiye'nin jeoloji literatüründe önemli bir yere sahiptir. Bölgede başlıca Otokton kökenli kayalar yer almaktadır. Saha genelinde gözlenmiş olan kayalar Mesozoyik ve Senozoyik dönemlerini temsil ederler. Beydağları Otoktonu'na ait Jura-Kretase yaşlı platform tipi kireçtaşlarından oluşan bölge Beydağları Formasyonu üzerinde kuruludur. İlçenin yapısal özellikleri gereğince Beydağları Otoktonu, inceleme alanında geniş bir yüzeyleme vermekte olup, egemen olarak platform tipli, masif ve yer yer tabakalı karbonatlı kayalardan oluşmaktadır ve burada çok miktarda kıvrım ve normal faylanma içermektedir¹⁷.

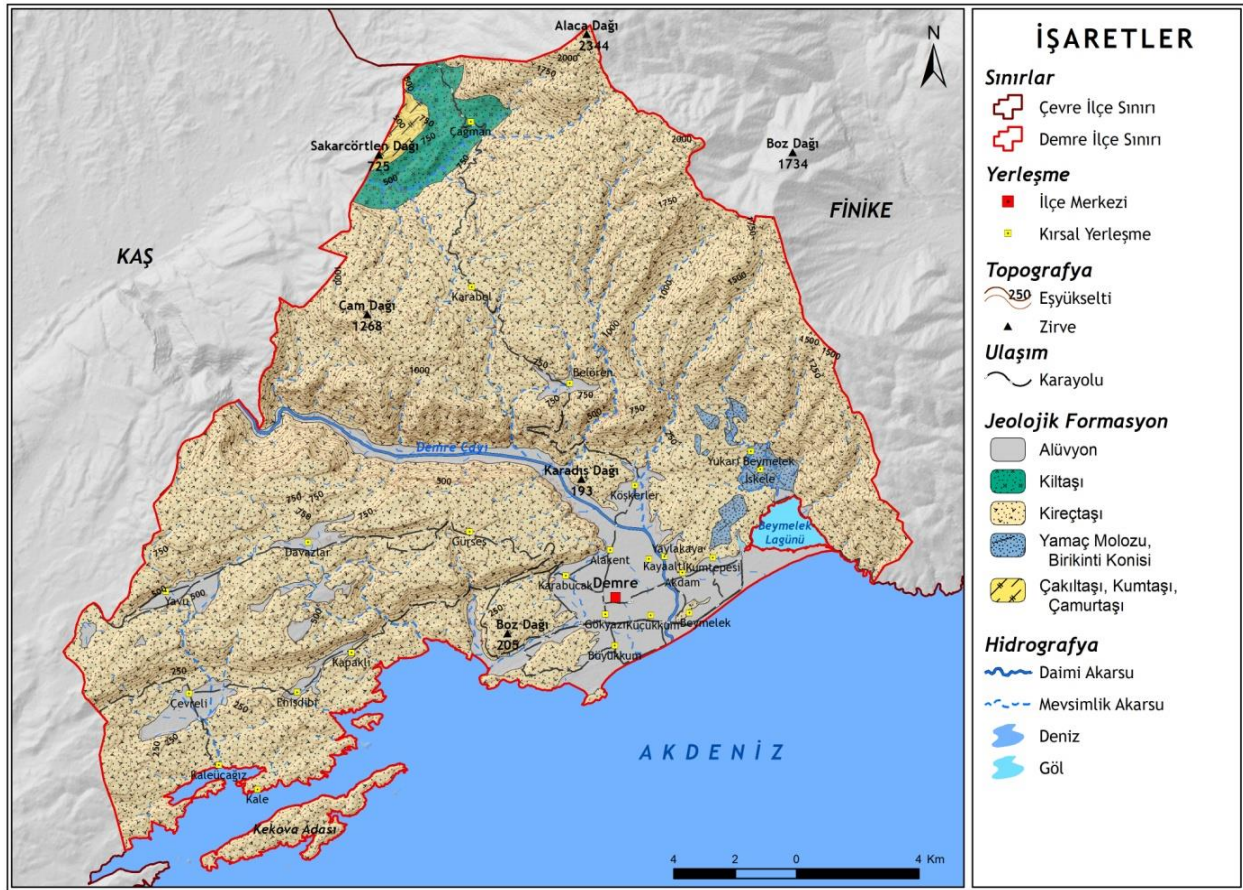
Demre ilçesinin üzerinde bulunduğu saha yer kabuğunun hareketleri ile yükselmiş, sahanın güney bölümü ise Akdeniz'e doğru kayarak çökmüştür. Bu olay sırasında meydana gelen gerilmelere bağlı alçalan ve yükselen blokların olduğu anlaşılmıştır. Bu yükselmeden önce genel bir aşınım düzlüğü ve bu yüzeyle bağlanan birikim alanları meydana gelmiştir. Yörede ana hatlarıyla kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu tektonik çizgilerin yönlendirdiği depresyonlar ile bunların arasında yükselen blokların oluşturduğu kütleler bulunur. Ovayı özellikle kuzey ve batıdan 900 metreye ulaşan bir plato düzlüğü çevreler. Bu platoyu oluşturan aşınım yüzeyi ve bununla birlikte işlenen aynı yükseltilere çıkmış Alt Miosen yaşlı kayaların varlığı, sahanın güncel şekillenmesinin Miosen'den itibaren başladığını göstermektedir¹⁸.

Deltanın batısını oluşturan aşınım yüzeylerinde KD-GB yönünde Akdeniz'e doğru basamaklanma belirgin fay diklikleriyle gözlenir. Yoğun karstlaşmanın olduğu yüzeyler üzerinde sahanın en gelişkin karstik depresyonları olan; Kocayer, Asar Çukuru, Gürses ve Eğridere uvalaları yer alır. Demre Çayı, Bağlıca Dere ve Felenk Çayı'nın birleştiği kuzeybatıdan güneydoğudaki Kale T. (742 m) ile İncirli T. (760 m) arasına kadar olan 5 km'lik kesiminde 600-700 m derinliklerdeki karstik boğazda akar. Vadi zemini iri çakıllarla kaplıdır. Geçirimsiz dolomitik kireçtaşı veya dolomit tabakaları üzerinde yer alan akiferler, tektonik deformasyon öncesi geçici karst taban seviyesine göre oluşmuşlardır. Ayrıca bunların kümelenedikleri, kesintiye uğrayan aşınım yüzeyi yamaçları boyunca çok sayıda asılı ve kuru vadi yer alır¹⁹.

¹⁷ Softa ve Turhan, 2013: 3.

¹⁸ Öner, 2000: 2.

¹⁹ Keser, 2012:183.

Harita 1.2. Demre İlçesi Jeoloji Haritası

Demre ilçesinin jeoloji haritası incelendiğinde hâkim unsuru kireçtaşı formasyonu oluşturmaktadır. Bu aynı zamanda Beydağları Formasyonu olarak anılmakta ve Üst Kretase dönemini işaret etmektedir. Beydağları Formasyonu gençten yaşlıya doğru Beydağları, Susuzdağ, Sinekçi, Kasaba Formasyonu ve son olarak da ilçe merkezinin bulunduğu alüvyon dolguyu içine olan bir formasyondur. Sahada hâkim kireçtaşı, Demre Çayı'nın taşıdığı Beydağları Otoktonu'nun bir parçasını oluşturmaktadır. Kasaba Formasyonu Harita 3'de Görülen kiltası grubuna karşılık gelmektedir. Sahadaki plaj çökelleri, yamaç molozları ve alüvyon kütlesi Kuaterner'de oluşmuş diğer coğrafi unsurlardır²⁰.

²⁰ Kahraman vd. 2010: 330.

ÜST SİSTEM	KUVATERNER	SENZOYİK	LİTOLOJİ	AÇIKLAMALAR
		TERSIYER		
		MIYOSEN		
		LANGİYEN		
		ALT		
		UST		
		BURDIGALIYEN		
		ALT		
		UST		
		Sinekçi (Tms)		
		Gömüce		
		0-200 m.		
		Kasaba (Tmka)		
		750 m.		
		Uyumsuzluk		
		İnce-orta-kalın tabakalı kalkarenit, kiltası, killi kç.		
		orta-kalın tabakalı algli kç		
		Uyumsuzluk		
		Orta- kalın tabakalı, bej, krem, açık- kahve renkli, bol nummulitli nerit kç.		
		Uyumsuzluk		
		Orta-kalın tabakalı, bej, krem renkli, neritik kç. Çoğu Rudist yama resifli seyrek dolomitleşme.		
		400 m.		
		Beydağları (Kb)		
		SENONİYEN		
		ÜST		
		KRETASE		
		MESZOYİK		

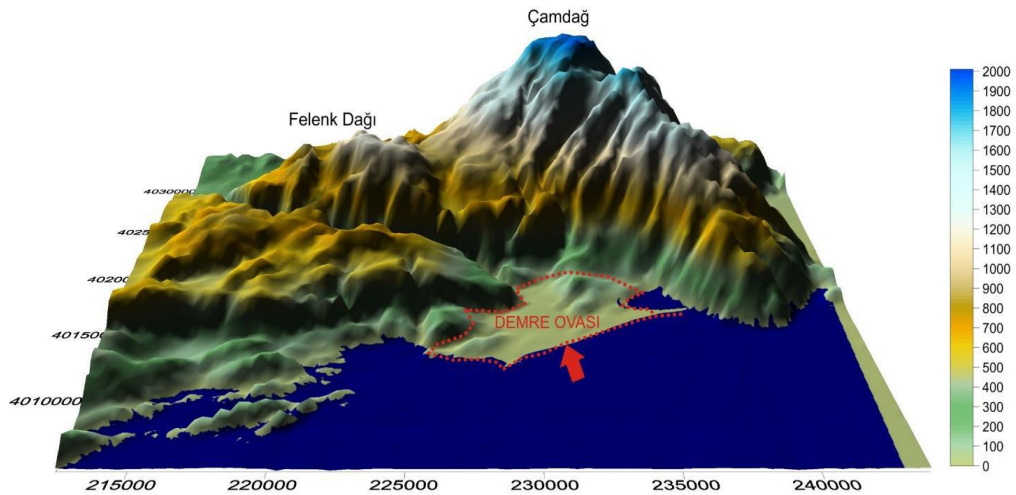
Şekil 1.1. Demre İlçesinin Jeolojik Yaş Basamakları (Kaynak: Kahraman vd. 2010: 329)

İlçenin jeolojik yapısı incelendiğinde bölgenin başlıca karbonatlı ve kırıntılı kaya gruplarından oluştuğu görülmektedir. Karbonatlar, Demre çevresini kaplayan yüksek dağlık kesimler ve bu kesimlerdeki kireçtaşı kayalarından oluşmaktadır. Kırıntılı kayalar ise denizel kökenli ve karasal kökenli olarak başlıca iki alt gruba ayrılabilir. Tüm bu kayalar yerinde oluşmuş otokton kökenli ana grup kayalarını oluşturan “Beydağları Otoktonu” altında toplanır²⁰. Yandaki tabloda ilçenin jeolojik basamakları belirtilmiştir.

Demre Çayı'nın geçtiği alanlarda alüvyon malzeme hâkim olup ilçenin bugünkü merkezinin çayın oluşturduğu bu alüvyon ovanın üzerinde kurulduğu görülmektedir. Kireç taşının yanında kum taşı ve kil taşının da bulunduğu sahada iklimin de etkisiyle tarım için uygun koşullar sağlanmıştır. İlçenin yerleşim için seçilmesinde ve yerleşimin gelişmesinde, coğrafya ve iklim birlikteliğinin sonucu olan bu tarımsal olanakların etkili olduğu görülmektedir.

Araştırma sahasında bir yerleşim oluşturan ve çok sayıda kolla beslenen Demre Çayı, Kasaba Polyesi vasıtasıyla Batı Torosların en yüksek zirvelerinden Akdağ ve Alacadağ'dan başka Susuz Dağ, Kuhu Dağı, Katran Dağı ve Gülmez Dağı'nın sularını toplar. Akımı düzensiz olan ve yaz aylarında genelde kuruyan Demre Çayı, 65 km uzunluğa ve 1000 km²'lik havza genişliğine sahiptir. Alüvyon üretimine uygun olmayan kireçtaşlarından oluşan sahada, Batı Torosların yapısal alçalım alanlarında yer alan Miyosen tortulları ve napların içerdiği kırıntılı kayalar alüvyon kaynağını oluşturmuştur. Demre Çayı'nın alüvyon kaynağını alarak Demre Ovası'nı oluşturması daha çok çayın Kasaba Ovası'nı kapması ve buradaki malzemeyi taşımasıyla olmuştur²¹.

Sahanın bugünkü görünümünü kazanmasında Demre Çayı'nın yanı sıra yörede birbirine paralel olarak gelişmiş fayların kalker üzerinde oluşturduğu zayıf zonlar boyunca başlayan karstlaşma süreci zaman zaman duraksama ve canlanmalarla günümüze kadar devam ederek polyenin şekillenmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, iklim değişikliklerine bağlı olarak zamanla faaliyetlerini arttıran bölgedeki periyodik özellikteki akarsuların, polyeyi çevreleyen kalker yamaçlar boyunca gelişmesinde de önemli bir etmen olmuştur²².

Şekil 1.2. Çalışma Alanı ve Çevresine Ait Sayısal Yükseklik Modeli²³

²¹ Keser, 2012: 117.

²² Kurt, 2000: 263.

²³ Avcı, 2015 (Koordinat Ölçeği UTM Sisteminde Verilmiş Olup, Yükselti Ölçeği m Birimindedir.)

1.1.1. Araştırma Sahasının Depremsellik Durumu

Kaş- Kekova Fay Zonu, Antalya'nın yaklaşık 150 km batısında Kaş, Demre ilçeleri arasında yer alan ve KD-GB doğrultusu boyunca uzanan bir diri fay sistemidir. Bu fay sistemi normal fay olarak belirlenmiş olup, tavan blok yönleri GD-KB olarak tespit edilmiştir. Tarihsel ve aletsel dönemde Antalya ve çevresinde meydana gelen depremlere bakıldığında Antalya'nın batı bölümünün (Kaş, Demre, Kumluca, Finike ilçeleri) Kale-Kekova Fay Zonunun aktif olması nedeniyle depremlerden daha çok etkilendiği görülmüştür. Aynı zamanda bu ilçelerde sahil bandındaki alüvyonal zemin üzerine yerleşim alanlarının kurulmuş olması ve tarımsal faaliyet nedeniyle nüfusun bu alanlarda yoğunlaşması bu yerleşmeleri deprem açısından en riskli alanlar haline getirmektedir²⁴.

Araştırma sahası, ülkemizin depremsellik riski yüksek olan 1. derecede deprem kuşağı üzerinde bulunur. Myra ve çevresinde bulunan Gagai, Rhodiapolis, Kekova, Patara, Tlos, Cbyra ve daha birçok antik kent alanları, tarihsel dönem depremlerine tanıklık etmiş, kısmen veya tamamen tahrip olmuş veya terk edilmişlerdir. Stratejik konumu nedeniyle çağının baş şehri olmuş olan Myra Antik Kenti, Myra Fayı üzerine kurulmuş olup, bu fayın ve bölgedeki diğer fayların oluşturduğu birçok depremin izlerini üzerinde barındırmaktadır. Antik kente ağır hasar veren depremler tarihlenmiş olup bunlar MS. 60-68, 141, 240, 529-530 ve 7. yy. depremleridir²⁵. Son güncel depremler ise 2015 yılının ekim ayında Kale-Üçağz Fayında gerçekleşen 5.5'lik deprem ile 2024 Mart ayı itibarıyla Akdeniz'de Demre açıklarında (19.08 km) gerçekleşen 4.8 büyüklüğünde ve 35.12 km derinliğindeki deprem uzun zamandır sahada hissedilen şiddetli depremlerdir²⁶.

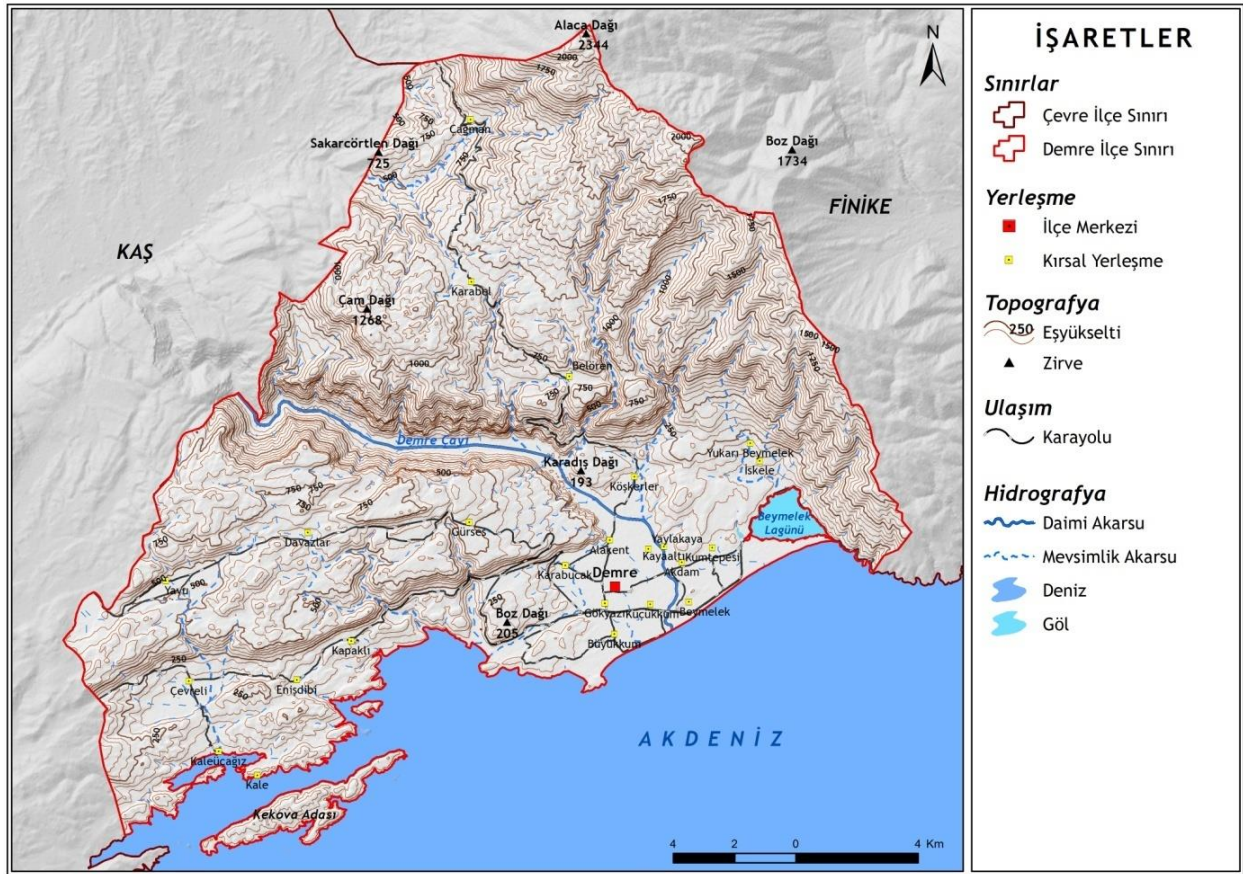
Şekil 1.3. Kaş- Kekova Fay Zonu²⁷

²⁴ İRAP, Antalya, 2021.

²⁵ Softa ve Turan 2013: 6.

²⁶ <https://antalya.afad.gov.tr/> (erişim tarihi:02.04.2024)

²⁷ <http://yerbilimleri.mta.gov.tr/anasayfa.aspx> (erişim tarihi:12.08.2023)

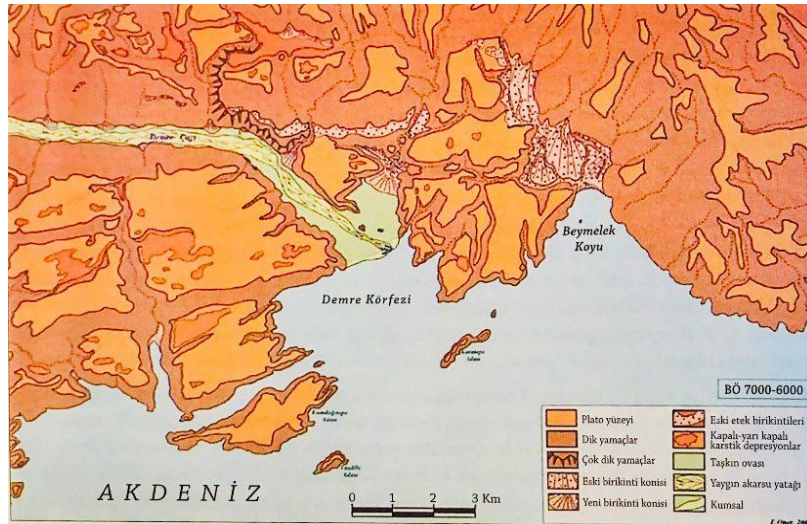

Harita 1.3. Demre İlçesi Topografya Haritası

İlçenin topografya haritası incelendiğinde (Harita 1.3) ilçe merkezinde yükselti farkının az olduğu görülmektedir. Eş yükselti eğrileri ilçenin genel yükseltisine bağlı olarak kuzeydoğu yönlü sıklaşmaktadır. Aynı zamanda Demre Çayı, ilçe sınırına kuzeybatı yönünden girmektedir. Çayın kendine açtığı yatak boyunca eş yükselti eğrilerinin sıklaştığı görülür bu durum çayın yatağını derine kazarak kendine bir vadi oluşturduğu ve çizgisel hat boyunca yarattığı diklikleri anlama imkânı sağlamaktadır.

İlçenin Finike sınırına oranla Kaş sınırı daha sakin ve yumuşak hatlarla geçer. Demre ve Finike ilçeleri arası doğal bir sınırını Gülmez Dağı oluşturur. Dağın jipsli yapısı, bu dağdan kaynağını alan ve Demre-Finike ilçelerine dökülen suların acı olmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda Demre Çayı ile uzun süre önce ilişkisi kesilen Beymelek Lagünü'nün bugüne kalmasını sağlayan da yine bu beslendiği kaynaklardan ileri gelmektedir²⁸.

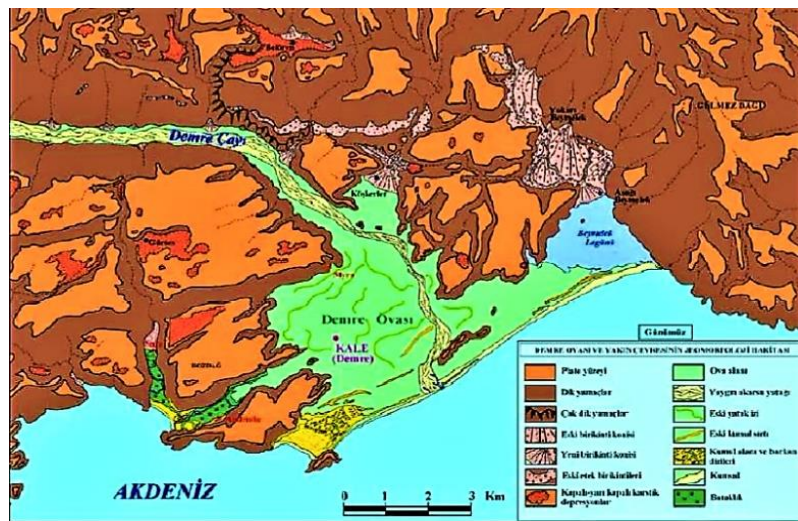
²⁸ Saraçoğlu, 1989: 478.

Şekil 1.4. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, 7000 Yıl Önce

Şekil 1.5. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, 3000 Yıl Önce

Şekil 1.6. Demre Ovasının Paleocoğrafik Değişimi, Günümüz²⁹

²⁹ Şekil 1.4-5-6: Öner E. 2000; Çevik N. 2015.

Çalışma sahasının oluşmasında Kuaterner dönemindeki deniz değişimlerinin etkisi büyüktür. Son Buzul Maksimumu sonucu yaşanan deniz yükselmesiyle deniz, ovaya doğru sokulup geniş bir körfez alanı oluşturmuştur. Aynı zamanda (günümüzden 7-6 bin yıl önce) Kekova ve çevresinde mevcut karstik depresyonların denizin içerilere sokulması sonucunda kıyı tipinin değişmesine ve Dalmaçya tipi kıyılara dönüşmesine neden olmuştur. Bu dönemde Beymelek Lagünü tam anlamıyla kapanmamış koy durumundadır. Demre Çayı'nın bu dönemde de alüvyon taşımaya devam etmesine rağmen deniz seviyesindeki yükselim çok hızlı gerçekleştiği için körfez alüvyonla dolamamıştır. Daha sonra şartlar değişmiş ve günümüzden 6 bin yıl öncesinde deniz seviyesindeki yükselme durmuş, 3-2 bin yıl önce Demre Çayı'nın taşıdığı alüvyon körfezi doldurmaya başlamıştır. Böylece oluşan delta ovası insanların yerleşmelerini geliştirmelerine ve tarımsal kullanımına uygun hale gelmiştir. Demre Ovası gelişimini sürdürürken Beymelek hâlâ koy görünümündedir; ancak kıyıya ulaşan alüvyon güneybatı yönlü hâkim akıntılar nedeniyle bir kıyı kordonunun oluşumuna malzeme sağlamaya başlamış ve zamanla günümüzdeki silüetine kavuşmuştur³⁰.

1.2. İklim Özellikleri

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İnsanların yeryüzündeki dağılışına doğrudan etki ederek iklim, hava olayları ve hayat arasındaki ilişkiyi açıklayan temel olgulardan biridir³¹. Yeryüzündeki hayat ortamı için gerekli olan su ve enerji ile bunun yeryüzündeki dağılışı atmosferin dolayısıyla iklimin kontrolü altındadır. İklim, bitki dağılışı, tarım alanlarının varlığında, ileriye yönelik su ihtiyacının saptanmasında vs. birçok etmende kendini göstermektedir. Bu nedenle araştırılan sahaların iklim özelliklerinin belirlenmesi ve buna göre yorumlanması gerekmektedir³².

Demre Ovası, dağların çevrelediği bir yerleşimdir. Şiddetli soğukların fazla görülmemesi gibi mevsim normallerinde kar yağışı da görülmez. Arkasını yüksek dağlara vermiş bu güneyle ovada sıcak, yumuşak bir iklim egemendir³³. Yazları sıcak-kurak ve aynı zamanda uzun, kışları ılık, yağışlı ve daha kısa özellik gösteren, tipik Akdeniz iklimi etkisinde olan ilçede, kış aylarındaki yağış; soğuk karayla ılık denizin yan yana bulunması, denizin etkileri ve Akdeniz'in karakteristiği olan kısa mesafedeki engebe değişimleri gibi faktörlerden etkilenmektedir. Sahada nem varlığından ileri gelecek olmalı ki yağışlar ani ve şiddetli olarak gelişir.

³⁰ Öner, 2000; Keser, 2012.

³¹ Erol, 2014: 4.

³² Atalay, 2012: 117.

³³ Saraçoğlu, 1989: 439.

Çalışma sahasının iklim verileri Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğünden temin edilmiştir. Sahanın iklim verileri daha doğru bir sonuca götürmesi adına hem Kale-Demre istasyonundan hem de çevre ilçeler olan Kaş ve Finike istasyonlarının verileri incelenip karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bu veriler saha ikliminin daha iyi anlaşılabilmesi adına tablo ve grafik şeklinde aktararak yorumlanmıştır. Bu bakımdan Demre iklim elemanları detaylı olarak incelendiğinde;

1.2.1. Sıcaklık Özellikleri

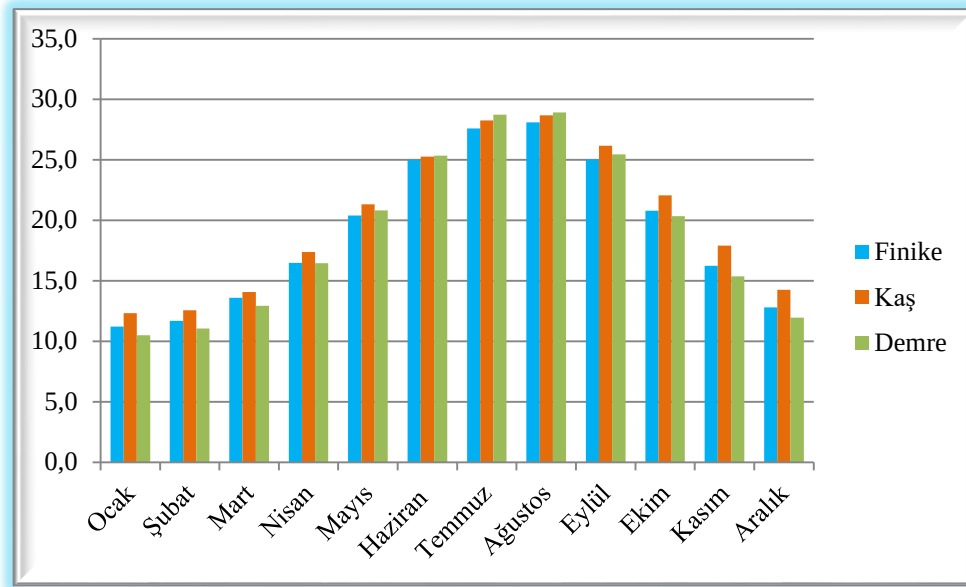
Demre ilçesi için sıcaklık değerleri sahadaki yükselti farkları ve incelenen lokasyona göre değişiklik göstermektedir. Çeşitli yüzey şekillerinin varlığından kaynaklanan bu durum nedeniyle saha için üç meteoroloji istasyonunun verileri incelenerek sonuca ulaşılmıştır. Bu bakımdan Demre’de oavadan başlayarak kuzeye doğru gidildikçe yüksek dağ kütlerine doğru hava sıcaklığının düştüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 1.1. Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarının Uzun Yıllar Sıcaklık Değerleri Ortalamasının Aylara Göre Dağılımı

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	11,2	11,7	13,6	16,5	20,4	25,0	27,6	28,1	25,0	20,8	16,2	12,8	19,1
Kaş (1964-2022)	12,3	12,6	14,1	17,4	21,3	25,3	28,3	28,7	26,2	22,1	17,9	14,3	20,0
Kale-Demre (1982-2022)	10,5	11,0	12,9	16,4	20,8	25,3	28,7	28,9	25,4	20,4	15,4	12,0	19,0

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Çalışma sahası için Finike, Kaş ve Kale-Demre istasyonundan alınan verilere göre uzun dönem sıcaklık ortalamalarına bakıldığında alanın yıllık ortalama sıcaklığının 10°C’nin altına düşmediği görülmektedir. Sahanın uzun yıllar ortalama sıcaklığı ise 19-20°C olmuştur. 2022 yılı Demre sıcaklık ortalaması 21.5°C olarak tespit edilmiştir. Çalışma sahasında aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde en sıcak aylar temmuz ve ağustostur. En soğuk aylar ise ocak ve şubat aylarına karşılık gelmektedir. İlçenin ortalama sıcaklık değerlerinde, Kale-Demre istasyonu esas alındığında en sıcak ayın yaşandığı ağustos ayı (28.9°C) ile en soğuk ayın yaşandığı ocak ayı (10.5°C) arasındaki fark (amplitüd) 18.4°C olarak hesaplanmıştır.

Grafik 1.1. Demre İlçesinin Finike-Kaş-Demre Meteoroloji İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Ortalama Sıcaklık Değerleri Dağılımı

Çalışma sahasında uzun yıllar aylık maksimum sıcaklık değerleri incelendiğinde sıcaklığın en yüksek olduğu aylar temmuz ve ağustos ayları olduğu görülmektedir. İstasyonlar arasında en yüksek değeri Finike istasyonu 2000 yılının temmuz ayında 43,9°C sıcaklıkla ölçmüştür. Maksimum sıcaklık Kaş İstasyonunda 1973 yılının temmuz ayında 42,4°C ile Kale-Demre istasyonunda ise 2021 yılının ağustos ayında 43,4°C ölçülmüştür. Bunun yanı sıra kış aylarında maksimum sıcaklık ortalamaları incelendiğinde sıcaklığın 20°C'nin altına düşmediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan üç istasyon verisinin de birbiriyle uyumlu sonuçlar verdiği anlaşılmaktadır. Uzun yıllık dönemde maksimum sıcaklıkların en çok yaşandığı ay ise 2021 Ağustos'u olmuştur.

Tablo 1.2. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Ortalama Maksimum Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	25,3 (1971)	23,6 (2021)	27,2 (2002)	34,7 (2013)	40,9 (2020)	43,3 (2017)	43,9 (2000)	43,3 (2021)	41,2 (2007-2020)	39,3 (2022)	31,6 (1992)	27,8 (1967)	43,9 (2000)
Kaş (1964-2022)	25,1 (1971)	25,1 (2016)	26,8 (1965)	33,2 (2013)	34,3 (2021)	40,6 (2014)	42,4 (1973)	41 (2021)	38 (2004)	35,1 (2022)	31,1 (1966)	24,7 (2008)	42,4 (1973)
Kale-Demre (1982-2022)	22,4 (2022)	22,8 (2021)	29,7 (2008)	34,7 (2013)	36,8 (2022)	42,4 (2007)	43,1 (2007)	43,4 (2021)	39,4 (2020)	40,5 (2022)	30,6 (2010-2021)	24,4 (2022)	43,4 (2021)

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Tablo 1.3. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Ortalama Minimum Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

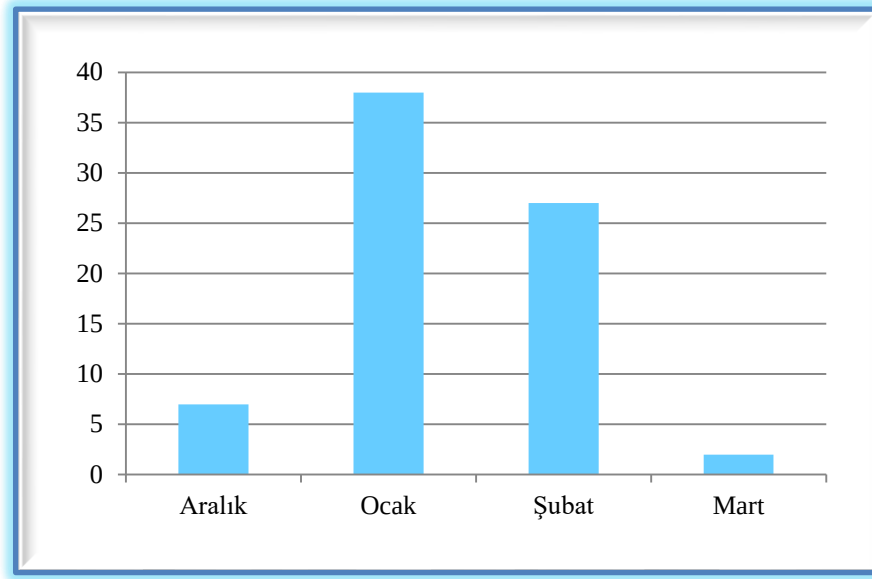
İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	-1,6 (1964)	-2,2 (1983)	1 (1987)	4 (1980)	6,9 (1990)	10,6 (1967)	13,8 (1983)	14,1 (1975)	8,6 (1964)	6 (1977)	3 (1994)	-0,2 (1967)	-2,2 (1983)
Kaş (1964-2022)	0 (2004)	-1 (1997)	2 (2003)	0,8 (1997)	10,7 (1970)	14,8 (1982)	18,7 (2007)	20,6 (1987)	11,2 (2008)	9,6 (2005)	3,8 (2004)	2,8 (2006)	-1 (1997)
Kale-Demre (1982-2022)	-2,5 (1983)	-4 (1983)	-1 (1983)	1,4 (1997)	6,5 (1982)	10,8 (1990)	12,2 (1991)	15,5 (1983)	10,7 (1983)	6 (2005)	0,2 (2004)	-2 (1982)	-4 (1983)

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Detaylı inceleme sonucunda sıcaklığın 0°C'nin altına düştüğü dört ay (aralık, ocak, şubat, mart) görülmektedir. Uzun yıllar aylık minimum sıcaklığın en düşük olduğu ay, 1983 yılının şubat ayında Kale-Demre istasyonu -4°C olarak ölçülmüştür. En düşük sıcaklık Kaş İstasyonunda 1997 yılının şubat ayında -1°C ve Finike istasyonunda ise 1983 yılı şubat ayında -2.2°C olarak tespit edilmiştir.

Sahadaki değerler bir bütün şeklinde incelendiğinde en sıcak ayın ağustos, en soğuk ayın ise ocak olduğu görülmektedir. Bu bakımdan sahada kış mevsiminde mevsimler arası geçiş döneminin tamamen bittiği ay olan ocak ayı en düşük ortalama sıcaklık değerlerini göstermektedir. Bunun yanı sıra maksimum sıcaklıkların yaşandığı aylar günümüze yakın zamanda gerçekleşirken minimum sıcaklıkların yaşandığı dönemler daha çok günümüzden 20 yıl öncesinde yaşanmıştır. Bu bakımdan iklim değişiminin uzun yıllık periyotlarda incelenmesi saha hakkında daha anlamlı bilgiler elde edilmesine olanak tanımıştır.

Soğuk dönemi ifade eden kış ayları arasında sıcaklık değerleri bakımından en yüksek değerlere sahip olan ay aralık ayıdır. Bu duruma sonbahar aylarından kalma birikmiş ısının neden olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra yaz ayının son ayı olan ağustos, ilçenin tüm ortalama sıcaklık değerlerinde en sıcak ayın yaşandığı aralığı ifade etmektedir.

Grafik 1.2. Kale-Demre İstasyonu 1982- 2020 Arasında Demre Donlu (-0,1°C) Günlerin Aylara göre Dağılımı

Çalışma sahasında donlu günler incelendiğinde 1982 ve 2022 yılları arasında sayılı donlu gün yaşayan ilçede en çok donlu gün ocak ayında görülmüştür. Son 40 yıllık dönemde ocak ayında 38 donlu gün yaşanmıştır. Ocak ayında yaşanan bu donlu günlerden 9'u 1983 yılı kışında yaşanmıştır. 1982'den beri ise toplamda 74 donlu gün tespit edilmiştir. Sahanın donlu gün sayısı verileri Kaş ve Finike istasyonlarında sağlıklı veri temin edilemediğinden Kale-Demre istasyonu verilerine göre oluşturulmuştur.

1.2.2. Basınç ve Rüzgârlar

Demre ilçesinin basınç değerleri incelendiğinde aylık ortalama hava basıncı değerinin en yüksek olduğu ay, ocak ayı olmuştur. Ortalama basınç değerinin en düşük olduğu ay ise ağustos ayı olmuştur. Hava basıncında minimum ve maksimum değerler incelendiğinde maksimum hava basıncının en yüksek değere ulaştığı ay şubat ayı iken aylık minimum hava basıncının en düşük değerde seyrettiği ay mart olmuştur.

Tablo 1.4. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Hava Basıncı Ortalamaları

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1965-2022)	1016,2	1015,2	1013,5	1011,7	1010,8	1008,1	1005,1	1005,9	1010,0	1013,9	1016,3	1016,7	1011,9
Kaş (1997-2022)	998,0	997,3	995,8	994,4	993,4	991,1	988,1	989,0	992,6	996,4	998,5	998,9	994,5
Kale-Demre (1993-2022)	1015,9	1015,0	1013,2	1011,7	1010,4	1007,7	1004,3	1005,3	1009,4	1013,6	1016,0	1016,8	1011,6

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Tablo 1.5. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar (1982-2022) Rüzgar Verileri

Parametre	Aylık Ortalama Rüzgar Hızı (m÷sn)	Aylık Hakim Rüzgar Yönü ve Yüzdesi (%)	Aylık Maksimum Rüzgar Yönü ve Hızı (m÷sn)	Aylık Sakin Rüzgar Sayısı Toplamı	Aylık Kuvvetli Rüzgarlı Gün Sayısı Ort.	Aylık Fırtınalı Günler Sayısı Ortalaması	Aylık Orajlı Günler Sayısı Ortalaması
Ocak	1.6	D 9.83	GD 30.2	3559	4.20	0.90	0.03
Şubat	1.8	D 8.87	G-GB 28.4	2994	3.63	0.67	0.05
Mart	1.8	G 10.68	GD 23.5	3340	4.63	0.47	0.08
Nisan	1.8	G 13.07	K-KB 22.2	3250	3.40	0.47	0.03
Mayıs	1.7	G 15.49	B-KB 23.3	3374	1.63	0.13	0.18
Haziran	1.7	G 18.87	B-KB 21.8	3572	1.30	0.03	0.13
Temmuz	1.7	G 19.15	D 17.1	3540	0.50	-	0.05
Ağustos	1.7	G 19.91	K-KB 27.0	3247	0.90	0.07	0.05
Eylül	1.7	G 16.03	K-KB 22.9	3532	2.13	0.27	0.18
Ekim	1.5	G 13.33	D 34.8	3492	1.80	0.30	0.10
Kasım	1.4	K 9.21	G 24.7	3266	2.70	0.53	-
Aralık	1.4	D 9.36	G-GD 21.8	3341	3.50	0.63	0.05
YILLIK	1.6	G 19.91	D 34.8	40507	2.52	0.37	0.07

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

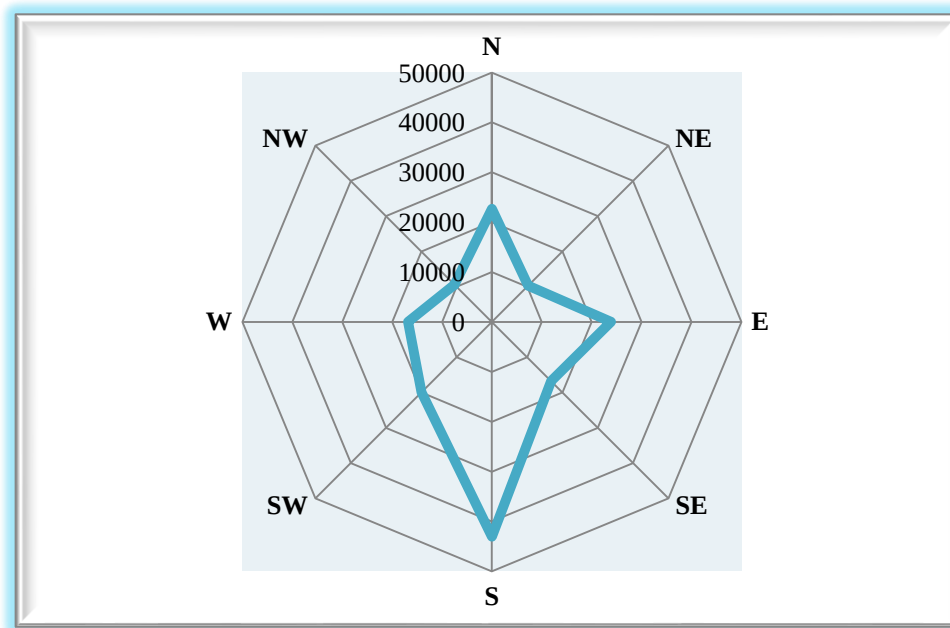
Çalışma sahasının rüzgar değerleri incelendiğinde aylık ortalama rüzgar hızının en yüksek olduğu aylar 1.8 m/sn ile şubat-mart-nisan aylarıdır. En düşük ortalama rüzgar hızı 1.4 m/sn ile kasım ve aralık aylarında görülmektedir. Hâkim rüzgâr yönü verileri incelendiğinde ise en yüksek oran %19.91 ile ağustos ayında güney yönlü esen rüzgârlardır. Ortalama rüzgâr yönünde en düşük orana sahip ay %8.87 ile şubat ayı olmuştur. Aylık maksimum rüzgarın en yüksek seviyesi 34.8 m/sn hız ile ekim ayında doğudan esen rüzgarlar olmuştur. Aylık kuvvetli rüzgârlı gün ortalaması en yüksek değerini 4.63 ile mart ayında görmektedir. En düşük ise 0.50 oranıyla temmuz ayında yaşanmaktadır. Fırtınalı gün ortalamasının en yüksek olduğu ay 0.90 oranıyla ocak olmuştur. Çalışma sahasında orajlı günlerin görülebilmesi mayıs ve eylül aylarında daha olasıdır. Orajlı gün sayısı ortalaması bu aylarda en yüksek değerine ulaşmıştır. Bunun nedeni oraj oluşumu için gereken gizil ısı bahar dönemlerinde sahanın genel hava sirkülasyonu ile uygun koşullar oluşturup sahaya bu aylarda oraj tipi hava hareketlerinin etkili olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1.6. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Ortalama Rüzgâr Hızı (m/sn) Değerleri

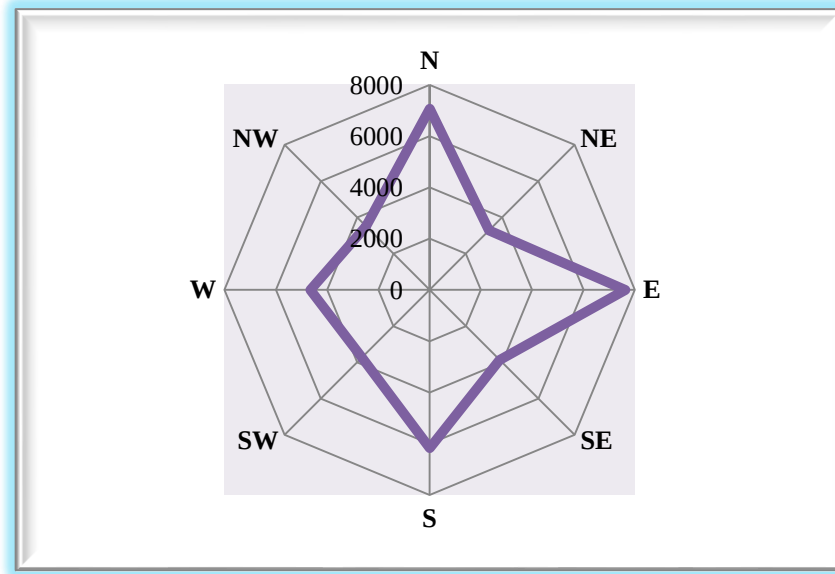
İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	2,1	2,0	2,0	1,9	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
Kaş (1964-2022)	2,9	1,9	1,8	1,5	1,2	1,1	1,0	1,1	1,3	1,4	1,6	1,8	1,5
Kale-Demre (1982-2022)	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,5	1,4	1,4	1,6

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

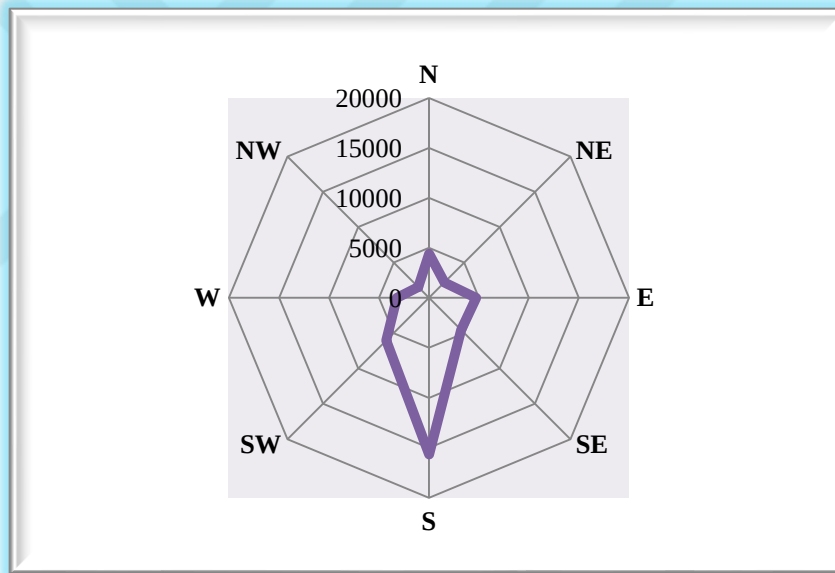
Demre için ortalama rüzgâr hızları incelendiğinde üç istasyon verileri sonucunda sahada rüzgârın şiddetini arttırdığı aylar genellikle kış mevsimine denk gelmektedir. Ortalama rüzgâr hızı en fazla ocak ayında, en düşük ise yaz aylarında temmuz-ağustos döneminde hissedilir. Ele alınan istasyon verilerinin sayıca farklılaşmasının temel nedeni baz aldığı yılların aralığından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan Demre için uzun yıllar rüzgâr hızı 1,6-1,9 (m/sn) arasında değer almaktadır. Rüzgâr hızının yanı sıra rüzgârın sahaya hangi yönden ve ne zaman estiği de oldukça önemlidir. Rüzgâr yönü, bir sahadaki genel hava akışı ve sahanın topografyası hakkında öngörü oluşturmayı sağlayan önemli unsurlardan biridir. Bu bakımdan Kale-Demre İstasyonu verileri çerçevesinde Demre ilçesi rüzgârgülü diyagramı incelendiğinde;

Grafik 1.3. Demre İlçesinin Yıllık Rüzgârgülü Diyagramı

Grafik 1.4. Demre Kış Mevsimi Rüzgârgülü

Grafik 1.5. Demre Yaz Mevsimi Yıllık Rüzgârgülü

Sahada kuzey yönlü rüzgârlar daha çok kasım ve aralık aylarında esmektedir. Kuzeydoğudan esen rüzgârların yine bu aylarda arttığı görülmektedir. Sahada doğu yönlü rüzgârın daha çok hâkim olduğu aylar ise aralık ve ocak aylarıdır. Güneydoğulu rüzgârların ise yaz döneminde (haziran, temmuz, ağustos) şiddetlendiği görülmektedir. Güneyden esen rüzgârların sahaya hâkim olduğu aylar yine yaz aylarına tekabül etmekte en çok ağustos ayında şiddetlenmektedir. Güneybatılı rüzgârların da yaz aylarında arttığı görülmektedir. Batı yönlü rüzgârlar sahaya kış ve ilkbahar dönemlerinde hâkim olmaktadır. Kuzeybatılı rüzgârlar için de yine aynı durum geçerlidir. Genel itibariyle sahanın hâkim rüzgâr yönü incelendiğinde

kış döneminde (aralık, ocak, şubat) kuzey yönlü rüzgârların, yaz döneminde ise daha çok güney yönlü rüzgârların hâkim olduğu görülmektedir. Ancak uzun yıllar bazında sahaya hâkim olan rüzgâr yönü güneyden yani Akdeniz üzerinden gelen rüzgârlardan oluşmaktadır. Bu durumun nedenlerinden biri rüzgârların topografyaya uyum sağlamasından kaynaklanmaktadır. Demre Ovası'ndan sonra yükselen dağ kütleleri sahanın rüzgârgülü diyagramının şekillenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Rüzgâr yönündeki diğer önemli nedenler ise genel hava sirkülasyonu ve yaz-kış döneminde değişen basınç merkezlerinin konumundan ileri gelmektedir. Bilindiği üzere kış döneminde hızlı ısınıp soğuyan kara YB merkezi oluşturmaktadır. Bu durum saha basınç değerleri incelendiğinde kasım ayından başlayıp şubat ayına kadar devam eden süreçte normal hava basıncı olarak tanımlanan 1013 mb/hPa üzerinde yüksek basınç değerleriyle görülmektedir (Tablo 1.4). Rüzgârın YB alanlarından AB alanlarına doğru estiği bilindiğine göre sahanın kış dönemi oluşan hâkim rüzgâr yönünün kuzey ve doğu yönlü rüzgârlardan oluşması açıklanabilmektedir. Aynı zamanda çalışma sahasının yaz dönemi rüzgârgülü diyagramı incelendiğinde yaz aylarında karanın ısınması ve ısınan havanın yükselmesi dolayısıyla oluşan AB alanları ve deniz üzerinde oluşan YB alanının sahaya hâkim güney yönlü rüzgârları oluşturduğu düşünülmektedir. Sahanın aylık ortalama hava basınç değerleri incelendiğinde en düşük değerlerin haziran temmuz ve ağustos aylarında görülmesi 1013 mb/hPa altında kalan AB değerlerinin sahaya hâkim olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu bakımdan Türkiye'yi ve özellikle Akdeniz bölgesini etkileyen basınç merkezleriyle sahanın uyumlu bir basınç dağılımı gösterdiği düşünülmektedir.

Çalışma sahasında yağışa sebep olan rüzgârlar güneydoğu, güney ve güneybatı yönlüdür. Bölge halkı (Keşişleme dağlara yağmur bırakır, arkasından derelerimiz taşar); (yağmuru esas Lodos getirir); (hava batıladı mı açar) diyor. Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, önce esen güneydoğu rüzgârının sürüklediği bulutlar, bu istikamete dikey seyreden Susuz-Katran dağlarına; Bey Dağlarının güney yamaçlarına ve Alaca Dağın yüksek kısımlarına bol yağış bırakmakta ve Alaca Dağa düşen yağmurlar, derelerde toplanarak, Demre Ovasındaki taşmalara sebep olmaktadır. Ancak Kasaba-Demre arası yağış bırakmamaktadır. Bununla birlikte güney ve güneybatıya dönen rüzgârlar, bu defada, bu istikamete çapraz olan Alaca-Gülmez dağlarına çarparak yükselmekte; O zaman Demre Ovası ve civarına yağmur yağmaktadır. Batı rüzgârlarının belirmesiyle havanın güzelleşeceği anlaşıyor. Kıyı bölümünde yağışlı havaları güzel günlerin takip etmesi, yine bundan ileri gelmektedir³⁴.

³⁴ Yücel, 1958: 165.

Çalışma kapsamında görüşülen kaynak kişilerce ifade edilen yerel halkın sahanın iklimi ve yağış durumu ilgili tekerlemeleri de mevcuttur. “Bulut gider aydına git işine gaydına, bulut gider Çam(dağına)’a tımar et gamış dama”³⁵. Burada bahsedilen “Bulut gider aydına” yani aydınlık tarafa anlamında sahanın doğusunun kast edildiği durumda rahat olabilirsin, işine gücüne bakabilirsin anlamında “git işine gaydına” denmiştir. Diğer durumda ise “bulut gider Çam’a” yani bulutların güneyden gelip batı istikametinde Çam Dağı’na ulaştığında yağış getireceği ve hazırlıklı olmak gerektiği anlamına gelen “tımar et gamış dama” ifadesi kullanılmıştır. Burada bahsedilen eski dönemlerde sahada yaygın olan kerpiç evlerin çatılarıdır. *Tımar et gamış dama* derken de bahsedilen bu kerpiç evlerin yağmurdan etkilenmemesi için evlerin kerpiç tavanlarının düzeltilmesi ve yağmura hazırlıklı olmak gerektiği ifade edilmiştir.

1.2.3. Nem ve Bulutluluk

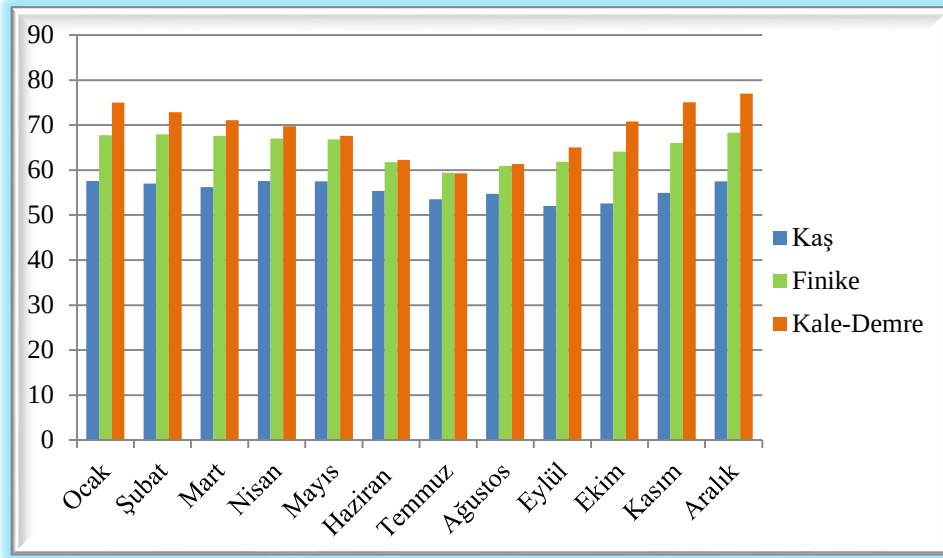
Demre ilçesinin nem özellikleri incelendiğinde havadaki nem oranının kış aylarında yükseldiği temmuz ve ağustos döneminde ise nispeten azaldığı görülmektedir. Özellikle Kale-Demre istasyonu verileri incelendiğinde yılın altı ayında havadaki nispi nem miktarı %70’in üzerinde seyretmektedir. Sahanın denizellik durumu dolayısıyla yaz mevsiminin kurak geçmesine rağmen sahadaki nem miktarında ciddi bir düşüş yaşanmamaktadır. Bunu uzun yıllar verilerinin tamamı incelendiğinde 1960 yılında günümüze kadar geçen 63 yılda incelemek mümkündür.

Tablo 1.7. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Ortalama Nispi Nem (%) Değerleri

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	67,7	68,0	67,6	67,1	66,8	61,8	59,4	60,9	61,8	64,1	66,0	68,3	65,0
Kaş (1964-2022)	57,6	57,0	56,2	57,5	57,5	55,4	53,5	54,7	52,0	52,6	55,0	57,5	55,5
Kale-Demre (1982-2022)	75,0	72,9	71,1	69,8	67,6	62,2	59,3	61,3	65,0	70,8	75,1	77,0	68,9

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

³⁵ E. Topakcı ile söyleşi, 04.02.2024, E. Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.

Grafik 1.6. Demre İlçesinin Finike-Kaş-Demre Meteoroloji İstasyonlarına Göre 2022 Yılı Ortalama Nispi Nem Değerleri

Çalışma sahası aylık ortalama bulutluluk durumu incelediğinde (Tablo 1.8) bulutlu günlerin en çok yaşandığı dönem, kış mevsimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aralık, ocak, şubat ve mart aylarında ortalama bulutlu geçen gün sayısı 20 günün üzerindedir. Yıllık bazda hesaplandığında sahada bir yılda bulutlu geçen gün ortalama 178 gündür. Akdeniz ikliminin yağışlı döneminin kış mevsimi olduğu düşünüldüğünde sahanın iklimsel özelliklerinin tipik Akdeniz iklimi özellikleri gösterdiği anlaşılmaktadır. Demre'nin açık günler ortalamasının en yüksek olduğu aylar kurak dönemi ifade eden yüksek bulutsuz gün değerlerine sahip olan haziran, temmuz, ağustos ayları yani yaz mevsimidir. Bunun yanı sıra bulutlu günler ortalaması da kış mevsimini oluşturan aralık, ocak ve şubat aylarıdır.

Tablo 1.8. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar (1982-2022) Su Buharı ve Bulutluluk Değerleri

Parametre	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Aylık Ortalama Su Buharı Basıncı (hPa)	9.7	10.0	10.8	13.2	16.4	20.0	22.8	23.9	20.8	16.7	13.4	11.1	15.8
Aylık Ortalama Bulutluluk Miktarı	3.9	3.7	3.2	2.9	2.1	1.2	0.9	1.1	1.3	2.3	3.3	3.9	2.5
Aylık Açık (Bulutsuz) Günler Sayısı Ortalaması	6.20	6.70	9.50	10.20	15.90	22.20	24.80	24.50	21.30	15.10	9.10	6.70	172.20
Aylık Bulutlu Günler Sayısı Ortalaması	21.50	20.00	20.20	19.20	14.40	6.50	4.60	6.20	7.50	15.50	19.90	22.50	178.00

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

1.2.4. Yağışlar

Bir yerin alacağı yağış miktarı ve o yerin coğrafi özellikleri ile bölgede etkili olan genel hava sirkülasyonu, hava kütlelerinin hareketleri, güneşlenme süresi ve yoğunlaşma koşulları gibi planetar faktörlere bağlıdır. Bu anlamda Yağış koşulları, bir alanda yaşanabilir bir ortam sunmak adına oldukça önemlidir. Türkiye'de, Doğu Karadeniz Bölümü'nden sonra en fazla yağışı Batı Torosların denize dönük yamaçları ile bu dağlarla kıyı arasında bulunan geniş veya dar kıyı ovaları alır. Bu kıyılarda kışlar yağışlı ve nemli, yazlar sıcak ve kurak, ilkbahar kararsız ve çok değişken, Sonbahar ise nispeten kısa ve çoğu kez kış rejimi ile karışmış durumdadır. Kış mevsiminde, Akdeniz üzerinde karşılaşan polar (cP) ve tropikal (mT) hava kütleleri polar cepheyi meydana getirirler. Sicilya Körfezi üzerinde güçlenen cephe, Türkiye'yi Teke Yöresinden ve onun kuzeybatısından etkilemeye başlar. Bu cepheye bağlı frontal yağışlar özellikle kıyıda kurulmuş yerleşmeler çevresinde çok etkili olur³⁶.

Tablo 1.9. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Toplam Yağış (mm) Değerleri

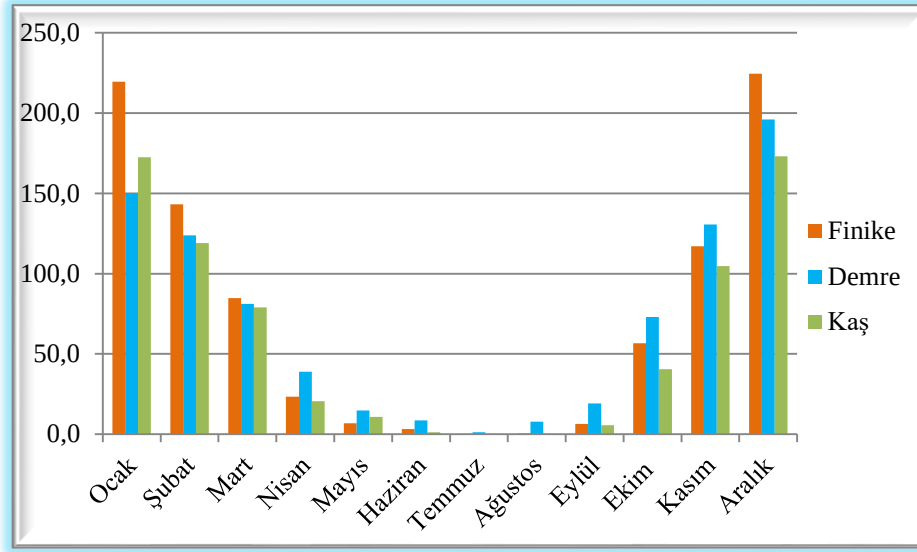
İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Finike (1960-2022)	219,5	143,2	84,8	23,3	6,7	3,3	0,3	0,4	6,4	56,6	117,1	224,6	886,1
Kaş (1964-2022)	172,4	119,0	78,9	20,5	10,9	1,3	0,3	0,1	5,6	40,5	104,7	173,1	727,4
Kale-Demre (1982-2022)	150,2	123,9	81,1	38,9	14,7	8,7	1,2	7,9	19,2	73,1	130,7	196,0	845,6

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Demre ilçesi uzun yıllar toplam yağış özellikleri incelendiğinde yağışların genellikle kış aylarında yaşandığı görülmektedir. Yaz dönemi ise kışın aksine oldukça kurak ve yağışsız bir dönemi ifade etmektedir. Demre ilçesinin en fazla yağış aldığı ay aralık olurken en az yağış aldığı ay ise temmuz ayıdır. Bu azalmada en önemli etken, kış mevsiminde Rusya ile Avrupa'yı etkileyen antisiklonun yaz aylarında kuzeye çekilmesi ile Akdeniz üzerinde oluşmuş polar cephenin yok olmasıdır. Bunun yanı sıra, Sahra üzerinde bulunan kontinental tropikal (cT) hava kütlesi de alanını genişleterek Türkiye'yi etkisi altına alır. Bundan dolayı, yaz mevsiminde yağış miktarında önemli düşüş olmaktadır³⁷.

³⁶ Yiğitbaşıoğlu, 2000: 126.

³⁷ Yiğitbaşıoğlu, 2000: 126.

Grafik 1.7. Demre İlçesinin Finike, Kaş ve Demre İstasyonlarına Göre Uzun Yıllar Aylık Toplam Yağış Dağılımı

Çalışma sahası için yağış verileri incelendiğinde (Tablo 1.10) yağış ortalamasının aralık ve ocak aylarında arttığı görülmektedir. Yağış ortalamasının en düşük seyrettiği ay ise 0.3-1.2 ortalama ile temmuz ayı olmuştur (Tablo 1.10). Sahada yaz ayların yağış ortalamasının hayli düştüğü gözlenmiştir. İlçede uzun yıllar toplam yağış ortalaması ise yıllık 4727-886 mm arasında olmuştur. Sahada uzun yıllar aylık maksimum yağış, 2006 yılının ekim ayında 176 mm yağışla gerçekleşmiştir.

Tablo 1.10. Kale-Demre İstasyon Verilerine Göre Uzun Yıllar (1982-2022) Yağış (mm) Değerleri

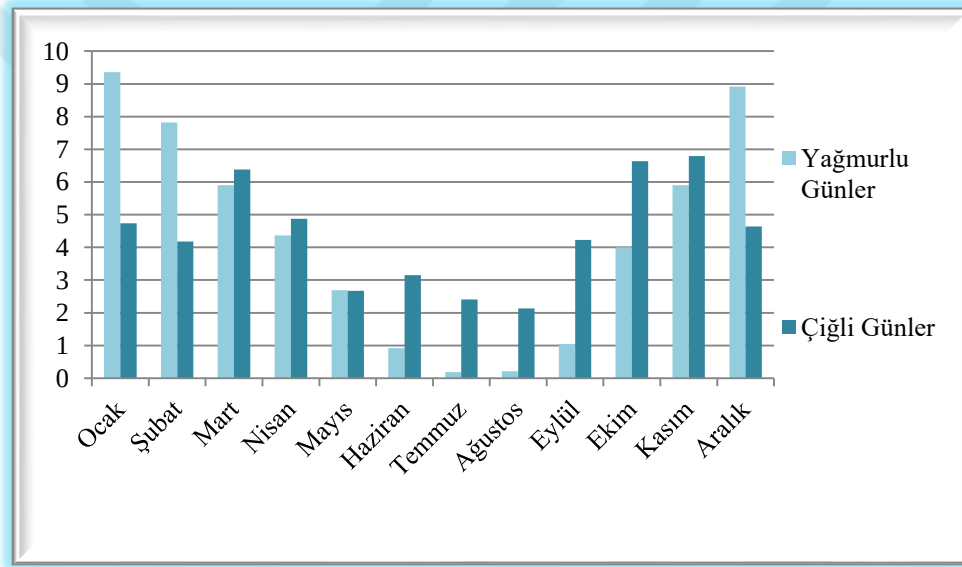
Parametre	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Maksimum Yağış (mm)	97.3 (2004)	127.6 (2010)	91.1 (1985)	47.7 (1999)	51.5 (1993)	64.0 (1982)	3.4 (2009)	41.6 (1999)	69.6 (2003)	175.9 (2006)	149.0 (2003)	163.4 (2004)	175.9 (2006)
Yağışlı Gün Ortalaması	16.78	13.89	9.33	6.94	4.44	1.72	0.89	0.56	2.44	6.78	11.72	14.94	90.43
Yağmurlu Günler	9.36	7.82	5.90	4.36	2.69	0.92	0.18	0.21	1.05	4.00	5.90	8.92	51.31
Dolulu Günler Ortalaması	0.18	0.15	0.10	0.05	0.03	0.08	0.03	0.03	0.08	0.03	0.10	0.08	0.94
Kırağılı Günler Ortalaması	0.95	0.72	0.18	-	-	-	-	-	-	-	0.05	0.44	2.34
Çiğli Günler Ortalaması	4.74	4.18	6.38	4.87	2.67	3.15	2.41	2.13	4.23	6.64	6.79	4.64	52.83

Kaynak: Antalya 4. Bölge Meteoroloji Müdürlüğü.

Aylık yağışlı gün ortalamaları incelendiğinde ise ocak ayının 17 güne yakın yağış ortalaması olduğu görülmektedir. Sahada yağışın en az olduğu aylar haziran, temmuz ve ağustos aylarıdır. Bu durum sahada var olan yaz kuraklığı dönemini açıklamaktadır. Yağışın

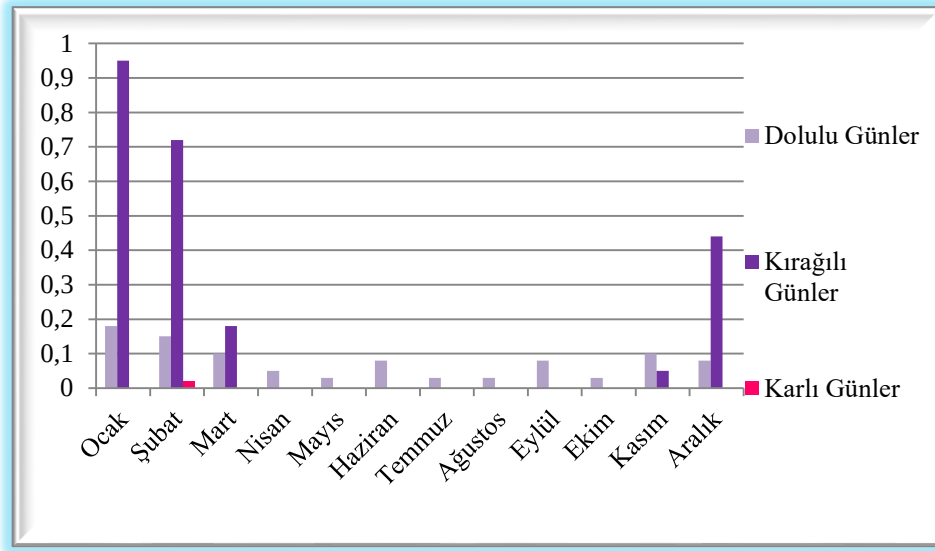
yağmur olarak düştüğü gün ortalamalarına bakıldığında yağmurun en çok ocak ayında, en az ise temmuz ayında düştüğü görülmektedir.

Kale-Demre istasyon verilerine göre sahada yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 51.31 olmuştur. Çalışma sahasında dolulu ve kırılgıllı günlerin oldukça az görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun yanında çıgli günler nispeten daha fazla yaşanmaktadır. Uzun yıllar ortalaması ele alındığında yıl içinde toplamda 52.83 çıgli gün yaşanmaktadır. Sahanın uzun yıllar kar yağışlı gün sayısı sadece şubat ayında 0.02 gün olmuştur. Bu nedenle tabloda diğerr yağış türleri arasında oldukça dar bir alan kaplamaktadır. Demre ilçesinde toplam yağışlı gün sayısı ise 90.43 olmuştur. Bu da yılın $\frac{1}{4}$ 'inde sahanın yağışlı olduğunu göstermektedir. Oransal olarak yılın %25'inde oluşan yağış, kış aylarında yaşanmaktadır.

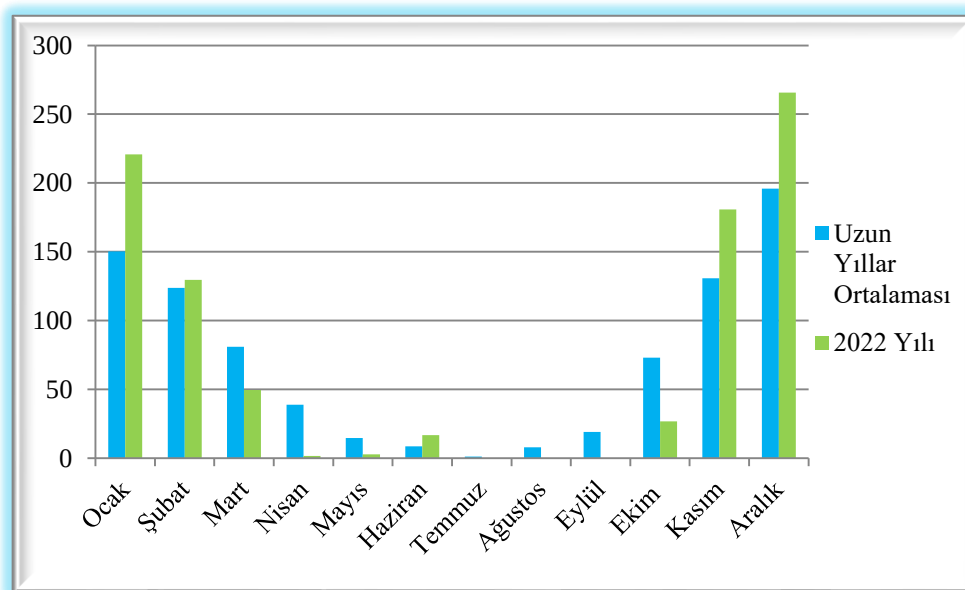
Grafik 1.8. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağışlı Gün Dağılımı I

Çalışma sahasında gün sayısı olarak birbirine daha yakın olan yağmurlu ve çıgli günler karşılaştırıldığında yağmurun sahaya daha çok kış mevsiminde yağdığı, çıgli günlerin ise daha çok bahar ayları olan mart-nisan ve ekim-kasım dönemlerinde yaşandığı görülmektedir. Yağmurun yaz aylarında görülme sıklığı oldukça düşükken yaz döneminde çıgli günler nispeten daha çok yaşanmaktadır.

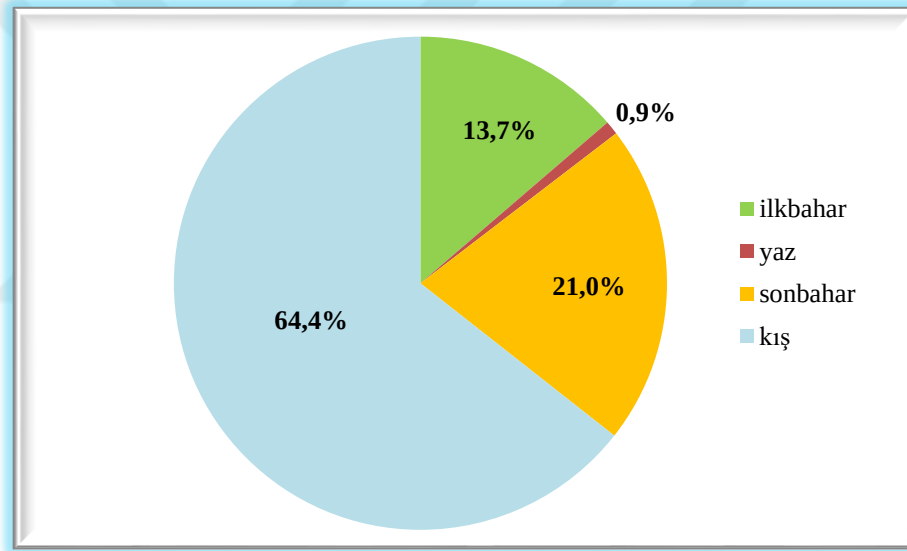
Grafik 1.9. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağışlı Gün Dağılımı II

Çalışma sahasında yaşanma sıklığı oldukça düşük olan diğer yağış türleri kırğılı, dolulu ve karlı günler olarak sıralanmaktadır. Kırğılı gün yaşanma olasılığı nispeten kış aylarında yüksek olmakla birlikte, sahada dolulu gün yaşanma ihtimali oldukça düşüktür. Dolulu gün yaşanma ihtimali yine kış aylarında oransal olarak artmakla birlikte normalden farklı olarak haziran ve eylül aylarında da görülebilmektedir. Ancak veriler incelendiğinde sahada son 14 yıldır dolu yağışı tespit edilmemiştir. Bunun dışında sahada en düşük yağış oluşturma ihtimali kar yağışında görülmektedir.

Grafik 1.10. Kale-Demre İstasyonu Uzun Yıllar Yağış Değerleri ile 2022 Yılı Değerlerinin Karşılaştırması

Sahanın uzun yıllık yağış değerleri, 2022 yılındaki değerleriyle karşılaştırıldığında iki durumda da sahanın kış aylarında yağış aldığı ve yaz döneminin kurak geçtiği görülmektedir. Bu bakımdan ilçe tipik Akdeniz iklim grafiğini yansıtmaktadır. 2022 yılı yağış durumu incelendiğinde sahanın uzun yıllar ortalamasına göre kasım, aralık, ocak ve şubat aylarında yağışın uzun yıllar ortalamasının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Mart ayından ekim ayına kadar olan süreçte 2022 yılında sahaya çok daha az yağış düşmüştür. Bu karşılaştırmada asıl anlamlı fark bahar aylarında sahaya düşen toplam yağış miktarında olmuştur. Yağış, ilkbahar ve özellikle sonbahar aylarında uzun yıllar ortalamasına göre oldukça düşüktür. Kasım, aralık ve ocak aylarında sahanın ortalamasının üzerinde yağış aldığı görülmektedir. Bu bakımdan sahada 2022 yılında kuraklığın daha çok hissedildiği söylenebilmektedir.

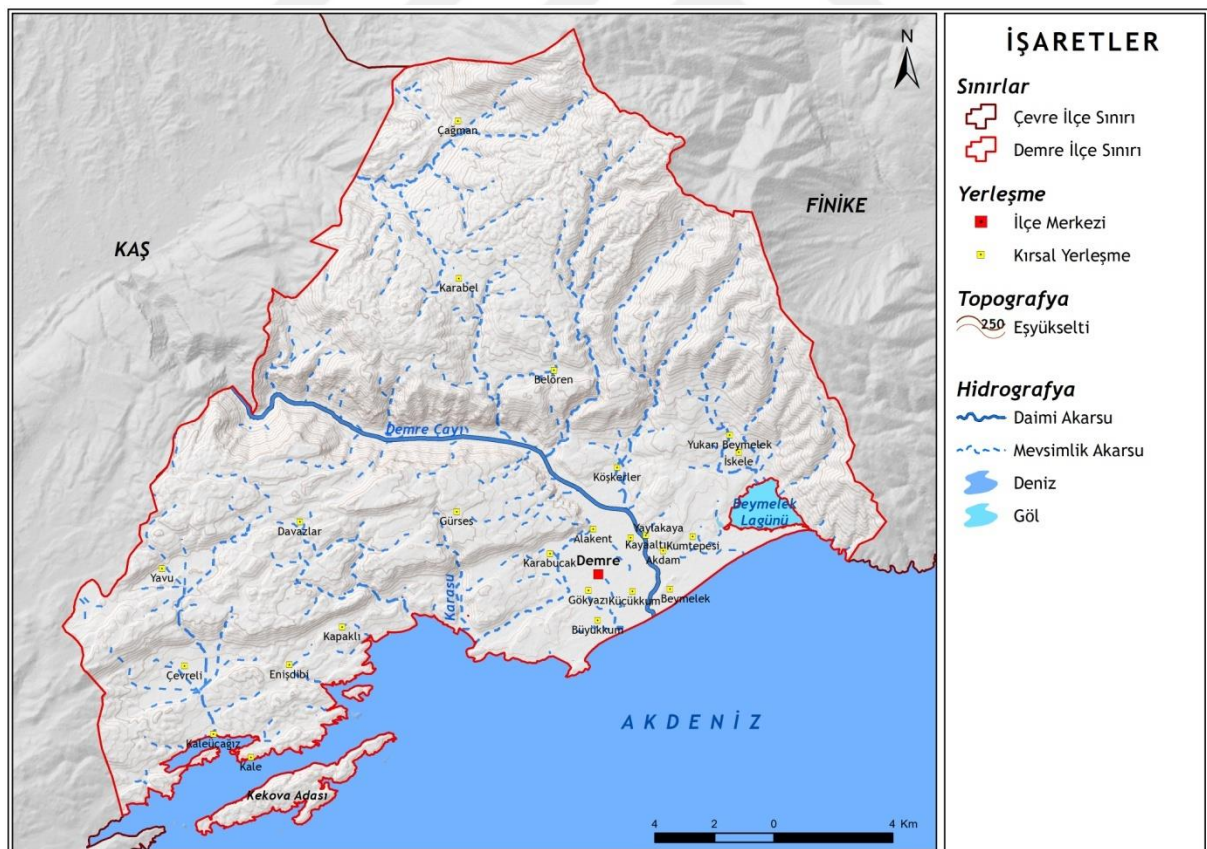

Grafik 1.11. Demre Uzun Yıllar (1982-2022) Yağış (mm) Ortalamasının Mevsimlere Göre Dağılımı

Sahada yağışın mevsimsel dağılımına bakıldığında Akdeniz ikliminin etkisi altında olan diğer yerleşmelerde olduğu gibi kış yağışları ön plana çıkmaktadır. Bahar dönemleri karşılaştırıldığında sahada nispeten sonbahar yağışı daha fazla görülür. En düşük yağışın yaşandığı mevsim ise yaz mevsimidir.

1.3. Hidrografik Özellikler

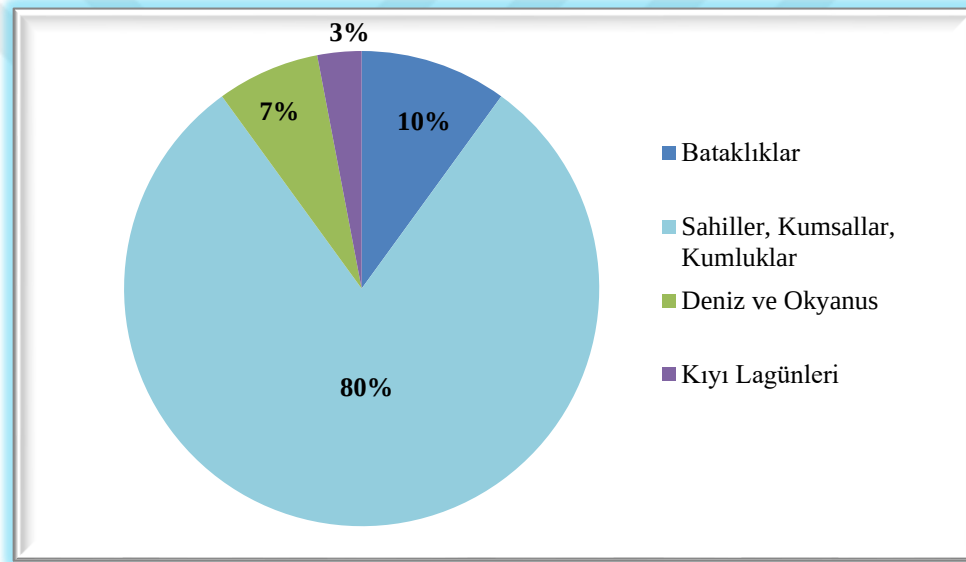
Su, coğrafi sahanın çok büyük bir parçası ve vazgeçilmez unsurudur. Türlü büyüklükteki yerleşme yerleri birinci derecede suyun bulunmasına bağı olduğu gibi tarım da suyun varlığına bağı olarak gelişir. Türlü endüstrinin kurulması ve gelişmesinde, içme ve kullanma sularında, gemicilik ve balıkçılık faaliyetlerinde vs. birçok konu sahadaki su varlığına göre şekillenir. Yeryüzündeki su varlığı denizlerde ve karalarda olmak üzere ikiye ayrılır. Suyun çoğu denizlerdedir. Karalarda ise sular göl, akarsu, kaynak ve yer altı suları şeklinde bulunur³⁸. Yerleşimlerin şekillenmesinde en önemli unsurlardan birini oluşturan suyun insan hayatı ve bu hayatın sürekliliği için önemi yadsınamaz. Su, bir coğrafi ortamın değer kazanmasını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan yegâne unsurdur. Bu bağlamda bulunduğu alanlarda geçmişten günümüze önemli hususlardan biri olmuştur. Şehirlerin gelişmesi, toplumların var olması, tarımsal faaliyetlerin varlığı, nüfus artışları, sanayi üretimleri vb. konuların yerleşme üzerinde var olması ve gelişmesi, o sahadaki mevcut su varlığına bağı olduğu düşünülmektedir.

Harita 1.4. Demre İlçesi Hidrografiya Haritası

³⁸ İzbirak, 1989: 1-6.

Karalardaki su varlığı yer altı ve yer üstü kaynakları şeklinde incelenmektedir. Yer üstü su kaynaklarının büyük çoğunluğunu akarsular oluşturur. Akarsular taşıdıkları yüklerle orantılı olarak geçtikleri alanlarda, dokundukları yüzeylerde farklı jeomorfolojik unsurların oluşmasına katkıda bulunur. Demre Ovası'nın oluşmasını sağlayan Demre Çayı ilçenin oluşmasındaki en önemli hidrografik unsurdur. Demre Çayı, ilçe sınırlarına girdiği alanda topografya haritasından da görüldüğü üzere (Harita 1.4) vadi içinde akışını sürdürmüş, yer yer sekiler oluşturmuştur ve daha sonra bu çayın alüvyon dolgu üzerinde akımı yavaşlayarak menderes oluşturduğu gözlenmiştir. Araştırma sahasında özellikle Çayağzı mevkiinde bataklık formasyonlar da bulunmaktadır. Bunlar kuşların göç rotalarında uğrak noktalardan birini oluşturmaktadır.

Grafik 1.12. Demre İlçesi Sulak Alan Dağılımı

Genel itibariyle ele alacak olursak araştırma sahası içerisindeki en önemli hidrografik unsur ilçeyi oluşturan *Demre Çayı* 'dır. Bu çay, Akdeniz'e doğru genel hat çerçevesince KB-GD yönlü bir uzanış sergiler. Bu geçiş Demre ovası vasıtasıyla gerçekleşmekte olup çayının sularının Akdeniz'le buluşmasıyla son bulur³⁹.

Demre Çayı, Kasaba Polyesi çevresindeki dağlık alanlar ile karstik depresyonlardan 8 ana kol ve bunlara ait tali kollar aracılığı ile 1000 km²lik bir alanın yüzey ve yeraltı sularını toplamaktadır. Batı Toroslar'ın Teke Yöresi'ni içine alan güney kesimlerinde yer alan Demre Çayı, bölge jeomorfolojisinin ana hatlarıyla ortaya çıktığı Neojen (Üst Miyosen-Pliyosen) döneminde kurulmuştur. Bölgenin yapısal hatlarına uygun olarak KB-GD yönünde uzanan

³⁹ Öner, 1995: 113.

akarsuyun etkinliği ve vadi gelişimi, Orta Miyosen sonlarından günümüze kadar süregelen bölgesel tektonik etkinlik, iklim salınımları ve Holosen Transgresyonu tarafından kontrol edilerek biçimlendirilmiştir⁴⁰.

Akdeniz kıyı şeridinin bir parçası olan Demre, bulunduğu sahanın özelliklerini taşımaktadır. Bu kıyılar su bakımından oldukça fakirdir. Araziye su temin edecek hemen hemen hiçbir devamlı su pınarı ya da akarsu yoktur. Zira hemen arkasında yükselen dağlar küçüktür, kuru tabiatlıdır ve karstik yapıları da gereğince bu kıyılara gönderecek suları yoktur⁴¹.

Demre Ovasının yer altı suyu beslenimi ise ovaya düşen yağıştan, Demre Çayı'ndan süzülmeden, kalkerlerle olan sınır boyunca yüzeysel akıştan ve havza dışından beslenim şeklinde olmaktadır. Yer altı suyu akım yönü kuzeyden güneye (Akdeniz'e) doğrudur. Araştırma sahası uygun iklim koşulları sunması nedeniyle yerleşimin ve tarımın yapıldığı alanı oluşturmaktadır. Bu durum zamanla yerleşme, şehirleşme ve beraberinde turistik faaliyetleri de getirmiş, sahada var olan içme ve kullanma suyuna olan talebi arttırmıştır. Kıyı akiferindeki bu yoğun kullanım, kullanılabilir suyun daha derinlerden çekilmesine ve ilçenin bulunduğu konum dolayısıyla deniz suyu akiferiyle karışmasına neden olmaktadır⁴².

Şekil 1.2. Demre Çayı Taşkın Risk Haritası (Kaynak: Afad, Antalya İrad, 2021)

⁴⁰ Keser, 2012: 189.

⁴¹ Saraçoğlu, 1989: 477.

⁴² Sargın, 2010: 70.

Sahada olası taşkın durumunda o bölgede yerleşimlerini sürdüren yerel halk için afet planlaması yapılmalı ve halk bilinçlendirilmelidir. Bu konuda Devlet Su İşleri 13. Genel Müdürlüğünün 2017 yılında başlatmış olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar Çevreli Mahallesinde taşkın koruma ve drenejiyle ilgili çalışmalardır. Bunun yanı sıra Demre Çayı ve kollarının taş tahkimat onarımının yapılması, Demre Hali ve Arıtma Tesisinin korunması adına da çalışmalar gerçekleştirilmiştir⁴³. Aynı zamanda ilçe belediyesinin var olan (Beymelek M.) su tahliye kanallarının temizlemesini yaptığı ve yeni tahliye kanallarının çalışmasını yaptığı bilinmektedir⁴⁴.

Demre ilçesinde araştırma dâhilinde yapılan çalışmalar ve kaynak kişilerle görüşmeler neticesinde sahadaki son büyük taşkın 1960'lı yılların başında gerçekleşmiştir. Aynı zamanda ilçede son 70-80 yıllık dönemin en büyük felaketi şeklinde anılan bu taşkın şiddetli yağış sonrası gerçekleşmiştir⁴⁵. Bu afetten en fazla etkilenen mahalleler Köşkerler Mahallesi'nden başlayarak Alakent, Yaylakaya, Karabucak, Beymelek, Büyükkum ve Küçüküm Mahalleleri olmuştur⁴⁶. Özellikle çayın Akdeniz'le buluştuğu yükseltisi az olan yerleşimler taşkından en çok etkilenen alanlar olmuştur. O dönemde halk şiddetli yağış ve sonrasında gelen taşkınla birlikte evlerinin çatılarına çıkmış ve tehlike geçene kadar çatılarda beklediklerini ifade etmişlerdir⁴⁷. Aynı zamanda hayvancılıkla uğraşan ailelerin hayvanları bu felakette boğulmuş, evler harap olmuş, taşkın ekonomik boyutuyla birlikte zor zamanlar yaşanmıştır⁴⁸.

Yaşanan bu afetten sonra 1980'li yıllarda Demre Çayı'nın yatağı genişletilmiş ve yeni bir taşkın yaşanmaması adına çay yatağında önlemler alınmıştır. 1960'lı yıllardaki bu büyük taşkından sonra 2010 yılının ekim ayında sahada yeni bir taşkın yaşanmış ancak etkileri nispeten daha küçük çaplı olmuştur. Bu taşkından çayın kenarında bulunan mezarlıklar yoğun tahribe uğramış ve yakın evler etkilenmiştir⁴⁹.

⁴³ <https://bolge13.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1163> (erişim tarihi:15.05.2023)

⁴⁴ <https://www.demre.bel.tr/haberler/139-tikir-tikir-calisiyoruz.html> (erişim tarihi:22.06.2023)

⁴⁵ Aynur Ülker Topakcı ile söyleşi, 12.02.2019, Aynur Ülker Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

⁴⁶ Rafet Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, Rafet Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak.

⁴⁷ Emine Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Emine Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

Osman Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

⁴⁸ Hacı Durmuş Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

Rafet Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, Rafet Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak.

Osman Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

⁴⁹ Metin Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı

Emine Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Emine Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

Demre İlçesindeki Hidrografik Unsurlar:

Fotoğraf 1.1. Beymelek Lagünü

Fotoğraf 1.2. Demre Çayı⁵⁰

Fotoğraf 1.3. Andriake Kuş Cenneti Bataklık Alanı

Fotoğraf 1.4. Burguç Şifalı Soğuk Suları⁵¹

1.4. Toprak Özellikleri

Tüm canlıların bir besin döngüsü içinde yaşaması ve faaliyetlerini sürdürmesi toprağa bağlıdır. Toprak ve üzerinde yetişen bitkiler insanlarla birlikte tüm canlı âleminin oluşmasında ve devamlılığında vazgeçilmez ana kaynaktır. Bu bakımdan insanla birlikte diğer canlıların yaşaması toprakların korunması ve en iyi şekilde kullanılmasına bağlıdır⁵². İklim, topografya, ana madde, bitki örtüsü ve zamanın etkisiyle Antalya’da çeşitli toprak grupları oluşmuştur. Bunlardan iklimik topraklar grubu içinde yer alan Kırmızı Akdeniz Toprakları ilde geniş yayılım alanına sahiptir. Birçok polye ve karstik çukurların tabanlarında olmak üzere, kireçtaşı ve traverten gibi çözünebilen kayaların yaygın olduğu alanlarda özellikle yaygındır⁵³.

⁵⁰ Avcı, 2015.

⁵¹ <https://www.karamanca.net/> (erişim tarihi: 18.05.20323)

⁵² Atalay, 2016: 6.

⁵³ Sarı, 2010: 53.

Çalışma sahasına hâkim olan formasyon kretase kalkerlerdir. Beyaz, gri, kirli kurşuni renklindedir. Yer yer bariz tabakalanma gösterir. Alt seviyeler az kristalize haldedir. Karstik olaylar neticesi erime ve alterasyon boşlukları fazladır. Lokal olarak beyaz ve kirli sarı renktedir. Demre Çayı'nın ovaya getirdiği tane elemanlı akifer niteliği taşıyan alüvyon birimin alansal yayılımı yaklaşık 20 km² ve derinliği ise 20-100 m arasındadır. Ovanın kuzeyinde çakıl, güneyinde ise kil seviyeler hâkim vaziyettedir. Gerek çakıl ve gerekse killi seviyeler yer yer inceli kalınlaşarak birbirleriyle genel olarak irtibatlıdır. Çakıllar orta irilikte ve yassı olup, beyaz, gri renkli ve kalker elemanlıdır. Plio-kuvaterner yaşlıdır. Açılan derin kuyularda ise taban formasyonunun kalker olduğu belirlenmiştir⁵⁴.

Fotoğraf 1.5. Toprak Formasyonlarının Çayağzı Mevkiden Görünümü (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü alanlarda lateritleşme sürecinin etkili olduğu kırmızı Akdeniz topraklarının yayılış alanı içerisinde yer almaktadır. Bu topraklar daha çok düze yakın yüzeylerde ve karstik arazilerde tabakalar arasında çatlaklar boyunca görülür. Kırmızı ve killi Akdeniz toprakları genellikle verimlidir ve çoğu zaman kireçtaşları üzerinde bulunurlar. Sahada kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde maki ve garig toplulukları bulunur (Fotoğraf 1.5). Kurakçıl ve kökleri derine inen bu vejetasyon örtüsü toprakları oldukça iyi şekilde korur⁵⁵.

⁵⁴ Sargın, 2010: 69.

⁵⁵ Atalay, 2016: 400.

Topraklar kendilerini meydana getiren arazinin yapısına göre değişirler. Akdeniz bölgesi her ne kadar çeşitli arazilerden ve kayalardan meydana gelmişse de esasında kalker, fliş, serpartin ve bazen şist gibi kayaçlardan oluşur. Ancak hemen her tarafında kalker egemenliği görülür. Kalkerin ayrışmasından oluşan kırmızı renkli toprak başka unsurlarla değişime uğramazsa serttir, su karşısında yapışkandır ve kuruduğu zaman çatlamaktadır. Kendi başına bitkiyi sıkı ve verimsiz olan toprak bitkilerle karışarak zamanla verimli hale gelmiştir. Özellikle kızılçam diplerinden ziyade makilerin bulunduğu alanda toprak verimi daha fazladır⁵⁶.

Araştırma sahasının bulunduğu alan için toprak verimi, Demre Çayı'nın getirdiği alüvyon malzemeden oluşmaktadır. Akdeniz bölgesi genelinde genç oluşumlu akarsuların taşıdığı malzemelerin çokluğu ve Demre Çayı'nın Kasaba Ovası'ndan geçerek Demre'ye ulaşarak burada alüvyon malzemeyi biriktirmesi çayın, Demre Ovası'na verim taşıdığının göstergesi kabul edilmelidir⁵⁷.

1.5. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri

Akdeniz Bölgesi'nin ekolojik zenginliğini, İran-Turan ve Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölgelerinin karşılaştığı yerde bulunmasına, çok sayıda cinsin gen merkezi olmasına, tür endemizminin yüksek olmasına, birçok kültür bitkisinin Anadolu ve çevresinde bulunmasına ve Anadolu'nun Güney Avrupa ile Güneybatı Asya Floraları arasında köprü görevi yapmasına bağlamak mümkündür⁵⁸.

Antalya'da biyokütle verimleri yüksek olan Akdeniz Alt Bölümü Kuşağının karakteristik ağaç türü olan kızılçamlara Kaş-Kumluca-Kemer arasında rastlanır. Yerleşme tarihinin çok eski olduğu sahada, kızılçam ormanlarının tahribi sonucunda yoğun örtüler teşkil edecek şekilde maki alanları ortaya çıkmıştır. Maki topluluklarının içinde en yaygın tür, Akdeniz İkliminin hüküm sürdüğü sahaların önemli bir indikatörü olan kermez meşesidir. Diğer maki türlerinden Kumluca-Kaş arasında birlikler teşkil edecek şekilde yabani zeytini, Antalya-Kemer-Kumluca, Kaş-Finike, Köprüçayı ve Alanya civarında ise kızılçam toplulukları içinde sandal bulunur⁵⁹.

Demre Ovası, Alansal iklim Sınıflaması ölçütlerine göre Mesoiklim bölgesidir⁶⁰. Bu yerleşme küçük sırt şeklindeki enli dağlarla, küçük ve arazinin her yerine serpilmiş ovalarla

⁵⁶ Saracaçoğlu, 1989: 64.

⁵⁷ Keser, 2012.

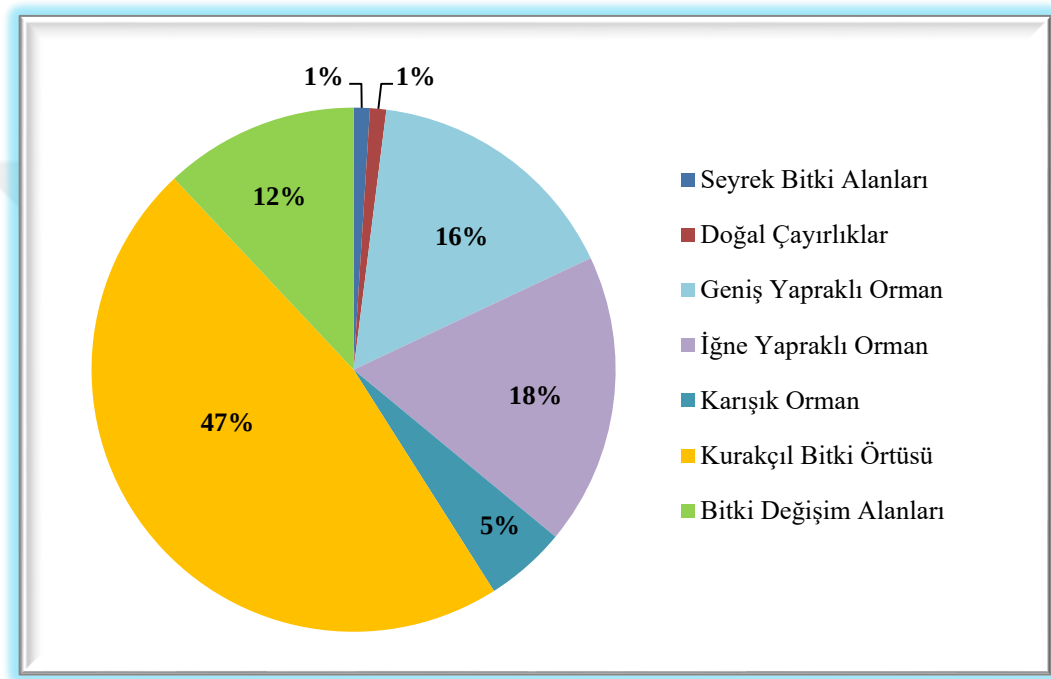
⁵⁸ Sümbül vd. 2005; İRAP, Antalya, 2021.

⁵⁹ Sarı, 2010: 50.

⁶⁰ Atalay, 2010.

karstik çöküntülerin birer ürünüdür. Ovalar dışında kalan küçük dağ ve sırtlar geniş ölçüde pırnal, yabani zeytin, sandal, akçakesme, mersin gibi Akdeniz fundalarıyla örtülüdür ⁶¹.

Bitki formasyonu delta ve vadi çevresinde 600-700 metrelere kadar çalı ve ağaç formlarıyla yoğun olarak makiler yer alır. Kıyı kesiminde makiler arasında seyrek olarak bulunan kızılçamlar 200-300 metreden itibaren özellikle vadi içlerinde olmak üzere küçük gruplar veya ormanlar oluşturmuştur. Alacadağ ve Gülmez Dağı'nda 1200 m'den itibaren büyüklü küçüklü gruplar halinde sedir ormanları yer alır ⁶².

Grafik 1.13. Demre İlçesi Bitki Örtüsü Dağılımı

Çalışma sahasında hâkim bitki formasyonu daha detaylı olarak incelendiğinde; Maki topluluğu dâhilinde, Demre kıyı ovasının sahil oku gerisinde kalan tuzlu, güneş altında kavrulan toprakları üzerinde Halofitler bulunmaktadır. Bu kuşakta koca yemiş, mersin, defne, sandal, teşbih çalısı, menengiç, sumak, hayıt, yabani zeytin, pırnal, kermes veya mazı meşesi demetleri altında laden, adaçayı, sütlüğen, kekik, alp menekşesi ve lavanta çiçekleri gelişmektedir. Bu bitki topluluğunun önemli bir özelliği de kurakçıl bitkiler olmasıdır. Bitkiler, fazla su kaybını önlemek için korunma tedbirleri almışlardır. Bunlardan laden, lavanta, pırnal ve taş meşesi kalkerli toprakları tercih ederler. Kurakçıl bitkilerin yanı sıra çınar, servi kavağı, zakkum, hayıt bölgede kumlu ve çakıllı dere yataklarında suya yakın

⁶¹ Saraçoğlu, 1989: 479.

⁶² Keser, 2012: 178.

yerleri tercih eden bitki farmasyonlarıdır. Sahada maki formasyonunun yükselti sınırı incelendiğinde Kaş-Demre arasındaki Susuz-Katran dağları eteğinde 950-1000 metreye ulaştığı görülmektedir. Bakı yönünden elverişli olmayan yamaçlarda ise bu sınır 750-800 metreyi pek aşmamaktadır. Kızılçamlar ise esas itibariyle Susuz-Katran dağlarının denize bakan yamaçlarında gelişmektedirler. Bununla beraber makide olduğu gibi Akdeniz iklimi etkisinin sokulabildiği vadiler boyunca biraz daha kuzeye çıkabilmektedirler. Çalışma sahasındaki kızılçamlar 1200-1300 metre yüksekliğe kadar çıkabilmektedirler, bu noktadan sonra yerini ardıcılara ve sedirlere bırakırlar⁶³.

Sahada kızılçam ormanlarının yerini zamanla garig ve makiler almıştır. Bu topluluklar kızılçam ormanlarının tahribiyle ortaya çıkmıştır. Özellikle terk edilen tarlalar, tamamen tahrip edilmiş yerler ve yangın alanları, tohumları çok küçük olduğundan rüzgârlarla kolayca taşınan gariglerle kaplanmıştır. Aynı zamanda garigler sahada terk edilen tarlaları kaplayarak erozyonun şiddetlenmesini önlemektedirler⁶⁴.

Fotoğraf 1.6. Demre Çayağzı Mevkii, Bitki Vejetasyon Değişikliği. (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Demre’de deniz kıyısı kumul vejetasyonu, maki vejtasyonu, orman vejetasyonu, yüksek dağ vejetasyonu ve kaya vejetasyonu olmak üzere 5 tip vejetasyon tipi görülmektedir. Araştırma sahasında bu vejetasyonlar görüldükleri alanlara göre ayrılacak olursa; *Deniz Kıyısı Kumul Vejetasyonu*, kumul şeridinin denizle temas halinde olan kesimlerde hareketli (seyrek, tek yıllık) veya stabil (çok yıllık, otsu bitki) olarak görülmektedir. *Maki Vejetasyonu*, herdem

⁶³ Yücel, 1958: 170.

⁶⁴ Atalay, 2016: 400.

yeşil bitkilerin oluşturduğu bu formasyon sahilden başlayıp 600 m yüksekliğe kadar çıkmaktadır. Makilerin 900-1000 m kadar çıkan yaprak döken ağaç formunda olanları da vardır. *Orman Vegetasyonu*, Demre’de baskın orman türü kızılçam olarak karşımıza çıkmaktadır. Kızılçam ormanının yüksek kesimlerinde ise ardıç olarak bulunur. 1000 m’den sonra karaçamların görüldüğü ilçede, 1200 m’den sonra ise sedir ağaçları bulunmaktadır. *Yüksek Dağ Vegetasyonu* ve *Kaya Vegetasyonu* ise bulunduğu ortama uyum sağlamış yosun, bitki ve ağaç türlerinden oluşmuş diğer vejetasyonlardır⁶⁵.

Demre deniz kıyısındaki kumul alanlarda özellikle Sülüklü kumsalında rastlanılan kum zambakları önemli bir bitki türüdür. Kum zambağı, nergisgiller familyasına ait, kıyı kumullarında yetişen soğanlı bir bitkidir. Doğal yaşam alanları olan sahillerin büyük bölümünün plaj olarak kullanılması, çiçeklerinin koparılması nedeniyle nesli tehlike altına girmiştir. Bu bitkinin yurt dışına çıkarılması suç teşkil etmektedir⁶⁶.

⁶⁵ Gökçeoğlu ve Ünal, 2010: 340.

⁶⁶ Gümüş, 2015: 91.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Coğrafya, ayrı ayrı yerlerdeki tüm fiziksel ve beşeri olguların etkileşimi ve yerler arasındaki bu karşılıklı etkilenmenin hangi kalıpları yarattığı ve mekânı nasıl örgütlediğinin incelenmesidir. Beşeri coğrafya durağan değildir; olduğu yerde kalmaz; çünkü inceleme konusu olan insan ve onun faaliyetlerinin dağılışı sürekli bir değişim içindedir⁶⁷.

Beşeri coğrafyanın odağı insandır. İnsanların nerde ve nasıl yaşadığı, niçin orayı tercih ettiği, nereden geldiği, neyle beslendiği, neler yaparak geçimini sağladığı gibi insana dair birçok soru beşeri coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır. Tüm bu sebep-sonuç birlikteliği coğrafyanın kapsayıcılığı göz önünde bulundurulunca fiziki ve beşeri coğrafyanın birbirlerinin tamamlayıcısı olduğunu göstermektedir. Çünkü yerleşimde öncelikli faktör uygun ortamdır. Çalışmanın ana konularından birini oluşturan Demre ilçesinin beşeri coğrafyasına geçmeden önce fiziki koşulların aktarılması; insanın yerleşime uygun ortamı nasıl seçtiğinin, neleri dikkate aldığına açıklanmasından ileri gelmektedir. Böylelikle insan-doğa birlikteliğiyle ele alınan unsurların somut bir çerçeveye oturması amaçlanmıştır.

Saha araştırmalarının sayılarının artırılması; araştırılan yerlerin daha yakından tanınmasına, saha ile ilgili başvuru kaynağı oluşturulmasına, bölgenin mevcut sorunlarının ortaya çıkarılmasına ve o yöre ile ilgili gelecekteki yatırımların planlanmasına önemli katkılar yapmaktadır⁶⁸. Demre ilçesindeki araştırmalar oldukça yakın zaman içinde yoğunlaşmıştır. Ondan önceki çalışmalar genellikle antik eser talanına yönelik çalışmalardır⁶⁹. Araştırma sahası için coğrafya alanında yakın zamanda tarihlenen çalışmalar daha çok ilçenin fiziki coğrafyası üzerine olmuştur. Bunun dışında da turizmiyle ilgili çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak sosyal ve beşeri özellikleri konusunda Demre özelinde yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu eksikliği gidermek amacıyla oluşturulan çalışma, sahanın fiziki coğrafyayla beşeri hayatın hangi noktalarda birleştiği ve ilçeyi nasıl şekillendirdiğiyle ilgili olmuştur. Çalışma kapsamında öncelikle sahada yerleşmek için hangi çekici unsurların olduğu tespit edilmeye çalışılmış, daha sonra yerleşme hangi boyutlarda büyümüş, yapı özellikleri coğrafyanın etkisiyle nasıl şekillenmiş olduğu araştırılmıştır. Fiziki faktörlere uygun yerleşme düzeni oluşturulduktan sonra ilçe nüfusunun özellikleri ve nüfusun çeşitli fonksiyonları incelenmiştir.

⁶⁷ Tümertekin ve Özgüç, 2015: 1.

⁶⁸ Kara, 2010.

⁶⁹ Çevik, 2015: 3.

Demre ilçesi bünyesinde 17 mahalli birim mevcuttur. Bunlar; Gökyazı, Beymelek, Büyükkum, Karabucak, Köşkerler, Alakent, Küçükkum, Yaylakaya, Çevreli, Belören, Kapaklı, Kaleüçağız, Kayaaltı, Yavu, Gürses, Çağman ve Davrazlar Mahalleleridir. Beymelek Mahallesi, 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunundan önce ilçeye bağlı başka bir belediyeyken 2012 yılında bu yasadan sonra belediye olmaktan çıkmış, Demre ilçesinin diğer mahalleri arasına katılmıştır. Demre ilçesi ile kardeş kentler ise 1997 yılında Almanya Elzach Belediyesi, 2012 yılında Rusya Kronstad Belediyesi ve 2017 yılında Rusya Klintsı Belediyesi olmuştur⁷⁰.

2.1. Demre İlçesi Yerleşme Coğrafyası

Bir yerleşmenin doğabilmesi, oluşabilmesi ve kalıcılığının sağlanması için, bazı gereksinim ve zorunlulukların karşılanmış olması gerekmektedir. Bu bağlamda nüfus ve yerleşmenin yeryüzündeki dağılışını; iklim koşulları, su kaynaklarının varlığı, rölyef şekilleri belirlemektedir. Dolayısıyla insan tabiata hâkim olduğu ölçüde onun etkisinden sıyrılmaktadır⁷¹. En ilkelinden en gelişmişine kadar tüm yerleşmelerde görülen bu durum, her bir yerleşme biriminin varlığını sürdürebilmesinin temel nedenini fiziki çevre ile ilişkisindeki başarısına bağlı kılmıştır⁷².

Yaşam alanları oluşturulurken insanlar, doğayla birlikte ve onun sunduğu ölçüde yaşamlarını şekillendirmişlerdir. Bu da çevre-mesken ilişkisinde coğrafyanın etkisini gözler önüne sermektedir. Coğrafya yerleşim üzerinde; yerleşilecek yerin seçimine, yaşam alanlarını oluşturan ev ve meskenlerin hangi malzeme ile yapılacağına, nasıl oluşturulacağına, oluşturulacak ev ve meskenlerin bakacağı yöne ve aynı zamanda kapısının hangi yöne bakacağına, duvar kalınlıklarından evin işlevine göre kaç odalı olacağına kadar her anlamda kendini hissettirir. Bir bölgede yerleşim alanı oluşturulmasında ve yer seçiminde etkili olan fiziki etmenlerin başında; jeolojik yapı (zemin koşulları), iklim, yükselti, eğim, bakı faktörleri etkilidir. Bunun yanı sıra beşeri özellikler olarak ekonomik faaliyet alanı, sosyal olgular, kültür, güvenlik ve ulaşım gelmektedir⁷³.

İnsanların içinde yaşadığı ve dış faktörlere karşı korunduğu konutlar, zaman içerisinde hem yapı malzemesi hem yapı tarzı bakımından hem de şekil ve fonksiyonellik bakımından farklılaşmıştır. Kırsal yerleşimlerde konutların yanında ekonomik faaliyete bağlı olarak samanlık, ahır, depo gibi *eklenti* adı verilen yapı grupları bulunmaktadır⁷⁴.

⁷⁰ <https://www.demre.bel.tr/icerikler/3-kardes-kentler.html> (erişim tarihi: 20.08.2023)

⁷¹ Tanoğlu, 1966.

⁷² Sargın, 2004: 371.

⁷³ Tolunoğlu-Danker, 1977: 22.

⁷⁴ Bulut, 2016: 290.

Demre ilçesinde tarım günümüz şartlarındaki gibi gelişmemişse de hep var olmuştur. İlçede bahçe ve seralarla yerleşim birimleri hep iç içe organize edilmiştir. 1960 yılında yapımına başlanılan Antalya-Kaş karayolunun bir parçası olan Kaş-Demre-Finike arası karayolunda kaynak kişilerce ifade edilen Demre için yol yapımı ancak 1965 yıllarında başlanmıştır⁷⁵. İlçenin gelişimi Demre-Finike karayolu ile birlikte hızlanmıştır. Demre ilçesi, 1968 yılında ilçe olmuştur. Ancak nispeten şehrsel görünümünü 2000 yılı sonrasında kazanmıştır. Önceki yıllarda tarımın günümüzdeki kadar gelişmediği ilçede kırsal yaşam ve kırsal yaşam koşulları etkilidir. Bu da yerleşim ve mesken yapısı bakımından coğrafyanın ilçeye sundukları ölçüsünde gelişim gösterdiği anlamına gelmektedir. Günümüzde Demre geçimini tarımla sürdüren ve bu tarımsal faaliyetlerin aile işletmeleri şeklinde yürütüldüğü küçük bir yerleşmedir.

Türkiye kırsal yerleşmeleri, bazı fiziki ve beşeri nedenlerle, dış görüntüleri yönünden belli formlar gösterirler. Örneğin, kurak bölgelerde yerleşmeler su temini amacıyla toplu-dairevi, yolların veya birden fazla akarsuyun kesişme noktalarındaki yerleşmeler ırsal planlı, yol boyunca kurulan yerleşmeler ise uzunlamasına bir plan kazanmışlardır⁷⁶. Şehir görünümünü günümüze çok yakın bir zamanda kazanan Demre ilçesi için de bu durum geçerlidir. Sahanın yerleşme düzeni Demre Ovası'nın oluşturduğu alüvyal dolguya göre şekillenmiştir. Bu bakımdan ilçe Akdeniz'e doğru yelpaze şeklinde uzanan bir alanda kurulmuştur.

Su kaynakları bakımından sahanın sınırlı kaynağa sahip olması Demre'de yerleşimin ve şehirleşmenin daha geç yaygınlaşmasına neden olduğu düşünülmektedir. Çünkü besin için su gereklidir ve insanın karnını doyuramadığı yerde barındığı çok enderdir. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerle bu durum iyileştirilmiş olsa da coğrafi zamanın kısalığı göz önünde bulundurulunca şehrin olgunluk safhasına henüz erişemediğini düşündürmektedir. Dolayısıyla Demre'nin tam olarak kendini ispatlayamamış bir sahil yerleşimi olduğu görülmektedir. Kendi potansiyellerini ortaya koymamış, her alanı keşfedilmemiş, turizm için çevresine oranla tam olarak çekim merkezi olmamıştır. Çalışma kapsamında bir nebze giderilmeye çalışılan bu duruma dikkat çekilmek istenmiştir.

⁷⁵ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek.

⁷⁶ Bulut, 1995: 97.

Fotoğraf 2.1. Demre Yerleşim Yoğunluğunu Oluşturan Seraların İlçedeki Dağılımı (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

2.1.1. Yerleşme Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Yeryüzünde nüfusun dağılışını tayin eden ana faktörler; iklim, rölief, deniz, coğrafi mevki gibi faktörlerdir⁷⁷. Bir alanın yerleşime uygun olup olmamasında o yerin fiziki çevre koşulları ve beşeri unsurları göz önünde bulundurulur. Bu faktörlerin sahadaki dengeli birlikteliğiyle yerleşim doğar ve gelişir. Fiziki çevre koşulları; iklimiyle, su kaynaklarına yakınlıkla, yerleşilecek alanda yerleşime uygun hammadde varlığıyla vs. sıralanabilir. Beşeri unsurlar ise; merkeze yakınlık, aile ilişkileri, kolay ulaşım, geçim kaynakları, ekonomi ve kültür gibi faktörlerle açıklanabilir. Bu bakımdan Demre ilçesinde yerleşime etki eden fiziki çevre şartları incelendiğinde:

İklim koşulları yerleşimin seçiminde ve evin yapısında oldukça etkili olan bir faktördür. İnsanların günlük yaşamı, yaşam biçimleri, yiyecek ve giyecek şekilleri; hatta sağlık, karakter ve ruhsal etkinliklerini kontrol eden başlıca etmen iklimdir⁷⁸. Meskenlerde çatıların eğim ve şekilleri, duvar kalınlıkları ve pencere ebatları bölgenin iklimsel koşullarına göre oluşmaktadır. Çalışma sahası iklim bakımından Akdeniz ikliminin görüldüğü etrafındaki dağ kütleleri sayesinde korunaklı, ılıman bir iklime sahiptir. Bu nedenle yerleşime ve tarıma oldukça uygundur. Ancak sahada yaz döneminin uzun ve kurak devam etmesi yerleşme bakımından imkânlar dâhilinde ikinci bir yazlık-kışlık yerleşme modelini ortaya çıkarmıştır. Bu bakımdan Yörük yaşamı ile ilişkilendirilebilir. Ancak bu noktada kıl çadırların yerini imkânlar dâhilinde apartman daireleri ya da karavanlar almıştır.

⁷⁷ Tanoğlu, 1966: 69.

⁷⁸ Erol, 2014: 2.

Su, coğrafi yörenin çok önemli bir parçası ve vazgeçilemez bir unsurdur. Türlü büyüklükteki yerleşme yerleri (köy, kasaba, şehir) birinci derecede suyun bulunmasına bağlı olduğu gibi, tarım ve ulaşım işleri de suyun varlığına bağlı olarak gelişir. Öyle ki medeniyetlerin kaynağı çok yerde suya dayanmıştır⁷⁹. Araştırmaya konu olan Demre ilçesi su bakımından zengin bir varlığa sahip değilse de hem yerleşme hem de sahanın geçimini sağladığı tarım, Demre Çayı'nın etkileriyle bezenmiş ve ona göre büyüyüp toplu şekilde gelişmiştir.

Jeolojik yapı (Zemin koşulları) yerleşim birimlerini yani meskeni oluşturan en önemli unsurlardan biri olduğu görülmektedir. İnsanlar temelinde bulundukları çevreye göre yerleşim yapısını şekillendirmişlerdir. Ağacın bol olduğu yerlerde ahşap evler, hâkim yapı topraksa kerpiç, taşlık sahanın yoğun olduğu yerlerde ise taş evler yapmışlardır. Demre ilçesinin zemin yapısının temelinde Demre Çayı'nın getirmiş olduğu alüvyon malzeme bulunmaktadır. Teknolojinin gelişmediği dönemlerde Demre ilçesinde evi, meskeni oluşturan jeolojik unsur toprak ve taş olmuştur. Geçmiş dönemlerden kalma Demre evlerinin genellikle kerpiç formda olduğu görülmektedir. Bunun yanında Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerde karşımıza çıkan taş evler de ilçede görülen diğer meskenleri oluşturmuşlardır. Kaynak kişiler tarafından ifade edilen eski dönem Demre evleri coğrafyanın sahaya sundukları ölçüsünde taş ve kerpiç evlerden oluşmuştur⁸⁰. Günümüzde bu yapıların yerini betonarme evler almıştır.

Bitkisel malzeme de kırsal meskenler için önemli bir unsuru oluşturur. Meskenin temel yapısını ne kadar litoljik unsurlar oluştursa da bu unsurları birleştiren ve meskenin harcı olan en temel madde bitkisel unsurlardır. Bitkisel maddeler, Türkiye'deki kırsal meskenlerin inşasında ve şekil almasında, mimarı tarzını tayin etmekte, taş ve topraktan çok daha büyük etkiye sahiptir⁸¹. Bu bitkisel malzemeler araştırma sahasında eski dönemlerde yapılan meskenlerin inşasında harç niteliğinde kullanılmıştır⁸². Ancak günümüzde özellikle ilçe merkezinde kerpiç evler neredeyse bulunmamaktadır. Ailenin ekonomik boyutları koşulunda Demre Ovası'ndan uzaklaştıkça kerpiç evlere rastlamak mümkündür. Ancak araştırmanın temel çerçevesini oluşturan ilçe merkezi betonarmenin ağırlıklı olduğu bir ortam sunmaktadır.

Yükselti yerleşme birimlerini etkileyen bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıcaklığın düşmesi ve yükseltinin değişmesiyle birlikte hâkim bitki formasyonları da değişmektedir. Demre ilçe merkezinin kurulduğu alan denize 2 km mesafede olup yükselti

⁷⁹ İzbirak, 1988: 2.

⁸⁰ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek
E. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya
B. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak

⁸¹ Tunçdilek, 1967: 55.

⁸² H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, H. D. Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya

çoğu yerde 250 m'yi geçmemektedir. İlçe merkezinde yeni yapılaşma tarzı hâkimdir. Ancak Demre'de içinde yaşanan evler; sahil kenarında karavan tarzı daha basit yapılı evler olurken, yükseltinin arttığı mahallelerde yerini daha dayanıklı, yeri geldiğinde soba yakılabilecek, soğuk şartlara uygun evler oluşturmaktadır.

Eğim ve bakı faktörü sıcaklık değişiminde ve çevrenin organize edilmesinde önemli bir faktördür. Dağların güney yamaçlarının yerleşime seçilmesi, evlerin kapılarının güneye dönük olması ve soğuk olan kuzey cepheye pencere konulmaması eğim ve bakının meskenler üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir. Demre özelinde ise bu durum şöyle açıklanabilir; üç tarafı dağlarla çevrili olan ilçe, coğrafi konumu dolayısıyla güneşten maksimum fayda elde edebilecek konuma sahiptir. Uzun yıllar bulutsuz gün ortalaması 172 gün olan Demre'de yılın neredeyse yarısında güneşli günler yaşanmaktadır⁸³. Bu bakımdan yerleşme konusunda güneşlenme ve bakı durumu, ilçenin çekici unsurlarından birini oluşturmaktadır. Eğim konusunda ise Demre ilçesinin genel nüfus dağılışı da görüleceği üzere Demre Ovası yerleşmenin ve nüfusun yoğun olduğu düze yakın alanı oluşturmaktadır. Çayın oluşturduğu ovanın dışında kalan mahalli yerleşimlerde yükselti farkları görülür ve bu alanlarda yerleşme ve nüfus durumu merkeze oranla daha seyrekir.

Yerleşme dokusu incelenirken bir bölgenin fiziki coğrafya özelliklerinin yanı sıra bir de beşeri coğrafya özelliklerini ele almak gerekir. En temelinde bir yerleşim alanında evin fonksiyonlarının ne şekilde oluşacağını belirleyen beşeri faktör ailenin geçimini sağladığı ekonomisidir⁸⁴. Ailenin hangi ekonomik faaliyetle geçindiği ev ve eklentileri üzerinde bariz şekilde görülür. Çünkü özellikle ilk yerleşme ortamı ve sonraki zamanlarda yoğun yerleşme ve nüfus barındırmayan, tarımın günümüzdekine oranla geçmişte daha kısıtlı imkânlarla yapıldığı Demre'de ev düzeni lüksiyata değil ihtiyaca yönelik oluşturulmuştur. Günümüzde ise özellikle ilçe merkezinde betonarme çok katlı yapılar görülmektedir. Çalışma kapsamında yapılan saha gözlemlerinde ilçedeki kerpiç evlerin çoğunun merkezden uzak mahalli yerleşimlerde daha çok atıl durumda kaderine terk edilmiş vaziyette olduğu görülmektedir. Ancak hala kerpiç evlerde yaşayan insanlar da bulunmaktadır.

Sosyal ortam yerleşme üzerinde etkili olan bir diğer faktördür. Aile bireylerinin bir arada yaşama istediğine bağlı olarak oluşan sıkışık yerleşmeler veya Yörük-Türkmen ailelerindeki yaşam tarzı, oba halinde göçen insanların oluşturmuş oldukları yerleşim yapıları meskenlerde sosyal yaşantının ortama olan yansımaları oluşturmaktadır. Etkileşimin kısıtlı olduğu dönemlerde genellikle küçük yerleşimler (köy, kasaba gibi) soyun, akrabaların tümü şeklinde oluşmuştur. Demre ilçesinde de bu durum kısmi olarak görülmektedir. Eski

⁸³ Antalya Meteoroloji 4. Bölge Müdürlüğü, 2023.

⁸⁴ Tanoğlu, 1966: 223.

dönemlerde ulaşım sıkıntısı nedeniyle Demre’de akraba evliliğinin yaygın olduğu ifade edilmektedir⁸⁵ ve yerleşim de bu durum esasınca şekillenmiştir. İlçenin izole yaşam tarzının nedeni ulaşım bakımından oldukça zor ancak korunaklı bir alanda kurulmuş olmasındandır. Ancak değişen zaman ve gelişen ortam koşullarıyla bu durum aşılmıştır.

İnsan yaşamı için en temel duygulardan biri olan *güvenlik duygusu*, oluşturulduğu bölgede yerleşmelerin dar sokaklı, sıkışık ve içi içe bir halde oluşmasıyla anlaşılabilir. Güvenlik tehdidi ister düşman ya da husumet yaşanan başka bir köyle olsun ister tehlikeli hayvanlar olsun insanların kendilerini güvende hissetmedikleri alanlarda oluşturdukları mesken ve ev düzeni yerin içine yapılmış sıkışık formu tek katlı evler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İnsanların güvenlik anlayışının bir sonucu olarak gösterilebilecek bir diğer örnek de ülkemizde çok sayıda kale isim ve isim tamlamasına sahip köy yerleşiminin varlığıdır. Türkiye’de Kaleköy adını taşıyan yerleşmelerin olması bu bakımdan anlamlıdır⁸⁶. Demre ilçesinin mevcut mahallelerinden biri olan Kaleköy bunlardan biridir. İlçenin önceki isminin Kale olması da yine bu konuyla ilgili olabileceği gibi ulaşmanın ve fethetmenin de zorluğunu anlatması bakımından Kale ismini almış olabilir.

Yerleşim birimleri olan evler ve meskenler, oluşturuldukları bölgenin coğrafyasından izler taşırlar. Bu durum meskenleri oluşturan yapı malzemelerinde ve evin biçimlenme özelliklerinde kendini göstermektedir. Her yerleşim içinde yaşadığı ailenin hayat görüşü ve zevklerinin dışında temelde ailenin ekonomik durumunu yansıtmaktadır. Evin yapılmasından kullanılmasına kadar ailenin ekonomik faaliyetleri ev ve eklentileri üzerinde etkili olmaktadır. İncelenen sahadaki yerleşim birimlerinde evin eklentileri genellikle sahip olunan toprak parçası niteliğinde seralardan oluşmaktadır. Günümüzde bu şartlar ekonomik iyileşmelerle daha iyi bir hal alsa da yerleşim birimi olarak ele alınan evler, sürekli bir değişim içinde uzun bir geçmişin izlerini taşırlar ve kısmen de devamlılık gösterirler.

Küçük yerleşimlerdeki evlerin değişmesinde veya yenilenmesinde özellikle ekonomik faktörlerin rolü büyük olmuştur. Nitekim eskiyi karakterize eden kapalı ekonomik sistem yıkılmış, bu alanlarda yaşayanların dış teması başlamış, bu yüzden yakın çevreye bağlı olarak temin edilen malzemeler ile inşa edilen evlerin yerini daha uzak çevrelerden sağlanan malzeme ile yapılmış evler almaya başlamıştır. Eski dönemlerde oldukça sıkıntılı olan ulaşım iyileştirilmiş, yollar yapılmış ve yine teknoloji ve yaşam şartlarının gelişmesiyle hayvan gücüyle olan ulaşım, motor gücüne evrilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak da ev

⁸⁵ E. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.

S. Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, Rafet Topakcı’nın işyeri, Demre/Karabucak

S. Şavlı B. ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak

⁸⁶ Tunçdilek, 1967.

malzemesi için hem taşınması hem ulaşılabilirliği zor olan modern ev malzemeleri (tuğla, kiremit, mermer...) taşınabilir duruma gelmiştir. Demre ilçesi de bu değişimi tamamıyla yaşamış özellikle şehir merkezi olmak üzere mahalli yerleşimlerinin de birçoğu betonarme binalardan oluşmuştur.

Fotoğraf 2.2. Demre İlçe Merkezinden Bir Görünüm

Fotoğraf 2.3. Demre Meydanı.

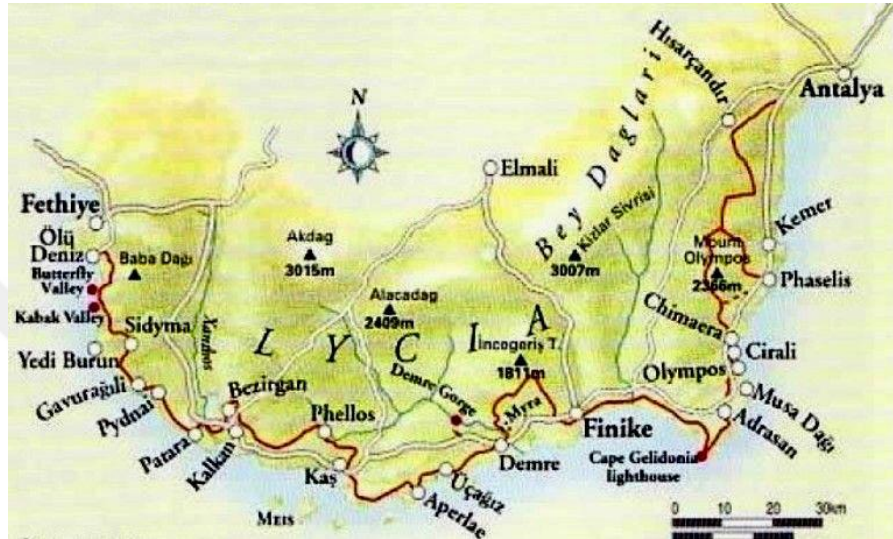
Fotoğraf 2.4. Demre İlçesi Şehir Merkezi Girişi

2.1.2. Yerleşmenin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

Araştırma sahasında yerleşmenin kuruluşunu incelemek için yerleşime uygun ortamın ne zaman sağladığı tespit edilmelidir. Demre Ovası'nın yaklaşık 4 bin yıllık bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla akarsuyun sürekli alüvyon taşıyarak oluşturduğu sahil ovasında tunç çağı öncesine ilişkin yerleşim beklentisini sahanın paleocoğrafik özelliklerine göre sınırlandırmak gerekmektedir⁸⁷.

⁸⁷ Çevik, 2015: 30.

Anadolu toprakları tarihi boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan biri de özgürlüğüne düşkünlükleriyle bilinen ve tarihteki ilk demokratik uygulamaların hayata geçirildiği Likya uygarlığıdır. İlçenin tarihsel gelişiminin ele alındığı bu bölümde Demre ilçesine karakteristik bir değer katan ve hem yerleşmenin görünümünü hem de şehrin kimliğine yön veren Likya Birliğinden söz etmek gerekmektedir. Bu bakımdan Myra, Likya Birliği içinde oldukça önemli bir liman kenti olma özelliğine sahiptir⁸⁸.

Şekil 2.1. Likya Bölgesi⁸⁹

Likya, Anadolu'nun güneybatısında Köyceğiz'den Antalya'ya uzanan çizginin güneyinde Teke Yarımadası olarak bilinen coğrafyada yer alır. Günümüz modern yerleşimleri ile ifade edilecek olunursa Fethiye, Kaş, Demre, Kumluca, Kemer, Elmalı, Altınyayla ve Gölhisar ilçeleri bu topraklar üzerindedir⁹⁰. Günümüzden yaklaşık 3000 yıl öncesinden itibaren izlerine rastlanan ve zaman zaman çeşitli toplumların egemenliğine girmiş olan Likyalılar, kendilerine özgü medeniyetlerini bu bölgede yaratmış ve geliştirmişlerdir⁹¹. Teke bölgesi engebeli, sarp ve zor ulaşılan bir coğrafyadır. Yerleşimi zorlaştıran dağ silsileleri içinde Likya kentleri; genellikle vadilerde, dağ eteklerinde ve Akdeniz sahil şeridinde kurulmuşlardır.

Likya medeniyeti kuruluşundan yıkılışına kadar bölgeye birçok kültürel miras bırakmıştır. Eski dönemlerde ilk yerleşme çekirdeklerinin oluşmasında stratejik faktörler birinci planda yer almıştır. Günümüzde kullanılmayan eski yerleşmelere baktığımızda, bunların genellikle yüksek kesimlerdeki antik kentler olduğu görülmektedir. Kyaneai, Tüse

⁸⁸ Kültür ve Turizm Bakanlığı Demre Likya Uygarlıkları Müze Broşürü, 2019.

⁸⁹ <https://3.bp.blogspot.com/> (erişim tarihi: 25.08.2023)

⁹⁰ Gillet, 2011: 15.

⁹¹ Ertuğ, 1995: 110.

gibi antik kentler bunların en güzel örnekleridir. Buna karşılık Teimiussa (Kale, Üçağız), Simena (Kaleköy), Kaş, Kale (Myra/Demre) gibi alçak kesimlerdeki kentler ise zaman zaman kesintiler olmakla birlikte bugün de kullanılan yerleşmelerdir. Bu durum ise yüksek kesimlerdeki kentlerin savunma amacına dayalı olarak kurulduklarına ve bu tür tehditlerin ortadan kalkmasıyla da kentlerin artık kullanılmadığını göstermektedir⁹². Yükseklerle kurulan yerleşimin bir diğer nedeni Demre Çayı'nın o dönemlerde hala alüvyon taşıması ve bugünkü yerleşkenin tam anlamıyla oturmamasından ileri geldiği düşünülmektedir. Yer yer var olan bataklıklar çeşitli hastalıklardan dolayı ve sunduğu kullanışsız koşullar nedeniyle tercih edilmemiş olabilir.

Kentin nekropol alanında bulunan, M.Ö. 5. ve 4. yüzyıllara tarihlenen kaya mezarları, şuan için Demre bölgesindeki en erken arkeolojik verilerdir. Ancak bu kaya mezarlarının nicelik ve nitelik bakımından sahadaki en zengin örnekleri sunması, kentte bu tarihlerden önce de yerleşim olduğunu düşündürür. Ayrıca kentin topografyasının yerleşim açısından çok müsait olması da bu düşünceyi desteklemektedir⁹³.

Likya kentlerinden Myra'nın gözde yerleşimlerden biri olmasının temelinde kentin piskoposlarından Aziz Nikolaos etkili olmuştur. 4. yüzyılda Nikolaos'un ölümünün ardından kent, dini açıdan önemli bir merkeze dönüşmüştür. 6. yüzyılda ise azizin ünü kentin sınırları dışına yayılmıştır⁹⁴. Azizin bölgedeki etkili varlığından olsa gerek ki Myra, İmparator II. Theodosius (408-450) tarafından Likya bölgesinin başkenti ilan edilmiş; bu tarihten sonra bölgenin metropolitliğini 15. yüzyıla kadar devam ettirmiştir⁹⁵.

Myra'nın gerisindeki yüksek tepeler ve derin vadiler aynı zamanda insanlar için her açıdan korunaklı bir ortam sunmuştur. Kıyı kentlerini yakıp yıkan ve nüfusunun önemli ölçüde azalmasına neden olan korsanlık faaliyetleri, istilalar, salgın hastalıklar ve doğal felaketlerin iç bölgelere etkisi çok daha sınırlıdır. Özellikle 6.-8. yüzyıllarda meydana gelen depremler Myra ve çevresindeki Aperlai, Kekova ve Simena gibi kıyı yerleşimlerinin yıkılmasına ve kıyı kesiminin denize çökmesine neden olmuştur⁹⁶. Kaynaklara göre tarih olarak 529 yılında Myra ve Andriake'yi de etkileyen büyük bir deprem yaşanmıştır. Bu büyük depremde Andriake limanındaki kiliselerden bazılarının yıkıldığı sanılmaktadır⁹⁷.

Salgın hastalıkların ve korsan saldırılarının bölgedeki nüfus ve yerleşimi sınırlandırdığı bu dönemleri 7. yüzyılın ilk yarısında başlayan Sasani (602-628) istilas ve

⁹² Ertuğ, 1995: 114.

⁹³ Özkan, 2011: 24.

⁹⁴ Ötügen, 1995: 115'den akt. Fındık, 2013: 19.

⁹⁵ Foss, 1994: 23'den akt. Çevik ve Bulut, 2010: 28.

⁹⁶ Duggan 2004: 132'den akt. İşler, 2013: 286.

⁹⁷ Çevik ve Bulut, 2010: 28.

Arap akınları izlemiştir. Likya kıyılarına düzenlenen düzenli yaz seferlerinin yanı sıra, Likya'nın sahil kesimi Arap korsanlar tarafından da yıpratılmıştır. Etkin olarak kıyı bölgelerinde görülen saldırı ve yağmalar ekonomik hayatı olumsuz etkilediği gibi bazı kentlerin terk edilmesine, halkın kıyı yerleşimlerinden savunmaya daha elverişli iç bölgelere çekilmesine neden olmuştur⁹⁸.

1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından Türklerin Anadolu'ya yerleşme süreci hızlanmış; bölgedeki Türk egemenliği karşısında çoğunluğunu Bizans Rumlarının oluşturduğu halk Myra'daki kaleye sığınmıştır. Bu dönem dört keşiş tarafından korunan Nikolaos'un mezarı 20 Nisan 1087 yılında Myra'ya gelen Barili tüccarlar tarafından soyularak azizin kemikleri kaçırılmıştır⁹⁹. Akdeniz'de Bizans egemenliği 12. yüzyılda özellikle 1081-1118 zamanında yeniden sağlanmıştır. 1099 sonrası İmparator I. Aleksios'un Komnenos'un (1081-1118) kazandığı zaferlerle Likya bölgesinde Bizans'ın yeniden egemen olması ile askeri ve ekonomik açıdan istikrarlı bir sürecin başladığı düşünülür. 12. yüzyıl ortalarında ise durum değişmiştir; kaynaklara göre 1140'ta Myra harap olmuştur. Türklerin bölgedeki varlığı 1147'de Antalya, 1158'de Elmalı yakınlarındaki Philetas Kalesi'nin fethi ile güçlenmiştir. 1178'de Myra'ya Metropolit olarak atanan Eustathios, bölgedeki Türk hakimiyeti nedeniyle Myra'ya ulaşamamıştır¹⁰⁰; 1191'de bölgeye Xanthos'un batısındaki Kragos Dağı'na kadar Türk hakimiyetine geçmiştir¹⁰¹.

Demre'nin Türk egemenliğine girmesi Türkiye Selçuklularıyla birlikte olmuştur. Selçuklu devlet adamlarının, ülkenin zenginleşme tasarıları arasında denizlere açılmak da vardır. Bu çok güçlü bir akım Selçuklu devletinin temel amacıdır. Bu amaçla 5 Mart 1207 tarihinde Türkiye Selçukluların eline geçmiştir¹⁰². Demre, bu tarihte I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından Bizans imparatoru I. Theodoros'den geri alınmıştır. 1212'de Antalya ve çevresi Kıbrıslıların eline geçmiş, 1216'da bölgede yine Türk hâkimiyeti sağlanmıştır. 1223 tarihinde Alanya da ele geçirilince bu bölgede huzur ve istikrar ancak sağlanabilmiştir¹⁰³. Selçuklular döneminde I. Gıyâseddin Keyhüsrev, Antalya'nın fethini müteakip bölgeye İğdir Yörüklerini yerleştirerek, Antalya'yı kışlak vermiştir. İşgale uğramasının ardından I. İzzeddin Keykavus tarafından Antalya'nın tekrar fethedilmesinin (23 Ocak 1216) ardından bölgeye büyük miktarda Teke Yörüğü yerleştirilmiştir¹⁰⁴.

⁹⁸ Küçüktaşçı 2006: 378'den akt. İşler, 2013: 286.

⁹⁹ Riant, 1986: 253-293'den akt. Doğan, Fındık. 2018: 600.

¹⁰⁰ Ötüken, 2000: 10.

¹⁰¹ Doğan ve Fındık, 2018: 600.

¹⁰² Baykara, 2010: 8.

¹⁰³ Karaca, 2010: 107.

¹⁰⁴ Moğol, 2010: 85.

Teke Eli, Anadolu'nun güneyinde Antalya, Finike, Demre, Kaş, Kalkanlı, Gömbe, Elmalı, Istanos (Korkud-Eli) ve Karahisar (Serik'in nahiyesi)'ı içrisine alan bir bölgedir. Antalya'nın fethi, Türklerin Anadolu'da denizciliğe başlamaları ve bu alanda ilerlemeleri anlamında önemli bir yer tutmuştur. Antalya'nın fethi, Anadolu Türklüğünün iktisadî ve ticarî açıdan gelişmesinde çok büyük bir etki sağlamıştır¹⁰⁵.

Bu dönemde sahillerde bir egemenlik boşluğu olsa da Antalya'nın ve dolayısıyla Demre'nin 1207'de Selçukluların eline geçmesiyle bölge tamamen Türk egemenliğine girer. Artık tamamen farklı bir kültür ve yönetimin söz konusu olduğu yeni bir dönem başlamış; Hazar Bölgesinden gelip yöreye yerleşen Teke aşiretiyle birlikte adı da artık *Teke* olmuştur. Ancak kendi içinde de olsa değişim sürer: Selçukluların yıkılışıyla Menteşeoğulları egemen olur. Bu dönem 90 yıl sürer. Selçuklu ve beylikler döneminde Hamitoğulları Teke Beyliği'ne ait 1322 tarihli sikke bulunur. 1390'da Sultan Yıldırım Beyazıt ilk Osmanlı bayrağını *Teke* eline diker. Uzun süren mücadeleler sonucunda 1479'da Türkler, güneybatı sahillere sorunsuz yerleşir¹⁰⁶.

Osmanlı döneminde Celali ve Şahkulu isyanlarından nasibini alan bölgede Teke Müsellimi İbrahim Bey, 1807-1808'de 29 ay boyunca Osmanlıya karşı direnmiştir. Bu direnişin de bastırılmasıyla Demre istikrarlı şekilde hem yerleşimin hem de nüfusun arttığı bir kente sahip olarak Cumhuriyet Türkiye'sinin parlak yıllarını yaşamaya başlamıştır¹⁰⁷.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Demre, 1904 yılında '*Eynihal*' adıyla köy statüsüne kavuşmuştur. Cumhuriyet Döneminde ise Kaş'a bağlı bir yerleşimken 6 Haziran 1968 tarihinde 4 köyün birleşmesiyle belde ve kendine ait belediyesi olan bir yerleşim olmuştur. Demre, 4 Temmuz 1987 gün ve 3392 sayılı yasa ile de '*Kale*' adıyla ilçe statüsüne yükselmiştir. 24/03/2005 tarih ve 5322 sayılı Kanunla ise Kale ismi '*Demre*' olarak değiştirilmiştir. Günümüzde 17 mahalli yerleşmeye sahip olan Demre, Antalya'nın önemli tarım ve turizm kentlerinden biri durumundadır¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Tızlak, 2010: 144.

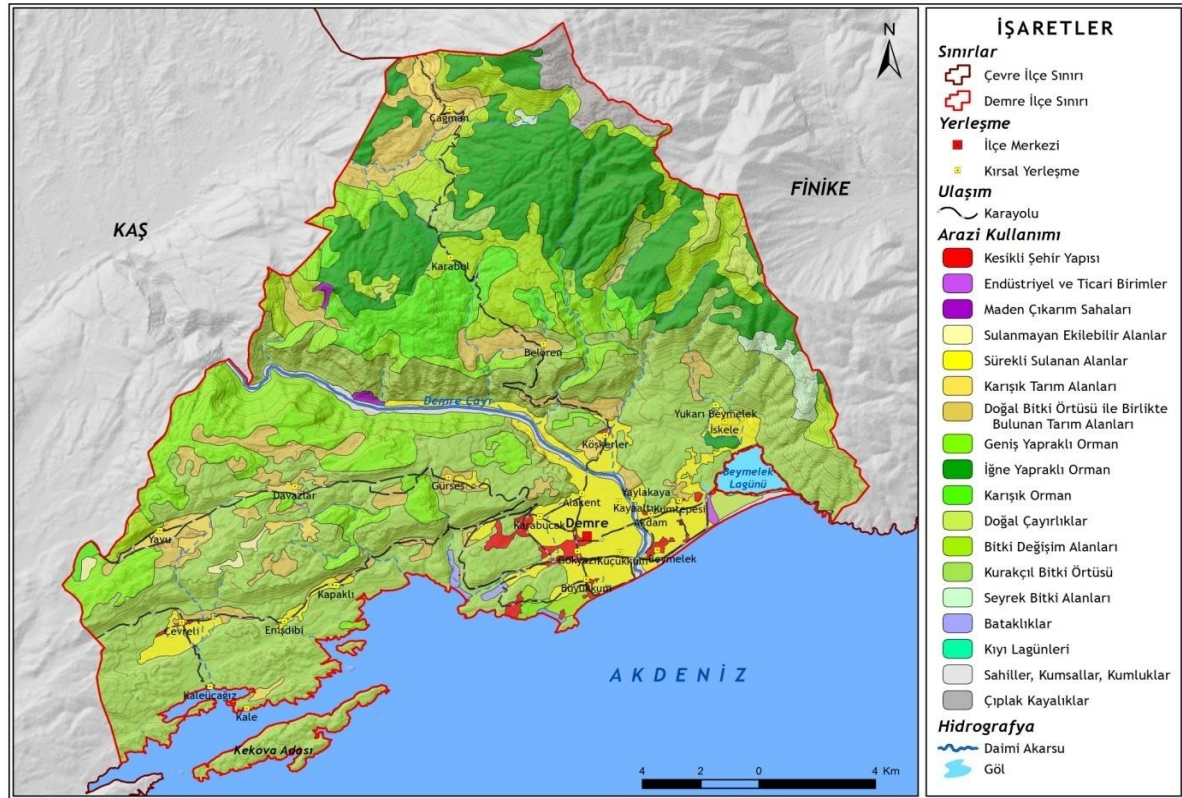
¹⁰⁶ Jocebek 1990-99; Borchhardt 1999: 16'dan akt. Çevik, 2015, 46.

¹⁰⁷ Çevik, 2015: 48.

¹⁰⁸ <http://www.antalya.gov.tr/demre> (erişim tarihi: 08.02.2023)

2.1.3. Yerleşmenin yapısı ve Arazi Kullanımı

Çalışmanın ana sahası olan Demre ilçesinde hâkim arazi kullanımı, sürekli sulanan alanları oluşturan örtü altı tarımın yapıldığı seralardan oluşturmaktadır. Bunu yalnızca sera alanları olarak sınırlandırmamak gerekmektedir. Çünkü temel ekonomik faaliyetin tarım olduğu ilçede yaşanan, iskân edilen yer bu sera alanlarının çevreleridir. Yerel dinamiklerin en önemlisini oluşturan insan, yaşadığı alanı kendi ekonomik faaliyetiyle birleştirmiş ve Demre'deki genel görüntüyü, ilçeyi beyaz bir örtü gibi kaplayan, sera alanları oluşturmıştır. Dolayısıyla ilçede yerleşim alanları ve tarım iç içe girmiştir. Genellikle evlerin çevresi seralarla çevrili, birbirine yollar vasıtasıyla ulaşan bir yapılar bütünü şeklinde oluşturulmuştur. Şehir merkezi ilçedeki en eski yapılardan biri olan St. Nicholas Kilisesi etrafında genişleyip büyümüştür.

Harita 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Durumu Haritası.

Sahanın arazi kullanımda en büyük payı sklerofil bitki örtüsü yani sürekli yeşil çalı görünümlü bitki örtüsü almaktadır. Bunlara fundalıklar ve makiler de dâhildir. Bu bitki örtüsü ilçe yüzölçümünün %33'ünü oluşturmaktadır. İlçe sınırları dâhilinde orman alanlarının oranı ise %26,32 olarak hesaplanmıştır. Sahanın orman alanı içerisinde; iğne yapraklı, geniş yapraklı ve karışık ormanlar bulunmaktadır. Sahayı beyaz bir örtü gibi kaplayan seraların ve

bunun yanında ticari fonksiyonu olan tüm tarım alanlarının ilçe yüzölçümü içerisindeki oranı ise %15,15 olmuştur. İlçedeki ticari alanlar ve yerleşim alanları incelendiğinde %0,69'luk bir alan kapladığı görülmektedir. Şehir merkezinin birbirine bağlanan iki ana caddeden oluştuğu düşünüldüğünde bu oranın tüm arazi bölünüşlerine oranla neden daha küçük olduğu anlaşılmaktadır. Demre ilçesinde kullanılamayan toplam alana bakıldığında sahanın %80'e yakınında yerleşim görülmemektedir. Bu alanların içerisinde bitki örtüsü alanları, ormanlar, bataklıklar, çıplak kayalıklar vd. bulunmaktadır.

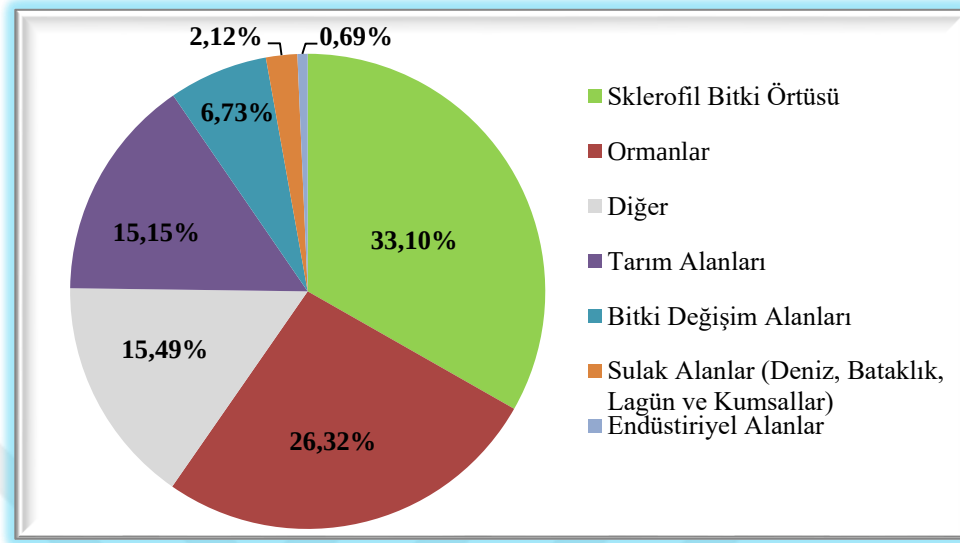
Tablo 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Dağılımı

Katman	Alan (ha)	Yüzde (%)
Sklerofil Bitki Örtüsü	12646,29	33,1
Geniş Yapraklı Ormanlar	4439,23	11,62
İğne Yapraklı Ormanlar	4073,86	10,66
Bitki Değişim Alanları	2572,64	6,73
Doğal Bitki Örtüsü İle Karışık Tarım Alanları	2533,38	6,63
Sürekli Sulanan Alanlar İçinde Sera Alanları	2523,73	6,6
Karışık Ormanlar	1543,72	4,04
Sahiller, Kumsallar, Kumluklar	517,8	1,35
Sulanmayan Karışık Tarım Alanları	508,9	1,33
Sürekliliği Olmayan Yerleşim Alanları	183,15	0,47
Denizler	149,7	0,39
Sürekli Sulanan Alanlar	123,85	0,32
Çıplak Kayalık	83,42	0,21
Doğal Çayırliklar	75,55	0,19
Bataklıklar	72,51	0,18
Sulanmayan Ekilebilir Alanlar	59,67	0,15
Maden Çıkarım Sahaları	58,13	0,15
Sulanan Karışık Tarım Alanları	47,94	0,12
Seyrek Bitki Alanları	38,35	0,1
Endüstriyel ve Ticari Birimler	27,84	0,07
Kıyı Lagünleri	1,09	0,002
Diğer	5920	15,49
TOPLAM	38200,8	100

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, Corine 2018.

Çalışma sahasındaki arazi dağılımında 'Diğer' olarak ifade edilen alan ise veri bazlı oluşan eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Arazi dağılım verileri, Corine 2018 verileri esas alınarak çalışma içerisinde kullanılmıştır. Hem genel literatürde hem de Corine verileri incelendiğinde sahanın toplam yüzölçümü ile ilgili net ve tutarlı sonuçlara ulaşılamamaktadır. Bu nedenle Demre Belediyesinden alınan idari sınırları gösteren harita, ArcGIS formatına

aktarılarak alan hesaplaması yapılmış ve Demre ilçe sınırlarının tamamının 382 km² olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 2.1. Demre İlçesi Arazi Kullanım Dağılımı

Sahanın arazi dağılımına bakıldığında en çok alanı sklerofil bitki örtüsü ve ormanların kapladığı görülmektedir. İlçede orman varlığı olarak Akdeniz florası hâkimdir ve bu sıralamada makiler oldukça önemli bir yere sahiptir. İlçe geneli arazi durumuna bakıldığında orman ve bitki alanlarının ve bunlar arasındaki geçiş alanların oldukça yer kaplaması yerleşime uygun olmayan yamaçların ilçe sınırları içerisindeki yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte Bey Dağları'nın keskin yamaçları arasında yerleşime uygun olmayan alanların var olduğu görülmektedir.

Arazi kullanım dağılımında geniş alan kaplayan bir diğer unsur tarım alanlarının varlığıdır. Demre'de tarım ve yerleşme birbirinin içine girmiş ve ayrılamaz bir bütünü oluşturmuştur. Demre daha çok tarımdaki gelişmelerle kimlik bulmuş, büyüyüp zenginleşmiştir. Kırsal nitelikli yapılaşmanın görüldüğü Demre'de özellikle ilçe merkezinde ve Beymelek'de örtüaltı üretim yoğun olarak yapılmaktadır. Demre ilçesinin kuzeyi ve batısında ise tam tersi bir durumdan söz edilmesi gerekir. Bu alanlar topografyanın yükseldiği kısıtlı tarım arazisi bulunan eskiden köy statüsünde olan mahallelerdir. Bu alanlarındaki örtüaltı tarım faaliyetlerini topografya sınırlandırmaktadır. İlçede 2022 yılında tarımsal niteliği olan araziler ayrıntılı olarak ele alındığında; meyve bitkileri alanı 17733 (da), sebze alanı 16424 (da), tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı 6517 (da) ve nadas alanları 3598 (da) olmak üzere ayrılmıştır¹⁰⁹.

¹⁰⁹ <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (erişim tarihi: 04.12.2023)

Tarla alanlarından sonra bitki değişim alanları olarak tanımlanan bölümde ilçedeki iklim ve yükselti faktörüyle orman alanlarının değiştii aralıklar ifade edilmektedir. Bu değişim sahaları Akdeniz florasının hüküm sürdüğü Demre’de sırasıyla sahil kesiminden yüksek dağlara doğru maki-garig vejetasyonu, kızılçam vejetasyonu, sedir ve karaçam olarak sıralanmaktadır¹¹⁰.

Bitki değişim alanlarını kısa boylu, engebeli arazileri oluşturan hayvan otlatılmaya uygun alanlar olan mera alanları takip etmektedir. Mera alanlarının temel kullanımlarından birisi hayvan otlatmak üzerinedir. Demre ilçesi 2022 yılı hayvan varlığı; küçükbaş (koyun ve keçi) 29829, arı kovanı 9.173, büyükbaş sığır ve manda) 420 ve diğer hayvanlar (3 at, 13 eşek, 20 deve) şeklinde sıralanmaktadır¹¹¹. Bu hayvanların barındığı saha, ilçedeki diğer yerleşim unsurlarıyla karışmış olmakla birlikte 911 (da) alana sahiptir. Bunun yanında ilçenin kültürel geçmişinde var olan Yörük yaşamı kısmen de olsa devam ettirilmektedir. Artık sayıları azalmışsa da yaz ve kış dönemleri arasında göç eden ve hayvancılıkla uğraşan haneler mevcuttur.

İlçe arazi dağılımının bir parçası olan sahil kesimi ve kumsallar sahada önemli turizm potansiyelleri oluşturan alanlardır. İlçede toplamda Taşdibi, Sülüklü, Beymelek ve Çayağzı olmak üzere sahil alanlarından söz etmek mümkündür. İlçe için en çok rağbet gören kumsallar Taşdibi ve Sülüklü plajlarıdır. Bunun nedeni hem daha düzenli bir hizmet varlığı hem de denizin bu kısımlarda sunmuş olduğı konfordan ileri gelmektedir. İlçe merkezi esas alındığında Taşdibi sahili merkezin güneydoğusunda, Sülüklü plajı ise güneybatısında kalmaktadır. Sülüklü ve Taşdibi kumsalları ilçe merkezine 2 km uzaklıktadır ve Büyükkum Mahallesi’nde yer alır. İlginç olan şudur ki; bu iki kumsaldan birisi tamamen kumlu ve sığ bir deniz yapısına sahipken (Sülüklü), diğeri tamamen deniz taşları ve çakıllarla kaplı daha derin (Taşdibi) bir plajdır. Bu plajlarla ilgili olarak 2015 yılı öncesine kadar Taşdibi plajından Sülüklü’ye araba yoluyla geçiş varken sonraki yıllarda o bölgede inşa edilen otel ve tesisler nedeniyle yol kapanmış ve Sülüklü plajına ulaşım zorlaşmıştır¹¹².

¹¹⁰ Atalay 2015: 308.

¹¹¹ TÜİK, 2023.

¹¹² <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/antalya-da-yeni-bir-turizm-merkezi-doguyor-10446093> (erişim tarihi: 14.12.2023)

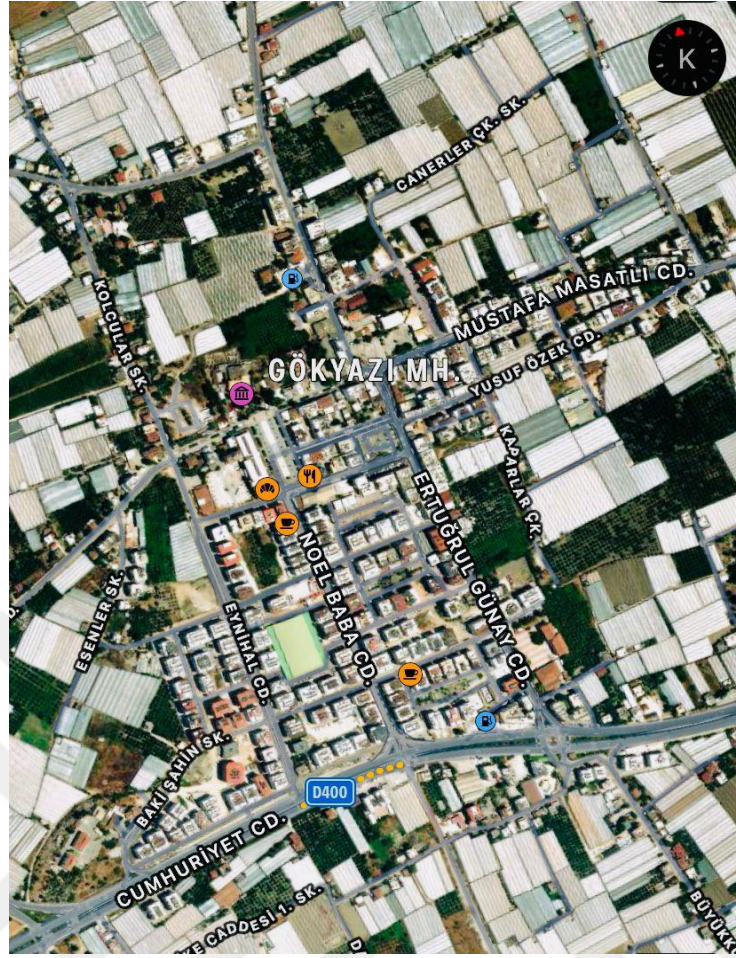
Çayağzı plajı ise içinde Andrake Limanı ve Kuş Cenneti'nin bulunduğu kısmı oluşturur. Bu plaj ilçenin Gökyazı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Günümüzde kullanılan Demre Limanı da yine bu alanda bulunmaktadır. Ancak Şekil 9'da görüldüğü gibi ilçenin yeni limanı Taşdibi ve Sülüklü kumsalları arasına inşa edilmektedir. 2022 yılında yapımına başlanan limanın yakın zamanda biteceği öngörülmektedir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü tarafından, Antalya Demre Yat Limanı Projesi yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yaptırılacaktır¹¹³.

Şekil 2.2. İlçe Merkezine En Yakın İki Plaj (Taşdibi-Sülüklü) ve Yapım Aşamasındaki Yeni Liman (Google Haritalar, 2023)

Kesikli şehir yapısı olarak adlandırılan, ilçe merkezinin dinamiklerini barındıran alanda düzenli ve planlı bir şehir yapısı görülmektedir. İlçenin şehir merkezi Gökyazı Mahallesi'nde gelişmiştir. Myra Antik Kenti ve Andrake Limanı bu mahalle sınırlarının içindeki önemli alanlardır. Şekil 10'da görülen şehir yerleşmesinin yapısı toplu yerleşimlerden oluşmaktadır. Yerleşim ve tarım alanlarının bütünleştiği ilçede yerleşim bu merkez etrafında gelişmiş ve Demre Çayı'nın sunduğu imkânlarla çayın iki yanını paylaşarak büyümüştür. İlçenin idari birimi olan belediye binası, kütüphane ve kongre salonu bu merkez içinde yer alırken kaymakamlık binası ve adliye Karabuçak Mahallesi'nde yer almaktadır. Yerel birimlerden bir diğeri olan Demre Öğretmen Evi ise Büyükkum Mahallesi'nde sahil şeridinde, Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretme ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü ise Demre-Finike karayolu üzerinde Beymelek Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Şehir yapısı bu nedenle kesikli ve bir bütün halinde oluşturulamamıştır.

¹¹³ <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar> (erişim tarihi: 14.12.2023)

Şekil 2.3. Demre Şehir Merkezi (Google Haritalar, 2023)

Endüstriyel ve ticari birimler ilçede tarım alanlarına oranla çok daha az yer kaplamaktadır. Maden çıkarma sahaları da bunlara dâhildir. Bu durumun temel sebebi özellikle 1980'lerden bu yana ilçede örtüaltı tarımın atılım yapması ve küçük çaplı bir sanayi koluna dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye için örtüaltı üretimin en önemli sahalarından biri olan Antalya'nın potansiyel üretim (özellikle sebze) sahalarından biri olan Demre ilçesinde, tarım faaliyetleri oldukça yoğun şekilde yürütülmektedir. Tarımın ilçenin her alanına yayıldığı Demre'de tarım sektörünün ve özellikle örtüaltı tarımın, turizm de dâhil diğer ekonomik faaliyetleri bastırdığı ve ilçe dinamiklerinin enerjilerini tarım sektörü üzerine yoğunlaştırdığı görülmektedir.

2.1.4. İlçenin Fonksiyonel Özellikleri

Fonksiyonel özellikler, bir yerleşimin ortaya çıkışını, gelişimini ve büyümesini mümkün kılan faaliyetler topluluğudur¹¹⁴. Ancak yerleşimlerin çeşitli fonksiyonları yaratabilmesinin öncülü coğrafyanın ne sunduğu ile yakından ilişkilidir. Uygun ortam ve coğrafi şartların sahada potansiyel fonksiyon alanları yarattığı düşünülmektedir. Bir yerleşimin gelişip gelişmemesinde etkili olan coğrafi unsurlar; iklim, coğrafi şartlar, kültürel dinamikler ve genel çekicilikler vd. şeklinde sıralanabilir. Ancak şartlar ne olursa olsun bir yerleşimin büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan en temel faktörü o yerin insan kaynağı oluşturmaktadır. Yerleşim şartlarının iyi olduğu alanlarda nüfusun gelişimi de fazladır ve yine aynı şartlar nedeniyle gelişmemiş alanlardaki nüfus azlığı, binlerce terk edilmiş yerleşimi ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle bir yerleşmedeki insanların hâkim faaliyet türü ya da türleri o yerin coğrafi özellikleriyle yakından ilişkilidir ve yine o yerin fonksiyonel özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

Antalya Türkiye genelinde en fazla nüfusu barındıran beşinci ildir¹¹⁵. Ancak bu nüfus il genelindeki her alana eşit dağılmamıştır. Bu bağlamda Demre ilçesi ele alındığında ve özellikle Antalya'nın diğer sahil kesimi yerleşimleriyle karşılaştırıldığında daha az nüfus barındırdığı görülmektedir. Bu durumun sebepleri topografik faktörler, ulaşım ve geçim zorlukları, geçmiş yıllardaki kısıtlı su imkânları vs. olabilmektedir.

Topografik gelişimini daha yakın zamanda (4 bin yıl önce)¹¹⁶ tamamlayan sahanın, coğrafi zamanın kısalığı göz önünde bulundurulunca alüvyal dolgusunun tamamlanıp burada yerleşimin, tarımın başlaması ve gelişmesi için bir kültür yaratmasında uzun bir süreye ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Sahanın geçmişine bakıldığında tarımın günümüz Demre'sindeki kadar yaygın olmadığı görülmektedir. Önceki dönemlerde sahada mevcut su sıkıntısından olduğu sanılan hayvancılık ve hububat tarımı yayginken¹¹⁷ günümüzde ilçe topraktan para kazanmanın daha modern ve nitelikli yolları bulunmuştur. Sahanın güncel durumu; şehir merkezi de dâhil her yerin seralarla kaplanması ve ticaretin gün geçtikçe daha iyiye gittiği şeklindedir.

Demre'de ulaşım imkânlarının kısıtlı olması, ilçedeki gecikmeli büyümenin nedenlerinden biridir. İlçede yaz döneminde yaşanan kuraklık nedeniyle yayla ve kışla olarak ikili yerleşimi tercih etmesinde susuzluk, kuraklık ve gıda temini yatmaktadır. Bunun yanında ilçenin 1968'den önce idari olarak Kaş'a bağlı olup yerel dinamiklerin uzağında bulunması

¹¹⁴ Beaujeu vd. 1967: 106'dan akt. Aliağaoğlu, Uğur, 2009: 141.

¹¹⁵ TÜİK, 2023.

¹¹⁶ Çevik, 2015: 30.

¹¹⁷ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

gelişememesinin alt nedenlerden biri olarak açıklanabilir. Ulaşım bakımından ise ilçenin günümüzde aktif olarak kullandığı ve il merkezine ulaşım sağladığı Finike-Demre yolu yapımına 1965 yılında ancak başlanmıştır¹¹⁸. Bu bakımdan Demre'nin dışarıya çok sonraları açıldığı görülmektedir.

Türk devletleri, kıta içlerinde ve denizlerden uzak, ama zaman zaman küçük topluluklar olarak nehir ve göl kıyılarında bulunmuşlar, üstelik bu topluluklar da yerleşik düzende bulunmayıp sürekli olarak sürüleri ile birlikte, at üzerinde yeni otlaklar peşinde dolaştıklarından, bu devletlerin denizci bir nitelik kazanmaları mümkün olmamıştır. Bu nedenle bütün tetkikler Türk denizciliğinin 1000 yılı kapsamaktan henüz çok uzak olduğunu göstermektedir¹¹⁹. Denizle geç tanışan milletimizin denizle ilgili potansiyel ve imkânları da geç algılaması ve oluşturması olağan karşılanmalıdır. Günümüzden 40-50 yıl öncesinde bile tarımın bu kadar gelişmesi öngörülemeyen Demre ve çevresinde ilk balıkçılık faaliyetleri 1923-24'de gelen Rumlar tarafından öğretilmiştir. Bu ilk balıkçılık faaliyetleri Dalyan ve Üçağız'da başladığı ifade edilmektedir¹²⁰.

Geçmiş dönemlerde sahil kesiminin değersiz görülmesinin nedenleri yaz dönemi kuraklığı, su imkânlarının kısıtlılığı vb. durumlardır. Ancak günümüzde kıyı alanların iç kesimlere göre çok daha fazla değerlendirilmesinin temel nedeni kaynakların doğru kullanımınıdır. Bu doğru kullanım Antalya'yı Türkiye'nin *Turizm Başkenti* yapmıştır. Belki de yine bu kaynakların doğru kullanımı Demre ilçesinin adını daha fazla duyurmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışma sahasında potansiyel faaliyet alanları oluşturan ve geliştiren, faal nüfus olarak tanımlanan 15-65 yaş arası nüfus 2022 yılı itibariyle 19.306 kişidir. Bu da toplam nüfusun %69.7'sini yani neredeyse %70'ini oluşturmaktadır. 15-24 yaş grubu arasındaki nüfusun (3760 kişi) genellikle öğrenciden oluşması çalışan ve aktif nüfus oranını düşürmektedir. Küçük bir yerleşme özelliği gösteren Demre'de istihdam olanaklarının kısıtlı oluşu gibi faktörlerden dolayı genç nüfusun istihdam durumu net şekilde tespit edilememektedir. Bunun yanında aile mesleğini devralan, tarımla uğraşan ya da ikinci bir iş kolu olarak tarım yapan nüfusun varlığı da bu verinin temin edilmesini zorlaştırmaktadır. Ancak araştırmalar dâhilinde Antalya Demre Mevcut Durum Analizi 2021 raporuna göre Demre ilçesinin toplam işgücü 11.371 kişi, istihdam edilen nüfus 10.941 kişi ve işsiz nüfus 430 kişidir. İşgücünde olmayan nüfus 5.713 kişidir 10.941 kişinin istihdam edildiği Demre'de iş gücünün sektörel dağılımı;

¹¹⁸ R. Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, R. Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak
O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

¹¹⁹ Kennedy, 1991: 12'dan akt. Özdemir, 2015: 427.

¹²⁰ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

tarım sektörü %79.2 ile ilk sıradadır. İkinci sırada da %18.5'lik bir oranla hizmetler sektörü yer almaktadır. Sanayi sektörü ise %2.3 oranı ile son sırada yer almaktadır¹²¹.

2.1.4.1. İdari Fonksiyonu

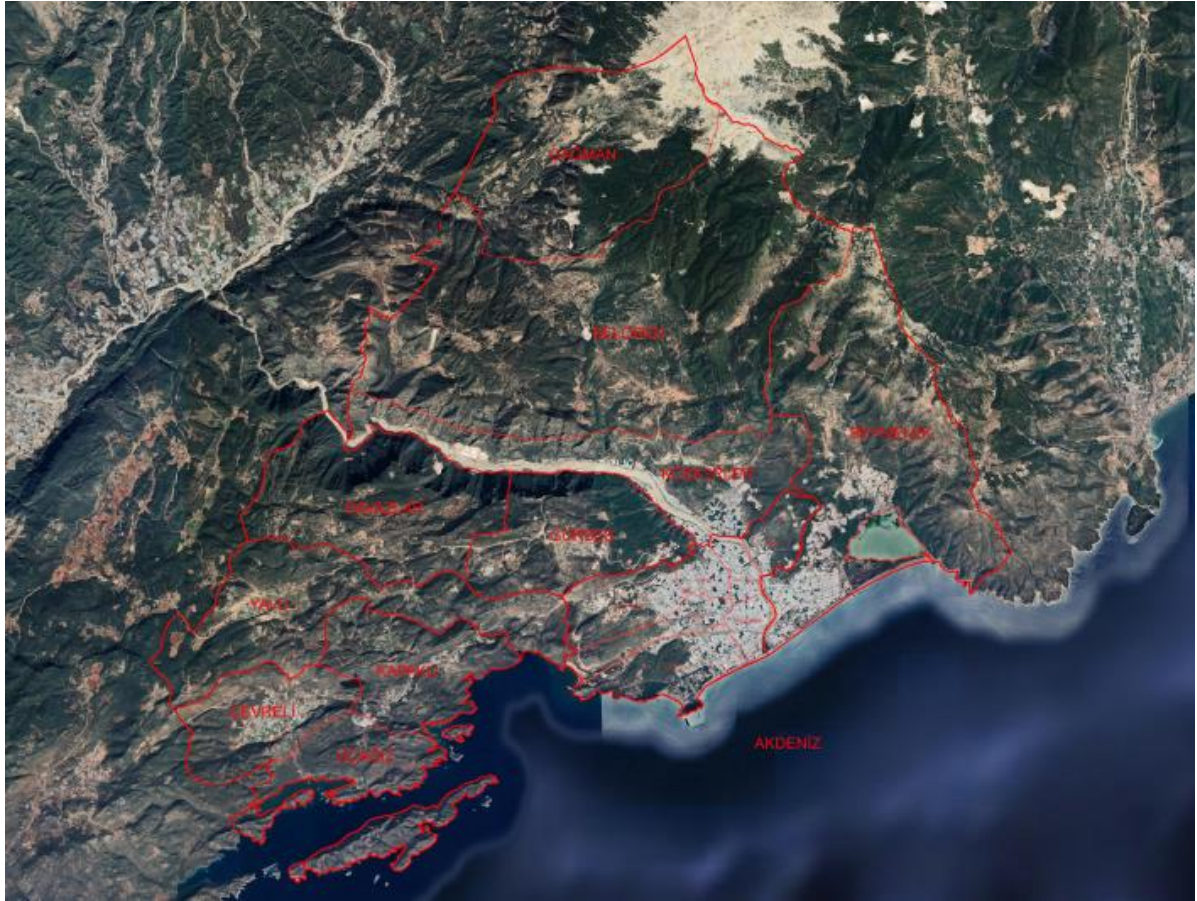
İdari fonksiyon olarak ele alınan yönetim fonksiyonu belli bir etki alanına sahiptir. Şehirler sık sık iki farklı fiziksel alanın, sözgelimi kara ile suyun, ormanla stepin, dağlarla ovaların bulunduğu ya da iki farklı kültürün oluşturduğu sınırlar boyunca gelişirler. Şehirlerin lokasyonu *sit* ve *situasyon* arasındaki dengeye dayanmaktadır. Sit, bir şehir ya da kasabanın yerel özelliklerini oluştururken, *situasyon* yerleşimin bölgesel özelliklerini karakterize etmektedir. Eğer bir yerleşimin *situasyonu* uygunsa, uygun olmayan *sit* koşullarında bile bir büyük şehir ortaya çıkabilir bu da şehirselleşmenin fiziki engel tanımadığı gerçeğini ortaya koymaktadır¹²². Bu durum araştırma sahası için gerçekleşmesi istenen bir gelişim türüdür. Çünkü Demre için yerel faktörleri oluşturan *sit* alanları sayıca fazla olmasına rağmen sınırlıdır. İlçede var olan eksikliklerin giderilmesi halinde mevcut *situasyonu* yani bölgesel özelliklerinin çekicilikleriyle sahanın daha çok gelişeceğine inanılmaktadır.

Antalya'nın ülke turizmindeki ve tarımsal faaliyetlerindeki konumu aynı özelliklerin mikro ölçekte Demre için geçerli olmasına olanak tanımaktadır. Bu senaryonun daha ilerilere gidebilmesi, ilçenin idari fonksiyonunun ve yönetsel dinamiklerin planlı ve nitelikli projeleriyle gerçekleşecektir. Demre ilçesi idari yönden Antalya'ya bağlı bir sahil yerleşimidir. İlçenin idari sınırları toplam olarak 382 km² alanı kapsamaktadır. Demre'de yerleşim faaliyetlerinin 1904 yılının öncesinde az nüfuslu bir yerleşim ve Yörük yaşamın kışlarını geçirdikleri bir uğrak şeklinde olduğu sanılmaktadır. Ancak bu tarihten sonra Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı kırsal bir köy kimliği kazanmıştır. Demre'nin o dönemki adı Eynihal'dir. 64 yıllık bir sürecin ardından 6 Haziran 1968'de Demre dört köyün birleşmesiyle (Zümrütkaya, Temre, Eynihal, Gökyazı) belediye statüsüne kavuşmuştur. İlçe 4 Temmuz 1987 gün ve 3392 sayılı yasa ile de *Kale* adıyla Antalya'nın bir ilçesi olmuştur. 18 yıl Kale ismini kullanan ilçenin 24.03.2005 tarihinde 5322 sayılı Kanunla Kale olan ismi, *Demre* olarak değiştirilmiştir. Halen bazı kaynaklarda ve atlaslarda Kale ismi geçmektedir¹²³.

¹²¹ Antalya Demre Mevcut Durum Analizi 2021: 13.

¹²² Tümertekin ve Özgüç, 2015: 428.

¹²³ <https://demre.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.12.2023)

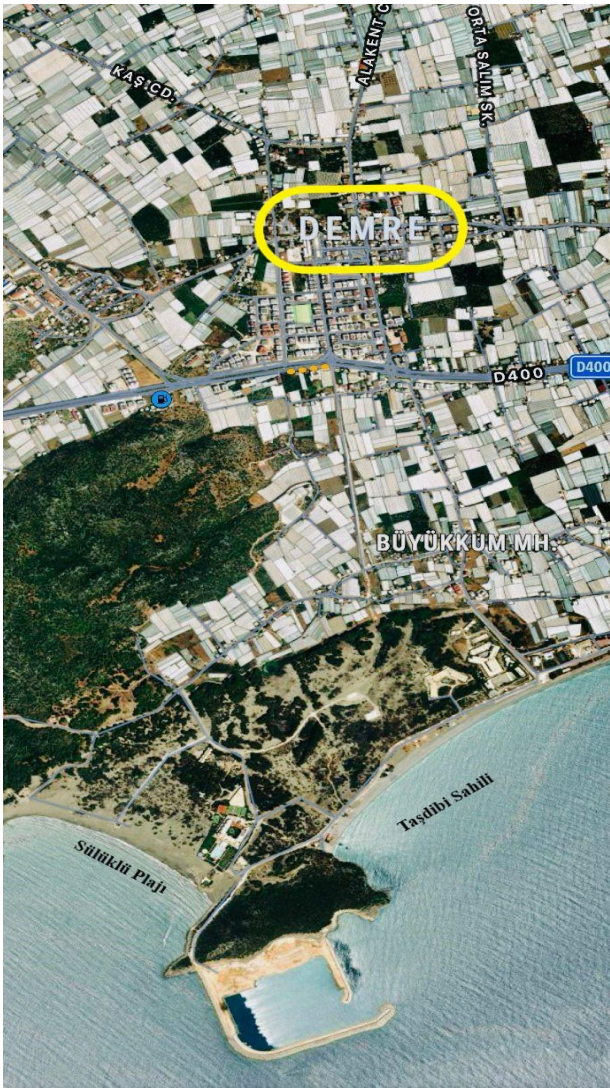

Şekil 2.4. Demre İlçesi İdari Sınırları (Demre Belediyesi, 2023)

Demre ilçesinin idari sınırları içerisinde 17 mahalle birimi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; Beymelek, Belören, Çağman, Köşkerler, Gürses, Davrazlar, Yavu, Kapaklı, Çevrelî ve Üçağız mahalleleridir. Bu mahallelere ek olarak yerleşimin yoğunlaştığı ve asıl nüfusu barındıran ilçe merkezini oluşturanlar ise toplamda 7 mahalleden oluşmaktadır. Bunlar; Gökyazı, Büyükkum, Küçükkum, Yaylakaya, Karabucak, Kayaaltı ve Alakent mahalleleridir. Yerleşme ve nüfusun bu 7 mahalle ile birlikte Beymelek Mahallesi'nde toplandığı görülmektedir. Bu alan 2022 yılı itibariyle toplam nüfusun %86'sını barındırmaktadır.

Demre ilçesi idari birim olarak TBB (Türkiye Belediyeler Birliği), Tarihi Kentler Birliği ve Akdeniz Belediyeler Birliği'ne üyedir. Bunun yanında ilçeye Kardeş Kentler sırasıyla 1997 yılında Almanya Elzach Belediyesi, 2012 yılında Rusya Kronstad Belediyesi, 2017 yılında ise Rusya Klints Belediyesi olmuştur¹²⁴.

¹²⁴ BAKA, 2021.

Merkez mahalleler; Büyükkum, Küçükkum, Gökyazı, Karabucak, Alakent, Yaylakaya ve Kayaaltı olarak sıralanmaktadır (Şekil 12). İdari işlemlerin tamamına yakını Gökyazı ve Karabucak Mahallerinde yapılmakla birlikte asıl şehir merkezi Gözyazı Mahallesi'nde bulunmaktadır ve şehir merkezi düzenli bir yerleşim planına sahiptir. Bu merkezin sahil şeridine uzaklığı sadece 2 km'dir. İlçede I. Derece arkeolojik sit alanı oldukça fazladır. Bu da ilçe potansiyelini arttıran unsurlardandır.

Şekil 2.5. İlçe Merkezinin Denize Göre Konumu (Google Haritalar, 2023)

2.1.4.2. Sağlık Fonksiyonu

İlçenin *sağlık fonksiyonu* olarak ele alınacak bölüm ise oldukça kısıtlıdır. İlçe merkezinde Demre Devlet Hastanesi bulunmaktadır. Ancak yerel halk ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaşınca daha çok çevre ilçeler olan Finike'yi, Kumluca'yı ve il merkezini tercih etmektedir. İlçede Beymelek, Kale ve merkez mahalle (Gökyazı) olmak üzere üç adet Aile Sağlığı Merkezi ve bir Adet Diş Sağlığı Merkezi bulunmaktadır. Bunun yanında 11 adet eczane birimi bulunmakta ve bu eczanelerin 9 tanesi merkez mahalle olan Gökyazı'da bulunmaktadır¹²⁵

¹²⁵ <https://www.eczaneler.gen.tr/eczaneler/antalya-demre> (erişim tarihi: 18.11.2023)

Tablo 2.2. Demre İlçe Merkezi Sağlık Fonksiyonu Verileri

Demre İlçesi Sağlık Sektörüne İlişkin Bilgiler	
Hastane Sayısı	1
Toplum Sağlığı Merkezi Sayısı	1
Aile Hekimliği Sayısı	8
Eczane Sayısı	9
Ambulans Sayısı (Kamu: K + Özel: Ö)	3
112 İstasyonu Sayısı	2
Toplam Yatak Sayısı	25
Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı	33.88
Yatak İşgal Oranı	%16.8
Doğum sayısı	315
Ölüm sayısı	169

Demre İlçesi Sağlık Personel Durumu			
	Sağlık Bakanlığı	Özel Kurumlar	TOPLAM
Uzman Hekim	7	0	7
Pratisyen Hekim	12	1	13
Dış Hekimi	3	5	8
Hemşire	35	0	35
Ebe	20	0	20
Diğer Sağlık Personeli	49	0	49
TOPLAM	126	6	132

Kaynak: BAKA, 2021: 11 ve TÜİK, 2023.

2.1.4.3. Sosyal Fonksiyonu

Şehirler geçmişten günümüze çeşitli kültürel faaliyetlerin ve fiziki çevreyle büyüyen ve gelişen sosyal yaşamın mekânı olmuşlardır. Bu mekânlar sadece yapıların oluşturduğu “yer”ler değildir. Çünkü şehir, aynı zamanda, toplumsal olayların gerçekleştiği ve insanlarla çevresi arasındaki ilişkiyi şekillendiren sosyal ve kültürel bir olgudur¹²⁶. Bu nedenle şehirselleşme yaşam büyüdükçe sosyal hayat da gelişim göstermiştir.

Çalışma sahasında sosyal yaşam incelendiğinde, Demre’nin kültürel gelişiminde etkisi olan Yörük kültürü ve Myra’nın varlığının etkileri görülmektedir. Bunun yanında konumu itibarıyla uygun iklim şartları ve temiz denizleri ilçeye turizm alanında potansiyel yaratmış ve ilçedeki sosyal yaşamının zenginleşmesini sağlamıştır. Bu sosyal faaliyetlerin gerçekleştiği alanlar mevcuttur. Bunlar, Demre Kültür Salonu, Beymelek Karabibik Kültür Salonu; spor tesisleri olarak Demre Futbol Sahası, Beymelek Futbol Sahası, Demre Halı Sahası, Beymelek Halı Sahası ve Köşkerler Deve Güreşi Sahası ve Beymelek Çocuk Alanıdır¹²⁷. Bunun yanında

¹²⁶ Oğurlu, 2014: 281.

¹²⁷ BAKA, 2022.

Taşdibi ve Sülüklü sahili özellikle yaz aylarında bölge halkının sosyalleşme alanlarını oluşturur. Öyle ki uzun Taşdibi sahilinde halkın yazlık olarak kullandığı karavanların sayısı da oldukça fazladır.

2022 yılında yapımı tamamlanmış olan ve hizmete açılan Demre Atatürk Parkı; içinde okuma ve ders çalışma odaları, bilardo, masa tenisi, langırt masaları olan bir gençlik merkezi yer almaktadır. Park alanı içinde mini bir futbol sahası, badminton sahası, kay kay pisti, zipline sahası olmak üzere 797 metrekarelik oyun alanları, çocuk oyun grupları, 797 metrekarelik amfi tiyatro, 2 bin 660 metrekare alana sahip, 250 metre uzunluğunda sonsuzluk yolu, ailelerin oturabileceği 9 kameriye ve 19 oturma bankı yer almaktadır¹²⁸. Bu park Demre için önemli bir rekreasyon alanı oluşturmuştur.

Demre ilçesinde düzenlenen etkinliklere bakıldığında ilçede ilk Noel Baba Sempozyumu 5-7 Aralık 1983 yılında düzenlenmiştir. Bu etkinlik, o tarihten bu yana değişik din ve eğitim kollarından gelen insanların katılımlarıyla her yıl tekrarlamaktadır. Sempozyumlarda, Anadolu Aziz Nikolaos'un insan sevgisine verdiği öneme vurgu yapılır ve her dinden ve inançtan tüm insanlara barış, dostluk ve kardeşlik çağrısı yapılmaktadır¹²⁹. 2023 yılı itibarıyla 6 Aralık tarihinde Aziz Nikolaos Anıt Müzesi ve Kilisesi'nde, Aziz Nikolaos için ayin düzenlenmiştir. Fener Rum Patriği Bartholomeos'un yönettiği ayine, İstanbul Fener Rum Patrikhanesi, Yunanistan ve Türkiye'den din adamları ve çok sayıda Ortodoks katılmıştır¹³⁰.

¹²⁸ <https://antalya.com.tr/tr/haberler/demrenin-yeni-yasam-merkezi-ataturk-parki> (erişim tarihi: 15.01.2024)

¹²⁹ BAKA, 2021: 7.

¹³⁰ <https://www.sondakika.com/guncel/haber-noel-baba-kilisesi-yilbasi-onesi-ziyaretci-akinin-16675577/> (erişim tarihi: 29.12.2023)

Fotoğraf 2.5-6. Demre İlçesi Rekreasyon Alanları.

Demre Kekova Yöresel Lezzetler Festivali

Demre ilçesi sosyal ve kültürel faaliyetler kapsamında 28-29-30 Ekim tarihleri arasında Cumhuriyet Bayramı da olması dolayısıyla “Demre-Kekova Outdoor Yöresel Lezzetler Festivali” yapılmaktadır. Festival çerçevesince konserler verilmiş ve aynı zamanda bisiklet turları, Likya yolu yürüyüşleri, uçurtma yarışları, yöresel lezzetler yarışması düzenlenmiş, Yörük yemeklerinin yer aldığı stantlar açılmıştır, kano yarışları ve off-road gösterileri gibi etkinlikler yapılmıştır. Bu festival ilçede son dört yıldır düzenli olarak yapılmaktadır.

Fotoğraf 2.7-8. Demre- Kekova Festival Afişleri¹³¹

¹³¹ <https://festtr.com/festival/demre-kekova-festivali/> (erişim tarihi: 18.11.2023)

Yağlı Güreş Organizasyonu

Türk boylarının yoğun yerleşimine ev sahipliği yapan Antalya’da güreş kavramı çok eskilerden beri kültürel bir geleneği oluşturmuştur. Eski dönemlerde düğünlerde, hıdrellezlerde ve diğer önemli günlerde güreş tutulduğundan bahseden kaynaklar da bu kanıyı doğrular niteliktedir¹³². Hemen hemen Antalya’nın her ilçesinde var olan, Orta Asya’dan taşınan kültürel miras unsurlarından biri olan güreş organizasyonları, zamanları değişmekle birlikte Antalya’da genellikle yaz aylarında gerçekleştirilmektedir. Bu organizasyonlar gerçekleştirildikleri alanlardaki yaşamı canlandırmakta ve hem kültürün yaşatılmasını hem de sosyalleşmeye katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan Demre Belediyesi Yağlı Güreşleri organizasyonu 2023 yılı itibariyle 9 Mayıs tarihinde yapılmıştır.

İlçede güreş organizasyonun tarihi incelenecek olursa geçmiş dönemlerde daha çok düğün gününün sabahında güreşlerin başladığı, akşam çalgıların çalınıp oynandığı ifade edilmektedir¹³³. Ancak ilçede organizasyon kapsamında yağlı güreş tarihinin çok eskilere dayanmadığı, kaynak kişilerin ifadelerince daha çok bir düğün eğlencesi şeklinde yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 2.9. Demre Güreş Organizasyonu-2018 (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

¹³² Cimrin, 1984: 31; S. Topakçı ile söyleşi, 23.08.2022, S. Topakçı’nın evi, Demre/Karabucak.

¹³³ H. D. Topakçı ile söyleşi, 18.05.2022, H. D. Topakçı’nın evi, Demre/Yaylakaya.
E. Topakçı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakçı’nın evi, Demre/Yaylakaya
O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

Yörük Göçü Organizasyonları

Yörük göçleri bir şenlik ve festival havasında gerçekleşir. Yörükler için kış aylarından sonra göç; öncelikli besinleri, süt ve süt ürünlerinin bol olduğu, dostlukların pekiştiği bir dönemin müjdesini verirdi¹³⁴. Göçteki herkes özellikle genç kızlar ve delikanlılar bayramlık kıyafetlerini giyerler ve göç yolunda şarkılarla türkülerle ilerleyerek şenlik havasının yaşanmasına neden olurlardı. Göçün başını genellikle evin kızı veya gelini çekerdi¹³⁵. Aynı zamanda bu göçlerde obanın gücü ve zenginliği gösterilirdi. Bunu yaparken önemli kıstaslar vardı; obanın ihtişamı mevcut deve sayılarıyla, hayvanların çokluğuyla ve kilimlerin gösterişleri ile belirlenirdi¹³⁶. Tüm bu göç kültürünü günümüzde yaşatmak adına ülkenin birçok yerinde temsili Yörük göçleri düzenlenmektedir.

Fotoğraf 2.10. Demre Yörük Göçü Organizasyonu (Kaynak: Demre Bel. Arşivi)

Antalya il sınırları içinde çeşitli Yörük göçü organizasyonları düzenlenmektedir. Bu temsili Yörük göçleri Antalya bölgesinde genellikle bir organizasyonun içerisinde -özellikle güreş organizasyonu- yer almaktadır. Demre ilçesinde de Yörük göçü etkinliği özellikle son yıllarda düzenli olarak yapılmaktadır. Demre’de temsili göçünde hayvanlar (develer, keçiler, koyunlar) boyunlarına asılan çanlarla ve yukarıda bahsedilen Yörük kültürüne ait birçok unsurla süslenmektedir. Bu temsili göçe katılanlar yine bölge konar-göçerleri olduğu için at arabalarının ya da traktörlerin arkasında hepsi birer kültürel unsuru ifade eden olan; yayık ayran yapımı, değirmen taşında bulgur öğütme, tengereklerde (tengirek) yün veya kıldan ip yapımı vb. temsili kültür aktivitelerini gerçekleştirmektedirler¹³⁷.

¹³⁴ Johansen, 2005: 21.

¹³⁵ Çelik, 2016: 52.

¹³⁶ A. Duman ile söyleşi, 12.02.2019, Antalya Yörük-Türkmen Derneği, Antalya

¹³⁷ B. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak

Ü.G. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak

Fotoğraf 2.11.Yöresel Kıyafetleriyle Yörükler (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Deve Güreşleri

Festivaller bugün yapılıyor gibi görünse de geçmişi temel alır ve geçmişi anmak adına düzenlenir, hedefi ise yeni nesle aktarım sağlamak yani geleceği kurmaktır¹³⁸. Yörüklerin göçer hayatı neredeyse bırakmaları ile kaybolmaya yüz tutmuş bu kültür günümüzde festival ve şöenler gibi etkinliklerle canlanmaktadır. İl-ilçe bazında ve bölgesel çapta yapılan bu etkinlikler hem Yörük kültürünü genç nesle aktarmak hem kaybolan kültürü yaşatmak hem de şenliklerden elde edilen ekonomik bütçe ile etkinliğin yapıldığı alanın yararına olmaktadır. Festivallerin geçmişi yeniden yaşatmaları ve bu yaşantıları günümüze taşınmasında, kültürel belleği yeniden oluşturmada aracı rol üstlendiğini ve bu yönüyle de topluluk kimliğine olan bağı güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu bakımından Antalya, geneli itibariyle Yörük kültürüyle bezenmiş bir sahadır.

Fotoğraf 2.12-13. Demre Geleneksel Deve Güreşleri (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

¹³⁸ Horzumlu ve Tuztaş, 2018.

Demre Deve Güreşleri organizasyonu Antalya’da bu organizasyonun düzenli olarak yapıldığı nadir ilçelerdendir. 2023 yılı itibariyle 16’nıcısı düzenlenen Demre Geleneksel Folklorik Deve Güreşleri, Köşkerler Mahallesi’ndeki deve güreşi sahasında yapılmaktadır. Bu yıl deve güreşlerine, Demre ve Kumluca ilçelerinden 40, Muğla, Aydın, Çanakkale ve Balıkesir’den 70 olmak üzere 110 deve katılmıştır.¹³⁹ Uzun yıllardır Köşkerler Mahallesi’nde yapılan deve güreşleri eski dönemlerde Beymelek Hali’nin gerisinde Çayıçi Mevkiinde yapıldığı ifade edilmektedir. O alanların seralarla kapanmasıyla günümüzde deve güreşleri Köşkerler Mahallesi’nde yapılmaktadır¹⁴⁰.

İlçede resmi olarak 16 yıldır süregelen deve güreşlerinin tarihçesi çok daha eskilere dayanmaktadır. Yörüklerle özgü diğer kültür faaliyetlerinin yanı sıra ilçede en köklü şenlik ve festival deve güreşleridir. Ancak bu faaliyetin gerek yerel basın, gerek yetkili belediye tarafından yeteri kadar önemsendiği düşünülmektedir. Bunun nedeni ise ilçede çok uzun yıllardır devam ettirilen bu organizasyonla ilgili internet ve haber sitelerinde çok kısıtlı bilgi ve tanıtım varlığıdır. Uzun yıllardır yapılan Demre Deve Güreşleri bir belediye organizasyonu şeklinde değil, daha çok yerel muhtarlıkların düzenlediği bir organizasyon şeklinde yürütülmektedir. Kaynak kişilerin ifadelerine göre Demre’de deve güreşlerinin tarihi 70 yıldan daha eskidir. Çalışma kapsamında görüşülen kişilerden 70-80 yaş üstündeki bireylerden alınan bilgiler doğrultusunda neredeyse ortak ifade “Ben kendimi bildim bileli Demre’de deve güreşleri yapılır” şeklindedir¹⁴¹.

Hemen hemen her ilçede var olan bu etkinliklere sahip çıkılması ve Demre özelinde devam etmesi gerektiği düşünülmektedir. Düzenlenecek festivallerin sosyal yapıda bir canlılık oluşturması ve ilçeyi daha da renklendirmesi araştırma sahası olan Demre’ye artı değer katacak unsurlar arasındadır.

¹³⁹ <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/demre/demrede-deve-guresi-heyecani-yasanacak-42000160> (erişim tarihi: 15.07.2023)

¹⁴⁰ H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2023, Hacı Durmuş Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya
M. Siviş ile söyleşi, 15.12.2023, M. Siviş’in evi, Demre/Küçükükum

¹⁴¹ A. Ü. Topakcı ile söyleşi, 12.02.2019, Aynur Ülker Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.
E. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.
H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.
M. Siviş ile söyleşi, 15.12.2023, M. Siviş’in evi, Demre/Küçükükum
H. Siviş ile söyleşi, 15.12.2023, H. Siviş’in evi, Demre/Küçükükum

2.1.4.4. Kültürel Fonksiyonu

Coğrafyanın insan ve mekân arasındaki etkileşimi çok boyutlu şekilde ele alması kültürel hususları incelerken doğru bir pencereden bakabilme fırsatı sunmaktadır. Bu bakımdan insanı coğrafyadan, coğrafyayı da kültürden ayırmak olanaksızdır. Çalışma sahasındaki kültür dinamikleri incelendiğinde ele alınacak olan her bir kavram, kendi içinde oldukça fazla tanımlamaya sahiptir. Bunun nedeni kavramların sadece coğrafya bilimini değil, birçok bilim dalının kendi bakış açısından yorumlanabilmesi ve özellikle kültür kavramı üzerinde salt doğru olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu kavramların açıklanması ilçedeki kültür yelpazesinin renklerini ayırtmada ve algılamada kolaylık sağlaması amacıyla sunulmuştur. Genel itibari ile kabullenilmiş tanımlar şunlardır;

Kültür, bir toplumun ya da toplumların birikimli uygarlığı olup, coğrafyadan etkilenmekte ve onu etkilemektedir¹⁴². Daha geniş bir tanımla şöyle ifade edilebilir; Kültür, belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan, zaman içinde evrimleşerek gelişen ve kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, ürün ve değerlerin toplamıdır¹⁴³. Bir sahanın kültürünü coğrafi bakış açısıyla açıklamaya çalıştığımız *Kültür Coğrafyası* ise doğa, toplum, ekonomi, teknik ve politikanın mekân içindeki birlikteliğini, uyumunu ve bir sistem oluşturduğunu benimser ve bir aradalığın yasallığını ve yerel geçerliliğini araştırmaktadır¹⁴⁴.

Kültürel miras “İnsanın yaşadığı tüm zamanlar boyunca oluşturduğu, biriktirdiği; geliştirerek, yeni sentezlerle zenginleştirdiği ve sürekliliğini sağlayarak kendinden sonraki nesillere aktardığı tüm bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan nesneler.” olarak tanımlanabilir¹⁴⁵ (). İnsanlığın ortak değeri olarak kabul edilen tarihsel ve kültürel miras, ulusal olmasının yanı sıra evrensel olma özelliği de göstermektedir. 1972 yılında UNESCO Genel Konferansında kabul edilen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşmesi’ne göre *Kültürel Miras*; tarihi, estetik, arkeolojik, bilimsel, etnolojik ve antropolojik değere sahip alanlar, yapı grupları ve sit alanlarıdır. Kültürel miras yalnızca tarihi değeri olan yapısal eserleri değil, insanlık değerlerini, toplumların sahip olduğu kültürel öğeleri, bu kültürel öğelerin ortaya çıkardığı örf, adet ve yaşam biçimini de ifade etmektedir¹⁴⁶. Sahanın kültürel özellikleri incelendiğinde Demre’de somut olarak günümüze ulaşmış kültürel miraslar, daha çok arkeolojik sit alanları ve diğer tarihi alanlarda karşımıza çıkmaktadır.

Demre önceleri Likya kültürüyle beslenmiş ve daha sonra Yörük kültürüyle tanışmıştır. Bunlar ilçedeki temel kültür varlıklarıdır. İlçe, Cumhuriyet Türkiye’sinde ise tüm

¹⁴² Emekli, 2007: 52.

¹⁴³ Tümerterkin ve Özgüç 2015: 105.

¹⁴⁴ Sanır, 2000: 191.

¹⁴⁵ Gümüşçü, 2010: 108.

¹⁴⁶ Altaş, 2014: 250.

kültür varlıklarını kucaklamış şekilde büyümeye devam etmiştir. Yıllar süren bu birikimin sahada bazı sonuçlarını görmek mümkündür. Likya Birliği'nin önemli şehirlerinden biri olan Myra ve çevresi, bugün hala araştırmaları süren büyüklü küçüklü birçok yerleşmeye ev sahipliği yapmaktadır. Keşfedilmiş ve daha keşfedilecek kültür mirasları bırakan bu sahanın daha detaylı incelemesi çalışmanın 'Demre İlçesinde Tarihi ve Kültürel Çekicilik Alanları' başlığı altında verilmiş olup tekrar etmemek adına bu bölümde detaylandırılmamıştır.

İlçedeki Göçer Yaşam

Yörüklük veya göçer yaşamda Türklerin köklerinin ve en özel kültür notalarının temelini oluşturmaktadır. Göçer aşiretlerdeki kapalı/yarı kapalı toplum yapısı, toplumun tarihin derinliklerinden gelen kültürel kodlarını daima muhafaza etmesini ve kolektif şuur altından beslenen ortak belleğin yeni kuşakları kolayca biçimlendirmesini sağlamıştır¹⁴⁷. Yörüklük seçilen geçim tarzının getirileri ile oluşmuştur. Yörükler hayvanlarını doyurabilmek için çeşitli coğrafyalara göçtüler, bu coğrafyaların kendilerine kattıklarını göç ettikleri yerlere taşıdılar. Coğrafyanın insan üzerindeki etkisi boyutunda da yaşamlarını devam ettirdiler, geliştiler, büyüdüler. Hayvanlara yeterli otlatma imkânı bulamayınca ayrıldılar ve dağılarak yeni coğrafyalar keşfettiler. İşte bütün bu unsurların sonucunda doğa temelli kendilerine has bir kültür oluşturdular. Ancak geçmişte yaşanan zaman zaman meydana gelen zorunlu iskânlarla, gelişen teknoloji, günümüz yaşam şartları ve konfor alanı algısıyla göçer yaşamı sürdüren çok az Yörük kalmıştır. Bu durum çalışma sahası olan Demre'de benzer şekilde ilerlemiş ve zamanla göçebe Yörükler yarı yerleşik bir düzen oturtmuş ve bu yarı göçebelik yaşam şartlarının zorlaştığı noktalarda yerini yerleşik bir düzene bırakmıştır¹⁴⁸. Bu nedenlerden dolayı zengin Yörük kültürü hem Türkiye genelinde hem de Demre özelinde kaybolmak üzeredir.

Antalya yerleşim için hep gözde alanlardan birini olmuştur. Göçer yaşamın sürdürülebilmesi için elverişli olan bu coğrafyada sayıları gün geçtikçe azalan aile ve boylar yaşamlarını sürdürmektedir. Konar-göçer yaşam tarzı genellikle Akdeniz ve Ege sahil kuşağında günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bunda iklim ve coğrafyanın etkisi büyüktür. Antalya bölgesinde deniz kenarlarının ılıman olması Yörükler için iyi bir kışlak ortamı sağlamış, Toros sıradağ kuşağı ise verimli bir yaylak temin etmiştir¹⁴⁹. Antalya, yaylak ve kışlak olarak değerlendirildiğinde hem sahil kesimi hem de yüksek dağlık alanları ve platoları ile göçebe yaşam tarzına oldukça uygun bir görünüm sergilemektedir. Merkezi Antalya olmak

¹⁴⁷ Ersoy, 2009: 54.

¹⁴⁸ B. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
S. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
M. Siviş ile söyleşi, 15.12.2023, M. Siviş'in evi, Demre/Küçükum

¹⁴⁹ Durmaz, 2018.

üzere, Burdur, Isparta, İçel ve Çukurova (Adana) yöresinde Antalya Livası (Teke Yöresi) içinde bir Yörük kültürü meydana gelmesinin sebebi de bu durumlarla açıklanabilir. Yörükler adı geçen yörede, Anadolu'nun Akdeniz'e bakan verimli ve hayvancılığa elverişli topraklarını kendilerine yurt edinmişlerdir¹⁵⁰.

Çalışma neticesinde yapılan saha araştırmasında irtibata geçilen Karakeçili Yörüklerinden Antalya'nın Demre ilçesinde kışlarını ve Elmalı Avlan Gölü dağ kesiminde yazlarını geçiren bir Yörük ailesine ulaşılmıştır. Bu aile ilçede hala göçer hayat sürdüren az sayıdaki ailelerden biridir. Eski Yörük yaşamını daha modernize ederek yaşamını sürdüren bu ailede gözlemlendiği üzere, göçlerini yani eşyalarını traktörlerle taşımaktadırlar. Ancak yolun olmadığı alanlarda hayvanlarla birlikte daha çok at ve eşeklerle yaylaya çıkmaktadırlar. Develerin yerini araçlar, doğal su kaynaklarının yerini depolanmış sular, siyah kıl çadırların yerini de naylonlar almıştır. Bunun yanında Yörükler güneş panelleri ile elektrik ihtiyacını karşılamakta ve aydınlatma, televizyon ve diğer ihtiyaçları karşılama imkânına kavuşmuşlardır. Kurdukları naylon evler artık yarı göçebelik tarzında sabit evlerden oluşmaktadır.

Fotoğraf 2.14. Demre’de Günümüzde Göçer Hayat Yaşayan Şavlı Ailesi

¹⁵⁰ Ercenk, 1996: 135.

Fotoğraf 2.15-16. Hayvanlarıyla Birlikte Yörük Kadını ve Şavlı Ailesinin Mutfağı.

Fotoğraf 2.17-18. Yaşam Alanının Dışarıdan Görünümü ve Oğlakların Koyulduğu Ahır Alanı.

Fotoğraf 2.19. Çok Amaçlı Büyük Oda.

Demre’de Yörük kültürü ve yaşamı incelendiğinde sayıları gün geçtikçe azalan Yörük aileler olduğu görülmektedir. 2023 yılı itibariyle sahada tespit edilen ve ilgili kaynak kişilerce onaylanan Yörük aile sayısı 15 olmuştur. Bunlar; yaşam alanı incelenen Soner Şavlı ve ailesi başta olmak üzere Duran Şavlı, Yusuf Şavlı, Bayram Şavlı, Bahri Şavlı, Osman Dikili, Adnan Kocakaya, Yusuf Keskin, Ramazan Keskin, Ceddin İygi, Aziz Beşkeçili, Musa Akgül, Mustafa Akgül, Adnan Çakar ve aileleridir. Bunlara ilaveten iki aile daha olmak üzere toplamda ilçede 15 Yörük ailesi yaşamaktadır. Bu ailelerden yedisi Karakeçili Yörük ailelerinden oluşmaktadır. Diğer ailelerin Teke Yörüklerinden oldukları kaynak kişilerce ifade edilmiştir. Bu ailelerin çoğu günümüz şartlarına daha uygun olan yarı göçebe tarzı hayat sürmektedirler. Ancak ilçede tamamen yerleşik hayata geçmiş birçok çoban ailesi bulunmaktadır. Bu aileler daha çok Demre’nin Belören Mahallesi olan Muskar olarak anılan yerleşiminde yaşamlarını sürdürmektedirler¹⁵¹.

Beymelek Taş Evleri

Demre ilçesinde yerleşik yaşama geçen ilk evlerden biri olan Beymelek Taş Evler, restore edilerek turizme açılmıştır. 1912 yılında iki oda (ahır ve samanlık) olarak yapılan bina daha sonra oğulları tarafından genişletilmiştir. Yıllar sonra oturulamayacak duruma gelen bina 4. nesil torun olan Beymelek Belediye Başkanlığı yapan Osman Güngör tarafından restore edilerek 10 yatak kapasiteli bir işletme halini almıştır. Hem yerleşim alanı hem de pansiyon olarak kullanılan Beymelek taş evlerinde odalara Demre’de yetişen bitki isimleri verilmiştir. Bunlar; zeytin, sardunya, nane, çalbaa, defne, kekik, harnup gibi bitkilerdir. Bu taş evlerde Yörük kültürüne ait birçok yerel unsur bulunmakta ve sergilenmektedir. Aynı zamanda işletme bünyesinde Karabibik evi olarak adlandırılan ve ilk köy romanı olarak geçen Karabibik’in evi de restore edilerek hizmete sunulmuştur¹⁵².

¹⁵¹ M. Siviş ile söyleşi, 15.12.2023, M. Siviş’in evi, Demre/Küçükkum

¹⁵² <https://www.beymelektasevler.com.tr/> (erişim tarihi: 12.12.2023)

Fotoğraf 2.20. Beymelek Taş Evi

Fotoğraf 2.21-22-23. Beymelek Taş Evinde Bulunan Yörük Kültürüne Ait Öğeler

2.1.4.5. Turizm Fonksiyonu (Tarihi ve Doğal Turizm Alanları)

Turizm fonksiyonu yerleşmelerin şehrsel fonksiyonunu oluşturmaktadır. Demre ilçesi için oldukça önemli olan turizm, köklü bir kültürü ve geniş bir mirası barındırmasının yanında istenilen düzeye henüz gelmemiştir. Bu bölümde ilçenin turizm alanında var olan potansiyeli incelenmiş ve turizmin birçok çeşidi ilçe bünyesinde irdelenmiştir. Ancak bu husustan önce turizm unsurlarının açıklanması ve açıklanan tanımlar neticesinde yol haritası oluşturulmaya çalışılmıştır.

Turizm, “İnsanların devamlı yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerden, kısa süreli ve geçici olarak belirli destinasyonlara hareketleri ve bu destinasyonlarda kalış süresindeki faaliyetleridir. Turizm coğrafi farklılıkların varlığı neticesinde ortaya çıkmıştır. Çünkü coğrafi farklılıklar olmasaydı turizmden de bahsedilemezdi¹⁵³. Dünyada ve ülkemizde turizm kavramı öncelikle “deniz, kum, güneş” birlikteliğini akla getirmektedir. Bu bakımdan Antalya ülke genelinde adından en çok söz ettiren yerleşimdir. Çalışma sahası olan Demre ilçesi, kumlu ve çakıllı plajlarıyla çeşitli koyları ve temiz su varlıklarıyla deniz turizminin birçok çeşidini sunmaktadır.

Doğal ve kültürel unsurlar bir sahanın turizmini oluşturan temel esaslardır. Demre hem doğa hem de kültürel zenginlikleri bünyesinde barındıran ve turizmin yıpratıcı etkisinden uzak kalarak doğallığını koruyan yapısıyla tüm alternatif turizm unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. *Alternatif turizm*, geniş tanımıyla “Doğal, sosyal ve insani değerler ile uyumlu ve hem ev sahibinin hem de misafirin pozitif ve faydalı bir iletişim içinde yaşanan deneyimden keyif almasını sağlayan turizm çeşitleri” olarak tanımlanmaktadır. Önemli alternatif turizm çeşitlerinin arasında kırsal turizm, macera turizmi, eko-turizm, inanç turizmi ve kültür turizmi vardır¹⁵⁴.

Turizmin doğal olan coğrafi kaynakları Demre için; denizler, koylar, akarsular, orman varlıkları, jeomorfolojik yapı, bataklıklar, Kuş Cenneti, Burguç Şifalı Suyu, Beymelek Lagünü, Kekova Adası ve çeşitli sit alanlarını oluşturmaktadır. Turizmin kültürel kaynaklarını ise bugüne kadar ilçede yaşamış tüm toplulukların birikimiyle günümüze miras kalan yapı ve oluşumları olmuştur. Demre keşfedilmiş ve daha keşfedilecek birçok kültürel turizm unsurlarını barındırmaktadır.

Kültürel turizm, insanların kendi kültürlerinin eğlence yanlarıyla birlikte diğer grupların kültürlerine de açık olan yanlarıyla ilgili turizm faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır¹⁵⁵. Kültür kavramının barındırmış olduğu özelliklerinden dolayı birçok turist, toplumlara ait kültürleri tanıma isteği içinde seyahat etmektedir. Turistlerin bu farklı kültürleri görüp tanımak için yaptıkları seyahat ve konaklamalar “*Kültür Turizmi*” olarak adlandırılmaktadır. İnsanlar eski medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görme isteğinin yanı sıra kendi kültürleri dışındaki kültürlere de ilgi duymaktadırlar¹⁵⁶.

İnanç turizmi ise insanların inançlarını sergilemeleri amacıyla kutsal olarak nitelendirdikleri yerleri ziyaret etmeleriyle başlamıştır. Zamanla dini öğretiler doğrultusunda yapılan ziyaretlerin ötesine geçmiş, kitlesel bir hareket haline dönüşmüş ve yeni biçim ya da

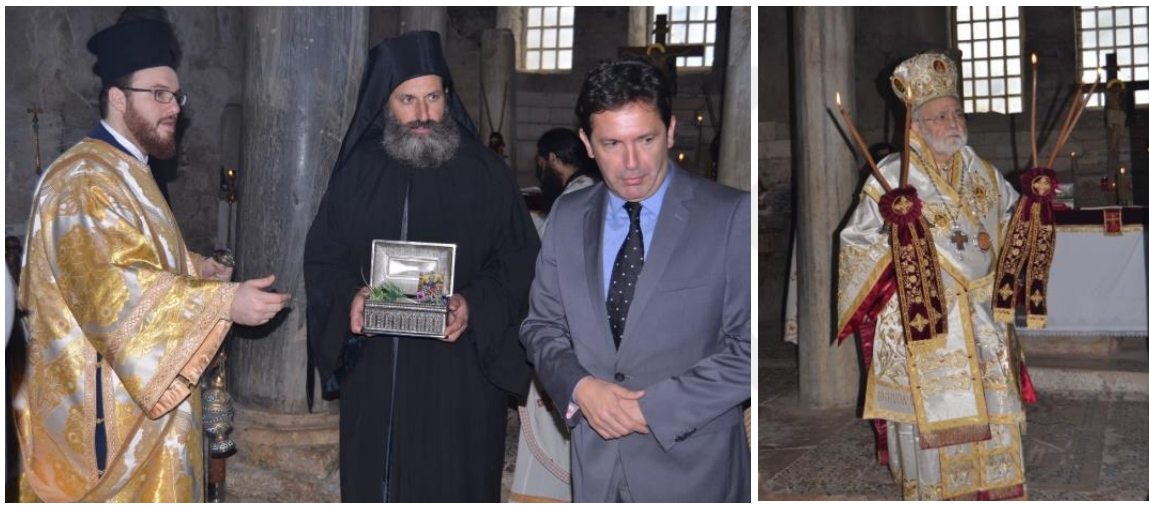
¹⁵³ Aliağaoğlu ve Narlı, 2012: 2-3.

¹⁵⁴ Eadington ve Smith 1994: 3’den akt. Kurtuluş Kıvanç, 2017: 134.

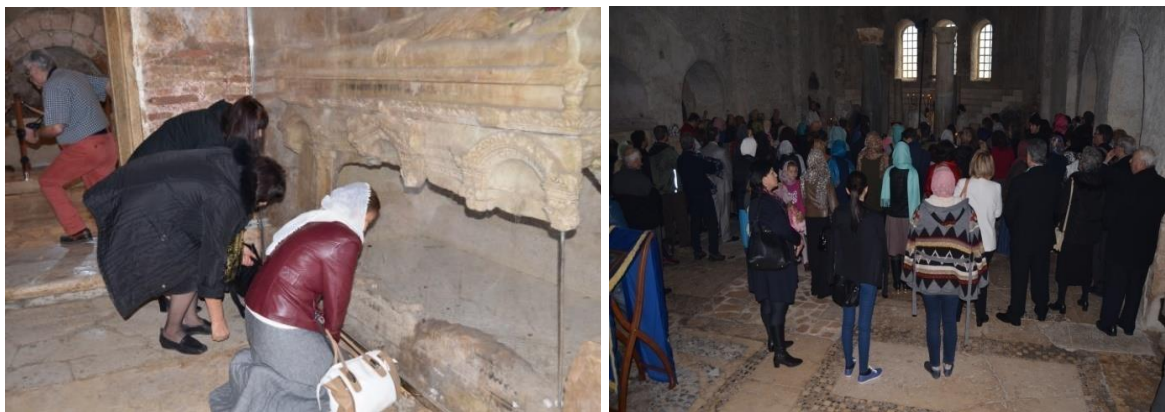
¹⁵⁵ Özgüç, 2017: 77.

¹⁵⁶ Arınç, 2002: 101.

anlayışlarla alternatif bir olgu haline gelmiştir¹⁵⁷. Demre için inanç turizmi Myra piskoposu St Nicholas ile başlamaktadır. Aziz Nikolas, özellikle Ortodoks Hristiyanlar tarafından büyük azizlerden kabul edilmekte ve Kilise hac merkezi olarak görülmektedir. Özellikle Bizans döneminde Nicholas'un ünü Anadolu'yu aşmış Batı'ya ulaşmıştır. Myra'ya gelen hacıların azizin röliklerine değince kutsallaştığına ve şifa verdiğine inanılmış, 10. yy'den itibaren başkentte ve Anadolu'da kurulan manastır ve kiliselerin koruyucusu olduğuna inanılan Nikolaos, kiliselerde ana apsis kubbesi altında tasvir edilen seçkin piskoposlardan birisidir¹⁵⁸. Hristiyanlık için oldukça önemli olan Aziz Nikolas için her yıl 6 Aralık günü Demre Aziz Nikolas Kilisesi'nde yortu düzenlenmektedir.

Fotoğraf 2.24-25. Din Adamlarının Yönlendirdiği Aziz Nicholas Yortu (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf 2.26-27. Aziz'in Mezarı Başında Mum Diken Hristiyanlar ve Aziz Niholas Yortuna Katılanlar (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

¹⁵⁷ Tarcan ve Atılgan, 1999: 62.

¹⁵⁸ Ötügen, 1998: 23-24.

Tüm bu kavramların tek tek açıklanmasının temel nedeni incelenen sahanın hepsine dokunuyor olmasından ileri gelmektedir. Çünkü yerleşme, coğrafya temeliyle oluşmaktadır ve insan yerleştiği mekânda kendine uygun alanlar yaratır. Bu da bölgede kültürün ve turizm unsurlarının oluşmasına olanak tanır. Demre ilçesi ele alınan bu turizm çeşitlerinin somut karşılıklarını sunmaktadır.

Türkiye genel itibariyle turist sayısı bakımından Avrupa’da 4. Sırada yer almaktadır. Turistlerin Türkiye içinde temel uğrak noktası Antalya olmaktadır. Antalya’ya 2023 verilerine göre toplamda 10 milyon 64 bin 782 yabancı ziyaretçinin geldiği görülmektedir. Türkiye’nin turizm başkentine yapılan bu ziyaretlerin çoğu hava yolu ulaşımıyla sağlanmaktadır¹⁵⁹. Hem yurtdışı hem de yurtiçi birçok turisti ağırlayan Antalya’nın turizmde ülke içindeki konumu tartışılmazken il merkezinin güneybatısında bulunan ve çalışma sahasını oluşturan Demre turizm faaliyetleriyle daha geç tanışmıştır. Şöyle ki Kaş’a ve Demre’ye gelen ilk turistler evlerde ağırlanmıştır. Kaşlılar turizmle böyle tanışmış, 1985-90’lara kadar da çok iyi para kazandıklarını ifade etmişlerdir. Üçağızlılar ise turizme restoran işi ile başlamıştır. Kekova’daki otel, pansiyon, kafe, restoran, bar işletmeciliği, gezi tekneciliği, yolcu taşımacılığı gibi belli başlı turizm faaliyetleri büyük oranda yerli halk tarafından yapılmaktadır. Bölgede kadınlar teknelerde, otel pansiyon işletmelerinde eşlerine yardım etmekte; ayrıca boncuk, adaçayı gibi yerel ürünler satmaktadırlar¹⁶⁰.

İlçedeki turizm destinasyonları Kekova-Üçağız çevresinde toplanmış lokal işletmelerden oluşmaktadır. Ancak Kekova’nın Demre’ye bağlı olduğu az bilinen bir gerçektir. ”Kaş-Kekova” etiketiyle, Kekova daha çok Kaş ile eşleştirilmiştir. Bu durumun temel nedeni 1987 yılına kadar Demre de dâhil olmak üzere bu bölge Kaş’a bağlı bir yerleşimdi “Kaş’tan Kekova’ya” söylemi o dönemlerde günübirlik gezi turları düzenleyen tekneci yerel halkın sıkça kullandığı bir tabirdi. Bunun yanında hem deniz hem de karadan Kekova’ya olan ulaşım Demre’den ziyade daha çok Kaş üzerinden yapılmaktaydı¹⁶¹. Günümüzde de değişmeyen bu ulaşım sorunları nedeniyle Kekova’nın Demre’den ziyade Kaş’ın etki alanı içerisinde olduğu görülmektedir.

¹⁵⁹ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> (erişim tarihi: 22.12.2023)

¹⁶⁰ Karabaşa, 2019: 213.

¹⁶¹ H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, H. D. Topakcı’nın evi, Demre/Yaylakaya.

Fotoğraf 2.28-29. Kaş ve Demre İlçelerinde Ekonomik Hayata Katılan Kadınlar (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Günümüzde Demre ilçesi istenilen turist yoğunluğuna ulaşamamış olmasına rağmen ilçede var olan turizm dinamikleri oldukça güçlüdür. Doğasından tarihine Demre keşfedilmeyi bekleyen birçok zenginlik barındırmaktadır. Turizmin potansiyel arz alanları daha önce de değinildiği gibi doğal ve kültürel unsurlar olarak ayrılmaktadır. Bu alanların tespiti coğrafi bakış açısıyla incelendiğinde;

2.1.4.5. 1. Doğal ve Beşeri Alanlar:

Liman ve İskeleler

Demre ilçesinin günümüzde kullanılan limanı Çayağzı mevkiinde bulunmaktadır. Bu liman sınırlı kapasiteye sahiptir. Ancak günümüzde Demre'nin yeni limanı 2022 yılı itibariyle büyük oranda tamamlanmış olan Taşdibi ve Sülüklü sahilleri arasında Büyükkum Mahallesi'ne taşınacaktır.

Fotoğraf 2.30. Demre Limanı (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Demre Kekova’da ilçe merkezinden daha fazla deniz taşıtı bulunmaktadır. Bunun temel sebebi Kekova Mahallesi çıkışlı Simena ve Üçağz mevkieine gññbirlik seferler dñzenlenmesidir. Bu alanlara kara yolu ulaşımı oldukça zor ve meşakkatli olduğu iwin tekne turları gññn her saatinde mevcuttur¹⁶².

Fotoğraf 2.31. Kekova İskelesi (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Simena’da bulunan iskele ise diğerklerine oranla en kñçñktñr. Buradaki iskelenin oluşma nedeni Kekova’dan gelen deniz taşıtlarının durması maksadıyladır. Bunun yanında bu alanda yaşayan yerli halkın da tekne kayak ve diğerk motorlu deniz taşıtları mevcuttur.

Fotoğraf 2.32. Simena İskelesi (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

¹⁶² <https://kekovatekneturu.com/kekova-turlari/> (erişim tarihi: 28.12.2023)

Koylar

Demre ilçesi coğrafyası gereği birçok koy varlığına sahiptir. Dağların denize paralel uzandığı bu sahada denizle karanın buluştuğu alanlar genellikle dik, dar ve derin falez ve koylardan oluşmaktadır. İlçede koylar batıda Kekova adası çevresi, doğuda ise Demre-Finike arası alanda yoğunlaşmıştır. Sahil şeridi varlığı ilçedeki koy varlıklarından çok daha azdır ve kumsal ve plaj alanları Demre Ovası'nda çalışmanın ana sahasını oluşturan yerleşimin kurulduğu alanlara yakındır.

İlçenin tam anlamıyla turistik şehir kapsamında kendini gösterememesinin olumlu yanlarından biri doğal alanlara insan müdahalesi sınırlı kalmıştır. Bu durum alandaki doğal güzelliklerin korunmasında oldukça yararlı olmuştur. Demre-Finike arasında karayolu kapsamında neredeyse her dönemeç bir koy oluşturmaktadır. Bu yol arasında diğerlerinden nispeten daha geniş koylarda tesisleşme de görülmektedir. Yine ilçenin batı kıyıları Kekova Adası taraflarında birçok koyun varlığı bilinmektedir. Gösterilen örnekler ilçedeki koyların sadece birkaçıdır.

Fotoğraf 2.33-34. Demre İlçesinin Batı Kıyıları, Kekova Bölgesindeki Koylardan Bazıları (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf 2.35¹⁶³-36.¹⁶⁴ Demre İlçesinin Doğusunda Demre-Finike Arası Koylardan Bazıları.

¹⁶³ <https://www.rotasenin.com/finike-plajlari-koylari/> (erişim tarihi: 09.02.2023)

¹⁶⁴ <https://www.flickr.com/photos/83751289@N04/26116445988> (erişim tarihi: 09.02.2023)

Kumsal ve Plajlar

Taşdibi sahili, ilçedeki en önemli kıyı şeridinden biridir. Demre halkı tarafından yoğun talep gören Taşdibi, ilçedeki diğer plajlara oranla daha derin ve nispeten daha temizdir. Taşdibi sahilinde oluşan bu talep yoğunluğu burada bulunan tesis sayısını arttırmıştır ve yine diğer plajlara oranla en çok tesisin bu alanda bulunmasına olanak tanımıştır. Büyükkum Mahallesi'nde yer alan Taşdibi 3 km uzunluğuyla Beymelek sahiline kadar uzanır ve ilçe merkezine uzaklığı 4 km'dir. Karavancıların uğrak noktası olan bu plajda karavan kültürü sadece dışarıdan gelen yabancılar için değil özellikle yerli halkın ikinci bir yerleşme lokasyonunu oluşturmuştur.

Fotoğraf 2.37. Taşdibi Sahili

Taşdibi plajının önemi sadece halk tarafından en çok kullanılan yüzme alanı olması değildir. Plaj dışında tarihin bazı dönemlerinde Demre'de liman görevi de görmüştür. İlçede 6.yy'dan sonra Andriake Limanı'nın kullanımında düşüş başladığı ve limanın önemini kaybettiği anlaşılmaktadır. Bu dönem yaşanan düşüşün nedenleri meydana gelen depremler (602-530), büyük veba salgınının Andriake'deki tahıl depolama tesisleri aracılığıyla yayılması ve yaşanan savaşlardır. Bu dönemki İslam güçleri Taşdibi plajında bulunan kum tepesinden şehrin iç kısımlarına ilerlemişlerdir. Taşdibi iskele ve limanının, Myra'nın limanı durumuna geldiği ve Taşdibi'nin Roma ve Erken Doğu Roma dönemlerinde de küçük bir liman olarak işlev görmüş olabileceği düşünülmektedir (Duggan-Aygün, 2010: 162). Günümüzde yapımına devam edilen yeni liman Taşdibi ve Sülüklü sahilleri arasındaki Kumdağı'na yapılacaktır.

Fotoğraf 2.38 ve 2.39. Taşdibi Sahilinden Görünümler

Sülüklü plajı, Taşdibi'nin aksine sığ ve kumlu bir yapıya sahiptir. Büyükkum Mahallesi'nde yer alan kumsalın uzunluğu 1 km'dir. Sülüklü plajının ilçe merkezine uzaklığı da 4,3 km mesafededir. Yüzme bilmeyenlerin daha çok rağbet ettiği bu kumsalda uzun mesafeler boyunca derinleşme görülmez. Ancak bazı noktalarda kumul setleri şeklinde bir dalgalanmayla derinleşmektedir. Deniz içinde dalgalarla oluşan bu kumul setler plaj kısmında rüzgâr biriktirmesiyle oluşmaktadır. Sülüklü plajı, ilçede *Caretta Carettalar*ın yaşam alanını oluşturmaktadır. Sahilin kumlu yapısı *Caretta Carettalar*ın üremesine imkân tanımaktadır. Sülüklü kumsalında bazı yıllarda üreme çalışmaları yapılmıştır. Türkiye'de 2. derece önemli bir yuvalama alanı sınıfına girmektedir¹⁶⁵. Aynı zamanda Sülüklü, *Kumsal Zambakları* gibi nesli tükenmekte olan canlı yaşamına ev sahipliği yapmaktadır.

Fotoğraf 2.40. Sülüklü Kumsalından Görünümler

¹⁶⁵ Ergene vd. 2007: 240.

Fotoğraf 2.41-42. Sülüklü Plajında Denize ulaşan *Caretta Carettalar*¹⁶⁶ ve Sülüklü'deki Kum Zambakları¹⁶⁷

Çayağzı Plajı, ilçenin Gökyazı Mahallesinde bulunur ve kıyı şeridi 2 km uzunluğundadır. Kumlu yapılı ve çabuk derinleşmeyen özelliğe sahiptir. Demre Limanı *Çayağzı Plajı*nın batısında yer alır. Bu alanda *Çayağzı*'nın iç kısımlarına kadar tekne varlığı görülür ve Andriake Kamp Alanı yine bu sahil şeridinin içerisinde yer almaktadır. Bu alan da *Caretta Carettalar*ın yaşam alanını oluşturmaktadır.

Fotoğraf 2.43. Demre Çayağzı Plajı

¹⁶⁶ https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/demrede-yavru-carettalarin-su-ile-bulusma-anlari-goruntulendi.XBitOYWsuKi4_VsRA6JbCA (erişim tarihi: 13.10.2023)

¹⁶⁷ <https://www.dha.com.tr/gundem/kum-zambaklari-demre-sahillerinde-cicek-acti-2125002> (erişim tarihi: 13.10.2023)

Fotoğraf 2.44-45. Çayağzı Andriake Kamp Alanı (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf 2.46. Çayağzı Plajından Denize Ulaşan Su Kaynağı (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Demre ilçesinin karstik yapısı gereği karmaşık bir yer altı suyu ağı mevcuttur. Bu kaynakların bulunması ve yüzeylenmesi tesadüfî şekilde gerçekleşmektedir. Ancak genel itibariyle karstik su kaynaklarının çıkış noktaları iki alanda daha belirgin görülmektedir. Bunlardan bir kısmı Beymelek Lagünü'nü besleyen Gülmez Dağı çıkışlı Acıgöl'ün tuzlu sularıdır. Bu sular lagünü besleyen sürekli ve yoğun çıkışlı kaynaklardır. Karstik kaynaklı suların bir diğer çıkış noktası Çayağzı mevkiinde görülmektedir. İrili ufaklı bu kaynakların Andriake Kuş Cenneti ve bataklığını beslediği bilinmektedir. Aynı zamanda Çayağzı Plajından denize karışan tuzlu su kaynakları da mevcuttur (Fotoğraf 2.46). Bu alandaki en

önemli karstik kaynaklar Burguç Şifalı Suları ve Kocarçay'ın kükürtlü sodalı sularıdır¹⁶⁸. Çalışma sahasında diğer plajların yanı sıra Andrade Plajı ve Taşdibi Sahili ilçenin mavi bayraklı plajları olması bakımından da önemlidir¹⁶⁹.

Fotoğraf 2.47-48. Burguç Şifalı Suları ve Tesisten Bir Görünüm (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Beymelek Kumsalı, Lagünün deniz ile bağlantısını kesen kıyı kordonu GB-KD yönünde 2750 m uzunluğundadır. Batı tarafı daha geniş (1250 m) iken, doğuda 135 m'dir. Akdeniz'e bakan güney kısmı düz bir plaj iken, lagüne bakan iç kısmı girintili-çıkıntılıdır. Kıyı kordonunun göle bakan kısmı yağışlı dönemde su altında kalır. Bu alan saz-kamış bitkileri ile kaplıdır¹⁷⁰. Bu alanda denize girmekten çok dalyanda balıkçılık faaliyetleri ile uğraşmaktadır. Beymelek Lagünü'nün çevresinde Demre ilçesinin Finike tarafından girişinde mavi yengeç restoranları bulunmaktadır. Mavi yengeç, ilçenin önemli etiketlerinden birini oluşturmuştur.

¹⁶⁸ Keser, 2012: 117.

¹⁶⁹ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-322010/2022-yili-il-ve-ilcelere-gore-mavi-bayrak-sayilari.html> (erişim tarihi: 18.09.2023)

¹⁷⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Beymelek_Lag%C3%BCn%C3%BC (erişim tarihi: 13.10.2023)

Fotoğraf 2.49. Beymelek Lagünü¹⁷¹

Balık üretim tesisi olmasının yanında Beymelek kıyı oku *Caretta Carettalar*ın yuvalama yaptığı alanların başında gelmektedir. Bu canlılar ilçedeki tüm kumsallarda görülmekle birlikte insan etkisinden de uzak olması nedeniyle popülasyonun en çok ürediği alanlardan biri olmaktadır¹⁷².

Fotoğraf 2.50-51. Beymelek Mavi Yengeci¹⁷³ ve Beymelek Balık Tesisi Ürünleri¹⁷⁴

¹⁷¹ <https://www.denizcilikdergisi.com/denizcilik-gundem-haberleri/beymelek-koyu-hassas-alan-ilan-edildi/> (erişim tarihi: 13.10.2023)

¹⁷² Ergene vd. 2007: 242.

¹⁷³ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/beymelek-dalyani-> (erişim tarihi: 28.12.2023)

¹⁷⁴ https://www.07haber.com.tr/beymelek-dalyan-doal-yaam-alan_d63042.html (erişim tarihi: 28.12.2023)

2.1.4.5.2. Tarihi ve Kültürel Çekicilik Alanları

İnsanlar yaşadıkları alanları karakterize ederler ve farklı coğrafyalar insanlar üzerinde yeni hayat tarzlarının, yeni yaşayışların, farklı kültürlerin gelişmesini mümkün kılar. Bu yüzden ki belirli coğrafyalardan geçen insanlar geldikleri coğrafyalara kendi kültürlerinden farklı unsurlar aktarır ve o bölgenin kültüründen kendilerine katarlar. Kaş-Demre Platosu en az 3000 yıldan beri insanların yerleşim ve kullanım alanı olmuş bir coğrafyadır. İlk olarak Likya medeniyetinin izlerine rastlanılan bu alanda Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinden izler de görülmektedir. Bizans döneminden sonra, bir süre göçebe halkın kullandığı bu alan 19. ve 20. yüzyıllarda çevrenin sunduğu doğal şartlara göre yoğun sayılabilecek bir yerleşime sahip olmuştur¹⁷⁵. Bu yoğun yerleşmeden arta kalanlar günümüze miras olacak kültür unsurlarını oluşturmuştur.

Demre ilçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığınca açıklanan 38 taşınmaz kültürel miras alanıyla, zengin kültüründen miras kalan yapıları günümüze kadar korumayı başarmıştır¹⁷⁶. İlçe tarihi 1800'lü yıllarda yapılan kazı çalışmaları ve gözlemlerle tarihini şekillendirmeye başlamıştır. 1900'lü ve 2000'li yıllarda da bölgede yapılan çalışmalar devam etmiştir¹⁷⁷.

Likya medeniyeti, Demre ilçesindeki taşınmaz kültür miraslarının ana kaynak noktasıdır. Batı Akdeniz ve çevresindeki bölgenin tarihinde ve kültürel birikiminde önemli bir yeri olan Likya birliği ve bu birliği oluşturan 5 büyük merkezinden birini olan Myra'da günümüze kalan eser sayısı oldukça fazladır¹⁷⁸. Bu kültürel miraslar Demre'nin turizmdeki köşe taşlarını oluşturmaktadır. Çünkü Demre doğal güzelliklerinin yanı sıra içerisinde bulundurduğu kültürel unsurlarla birleşmiş ve bir bütünü ifade eder hale gelmiştir. Demre ilçesini karakterize eden bu kültürel unsurların her biri oldukça önemlidir ve çalışma kapsamında tek tek incelenmiştir.

St. Nicholas Kilisesi

Antalya, özellikle Hristiyanlık tarihi bakımından oldukça önemlidir. Ortodokslar için çok değerli olduğu gibi bütün dünya Hristiyanlarının *Noel Babası* olan Aya Nicholas'ın Demre ilçesinde mezarı ve büyük bir kilisesi vardır¹⁷⁹. Antalya'nın Demre ilçesinde bulunan ve Ortaçağ'da Hristiyanlığın hac merkezi olarak kabul edilen bu kilisenin M.S. 5. yüzyıla tarihlenen özgün temelleri zaman içinde istilalara uğramış, yıpratılmış, çeşitli dönemlerde yenilenmiştir. 13. Yüzyılda ise Myros Çayı yatağını değiştirmiş ve kuzeyden çamurlu sel sularının gelmesiyle Myra Kenti, kilise ve ek yapıları 600-900 m yüksekliğinde alüvyon

¹⁷⁵ Ertuğ, 1995: 114.

¹⁷⁶ Kale Kültür Envanteri, 2019.

¹⁷⁷ Çevik, 2010: 53.

¹⁷⁸ Çimrin, 2010: 24.

¹⁷⁹ Onat, 1952: 4.

toprakla örtülmüştür. Kilisenin günümüzdeki şekline gelmesi ise 1956 da başlayan ve süreç içinde devam eden çalışmalarla mümkün olmuştur¹⁸⁰. Kilise mimari üslubu ve süslemeleriyle Orta Bizans Dönemi kilise mimarisinin günümüze kalmış en seçkin örneklerindendir¹⁸¹.

Çalışmaların henüz başlamadığı 1956'dan daha önceki yıllarda bölge halkı kilisenin bulunduğu bu bölümü Demre'nin toplanma meydanı olarak ifade etmişlerdir. Bu dönemlerde ilçede yapılacak olan şenlikler ve bayram kutlamaları alüvyonlarla örtülü St. Nicholas Kilisesi üzerinde yapılmaktaydı. Hatta eski dönemde kilisenin sadece kubbesi dışarıdan görülür vaziyette ve kubbenin üzeri o dönem çocuklarının oyun alanı olmaktan öteye gitmemiştir¹⁸².

Günümüzde St. Nicholas Kilisesi Demre'nin en merkezi mahallelerinden olan Gökyazı Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlçeye gelen herkesin uğrak noktalarından biridir. 2018 yılında Türkiye'de en çok ziyaret edilen 10 müze kapsamında Noel Baba Kilisesi 7. Sıradadır. İlçeyi ziyaret eden kişi sayısı 364.996 olmuştur¹⁸³. 2021-2022 yılı itibariyle bu veriler tekrar incelendiğinde Demre St. Nicholas Kilisesi'nin Türkiye'de en çok ziyaret edilen müzeler sıralamasında ilk 15'e giremediği görülmektedir. 2022 yılının tamamında Myra Antik Kentini 227 bin 863 kişi ziyaret etmiştir¹⁸⁴. 2022 yılında sahada yapılan gözlemlerde Demre St. Nicholas Kilisesi bakım ve restorasyona girdiği görülmektedir. Araştırmaların günümüzde de devam ettiği kilise yerli ve yabancı turistlerini beklemektedir. Kilisenin var olan potansiyelini açığa çıkarmak adına ilçenin ve Myra'nın tanıtımındaki süreç planlı ve organize şekilde yürütülmelidir.

¹⁸⁰ Aziz Nicholas Kilisesi Anıt Müzesi Bilgilendirme Yazısı, 2020 Demre/Antalya.

¹⁸¹ Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri, Myra Antik Kenti Aziz Nicholas Kilisesi S. 24, 2004

¹⁸² A. Ü. Topakcı ile söyleşi, 12.02.2019, Aynur Ülker Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

E. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

¹⁸³ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2018.

¹⁸⁴ <https://www.turkiyeturizm.com/demreyi-500-bin-yerli-ve-yabancı-turist-ziyaret-etti-71170h.htm> (erişim tarihi: 10.03.2024)

Fotoğraf 2.52-53-54. St. Nicholas Heykeli ve Kilise İçerisinden Görünümler.

Fotoğraf 2.55-56-57. Aziz Nicholas Frengi ve Kilise İçindeki Frenklerden Bazıları.

Fotoğraf 2.58-59. Noel Baba Kilisenin İç Galerileri.

Fotoğraf 2.60-61-62. Kilisenin İç Avlusundan Görünümler, İç Galeri ve Lahit.

Fotoğraf 2.63-64. Kilise İkonalarının Bir Kısım.

Fotoğraf 2.65. St. Nicholas Kilisesi Restorasyon Çalışması (2022)

Myra Antik Kenti

Myra Antik Kenti, günümüzde Demre ilçesinin Alakent Mahallesiinde bulunmaktadır ve çalışma sahası için önemli turizm noktalarının başında gelmektedir. Likya'nın en büyük tiyatrosu olan Myra, 11.500 kişi kapasitelidir. Helenistik Roma tipindedir. Mimari özellikleriyle gerçek bir roma çağı tiyatrosudur ve bu tiyatro Myra kentinin ne denli görkemli olduğunun kanıtını sunmaktadır¹⁸⁵. Myra Antik Kentinin ilçe merkezine uzaklığı 1,5 km, St Nicholas Kilisesiyle arasındaki mesafe ise 2,2 km'dir. Myra antik kentinin içerisinde akropol, tiyatro alanı, sahne, kaya mezarları lahitler ve hamam bulunmaktadır.

Likya bölgesinde en yoğun yerleşimi barındıran coğrafya, Myra çevresi ve özellikle bölgenin batı kesimidir. Bu nüfus dağı, sahil ve ada yerleşimlerinde yaşar¹⁸⁶. Myra'nın ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak arkeolojik buluntular ve o dönem yazılı kaynaklara geçmiş başka milletlerden tahmin edilen bilgiler doğrultusunda şehrin Helenistik dönem öncesinde M.Ö. 5. Yüzyılda var olduğunu belgelemektedir¹⁸⁷. Myra yerleşimi, Myra Arkeolojik Sit'inin alan sınırları, Demre merkezinin 1,5 km. kuzeyinde bulunan tiyatroyu ve akropolü içerir. Ancak yüzeydeki arkeolojik veriler ışında, antik yerleşimin bütün Demre Ovasına yayılmış olduğu kolayca anlaşılabilir. Myra yerleşim kalıntıları, birkaçı hariç, tamamı Myros Çayı'nın taşıdığı yüksek alüvyonların altında kalmıştır, modern Demre yerleşimi ise bu verimli alüvyon toprağın üzerinde kurulmuştur¹⁸⁸.

Likya medeniyetleri arasında Myra Kenti; içerisinde St. Nicholas'ın yaşadığı önemli bir *dini* merkez, Likya'nın 5 önemli kentinden biri olması ve oy hakkına sahip olması nedeniyle *idari* bir merkez, aynı zamanda Myra kentinin o dönemde sikke basım yeri olarak da kullanıldığına dair kaynakların¹⁸⁹ varlığı bu kenti *ekonomik* bir merkez olarak tanımlamaya fırsat vermiştir.

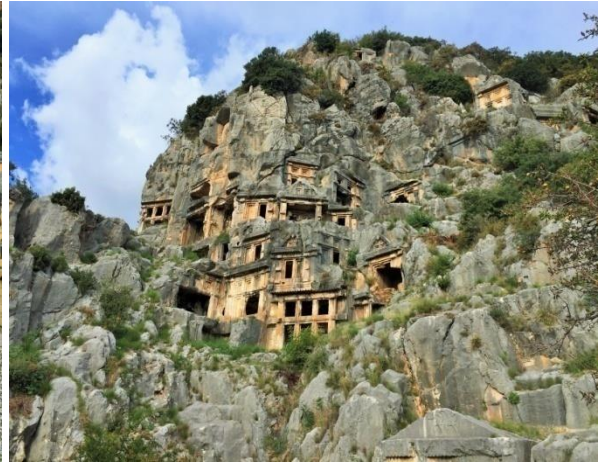
¹⁸⁵ Çevik ve Bulut, 2010: 41.

¹⁸⁶ Çevik, 2010: 183.

¹⁸⁷ Gür, 1973: 188.

¹⁸⁸ Özkan, 2011: 32.

¹⁸⁹ Çimrin, 2010: 24.

Fotoğraf 2.66-67. Likya lahitleri ve Mezar Odaları.

Fotoğraf 2.68-69. Tiyatronun Batı Kesimi ve Myra Anfi Tiyatrosunun Sahne Bölümü.

Andriake Antik Limanı ve Kuş Cenneti

Akdeniz'in Likya'daki kara ve deniz yollarının ana buluşma kavşağı Myra'nın Andriake limanıydı¹⁹⁰. Myra'nın limanı olan Andriake yerleşimi, Andrikos'un (Kokarçay) denize ulaştığı bölgede oluşan iç limanın kuzey ve güneyine kurulmuştur. Orta Likya'nın denize açıldığı bu nokta Akdeniz limanlar zincirinin en önemli halkasıdır¹⁹¹.

Sahanın topografik geçmişi incelendiğinde saha yaklaşık 10.000 yıl önce bir ada iken, 5.000 yıl önceden itibaren karasal bağlantısı oluşmuş ve derin bir koy olmuştur. Sonradan nehrin taşıdığı alüvyonlar koyun ağzını kapatmıştır ve liman bataklığa dönüşmüştür. Bugün Çayağzı olarak anılan bölge, Demre merkezinin yaklaşık 5 km güney batısında bulunur. Andriake Limanı'nın da içinde bulunduğu Çağ Ağzı 1998 yılında Demre Belediyesi tarafından "Noel Baba Kuş Cenneti" olarak ilan edilmiştir. Demre'de 46 familyadan 168 kuş

¹⁹⁰ Çevik, 2010: 182.

¹⁹¹ Çevik, 2002: 109.

türü tespit edilmiştir. Bu Türkiye’de yayılış gösteren 502 kuş türünün %33.47’sini oluşturmaktadır¹⁹².

Çayağzı mevkiî yaklaşık 100 ha alana sahip olup kükürtlü sodalı özelliğinde bir sulak alandır. Sucul bitkilerin yoğun olarak yayılış göstermesi bataklık ve su kuşlarına beslenme, dinlenme, korunma ve kuluçka yapma imkânı sağlamasının yanında amfibi, sürüngen ve sucul memelilere de yaşama imkânı sağlamıştır. Alanın kuzey ve güneyinde yaygın olan maki vejetasyonu özellikle ötücü kuşlar, sürüngenler ve kemiriciler için uygun yaşam alanlarıdır¹⁹³. Bu durum insan etkisinden uzakta doğayla baş başa bırakılan uygun ortamların nasıl bir potansiyele dönüştüğünü ve nasıl bir yaşam sunduğunu kanıtlar niteliktedir. Alanın coğrafi özelliklerinin verdiği imkânla *Andriake Antik Limanı* ve *Kuş Cenneti* ilçe turizmi için potansiyel alanlardan birini oluşturmaktadır.

Koruma altında olan ve yıl boyu av yasağının sürdüğü bu alanda çeşitliliğin sürdürülebilmesi alınacak tedbirlerle mümkündür. Özellikle göçmen kuş türlerine konaklama imkânı veren kuş cennetinin eko-turizme kazandırılması, yurt içi ve yurt dışından çeşitli gözlemcilerin ilçeyi ziyareti, ilçenin tanıtılması, popülaritesi ve ekonomisi için de artı değerler sağlayacaktır. Demre, doğa güzelliklerinin yanı sıra tarihi alanlarıyla da ziyaretçilerine zengin bir gezi imkânı sunan önemli turizm merkezidir.

Fotoğraf 2.70. Andriake, Demre Kuş Cenneti

¹⁹² Özkan, 2011: 58.

¹⁹³ Erdoğan vd. 2010: 345.

Fotoğraf 2.71-72. Andriake Limanı Hasar Görmüş Yapı Örnekleri

Fotoğraf 2.73. Andriake Antik Kentinin Genel Görünümü

Fotoğraf 2.75. Andriake Kuş Cenneti, Flamingolar. (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Likya Medeniyetler Müzesi, Andriake Antik Kenti'nin içerisinde bulunmaktadır. İlçenin tarihi geçmişinin arkeolojik kanıtlarla sergilendiği müzede her bölümün konusu ilçe tarihinin farklı zaman aralıklarından oluşmaktadır. Bunun yanı sıra ilgili dönemlerin özelliklerine göre çeşitli canlandırmalar, eski dönemlerde kullanılmış denizcilikle ilgili bir takım unsurlar, çeşitli sikke ve kalıntıların dışında özellikle müzeye ulaşana kadar ki alan bir açık hava müzesi şeklinde gezilebilmektedir.

Fotoğraf 2.76-77. Likya Müzesi, Andriake Limanına Ait Öğeler.

Fotoğraf 2.78-79. Likya Müzesi Galerilerinden Görünümler.

Fotoğraf 2.80-81. Likya Medeniyetleri Müzesinden Görünümler

Kekova Adası

Antalya İli sınırları içerisinde 4 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇK) bulunmaktadır. Bunlardan birisi Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi'dir. 1990 yılında ÖÇK bölgesi olarak ilan edilen alanın büyüklüğü 257,83 km² olup kıyı şeridi uzunluğu 19 km'dir¹⁹⁴. Kale ve Kaş ilçeleri arasında yer alan Kekova, Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki en büyük (5.7 km²) adasıdır. Çayağzı'dan deniz yoluyla bir saat uzaklıktaki kayalıklardan oluşan Kekova Adası, adını sayısız koy ve antik kentlerden oluşan bir gruba vermektedir¹⁹⁵. Kıyı kesimindeki Kaleköy (Simena) ile ada arasında, su altında tarihî batık kentin kalıntıları izlenebilmektedir. Yöre, tarihî niteliği yanında, doğal güzelliğiyle de dikkat çekmektedir¹⁹⁶.

Fotoğraf 2.82. Kekova Adası Genel Görünümü.¹⁹⁷

Kekova Antik Şehri ya da Batık Şehir, Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmesinin yanı sıra 1991'de I. Derecede Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. M.S. 2. yüzyılda yaşanan deprem sonucu su altındaki kalıntıların hala görülebildiği, Likya'nın önemli ticaret merkezlerinden birisidir. Günümüzde doğal ve tarihi yapısından dolayı özel çevre koruma bölgesi olarak korunmaktadır¹⁹⁸.

¹⁹⁴ Antalya, ÇDR, 2020.

¹⁹⁵ Sarı, 2010: 391.

¹⁹⁶ Akpınar, 2007: 3.

¹⁹⁷ <https://www.boattripturkey.com/de/kalkan-kekova-yacht-charter-4nt5t/?s=> (erişim tarihi: 14.12.2023)

¹⁹⁸ Karataş, 2010: 3.

Fotoğraf 2.83. Demre, Kekova, Üçağız ve Simena Yerleşim Alanlarının Genel Görünümü (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Üçağız (Theimussa Antik Kenti)

Bölgede Theimussa antik kentinin kalıntılarını Üçağız köyünün çıkışında günümüzde sadece pervazları kalmış bir kapı ve bölgenin tepelik alanında ufak bir kale oluşturmaktadır. Bölgede bu antik kent kalıntıları arasında en çok günümüze ulaşan örnek kaya mezarlarıdır¹⁹⁹. Üçağız aynı zamanda tekneler için iyi bir barınaktır. Üç tarafı yeşil, teknelerle çevrili Üçağız Koyu doğal bir liman görünümündedir. Üçağız'a Kaş veya Demre'den ulaşım sağlamak mümkündür, bölgenin aynı zamanda karadan da bağlantısı vardır.

Fotoğraf 2.84-85. Üçağız ve Çevresinden Genel Görünüm.

¹⁹⁹ Tor, 2012: 118.

Simena/Kaleköy Ören Yeri

Günümüzde Kaleköy olarak anılan *Simena* Türkiye’deki sadece denizden ulaşılabilen nadir yerleşimlerden biridir. Çayağzı’ndan her gün kalkan tekneler turistleri bu küçük Likya kentine götürür. Simena’da en yoğun yapı grubunu kaya mezarları ve lahit mezarlar oluşturur. Kentin tepesinde bulunan ortaçağ kalesi ve bu tepenin yamacında kayaya oyulmuş minik tiyatro günümüze ulaşmış diğer yapılardır. Simena’daki antik çağ yapılarının birçoğu günümüzde değişik amaçlar için kullanılır, bu ilginç yapılaşma ve kentin dar sokakları oldukça egzotik bir görüntü oluşturur²⁰⁰.

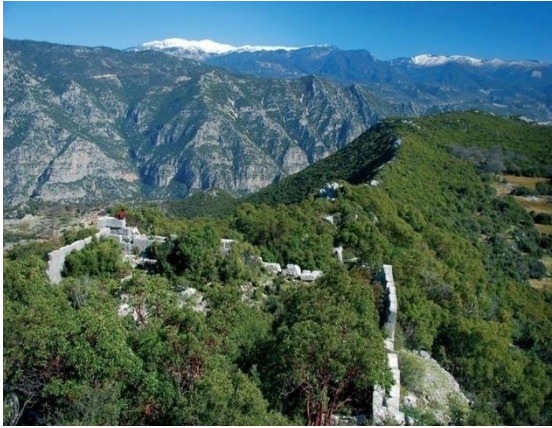
Fotoğraf 2.86-87. Kaleköy ve Bölge Yerleşimi (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

Fotoğraf 2.88-89. Simena Lahitleri (Kaynak: Demre Belediyesi Arşivi)

²⁰⁰ Özkan, 2011: 58.

İlçedeki Diğer Antik Yerleşimler;

Fotoğraf 2.90. Trysa Antik Kenti

ve Fotoğraf 2.91. Aperlai Antik Yerleşimi

Fotoğraf 2.92. Kyaenai Antik Kenti Tiyatrosu ve Fotoğraf 2.93. Hoyran Antik Kenti²⁰¹

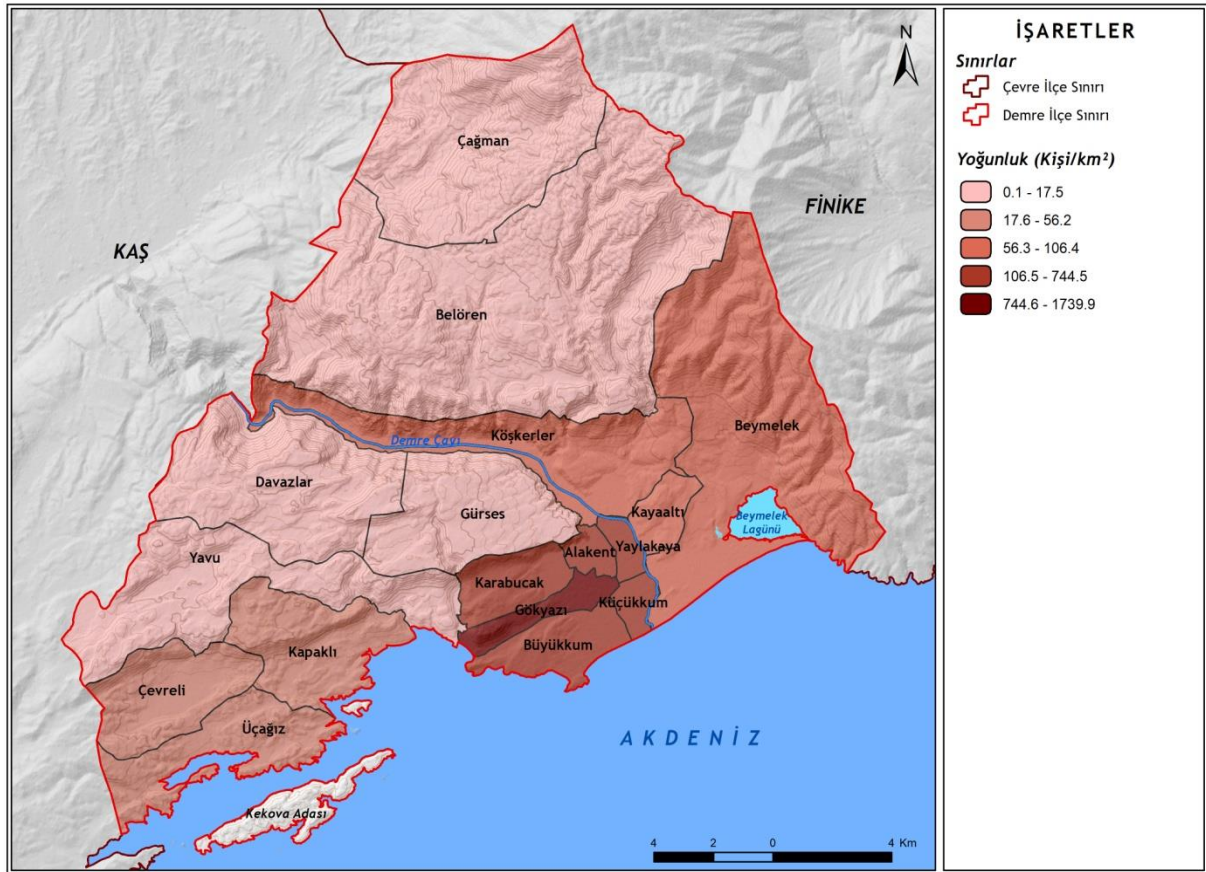
Fotoğraf 2.94. Soura (Sura)Antik Kenti ve Fotoğraf 2.96. Çagman Köyünde Bulunan Antik Kalıntılar²⁰²

²⁰¹ <https://www.hoyran.com> (erişim Tarihi: 8 Mart 2020)

²⁰² Fotoğraf 2.90-91-94-96: Demre Belediyesi arşivinden temin edilmiştir.

2.2. Nüfus Özellikleri

Günümüz dünyasının şekillenmesinin temelinde insan vardır. İnsan bulunduğu alanı kendine göre organize eder ve fırsatlar dâhilinde o alanı genişletir ve geliştirir. Yerleşim alanlarına yapılan yatırımlar genellikle sahadaki insan potansiyeline göre şekillendirilir. Bu bakımdan nüfus, aslında yerleşimin temel güçlerinden birini oluşturmaktadır.

Harita 2.2. Demre İlçesi Nüfusunun Mahallere Göre Dağılım Haritası.

Çalışma alanı incelendiğinde birçok medeniyete ev sahipliği yapan sahada nüfus miktarı dönemsel olarak artıp azalmıştır. Ancak en ihtişamlı günlerini Likya döneminde yaşamış olduğu düşünülmektedir. Cumhuriyet Türkiye'sinde daha küçük yerleşme özelliği gösteren ilçe, 2022 yılı verilerine göre 27.691 nüfusa sahiptir. Bunlardan 13.446'sı kadın, 14.245'i erkek nüfusundan oluşmaktadır. İlçedeki erkek nüfus, kadın nüfusundan fazladır ve bir önceki yıla oranla erkek nüfus, kadın nüfustan daha çok artmıştır²⁰³. Demre nüfusu, Demre Çayı'nın getirdiği alüvyal dolgu üzerinde toplanmıştır. Böylelikle ilçenin güney kısmı asıl yerleşim alanını oluşturmaktadır. Kuzeyde ise Bey Dağları'nın dik yamaçları nüfusu barındırma konusunda elverişsiz koşullara sahiptir.

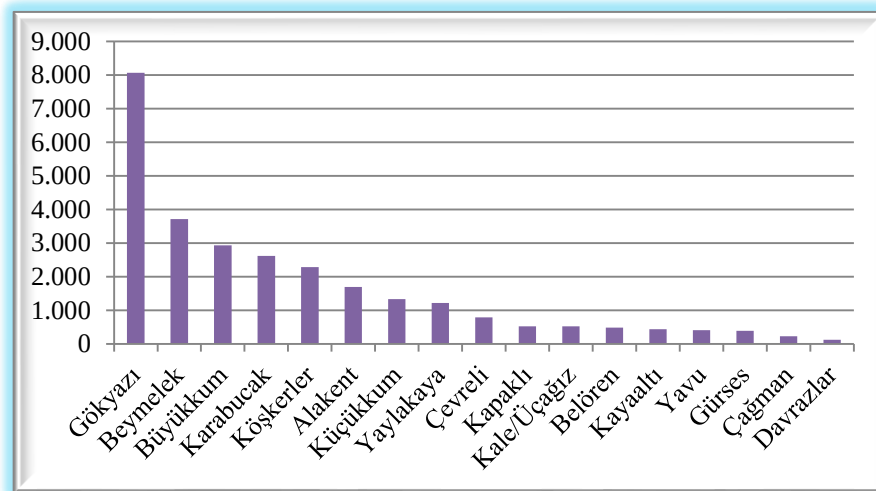
²⁰³ TÜİK Metaveri, 2023.

Tablo 2.3. Demre İlçesi 2022 Yılı Mahallelere Göre Nüfus Verileri

MAHALLE ADI	KADIN NÜFUS	ERKEK NÜFUS	TOPLAM NÜFUS
Gökyazı	3,943	4,122	8,065
Beymelek	1,830	1,878	3,708
Büyükkum	1,412	1,514	2,926
Karabucak	1,259	1,357	2,616
Köşkerler	1,105	1,177	2,282
Alakent	830	857	1,687
Küçüküm	642	683	1,325
Yaylakaya	601	611	1,212
Çevreli	378	408	786
Kapaklı	244	276	520
Kale/Üçağz	234	283	517
Belören	228	253	481
Kayaaltı	213	224	437
Yavı	189	213	402
Gürses	182	201	383
Çağman	103	125	228
Davrazlar	53	63	116
TOPLAM	13,446	14,245	27,691

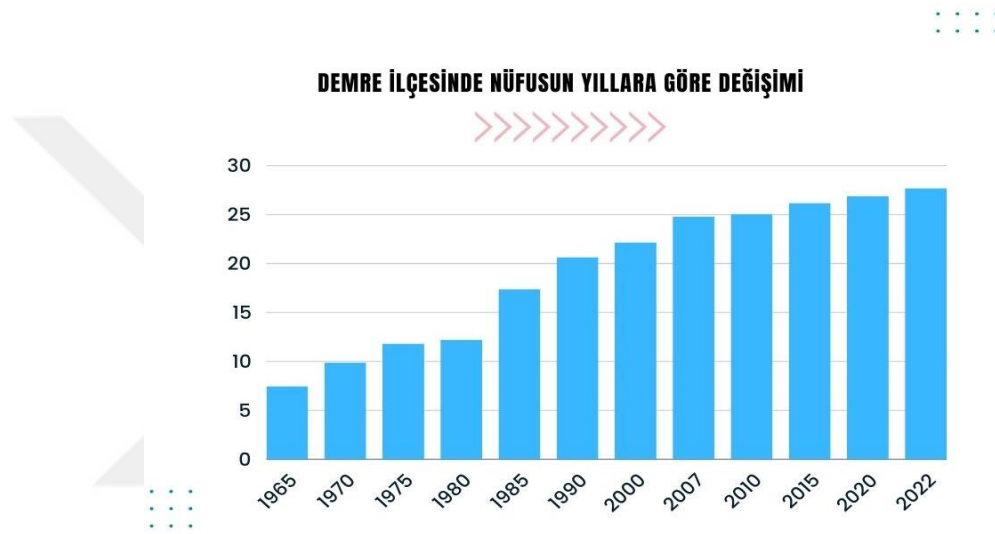
Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

17 mahalleye sahip Demre’de en çok nüfus ilçe merkezini oluşturan Gökyazı Mahallesi’ndedir. Gökyazı Mahallesi’nin dışında diğer merkez ilçeleri oluşturan Büyükkum, Küçüküm, Karabucak, Alakent ve Yaylakaya Mahalleleri ilçede nüfus yoğunluğunun fazla olduğu diğer alanlardır (Harita 2.2). Bunun yanında eski dönemde belediye yapısına sahip olan Beymelek Mahallesi ve sınırları Demre Çayı’nı takip eden Köşkerler Mahallesi Demre nüfusunun yoğunlaştığı diğer alanlardır.

Grafik 2.2. Demre 2022 Yılı Mahallelere Göre Nüfus Dağılımı

Yukarıdaki tabloda Demre mahalleleri nüfus miktarlarına göre sıralanmıştır. Ancak bu alanlarda nüfusun tamamı sabit değildir. Tarım ve turizm ilçe nüfusundeki dalgalanmaların nedenini oluşturur. Kış döneminde seralarda çalışacak işçiler ilçe nüfusunun arttırır. Yaz döneminde ise turistler nüfusu ve ilçedeki yoğunluğu arttırmaktadır. Yerli halktan bazıları ise *yaylalamaya* Korkuteli, Elmalı, Gömbe gibi yerleşimleri tercih etmektedirler. Bu durumlardan dolayı ilçede takip edilmesi zor bir nüfus akışı vardır.

Çalışma sahası idari kimliğini çok sonraları kazandığı için geçmiş yıllara ait ayrıntılı ve sağlıklı veri temini sağlanamamıştır. 1965 yılından günümüze kadar olan süreçte küçük dalgalanmalar görülmekle birlikte ilçe nüfusunun sürekli arttığı görülmektedir.

Grafik 2.3. Demre'nin Yıllara Göre Nüfus Miktarı²⁰⁴

İlçe nüfusu tarihsel süreçte incelendiğinde Likya döneminden cumhuriyete kadarki dönemde nüfusta dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir. Nüfustaki bu dalgalanmaların temel nedenleri deprem, savaşlar, kıtlıklar, hastalıklar (veba), şiddetli kuraklık vb. sayılabilir. Örneğin ilçede 6. yy'da yaşanan veba salgını o dönemki nüfusun %60'nın yok olmasına neden olmuştur²⁰⁵. Yapılan incelemeler sonucunda Likya'nın 10. yy sonrası tarihi ise karanlık kalmaktadır²⁰⁶.

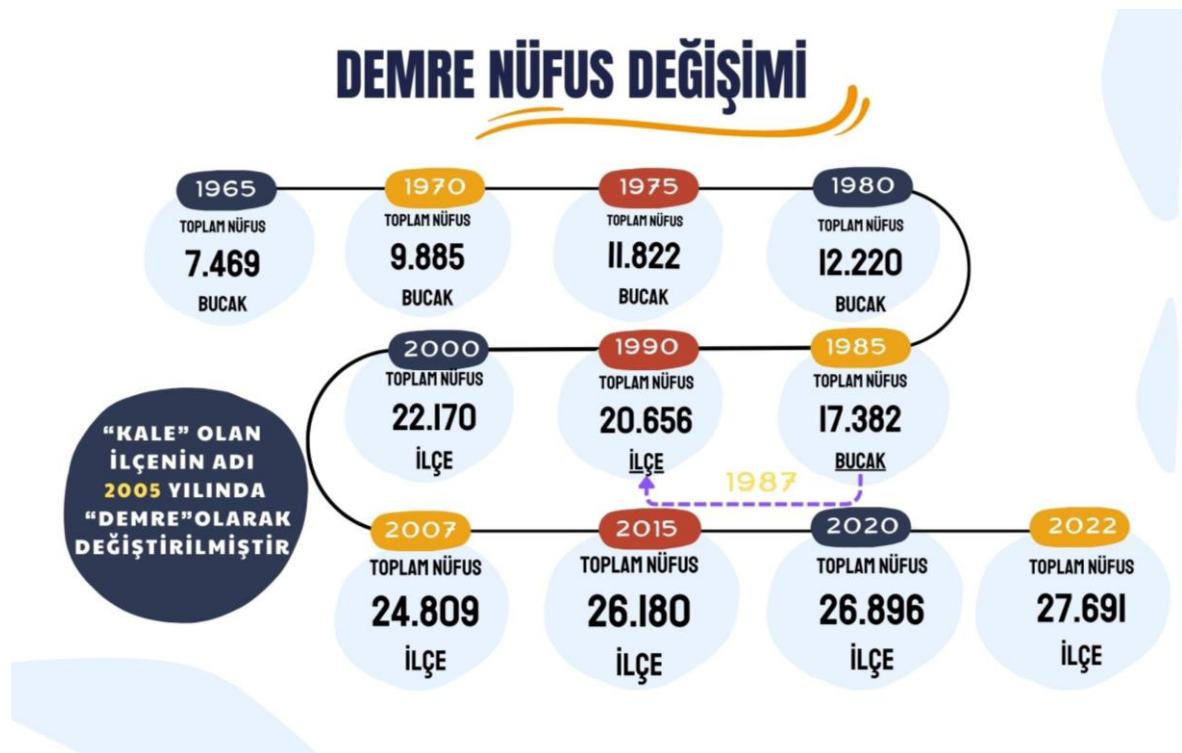
Bilinmeyen bir tarihte bölgenin jeomorfolojik değişimiyle açıklanan bir afet meydana gelmiştir. Bu afetle kıyı şeridi genişlemiş ve Myros Çayı taşmıştır. Bölgede afet sonrası yaşamın 13. yy sonu ve 14. yy başında başladığını belirlenmiştir. Ancak buluntular nicelik ve nitelik olarak Hristiyanların azınlıkta ve fakir olduklarını gösterir. 16. ve 17. yy'da nüfusun çoğaldığını özellikle 18. ve 19. yy'larda Rumların kuvvetlenip yeniden zenginleştiğini

²⁰⁴ Nüfus başlığı altında kullanılan veriler TÜİK metaveri, 2023 kapsamında oluşturulmuştur.

²⁰⁵ Duggan ve Aygün, 2010: 162.

²⁰⁶ Ötügen, 1996: 74.

izlemek mümkündür. 19. yy'dan mübadele yıllarına kadar St Nicholas Kilise'nin Rumlar tarafından mezarlık olarak kullanıldığı bilinmektedir²⁰⁷. Nüfus bakımından değerlendirildiğinde ise Demre ilçesinde 15-16. yüzyıllarda gayrimüslim nüfusu yaşamaktadır. Bunlar da “*Cemaat-i Gebran*” olarak bilinmektedirler. Teke Sancağı tahrir defterinde bu isimle anılmışlardır. Antalya'da o dönemlerde Demre ve Bağköy'de Müslümanlarla gayri Müslimler karışık yaşamakta, Antalya'nın diğer yerlerinin tamamında ise Müslümanlar bulunmaktadır. Kayıtlarda bu iki köyde yaşayan 214 hane kaydedilmiştir²⁰⁸.

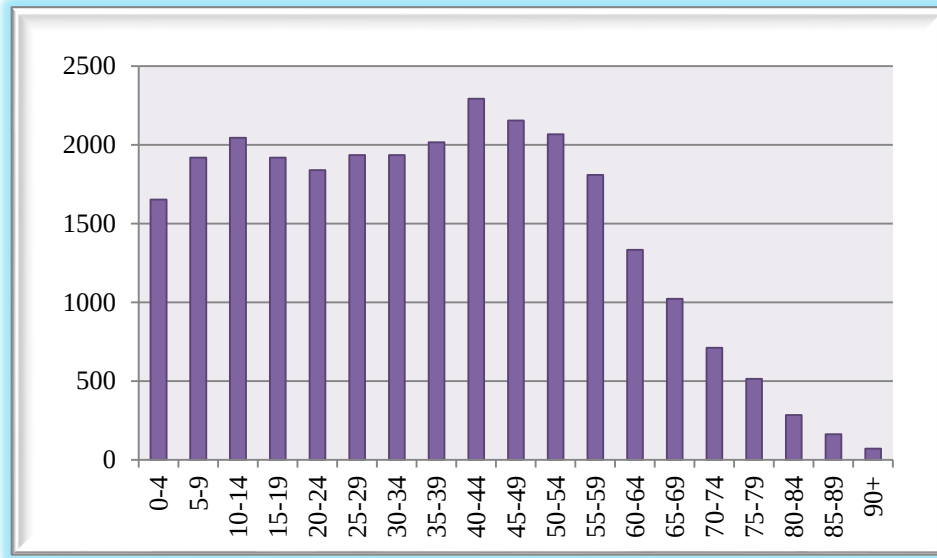
Şekil 2.6. Demre Yıllara göre Nüfus Değişimi Şeması

Demre ilçesi nüfus değişimi incelendiğinde 1987 yılına kadar olan zaman zarfında Demre'nin Kaş'a bağlı ve *bucak* statüsünde bir yerleşme olduğu görülmektedir. 1987 yılında Demre; Şehir merkezi (Gökyazı), Belören, Beymelek, Çağman, Çevreli, Davazlar, Gürses, Kaleüçağız, Kapaklı ve Köşkerler yerleşimlerinin birleşmesiyle ilçe olmuştur²⁰⁹. Bu ve bundan önceki (1980-85) süreçte nüfus artışı en yüksek sıçramasını yapmıştır. 1990 nüfus sayımında ise ilçe nüfusu ilk kez 20.000 hanelerini görmüştür. Günümüzde de ilçe nüfusun arttığı görülmektedir. Bu artış çok hızlı olmamakla birlikte istikrarlıdır.

²⁰⁷ Ötügen, 1996: 80.

²⁰⁸ Karaca, 2010: 107.

²⁰⁹ <https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html> (erişim tarihi: 25.06.2023)

Grafik 2.4. İlçe Nüfusunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (2022)

Çalışma sahasında nüfusun yaş aralıklarına bakıldığında en fazla nüfusun 40-55 yaş arasındaki ortanca yaş grubunda olduğu görülmektedir. İlçede azınlıkta kalan nüfusu ise 80 yaş sonrası grup oluşturmaktadır. Üniversite çağındaki nüfusun diğer yaş aralıklarına göre nispeten daha az olduğu görülmektedir. Demre'nin 2022 yılı bağımlılık oranı %43,43 olduğu belirlenmiştir. Bu veri tabloyu destekler niteliktedir. Sadece çocuk bağımlılık oranına bakıldığında ise 2022 yılı Demre çocuk bağımlılık oranı %29,1 olmuştur.

İlçede son 16 yıldır (2007-2022) bağımlı nüfus, toplam nüfusun %43-48 kadarını oluşturmaktadır. Yıllara göre çocuk bağımlılık oranı ise düşme eğilimi göstermektedir. 2007'de çocuk bağımlılık oranı % 38,13 iken günümüzde bu oranda neredeyse %10'luk bir azalma tespit edilmiştir. Yaşlı bağımlılık oranında ise yıllara göre bakıldığında artış gözlenmektedir. 2007 yılı itibarıyla %9,57 olan yaşlı bağımlılık oranı, 2022 yılında %14,33'e yükselmiştir²¹⁰. Bu durum Demre nüfusun günümüz koşullarında her yerleşmede görüldüğü gibi nüfusunun yıllar geçtikçe yaşlandığını gözler önüne sermektedir.

Demre ilçesinde nüfusun dağılışı incelendiğinde nüfusun yoğunlaştığı başlıca yer araştırma sahasının merkezini oluşturan Gökyazı Mahallesi olmuştur. Burası şehrin merkezini oluşturması dolayısıyla yüksek katlı binaların bulunduğu nüfus bakımında 8 bini aşkın nüfusun yaşadığı bir alandır. Merkez-çevre etkileşimiyle nüfus oranının fazla olduğu diğer alanlar Gökyazı Mahallesinin hemen çevresindeki verimli sahalardır. Bu alanlarda yerleşim oluşturan mahalleler; Büyükkum, Küçükkum, Yaylakaya, Alakent ve Karabucak mahalleleridir. İlçenin idari birimleri Gökyazı ve Karabucak Mahallelerinde toplanmıştır.

²¹⁰ TÜİK, 2023.

Dolayısıyla genelde hizmet sektöründe çalışan nüfus bu mahalleleri tercih ettiği görülmektedir. Bu mahallelerin yanı sıra Beymelek, Kayaaltı ve Köşkerler Mahalleleri de nüfusun fazla olduğu alanlardır.

2.2.1. Nüfus Hareketleri/Göçler

İnsanoğlu geçmişte karnını doyurmak adına; ritmik hareketlerle bir bölgede kuzeyden güneye ya da güneyden kuzeye, ovadan dağa ya da dağdan ovaya, iç kesimlerden deniz kıyılarına ya da denizden iç kısımlara gidip gelmiş; yer ve zamana bağlı olarak besin bulma ve hayatını idame ettirme amacıyla yakın ya da uzak sahalara göç etmek durumunda kalmıştır. Böylece göçlerin en temel nedeni yiyecek ihtiyacından doğmuştur. Yeni yerleşimlerde daha iyi yemek, daha iyi giyinmek, daha iyi barınmak kısaca daha iyi yaşamak arzusu göçlerin başlıca sebepleridir²¹¹. Günümüzde göç nedenleri yeni yaşam düzeniyle oldukça çeşitlense de temelinde göçler daha çok ekonomik kaynaklı olmaktadır. Bu durum çalışma sahasında dönemlik yer değiştiren Yörük yaşamında somut bir karşılık bulmaktadır.

Antalya iklimi, coğrafyası ve uygun şartları gereği Yörüklerin yaşadığı yazlık-kışlık yerleşim düzenine oldukça uygun yerleşim alanlarından biridir. Aynı şekilde Demre ilçesi de ılıman iklim koşulları nedeniyle Yörüklerin tercih ettiği bir sahil yerleşimi olmuştur²¹². Dolayısıyla Demre, özellikle kış aylarında soğuklardan kaçmak ve kışı daha ılıman bir havada geçirmek isteyenler için tercih edilebilir bir ortam sunmaktadır. Yaz dönemlerinde genellikle süreç tersine işlemekte ve yerel halk *yaylalamak* için Elmalı, Korkuteli ve Kaş'a bağlı Gömbe gibi yaz aylarını geçirebileceği alanlara yönelmektedir. Bu nedenle sahanın iklim koşullarının yerel halkı, iki ayaklı bir yerleşime ittiği görülmekte ve günümüzde hala bu kültürün devam ettirildiği bilinmektedir. Aileler imkânları ölçüsünde bu ikili yerleşimi benimsemiştir. Özellikle yaz sıcaklarına dayanamayan yaşlılar ve çocuklu ailelerin bu düzeni daha çok tercih ettiği bilinmektedir. Bu, ilçede yaşamışlığın verdiği yıllarca gözlenen bir süreçtir.

Kaş-Kekova bölgesinin yer aldığı sahilde; yazları sıcak ve kurak geçen tipik Akdeniz ikliminin hüküm sürmesi, arazi varlığının kıt olması, var olanın da sulanabilme olanağının olmayışı gibi sebeplerle hanenin tüketimi için gereken bitkisel üretim yaylada yapılabilmiştir. “Kişinin yaylada elma bahçesi, sahilde de serası varsa, durumunun iyi olacağı” söylenmektedir. Yaylaya genelde 20 Mayıs'ta çıkılır ama mayısın onundan önce göçülmez. Yaylaya göç edilirken köyde “soluklu bir şey kalmaz”, bütün canlılar götürülür. 20 Ekim'de

²¹¹ Tanoğlu, 1966: 80.

²¹² B. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
Songül Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
S. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
Ü. G. Şavlı ile söyleşi, 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak

de inilmeye başlanır, kasımda inilmiş olur. Göçün coğrafi işaretleri; “Servi ağacı yaprağını dökünce”, “Ay şu dağı aştı mı sahile inilir” ya da “Son güzün bir göç çiçeği çıkar; pembe çiçek açar, dibi soğanlı olur, güz çiçeği derler ama aslı *göç çiçeği*dir, bu açınca göçülür.” şeklinde ifade edilmiştir ²¹³.

Genel itibariyle ilçedeki nüfus hareketleri Yörük kültürü ve yerel halkın ikinci ev düzeneği mevsimsel olarak nüfus değişikliklerinin temel sebebini oluşturmaktadır. Bunun yanında mevsimlik işçi göçlerinin yoğun şekilde gerçekleştiğini söylemek zordur. Bunun nedeni ilçe tarımı daha çok aile işletmeleri şeklinde anne-baba, çocuklar ve diğer akrabalar şeklinde yapılmasıdır.

Tablo 2.4. Demre İlçesi Yıllara Göre Göç Verileri

Yıllar	ADNKS NÜFUSU	ALDIĞI GÖÇ	VERDİĞİ GÖÇ	NETGÖÇ (Aldığı - Verdiği)	NET GÖÇ HIZI(Binde)
2000	19.875	744	408	336	17,04
2012	25.489	1.041	1.168	-127	-4,97
2013	25.718	570	527	43	1,67
2014	26.059	579	409	170	6,54
2015	26.180	1.094	1.182	-88	-3,35
2016	25.959	941	1.351	-410	-15,67
2017	25.928	996	1.227	-231	-8,86
2018	25.893	1.322	1.668	-346	-13,27
2019	26.362	1.387	1.220	167	6,35
2020	26.896	1.207	799	408	15,28
2021	27.150	1.114	1.104	10	0,36
2022	27.691	1.391	1.067	324	11,76

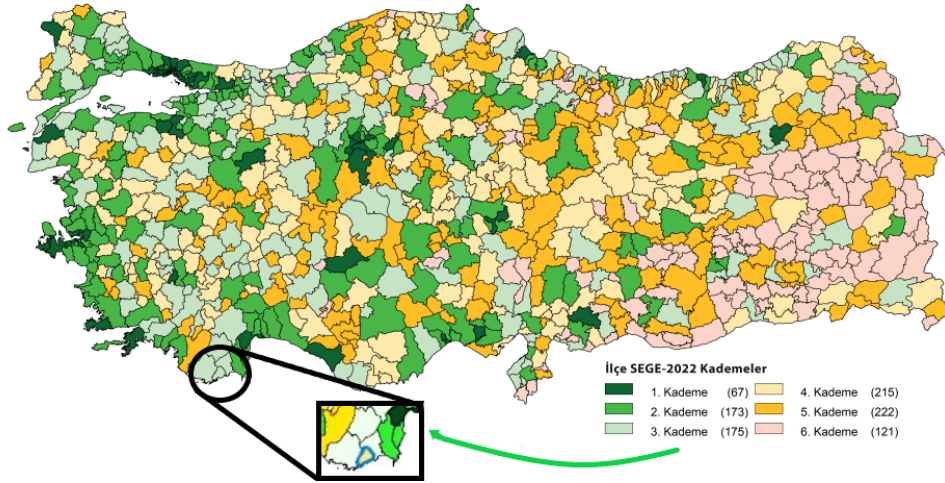
Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

Demre ilçesi göç verileri incelendiğinde sahanın aldığı-verdiği ve net göç istatistiklerinde tutarlı bir artış ya da azalış görülmemektedir. Ancak 2019 yılından bu yana son dört yıldır net göç hızının eksili hanelere düşmediği görülmektedir. Özellikle 2020 yılında yaşanan pandemi dolayısıyla sahanın verdiği göçün azaldığı ve net göç hızının arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 2012’den 2018 yılına kadarki süreçte ilçenin verdiği göçün oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Net göç hızının en yüksek negatif değer gösterdiği yıl 2016, en yüksek pozitif değer gösterdiği yıl ise 2000 yılı olmuştur. Demre 2022 yılı itibariyle ise uzun yıllar net göç ortalamasının üzerinde bir değer almıştır.

²¹³ Karabaşa, 2019: 216.

2.2.2. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Demre ilçesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2022 yılında yayınlamış olduğu Türkiye geneli ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerini ele aldığı raporda 3. Kademe gelişmiş ilçeler arasında bulunmaktadır. Toplam nüfusu 2020 yılı itibarıyla 10,6 milyon seviyesinde olan ve bu değerle ülke nüfusunun yüzde 12,7'sini oluşturan üçüncü kademe gelişmiş ilçelerden oluşmaktadır (Harita 2.3). Sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri birbirlerine benzeyen ve geniş bir coğrafyaya yayılan bu kademedeki ilçelerin eğitim, sağlık, yaşam kalitesi ve finans değişkenlerindeki ortalama değerleri, bazı ilçeler uç değerlere sahip olmasına rağmen birbirine yakın seviyededir. Demre ilçesinin üçüncü seviye gelişmişlik oranı 0,180 olarak tespit edilmiştir²¹⁴.

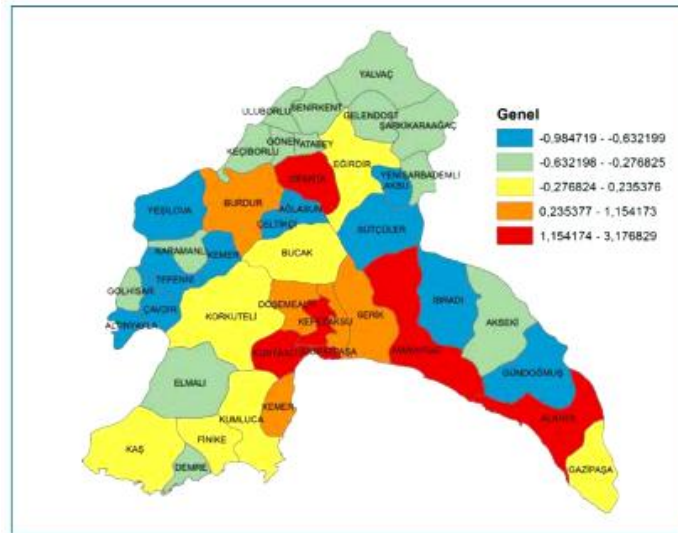

Harita 2.3. Türkiye İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri²¹⁵

Demre bölge planlamalarında tarım odaklı ilçeler arasında gösterilmektedir. Çalışma sahasında turizm ise tarımdan sonra ikincil sektör olarak alınmaktadır. Tarım odaklı ilçeler, bitkisel üretim değeri ve canlı hayvan varlığı değeri toplamı bölge ortalamasının üzerinde olan ve ekonomisi öncelikli olarak tarıma dayalı olan ilçelerden oluşmaktadır²⁰¹.

²¹⁴ SEGE, 2022.

²¹⁵ SEGE, 2022.

Şekil 2.7. İlçelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Durumu (Kaynak: BAKA,2023)

Çalışma sahasının sosyo-ekonomik özellikleri genel itibariyle özetlenecek olursa ilçede tarım sektörü yerleşmiş bir kültür oluşturmuş ve bölge sakinlerinin yaşamı buna göre şekillenmiştir. Şehir merkezindeki apartmanlar dışında geneli müstakil tarzda inşa edilen ve evin eklentileri olarak cam ve naylon seralar göre çarpmaktadır. Merkezden 50 m ilerde –bazı noktalarda daha da yakın- seraların varlığı günlük sosyo-ekonomik bağlamda tarımın ilçeyle ne kadar bütünleştiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Demre ilçesinde hayvancılık sanayi, turizm ve hizmet sektörlerinde vd. çalışan nüfus varlığı da eklenince sahanın nüfus bakımından sosyo-ekonomik varlığı şekillenmektedir.

Tablo 2.5. Demre İlçesi Nüfusun Sektörel Dağılımı (2021)

Sektörler		Kişi	Oran (%)	Sektörel Oran (%)
Tarım	Ziraat, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık	8.661	79.2	79.2%
Hizmetler	Toptan, Perakende, Ticaret, Otel vb.	604	5.5	18.5%
	Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	194	1.8	
	Mali Kurumlar, Sigorta ve Yardımcı Hizmetler	143	1.3	
	Toplum Hizmetleri, Kişisel ve Sosyal Hizmetler	881	8.1	
	İnşaat	208	1.9	
	Sanayi	Madencilik ve Taş Ocaklığı	14	
İmalat Sanayi	226	2.1		
Elektirik, Gaz ve Su	6	0.1		
Tanımlanmamış Faaliyetler		4	0.01	-
TOPLAM		10.941	100	100

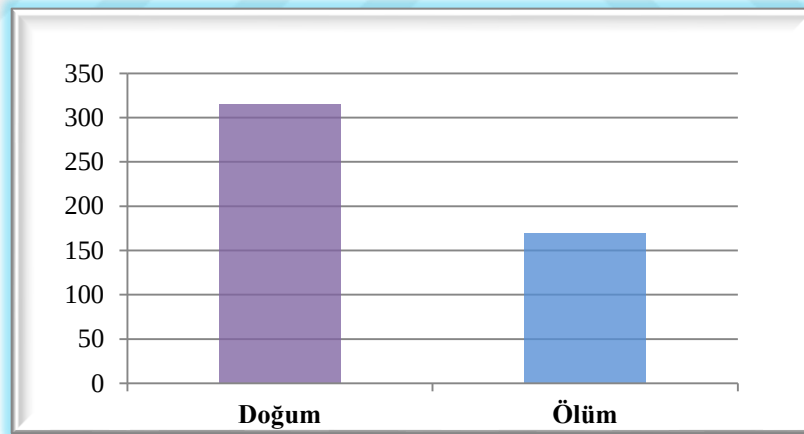
Kaynak: BAKA verileri esas alınmıştır.

Çalışma sahasındaki sosyal yapıda uzun dönemler boyunca fazla değişiklik gözlemlenmemiştir. Bunun en önemli nedenleri; coğrafi faktörler nedeniyle ilçeye ulaşımın zor olması, turizm olgusunun gelişmemesi ve ilçe ekonomisinin halen tarıma dayalı oluşudur. Ayrıca, konut yoğunluğunun az olması, halk arasındaki sosyo-ekonomik seviyenin dengeli dağılımı, zaten kısıtlı sayıda olan yerli ve yabancı turistin yerel halk üzerinde bir etki yaratmaması da sosyal ve kültürel yapının korunmasını sağlamıştır. Merkez dışında kalan kırsal nitelikli yerleşim alanlarında da yine benzer bir durum söz konusudur²¹⁶.

2.2.3. Nüfusun Nitelikleri

2.2.3.1. Doğum ve Ölüm Oranları

Çalışma sahasında 2022 yılı itibarıyla 315 doğum gerçekleşmiştir. Demre kaba doğum oranı incelendiğinde %11,5'lik bir oran karşımıza çıkmaktadır. Bu veri canlı doğum sayısının toplam nüfusa oranlanmasıyla elde edilmiştir. Kaba doğum oranında Türkiye ortalaması %12,8 olmuştur. Antalya özelinde bakıldığında bu oran %11 olarak karşımıza çıkmaktadır. Demre kaba doğum oranı, ülke genelinden düşük seyretmekte ve Antalya ortalamasına uygun düşmektedir.

Grafik 2.5. Demre 2022 Yılı Doğum ve Ölüm Dağılımı

2022 yılı Demre kaba ölüm oranı hesaplandığında %6,16 gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Türkiye 2022 yılı kaba ölüm oranı %5,9; Antalya ölüm oranı ise %5,4 olarak görülmektedir. Böylelikle çalışma sahası olan Demre ilçesinin kaba ölüm oranı hem il ortalamasından hem de ülke geneli ortalamasından yüksektir. TÜİK adresinden elde edilen veri ve formüllere göre hesaplama yapıldığında²¹⁷;

²¹⁶ BAKA, 2021.

²¹⁷ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=dogum-ve-Olum-Istatistikleri-2022-> (erişim tarihi: 10.11.2023)

KDH=(D/N) x 1000
KDH: Kaba doğum hızı
D : Doğum sayısı
N : Yıl ortası nüfus

$$\text{KDH} = 315/27.420 \times 1000$$

$$= \%11,5$$

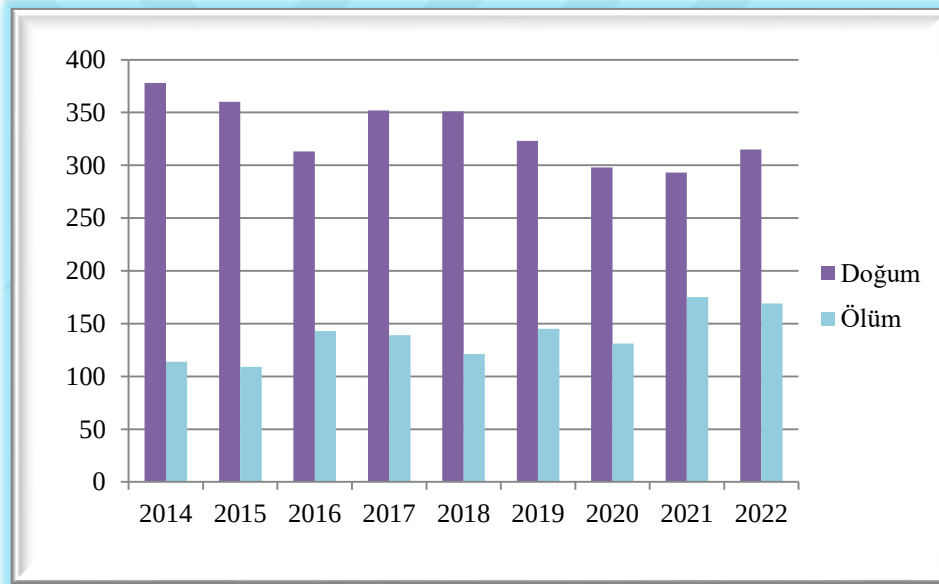
KÖH = (Ö/N) x 1000
KÖH: Kaba ölüm hızı
Ö : Ölüm sayısı
N : Yıl ortası nüfus

$$\text{KÖH} = 169/27.420 \times 1000$$

$$= \%6,16$$

Demre Türkiye ortalamasının altında, il ortalamasının üzerinde bir kaba doğum hızına sahiptir. İlçenin kaba ölüm hızı ise hem ülke genelinin hem de Antalya ortalamasının üzerindedir²¹⁸.

Grafik 2.6. Demre İlçesinin Yıllara göre Doğum ve Ölüm Miktarları

Çalışma sahasında son dokuz yıllık periyotta yıllık doğum sayıları en düşük 290 ve en yüksek 400 bandında artış göstermiştir. Yıllara göre ölüm sayılarına bakıldığında ise ilçede 2014 yılından bu yana yıllık en düşük 100 ve en yüksek 180 ölüm gerçekleşmiştir. Doğum ve Ölüm sayıları incelendiğinde Demre ilçesinin 2022 yılı doğal nüfus artışı 146 olarak hesaplanmıştır. Son dokuz yıla bakıldığında sahada yıllık doğal nüfus artışının en düşük 110 ve en yüksek artışın 260 olduğu görülmektedir²¹⁹.

²¹⁸ TÜİK, 2023.

²¹⁹ TÜİK, 2023.

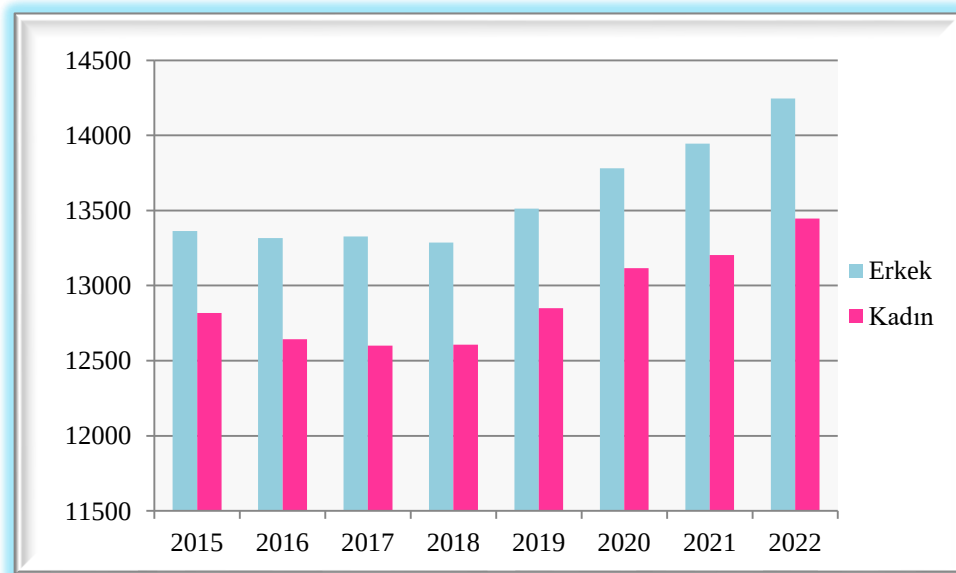
Tablo 2.6. Demre İlçesi Yıllara göre Doğal Nüfus Artışı

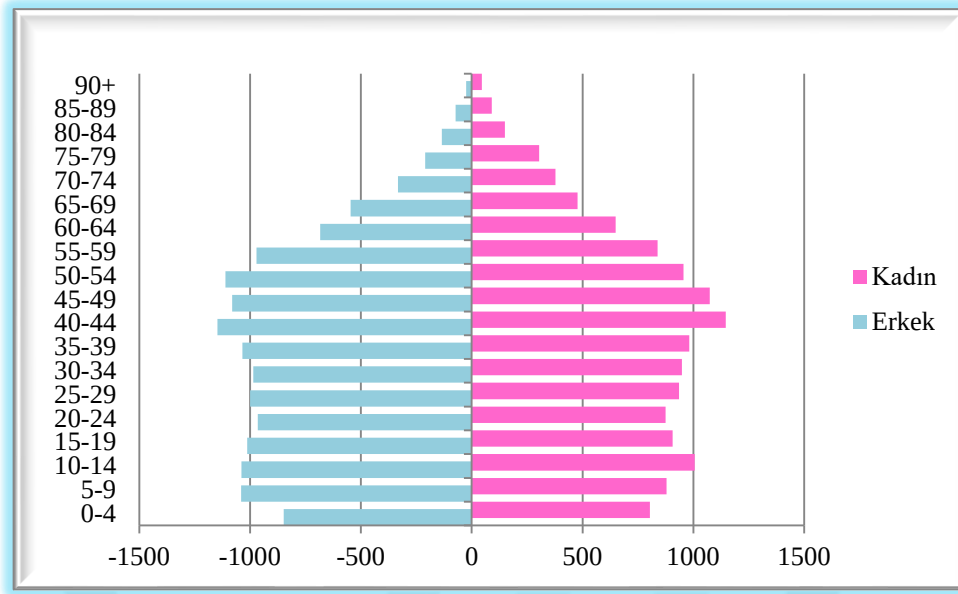
YILLAR	Doğum	Ölüm	Doğal Nüfus Artışı
2014	378	114	264
2015	360	109	251
2016	313	143	170
2017	352	139	213
2018	351	121	230
2019	323	145	178
2020	298	131	167
2021	293	175	118
2022	315	169	146

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

2.2.3.2. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Çalışma sahasında nüfus yapısı incelendiğinde uzun yıllar boyunca erkek nüfus, kadın nüfustan fazla olduğu görülmektedir. Demre yoğun bir göçe maruz kalmadığından geçmişten bugüne bakıldığında kadın-erkek oranındaki bu durum değişime uğramamıştır. Yıllara göre kadın-erkek nüfusu karşılaştırıldığında yine erkek nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Bu durum 2018 yılından bu yana hem kadın hem erkek ve dolayısıyla toplam nüfusta düzenli bir artış şeklinde seyretmektedir. 2022 yılı itibariyle toplam nüfusta erkek nüfusun oranı %51,44 iken kadın nüfus oranı %48,56 olmuştur.

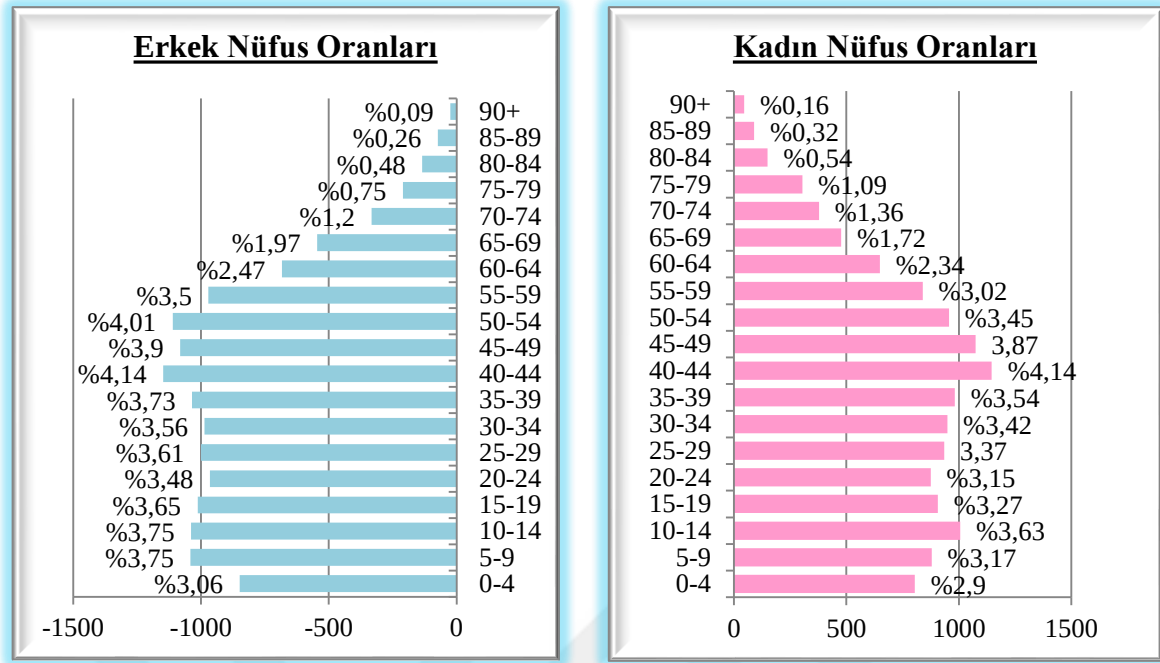
Grafik 2.7. Yıllara göre Kadın ve Erkek Nüfusu

Grafik 2.8. Demre 2022 Yılı Nüfus Piramidi

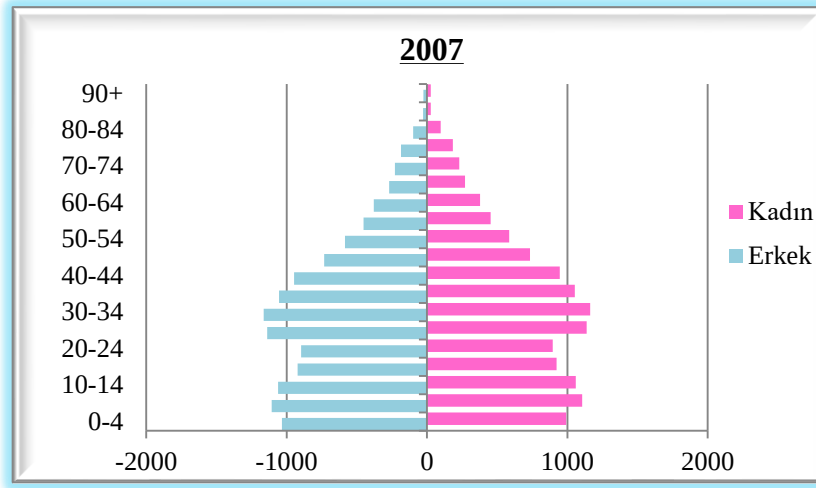
Demre nüfus piramidi incelendiğinde doğum oranlarının düştüğü görülmektedir. Bu durum 10-14 yaş grubunda yükselme gösterse de genel itibariyle özellikle 20-30 yaş arası genç faal nüfusta azalma tespit edilmiştir. 2022 yılı güncel verileri göre Demre için en fazla nüfusu oluşturan orta yaş grubu (40-55 yaş arası) olmuştur. Bunların arasında kadın nüfusta da erkek nüfusta da en yüksek oran 40-44 yaş grubundadır. Cinsiyet oranlarının birbirine en çok yaklaştığı kesim ise yine bu yaş aralığındadır. Bu yaştan sonra nüfus miktarı düşüş göstermiştir. 40 yaşına kadar olan ki grupta erkek nüfus daha fazlayken özellikle 65 yaştan sonra ilçede kadın nüfus miktarı daha yüksek şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma sahasında genç nüfus arasında miktarı en düşük olan yaş aralığı 20-25 olarak tespit edilmiştir. Bunun nedenlerinden biri olarak eğitim odaklı göç verilebilir. Üniversite çağı olarak da bilinen bu yaş aralığı ilçede uzun yıllardır en düşük genç nüfus aralığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine 20-30 yaş anne-baba olma için ideal olan yaş gruplarının azlığı giderek doğum oranlarının da azalmasına neden olmaktadır. Nüfus piramidinin daha yukarılara bakıldığında 60 sonrası yaş grubunun düzenli ve hızlı şekilde düştüğü görülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere burada hâkim nüfusu kadınlar oluşturmaktadır.

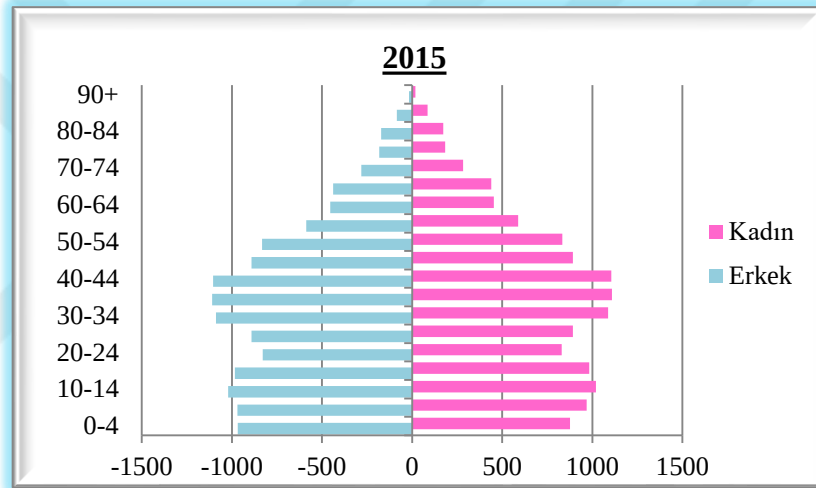

Grafik 2.9. Demre Erkek-Kadın Nüfuslarının Oranları

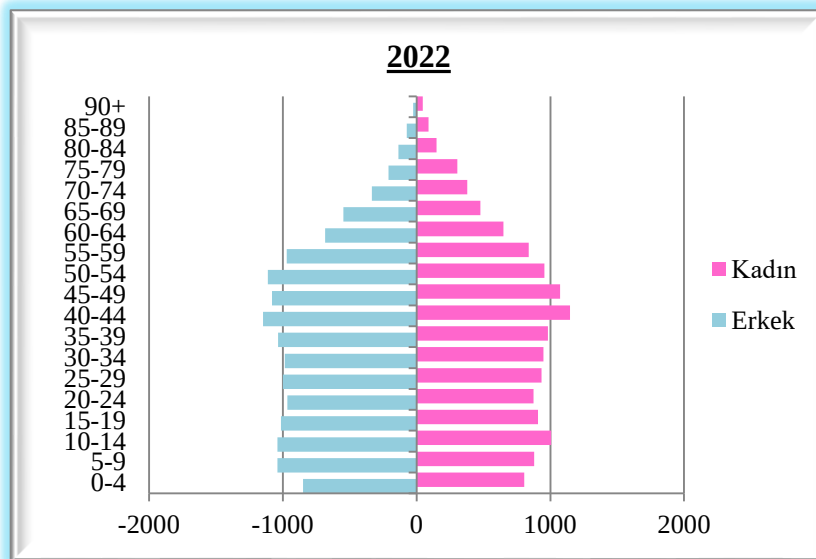
İlçedeki kadın ve erkek nüfusun toplam nüfusa oranı incelendiğinde yukarıda da bahsedildiği gibi en yüksek orana sahip yaş aralığı 40-45 yaş gurubu oluştıır. Bu yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranı %8,28 oluştıır. 40 yaş altı nüfus oranlarına bakıldığında erkek nüfus oranı %28,59 olurken, kadın nüfus oranı %26,45 olmuştıır. Bu bağlamda genç nüfusu oranında erkekler daha çoğunluklu gurubu oluştıırmaktadırlar. 40 yaş üzeri incelendiğinde ise erkekler %18,63 nüfus oranına sahipken kadınlar da bu oran %17,87 olmuştıır. Yine erkek nüfus üstünlüğü gözükse de özellikle 65 yaş üstünde kadınların oranı %5,20 iken erkek nüfus oranı %4,75 olmuştıır. Yaşlı nüfus içerisinde kadınlar daha fazla orana sahip olmakla birlikte kadın-erkek nüfusunda bariz bir fark bulunmamaktadır. Saha nüfusunun oransal olarak incelenmesinin nedeni yaş grupları dağılımının daha net anlaşılması içindir. Bu bakımdan Demre daha çok genç ve orta yaşta nüfusun çoğunluğu oluştıırdığı ve erkeklerin kadınlardan sayısal olarak fazla olduğı bir yerleşimdir.

Grafik 2.10. Demre İlçesi 2007 Yılı Nüfus Piramidi

Grafik 2.11. Demre İlçesi 2015 Yılı Nüfus Piramidi

Grafik 2.12. Demre İlçesi 2022 Yılı Nüfus Piramidi

ADNKS'ye göre 2007 yılı ve sonrası için Demre ilçesi nüfus piramitleri karşılaştırıldığında ilk dikkat çeken durum son 15 yıllık dönemde 20-30 yaş arası nüfusun diğer genç nüfus yaş aralıklarına oranla düşük seyretmesidir. Gelişmişlik şartları bakımından Antalya ilçeleri arasında fazla gelişmişlik gösteremeyen Demre'nin bu genç nüfusu göçlerle kaybetmesi olasıdır. 20-30 yaş arası nüfusun ne kadarının ilçeye geri döndüğü bilinmemekle birlikte doğum sayısı yıllara göre dalgalı bir grafik çizmekte ve doğrudan bir azalış görülmemektedir. Ancak yıllara göre Demre nüfus piramitleri incelendiğinde 0-4 yaş arası grubun daralan bir grafik izlediği görülmektedir. Bu bakımdan ilçe nüfus grafiği gelişmekte olan asimetrik bir seyir izlemektedir.

2.2.4. Eğitim ve Kültür Durumu²²⁰

Eğitim coğrafyası, insanların yaşadığı doğal çevrenin eğitim üzerindeki artı ve eksi yönlerini tespit etmeye çalışan, okul, derslik, öğretmen ve öğrenci sayılarını, insanların eğitim düzeylerini, okullaşma oranlarını coğrafyanın ilkelerini göz önünde bulundurarak araştıran beşeri coğrafyanın alt bölümüdür²²¹.

Bir sahanın eğitim durumu o yerin coğrafyası ve şehrsel gelişimi için önemli bir niteliktir. İnsanların eğitim ve kültür düzeyi yükseldikçe doğal çevreyi kullanma yeteneği, kaynakların doğru kullanımı, artan üretim ve verim gibi birçok faktör de gelişim göstermektedir. Bu nedenle günümüz teknolojisinin sahaya entegrasyonu ve devam ettirip gelişmesinde yine o yerleşimdeki eğitim ve kültür düzeyinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan Demre yüksek okuma yazma oranı ve çeşitli eğitim olanakları konusunda Antalya ilçeleri arasında kendine üst sıralarda yer bulmuş bir yerleşmedir. 2020 yılında okuma yazma oranı Antalya ilçeleri arasında en yüksek (%99,88) olan ilçe, 2022 yılı itibarıyla bu ilçeler arasında 6. Sıraya (%99,39) gerilemiştir²²².

Eğitim koşulları, en önemli kaynak olan insanın yetiştirilmesi adına da oldukça önemlidir. Nitelikli insanların yetiştirildiği bir toplulukta birey ya da toplam odaklı düşünüldüğünde gelir yaratma etkisinden de söz edilebilmektedir. Demre ilçesinde 2022 yılı itibarıyla varlığını sürdüren 44 okul/kurum ve 292 derslik vardır. Bu okul ve kurumlarda toplamda 422 öğretmen ve 4.977 öğrenci bulunmaktadır. Demre'de bir öğretmen başına 11.7 öğrenci düşmektedir. Ülke ortalamasına bakıldığında ise bir öğretmene ortalama 15 öğrenci

²²⁰ 'İlçe Eğitim ve Kültür Durumu' başlığı altında kullanılan tüm veriler Demre İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı, saha çalışmalarında İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan veriler ve doğrudan Demre Milli Eğitim Müdürlüğü internet sayfasında alınan veriler doğrultusunda oluşturulmuş, tablolatırılmıştır.

²²¹ Işık, 2013: 31.

²²² TÜİK, 2023.

düşmektedir.²²³ Bu bakımdan Demre'nin avantajlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretim kademelerine göre derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalama 15 olup eğitimin kalitesi ve niteliği açısından sahanın oldukça iyi koşullar sunduğu görülmektedir²²⁴.

Tablo 2.7. Demre 2022 Yılı Okuma-Yazma Verileri

Cinsiyet	Okuma Yazma	
	Bilen Oranı (%)	Bilmeyen Oranı (%)
Kadın	99,15	0,85
Erkek	99,63	0,37
TOPLAM	99,39	0,61

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

Demre ilçesinin 2022 yılı itibariyle elde edilen verilerde okuma yazma oranı oldukça yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuma yazma oranlarında Türkiye ortalaması %97,6 olduğu dikkate alınırsa ilçenin okuma yazma oranı, ülke ortalamasının üzerinde seyretmektedir. 2022 yılı verilerine göre okuma yazma oranının en yüksek olduğu il Antalya olmuştur. Demre ilçesi %99'luk bir orana sahip olan Antalya ortalamasının üzerinde bir okuma yazma istatistiğine sahiptir. 2010 yılından bu yana Demre ilçesinde okuma yazma oranı %99'un üzerindedir. Geçmiş verilerde incelendiğinde -2008 yılında- erkeklerde bu oran %98,07 iken kadınlarda %89,61 olmuştur. Geçen 15 yıl içinde ortalama okuma yazma %5,5 oranında artış göstermiştir.

Tablo 2.8. Demre 2022 Yılı Lisans ve Lisansüstü Fakülte Mezunu İnsan Sayısı

Yüksekokul/Fakülte		Yüksek Lisans		Doktora	
18-21	62	22-24	11	30-34	2
22-24	436	25-29	54	35-39	5
25-29	802	30-34	67	40-44	5
30-34	640	35-39	72	45-49	2
35-39	388	40-44	49	50-54	1
40-44	324	45-49	17	55-59	4
45-49	176	50-54	10	60-64	-
50-54	135	55-59	11	65+	-
55-59	126	60-64	10		
60-64	69	65+	8		
65+	75				
TOPLAM	3233	TOPLAM	309	TOPLAM	19

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

²²³ <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/ogretmen-basina-dusen-ogrenci-sayisi> (erişim tarihi: 28.12.2023)

²²⁴ https://demre.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_12/21110917_20152019demrelememst (erişim tarihi: 28.12.2023)

Araştırma sahası nüfus bakımından Antalya'nın diğer yerleşimlerine oranla daha küçük bir nüfusa sahipse de var olan nüfusun eğitim alanında iyi bir noktada olduğunu söylemek doğru olacaktır. Demre'de 2022 yılı itibariyle yüksekokul vd. bitiren nüfus toplamda 3.561 kişidir. Bu da toplam nüfusun %12,8'ine karşılık gelmektedir. İlçenin ayrıntılı olarak eğitim varlığı incelendiğinde; 6 anaokulu, 10 ilkokulu, 9 ortaokulu, 3 lisesi ve devlete bağlı 3 diğer kurumu olmak üzere 31 tane milli eğitim bakanlığı çerçevesi içerisinde kurumu vardır. Bunun yanı sıra özel sektörde çeşitli kreşler, özel eğitim merkezleri ve özel okulları bulunmaktadır.

Demre ilçesinde yine Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli özel kurumlar bulunmaktadır. Bunlar; 1 kreş, 1 anaokulu, 1 ilkokul ve ortaokul, 2 özel lise, 1 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, 1 denizcilik eğitimleri merkezi ve sürücü kursları olarak sıralanmaktadır²²⁵. Bunun yanı sıra Yüksek Öğretim Kurumuna bağlı olan bir de Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır. Akdeniz üniversitesine bağlı olan Demre Dr. Hasan Ünal Meslek Yüksekokulu içerisinde Seyahat, Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü ve Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü olarak 2 bölüm bulunmaktadır. Yüksekokulun 11 dersliği, 2 amfisi ve bir de çok amaçlı konferans salonu vardır²²⁶. 2023 yılı kontenjan sayısı 64 kişiden oluşmaktadır²²⁷.

²²⁵ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve saha çalışmalarında tespit edilen verilere göre oluşturulmuştur.

²²⁶ <https://demre.akdeniz.edu.tr/tr/> (erişim tarihi: 09.02.2024)

²²⁷ <https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans> (erişim tarihi: 09.02.2024)

Tablo 2.9. Demre 2022 Yılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Kurumlarda Öğretmen, Öğrenci ve Derslik Dağılımı

OKULLAR		Öğretmen	Öğrenci	Derslik
Anaokulu	Beymelek Ayşe Öğretmen Anaokulu	8	18	4
	Hacımusaoğlu Anaokulu	15	250	10
	Demre Salih Kaplan Anaokulu	3	40	2
	Demre Anaokulu	7	107	1
	15 Temmuz Milli Egemenlik Anaokulu	3	28	2
	Demre Özel Eğitim Anaokulu	2	3	1
İlkokul	80. Yıl Cumhuriyet İlkokulu	14	259	10
	Atatürk İlkokulu	12	125	8
	Beymelek İlkokulu	11	225	15
	Beymelek Şehit Abdurrahman Esen İlkokulu	5	27	5
	Çevreli Bozoğlu Tarhun İlkokulu	9	102	6
	Karabucak İlkokulu	8	96	4
	Köşkerler İlkokulu	15	159	10
	Yaylakaya İlkokulu	6	72	5
	Yunus Emre İlkokulu	30	584	22
	Yusuf Özek İlkokulu	7	93	7
Ortaokul	80. Yıl Cumhuriyet Ortaokulu	34	512	22
	Atatürk Ortaokulu	16	139	8
	Beymelek Ortaokulu	7	75	4
	Beymelek Şehit Abdurrahman Esen Ortaokulu	16	70	4
	Demre Beymelek İmam Hatip Ortaokulu	7	41	4
	Çevreli Bozoğlu Tarhun Ortaokulu	9	65	6
	Çevreli Bozoğlu Tarhun İmam Hatip Ortaokulu	5	17	3
	Karabucak Ortaokulu	13	89	5
	Şehit Adem Akin Ortaokulu	22	233	17
Liseler	Demre Anadolu İmam Hatip Lisesi	34	186	24
	Demre Anadolu Lisesi	44	561	22
	Demre Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	44	362	10
Kurumlar	Demre Öğretmen Evi	-	-	-
	Demre Halk Eğitim Merkezi	-	-	3
	Demre Mesleki Eğitim Merkezi	16	200	8
TOPLAM		422	4738	252

Kaynak: Demre Milli Eğitim Müdürlüğü.

Demre ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğünce hazırlanan 2019-2023 Stratejik Planı kapsamında sunulan eğitimin niteliğinin geliştirilmesi adına ilçe için eğitimin planlı ve programlı götürülmesi ve bunun yanında amaçlanan hedeflerin gerçekleştirilmesi için stratejik plan oluşturulmuştur. Bu raporda Demre'nin eğitim özellikleri dâhilinde yaralı olacağı düşünülen konular tablolastırılarak çalışmaya eklemiş ve eğitim verileri daha ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tablo 2.10. Erken Çocukluk Eğitiminde İlçenin Okullaşma Oranları

%	2019	2020	2021	2022	2023
İlkokul birinci sınıf öğrencilerinden en az bir yıl okul öncesi eğitim almış olanların oranı (%)	97	98	99	100	100
3-5 yaş grubu okullaşma oranı	65	70	75	78	80
6-9 yaş grubu okullaşma oranı	91	93	97	99	100

Kaynak: Demre Milli Eğitim Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı.

Demre Milli Eğitim 2023 Stratejik Planında görüldüğü üzere eğitim politikaları yıllar içinde nitelikli olarak artış göstermiş ve özellikle ilkokul çağında okullaşma oranı %100'ulaşmıştır. 3-5 yaş grubunda ise son beş yılda %25'lik bir artış gözlenmektedir. Bu durumun yaşanmasında ilçedeki özel kreş ve anasınıflarının da etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.11. Demre İlçesi Öğrenci Başına Okunan Kitap Sayısı

Öğrenci başına okunan kitap sayısı		2019	2020	2021	2022	2023
	İlkokul	31	33	34	34,5	35
	Ortaokul	18	19	19,5	20	20,5
	Lise	22	23	24	24	25

Kaynak: Demre Milli Eğitim Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı.

İlçede öğrenci başına okunan kitap sayısı hem 2023 yılı hem de son beş yıllık veriler boyutunda incelendiğinde en çok kitap okuyan kademe ilkokul olarak tespit edilmiştir. İlkokulu lise kademesi takip etmektedir. Öğrenci başına okunan en düşük kitap sayısı ortaokul kademesinde karşımıza çıkmaktadır.

İlçedeki okullarda kitap varlığı incelendiğinde en çok kitabın yine ilkokul kademesinde olduğu görülmektedir. En çok kitap Çevreli Mahallesinde Bozoğlu Tarhun İlkokulunda görülmektedir. Şehir merkezinde en çok kitaba sahip okul ise Yunus Emre İlkokulu olmuştur. Lise düzeyinde en çok kitap Demre Anadolu Lisesinde bulunmaktadır²²⁸.

²²⁸ <https://demre.meb.gov.tr/> <https://demre.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.01.2024)

Tablo 2.12. Demre 2022 Yılı Okullardaki Kitap Sayıları

Demre Okullardaki Kütüphane Kitap Sayısı	
Çevreli Bozoğlu Tarhun İlkokulu	7200
Yunus Emre İlkokulu	4170
Demre Anadolu Lisesi	3500
80. Yıl Cumhuriyet Ortaokulu	3165
80. Yıl Cumhuriyet İlkokulu	2700
Köşkerler İlkokulu	2650
Beymelek İlkokulu	2500
Karabucak İlkokulu	2000
Demre Anadolu İmam Hatip Lisesi	1750
Beymelek Ortaokulu	1750
Atatürk Ortaokulu	1439
Beymelek Şehit Abdurrahman Esen Ortaokulu	1282
Demre Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	1090
Karabucak Ortaokulu	1004
Şehit Adem Akın Ortaokulu	1000
Çevreli Bozoğlu Tarhun Ortaokulu	850
Atatürk İlkokulu	706
Yaylakaya İlkokulu	626
15 Temmuz Milli Egemenlik Anaokulu	500
Demre Anaokulu	462
Beymelek Şehit Abdurrahman Esen İlkokulu	439
Demre Mesleki Eğitim Merkezi	353
Demre Salih Kaplan Anaokulu	316
Beymelek Ayşe Öğretmen Anaokulu	250
Demre Beymelek İmam Hatip Ortaokulu	250
Çevreli Bozoğlu Tarhun İmam Hatip Ortaokulu	200
Demre Halk Eğitim Merkezi	190

Kaynak: Demre Milli Eğitim Müdürlüğü.

Demre İlçesinin Eğitim Fonksiyonlarına İlişkin Diğer Veriler

Demre ilçesinde eğitim faaliyetleri detaylı incelendiğinde sosyal yardım alanında çalışmalar olduğu görülmektedir. İlçe nüfusunun gün geçtikçe artması dolayısıyla sosyal yardıma ihtiyaç duyan insan sayısı da artmıştır (Tablo 2.13). Bunun yanı sıra ilçede eğitim alanında sanatsal ve sportif faaliyetlerin de yürütüldüğü bilinmektedir (Tablo 2.15). Ancak bu faaliyetlerin ve faaliyetleri gerçekleştirebilecek okul/kurum sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan sanatsal ve sportif faaliyetlerin daha çok yaygınlaşması adına çeşitli çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Tablo 2.13. Demre İlçesinde Yıllara göre Sosyal Yardıma İhtiyacı Olan Öğrenci Sayısı

	2019	2020	2021	2022	2023
Erken çocukluk eğitiminde desteklenen şartları elverişsiz öğrenci sayısı	26	28	30	31	32
Temel eğitimde beslenme ve araç gereç yardımı yapılan şartları elverişsiz öğrenci sayısı	178	185	198	217	230

Tablo 2.14. Demre İlçesi Yıllara göre Okul Düzeylerinde Sosyal Faaliyet Oranı

Bir eğitim ve öğretim döneminde bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda en az bir faaliyete katılan öğrenci oranı	%	2019	2020	2021	2022	2023
	İlkokul	75	80	90	95	100
	Ortaokul	80	85	90	95	100
	Lise	55	65	80	90	100

Tablo 2.15. Sosyal Faaliyet ve Spor Faaliyetlerinde Yıllara göre İlçe Verileri²²⁹

	2019	2020	2021	2022	2023
Okul ve mahalle spor kulüplerinden yararlanan öğrenci oranı (%)	2%	3%	4%	6%	8%
Resim ve/veya Müzik atölyesi olan okul sayısı	2	3	4	5	6
Temel Eğitimde sporcu lisanslı öğrenci sayısı	200	245	280	300	325

²²⁹ Tablo 2.13-14-15 için Kaynak: Demre Milli Eğitim Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ekonomi, insanların ve toplumların hayatını etkileyen en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Birey geçmişten günümüze beslenme koşulları daha iyi olan, yaşam standartları daha yüksek sayılan yerlere gitme eğilimi göstermiştir. Bu nedenle avlanmış, ekip biçmiş, sanayileşmiş, gelişmiş ve geliştirmiştir. Çekirdek ailenin daha iyi yaşam standartlarına kavuşması yine ekonomik iyileşmelerle mümkün olmuştur. Toplumların geleceği de ekonomideki atılımları, üretimleri ve birikimli ilerlemeleriyle yön bulmuş ve büyümeyi mümkün kılmıştır. Bu bakımdan ekonomik coğrafya, coğrafya biliminin neden- sonuç ilkesine hizmet etmekte olan en önemli hususlardan birini oluşturmaktadır. Özellikle çalışma sahası gibi tarımın birincil ekonomik faaliyet türünü oluşturduğu alanlarda bu neden-sonuç bağı ilçenin gelişim yolculuğunu açıklamak adına önem arz etmektedir. Şöyle ki uygun iklim uygun yaşam koşulları sunar, su varlığı yaşamın devamını ve gelişimini sağlar, verimli araziler yüksek ürün potansiyeli sunar, gelişmiş bir pazar ise yüksek kârı destekler ve ekonomik olarak yükselen refah da insan yaşamının hemen hemen her alanına etki edebilmektedir. Sayıları arttırılabilecek tüm bu neden sonuç bağı çalışma sahası olan Demre ilçesinde karşılık bulmuş, etkileşimli durumlardır. Ekonomik coğrafya adına sahanın gelişim hikâyesini oluşturmak, hayatını büyük oranda tarımla kazanan bu saha için daha bütüncül bir bakış açısı kazandıracaktır.

Çalışma sahasında kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonrasında ilçenin ekonomik geçmişi hayvancılık ve tahıl tarımıyla başladığı tespit edilmiştir. 1923 yılında yaşanan mübadele sonrasında Demre’de yaşayan Rumlar göç etmiş yerine Yunanistan’daki Türklerin geldiği kaynak kişilerce ifade edilmiştir. Bu tarihten öncesine kadar ilçede yaşayan Rumlar ticaret ve sanat faaliyetlerini yürütürken mübadele sonrası bu işleri Muhacir olarak adlandırılan mübadele ile gelen Türkler tarafından yapılmıştır. O dönemde Demre’de yaşayan ve büyük çoğunluğu Yörüklerden oluşan yerel halk, satılacak malzemelerini bu insanlara getirerek yaşamlarını devam ettirmişlerdir²³⁰. Sahadaki su sıkıntısından dolayı hayvancılık ve çok su istemeyen hububat tarımı sahada o dönemki halkın geçimini sürdürdüğü temel ekonomik faaliyetler olmuştur.

26 Ocak 1939 tarihinde kabul edilen 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun ile Türkiye’de zeytinciliğin geliştirilmesi yönünde önemli bir

²³⁰ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek.

adım atılmıştır. Devlet ormanlarıyla boş arazide bulunan yabancı zeytinleri aşılama isteyenler, istedikleri parçanın sınır ve mevkiini geliştireceğini bildiren bir dilekçe ile başvurulduğu taktirde halka arazinin tapusu verilmiştir. Aşılınıp yerinde kalacak zeytinliklerin temizlenmesinden çıkan odun, kereste ve saire temizleyene ait olup, bunlar zeytin bakım memurundan parasız alınacak bir vesika ile dışarı çıkarılarak hiç bir vergiye tabi tutulmamıştır²³¹. Zeytindeki bu gelişmeler çalışma sahasında 1945-50'li yıllarda yaygınlaşmıştır. Devletin halka sunmuş olduğu bedelsiz zeytin alanları bu yıllardan sonra ilçedeki hâkim ekonomik ürünün zeytin olmasını sağlamıştır. Zeytin üretiminden sonra narenciye üretiminin de başladığı kaynak kişilerce ifade edilmiştir. 1950-60 yılları arasındaki bu dönemde tohum bulanlar narenciye tarımı yapmaya başlamış, bulamayanlar ise badem ağacı yetiştiriciliğine yönelmiştir. Bakla ve badem de bu dönem yetiştirilen diğer ürünlerdir²³².

1965 ve sonrasında gelindiğinde sahada tarla domatesi denenmeye başlanmış ve daha sonra domates o dönemlerdeki popüler tarım ürünü haline gelmiştir. 1980 ve 1990 yıllarına gelindiğinde ise sahada ilk önce cam seralar daha sonrasında da plastik seralar hâkim olmuş ve günümüze kadar örtü altı tarım alanları ilçenin temel geçim kaynağı olmuştur²³³. Sahada örtü altı tarımın geliştiği 1980-90 sonrası dönem detaylı olarak incelendiğinde;

Demre ilçesi Antalya'nın diğer sahil yerleşimlerinin aksine turizm yerine tarımsal karakteri daha baskın bir yerleşmedir. Saraçoğlu, 1989 yılında Akdeniz bölgesi için yaptığı çalışma dâhilinde Demre'de yetiştirilen ürünler için şunları ifade etmiştir: *Bu çok verimli ve kuytu ovada her şey ekilip yetişirse de esas olan kenarlara doğru buğday ve arpa; asıl ova kısmında susam, kavun ve karpuz yetiştirilir. Bu alanda turfanda sebzecilik çok iyi sonuç vermiştir ve temel geçim kaynağı olmuştur. Ovada bakla, kabak, salatalık, fasulye ve domates gibi ürünler açıkta ve turfanda yetiştirilir. Portakalcılık faaliyetleri yeni yeni gelişmektedir ve çok iyi sonuç vermiştir.*

1980 yılında Demre Ovası'nda narenciye bahçeleri ve kuru tarım alanlarının seralara göre çok daha geniş bir yayılımı olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde sera alanı 1543 dekar (toplam alanın % 6,9'ı) iken, narenciye bahçeleri ve kuru tarım alanları toplam 22367 dekar (toplam alanın % 93,1'i). 1990 yılına ait hava fotoğrafının değerlendirilmesi sonucunda; sera alanının 1801,7 hektara (toplam alanın %75.35'i) ulaştığı, narenciye bahçesi

²³¹ Yurtoğlu, 2019: 482.

²³² R. Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, R. Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak.

E. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, E. Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

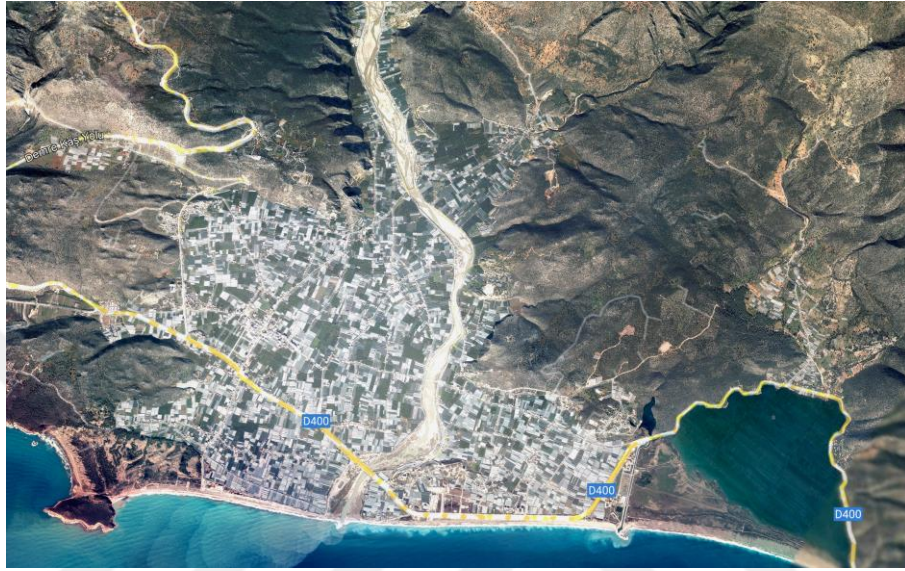
O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek.

²³³ H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.

R. Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, R. Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak.

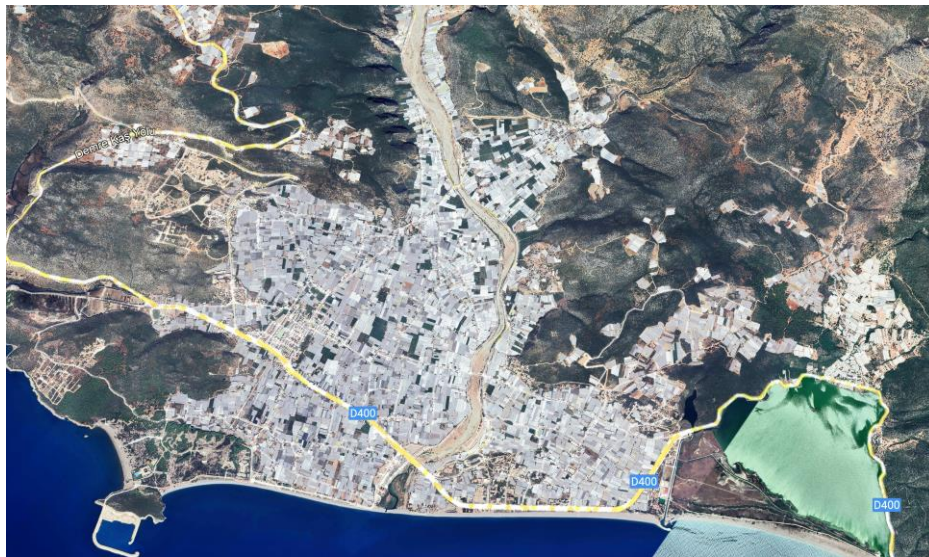
O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek.

ve kuru tarım alanlarının ise 589,3 hektara (toplam alanın %24.65'i) azaldığı belirlenmiştir. Bu durum 2000 yılları sonrasında değişmiş ve narenciye üretiminin yapıldığı alanların yerini örtü altı üretim alanları almıştır. Arazi kullanımının yıllara göre değişimi incelendiğinde 1980-2000 yılları arasında sera alanının büyük oranda arttığı, kuru tarım ve narenciye alanlarının ise azaldığı izlenmektedir²³⁴.

Şekil 3.1. Demre İlçesinin 2004 Yılındaki Görünümü (Kaynak: Google Maps, 2023)

2004 yılına ait uydu görüntüsü (Şekil 14) incelendiğinde toplam sera alanının 1925.6 hektara (toplam alanının %80.5'i) ulaştığı, toplam narenciye bahçesi ve kuru tarım alanlarının ise 465.4 hektara (toplam alanın %19.5'i) düştüğü belirlenmiştir²³⁵.

Şekil 3.2. Demre İlçesinin Güncel Uydu Fotoğrafı (2023) (Kaynak: Google Maps, 2023)

²³⁴ Avcı, 2015: 20.

²³⁵ Avcı, 2015: 21.

1980-90 yıllarda bu ürünlerle geçimini sağlayan ilçe, 2000 sonrasında camekân ve sera oranını arttırarak neredeyse topyekûn örtüaltı üretime geçmiştir. Günümüzde bakacak olursak Demre'nin tarımsal üretiminde en başta örtüaltı üretimi gelmektedir. Bir dönem portakal üretimi artmış olsa da günümüzde ekonomik anlamda daha çok getiri elde edilen örtüaltı üretim yaygınlaşmıştır. Demre ilçesi özelinde Google Maps üzerinde ilçenin ekonomik değişimi uydu fotoğraflarından da anlaşılmaktadır.

3.1. Arazi Kullanımı

Çalışma kapsamında arazi kullanım durumunun ekonomik coğrafya başlığı altında tekrar incelenmesinin nedeni, sahanın hâkim arazi kullanım durumunun ekonomik olarak ne kadarlık kısmının kullanıldığının tespiti amacıyla ele alınmıştır. Çalışma sahası genel itibariyle ele alındığında arazi kullanım durumunu doğal çevre şartlarının oluşturduğu görülmektedir. Kıyı ovası şeklinde tanımlanan alan; Alacadağ, Çamdağı ve Bozdağları ile çevrelenmiş, yıllar boyunca Demre Çayı'nın getirdiği malzemeyle dolmuş ve çayın iki yanına doğru gelişim göstermiştir. Oluşan bu ovanın ardında yüksekliği 2300 metreleri geçen çeşitli dağlarla sınırlandırılmıştır (Harita 1.1). İlçe sınırları içerisinde kalan ve geniş yer kaplayan orman alanları, ilçede en çok yer kaplayan doğal formasyonu oluşturmaktadırlar. Özellikle dağ yamaçlarında hâkim olan, Akdeniz bitki örtüsünü oluşturan; iğne yapraklı ve karışık orman alanları olarak detaylandırılabilirler (Harita 2.1) . Bunun dışında kalan ve asıl yerleşimi oluşturan alanlar tarımsal faaliyetlerin yapıldığı alanlarla iç içe geçmiş ve halkın yaşadığı evlerin eklentileri şeklinde oluşmuştur. Çalışma sahasında her evin yanında –sayıları ailenin ekonomik şartlarına göre artıp azalan- sera alanları görmek oldukça doğaldır. Bu durumun istisnası dar bir alanda yine seralarla çevrili olan şehir merkezidir. Arazi kullanımında şehir merkezi çok katlı binaların bulunduğu dar bir alanı ifade etmektedir. Önceki yıllarda narenciye bahçeleriyle çevrili olan bu merkez günümüzde neredeyse tamamı sera alanlarıyla çevrelenmiştir.

İlçe halkı, gelirin çok büyük bir kısmını tarımdan sağlamaktadır. Tarımda ağırlıklı ürün, turfanda sebze ve narenciyedir. İlçe merkezinde seracılık modern metotlarla yapılmaktadır. Üretilen sebzeler iç ve dış piyasalarda satılmaktadır. Demre İlçesinin özellikle yurt içinde turfanda sebze konusunda sahip olduğu pazar büyüktür. İlçede 3789 adet toplam çiftçi, 1640 adet ise Ziraat Odası ve İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne kayıtlı çiftçi bulunmaktadır²³⁶.

²³⁶ <http://www.demre.gov.tr/demre-tarimi> (erişim tarihi: 22.01.2024)

Tablo 3.1. Demre 2022 Yılı Tarım Alanı Dağılımı

Demre Tarım Alanları (da)	
Meyve Alanı	17733
Sebze Alanı	16424
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	6517
Nadas Alanı	3598
TOPLAM	44272

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

İlçe nispeten doğal bir alana yayılmasına karşın çok farklı özellikteki doğal ve kültürel peyzajları, ekosistemler ve vejetasyon tiplerini içermektedir. Taşdibi, Sülüklü, Çayağzı plajları ve gerisindeki kıyı-kumul ekosistemleri; kent içindeki ve çevresindeki yamaç alanlarda vejetasyon ve jeolojik yapının birlikte oluşturduğu Akdeniz-maki ekosistemi; Çayağzı Bölgesi ve Demre Çayı boyunca sulak alan ekosistemleri doğal peyzajın oluşmasını sağlamıştır. Demre’de dinamik ve hassas; kaba röliefli; morfolojik biyolojik ve coğrafik çeşitlilik gösteren tipik ve kompleks bir Akdeniz peyzajı görülmektedir²³⁷.

Çalışma sahası için arazi kullanım durumu ilçe sınırlarının tamamı olarak incelendiğinde; Sklerofil bitki örtüsü Akdeniz ve Akdeniz altı yapraklarını dökmeyen çalılar ve makilerden oluşmaktadır²³⁸. Demre için arazi dağılımında en çok alan kaplayan bitki formasyonudur. İğne-geniş yapraklı ve bunların karışık şekilde görüldüğü ormanlar, çalışma sahasında ikinci en çok alan kaplayan kısmı oluşturur. Bunları bitki değişim alanları takip etmekle birlikte ilçe sınırları için diğer kullanım alanları daha çok beşeri faaliyet ve yerleşme alanlarını oluşturmaktadır. Bunların dışında kullanıma uygun olmayan bataklıklar, kayalık alanlar, seyrek verimsiz bitki alanları vd. bulunmaktadır. İlçe merkezinde endüstriyel ve ticari birimler, sulanan karışık tarım alanları ve tarım alanlarına birleşik yerleşim alanları, Akdeniz florasının bir parçası olan maki ve garig alanları bulunmaktadır.

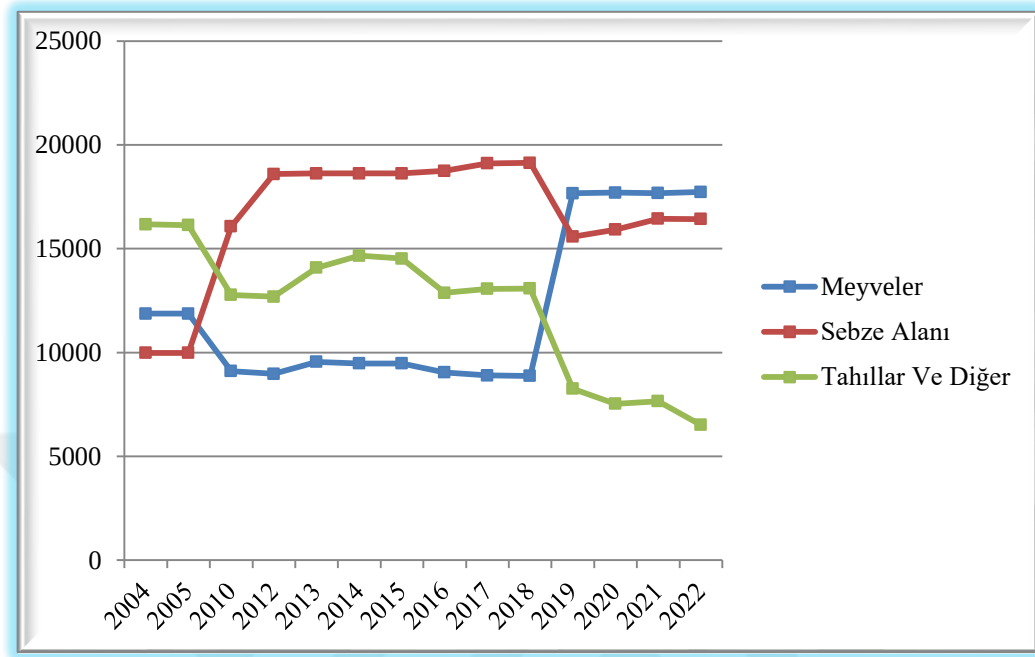
3.2. Tarımsal Faaliyetler

Demre ilçe sınırlarının tamamı ele alındığında ilçedeki tarım alanları toplam sahanın %9,35’ini oluşturmaktadır. Bu tarım alanları Demre Çayı’nın iki yanında yelpaze şeklinde gelişmiş, topografyaya uymuşlardır. Sahanın uydu fotoğraflarından ve haritalardan görüldüğü üzere (Harita 2.1) Demre Çayı’nın özellikle Akdeniz’e döküldüğü alanın batı kısmında tarım

²³⁷ Sanay vd. 2010: 371.

²³⁸ <https://corine.tarimorman.gov.tr/corineportal/araziortususiniflari.html> (erişim tarihi: 17.01.2024)

alanlarının ve seraların yoğunlaştığı görülmektedir. Şehir merkezi de yine bu yönlü gelişim göstermiştir. Sahada tarımsal faaliyetlerin büyük çoğunluğu bu ova üzerinde toplanmıştır.

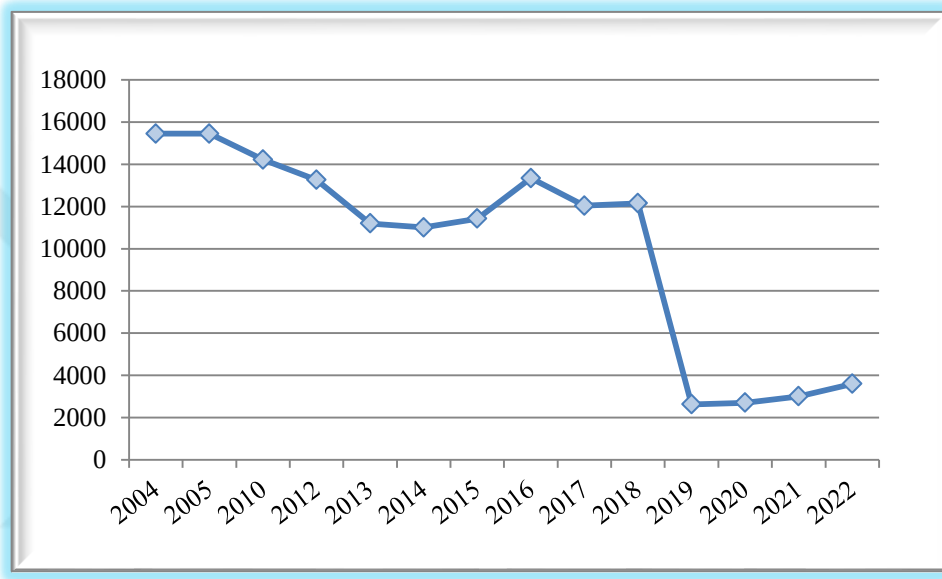

Grafik 3.1. Demre Tarım Alanları Yıllar İçinde Değişimi²³⁹

Yıllar içinde ilçe tarım alanları incelendiğinde 2004-2005 yıllarında tarım alanları içerisinde en fazla yer kaplayan ürün tahıl grubu olmuştur. 2005 yılından sonra tahıl alanlarında düşüş görülmüş ve 2010 yılında alanını küçülterek sebze grubundan sonra ilçede ikinci en çok alan kaplayan grubu oluşturmuştur. Sebze alanları incelendiğinde ise 2005'ten sonra ani bir yükseliş sürdürerek 2012 yılına kadar yükselişini devam ettirmiştir. Oransal olarak hesapladığında %47 oranında büyümüştür. 2012'yi izleyen yıllar içinde 2018-2019 yılına kadar ilçedeki diğer tarım alanlarından daha fazla paya sahip olmuştur. Meyve alanları 2010'dan 2019'a kadarki süreçte ilçe tarım alanlarında en az yeri kaplayan grubu oluşturmuştur. Ancak bu durum 2019 yılında değişerek yıllar içinde görülen en büyük sıçramayla (yaklaşık %50 oranında bir artışla) birlikte ilçe tarım alanlarında en fazla alan kaplayan grubu oluşturmuştur.

²³⁹ TÜİK, 2023

Tarımla hayatını idame ettiren ilçenin günümüzde iki ana tarım alanını meyve ve sebze alanları oluşturmaktadır. Tahıl alanları zaman içinde dalgalanma yaşasa da 2022 yılı itibariyle yaklaşık olarak %60 oranında küçülme göstermiştir. Sahada 2018-2019 yılları arasında yaşanan değişimin nedeni ise tarımsal olarak değil, veri girişi kaynaklı bir değişimdir. Yapılan araştırmalar neticesinde 2018 yılında Demre tarım alanları titizlikle incelenerek veriler detaylandırılmıştır. Bu tarihten önceki dönemlerde daha çok genelleme tarzı yapılan veri girişi 2018 yılı itibariyle tutanaklandırılmıştır²⁴⁰.

Grafik 3.2. Demre İlçesi Nadas Alanlarının Yıllara Göre Dağılımı

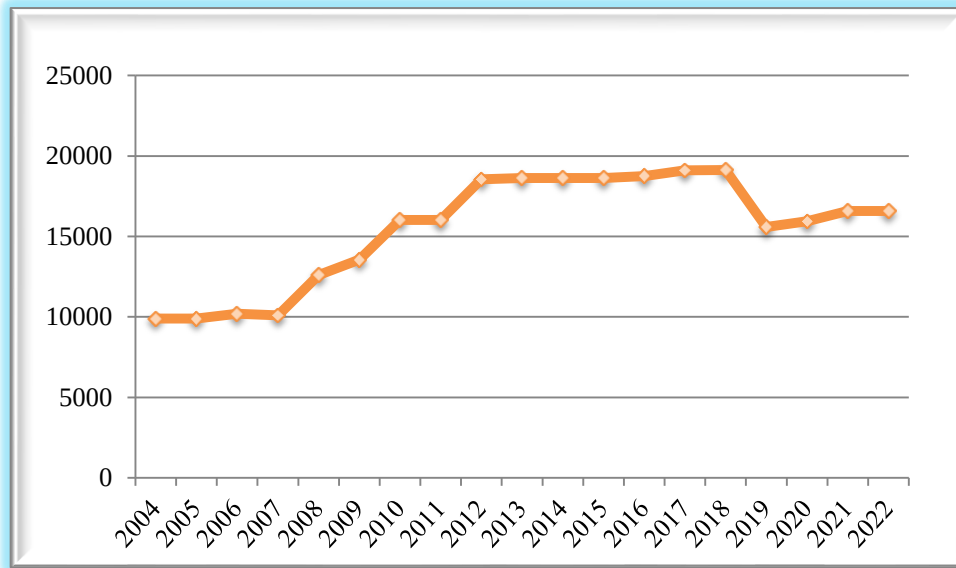
Sahanın nadas alanı değişimi incelendiğinde 2004 yılından bu yana nadas için ayrılan yerler 2022 yılı itibariyle %76,7 oranında azaldığı görülmektedir. Bu durumun yaşanmasında gelişen teknoloji ve imkânlar etkili olmakla birlikte yerel halk bilinçlenmiş ve günümüzde Demre daha çok modern tarımın yapıldığı bir yerleşme hüviyeti kazanmıştır. Ancak yine 2018 yapılan detaylı incelemenin sahada var olandan çok daha az nadas alanı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Demre tarım alanları kategorize edildiğinde sahada tarımsal faaliyetlerin sürdürüldüğü üç temel alan varlığından bahsedilebilir Bunlar; tarla, bahçe ve örtü-altı üretim alanlarıdır.

²⁴⁰ M. Katırlı ile söyleşi, 8.01.2024, Demre Tarım İşleri Müdürlüğü, Demre/Karabucak

3.2.1. Demre Örtüaltı Tarımı

Örtüaltı yetiştiriciliği, her türlü ışığı geçiren malzeme ile (cam, fiberglas, plastik örtüler gibi) metal ya da ahşap iskeletin üzerinin kaplanması sonucu kapalı ortamda yapılan tüm tarımsal üretim faaliyetlerini kapsamaktadır. Örtüaltı üretimin asıl nedeni mevsimi dışında meyve ve sebze yetiştirmeyi içine alsın da yani kışlık sebzelerin yazları da seralarda yetiştirilebileceği olarak açıklansa da uygulama büyük oranda yaz sebzelerinin kışın yetiştirilmesi şeklindedir. Bunun başlıca nedenleri ise seraları soğutma maliyetinin ısıtmadan çok daha yüksek oluşu ve yazlık sebzelerin kışlık sebzelerden çok daha fazla tercih edilmesidir (Şahin, 2011: 3). Bu durum çalışma sahasında ürün bazlı bakıldığında en çok domates ve biberde görülmektedir. Domates ve biber en çok üretimin yapıldığı ve en çok verimin alındığı tarım ürünleridir ²⁴¹.

Seracılık yoğun girdi kullanımına dayalı bir endüstriyel üretim biçimidir ve bu yolla tarım gittikçe biyolojik temellerinden, insan da doğadan kopmaktadır. Bu süreç genel olarak kapitalist büyüme, tarımın sanayileşmesi ve şehirleşmeyle doğrudan ilişkilidir ²⁴². Çalışma sahasında yıllar içinde oluşan gözlemler neticesinde seracılığın gelişmesi, Demre'nin bir tarım şehri olmasında oldukça önemli bir paya sahiptir. İlçe yıllar içinde göstermiş olduğu gelişmeyle günümüzde bir sera şehri görünümünü kazanmıştır.

Grafik 3.3. Demre İlçesi Yıllara Göre Örtüaltı Tarım Alanı (da)

²⁴¹ TÜİK, 2023.

²⁴² Karabaşa, 2019: 224.

Yıllara göre Demre örtüaltı tarım alanı incelendiğinde 2004'den 2022 yılına kadar ki süreçte sahadaki örtüaltı tarım alanının %40,27 oranında arttığı söylenebilir. Bunun yanı sıra örtüaltı alanında yıllar içinde dalgalanmalar görülmektedir. Bu alanda ilk önemli artış 2007-2011 yılları arasında olmuş ve bu dönemler içinde sürekli artış göstermiştir. 2012 yılı ise örtüaltı tarım alanının artmadığı durağan dönemin başlangıcı sayılabilmektedir. 2012 yılını takip eden 5 yıl içinde 18-19 bin (da) alanda devam ettirilen örtüaltı tarımı 2018 yılında tavan yapmış, daha sonra düşüşe geçtiği görülmektedir. Ancak bu yılda yapılan detaylı inceleme sonucu bu durumun ortaya çıktığı sanılmaktadır. Çünkü özellikle ilçe merkezinde hava fotoğraflarından, kaynak kişilerden ve uzun yıllar içinde saha tanındığından dolayı örtüaltı tarım alanlarının azalmadığı bilakis arttığı düşünülmektedir. Bu durumu 2020-21-22 yıllarında grafiğin yeniden yükselmeye başlaması doğrulamaktadır.

Çalışma sahasında gerilemeden ziyade örtüaltı tarım alanının sürekli genişlediği bilinmektedir. Grafikte görülen azalma bu bakımdan gerçeği yansıtmamaktadır. 2004 yılından bu yana alınan verilerde dekar alanı bilinmese de örtüaltı tarım alanlarının günümüze kadar yükselen bir grafik çizdiği, yetkili kişiler ve yerel halk ile yapılan görüşmelerle dahası uzun yıllar yapılan gözlemler neticesinde tespit edilmiştir²⁴³.

Tablo 3.2. Demre Örtüaltı Tarım Alanı ve Seracılıkla Uğraşan Hane Sayısı (2022)

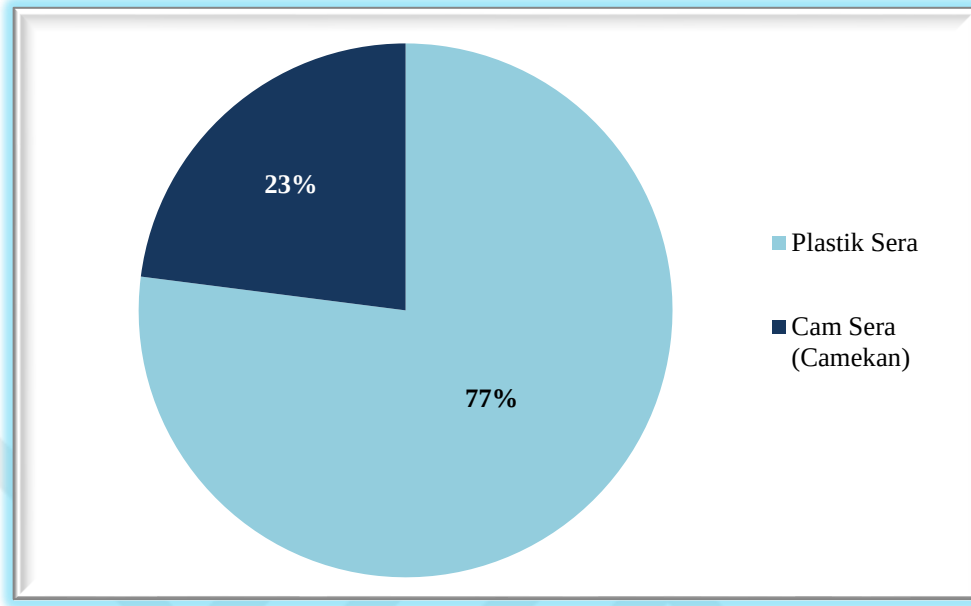
Örtüaltı Tarım Alanı(da)-2022			
Plastik Sera	12773	Plastik seracılıkla uğraşan hane sayısı	3334
Cam Sera	3800	Cam seracılıkla uğraşan hane sayısı	1634
<u>TOPLAM</u>	16573	<u>TOPLAM</u>	4968

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

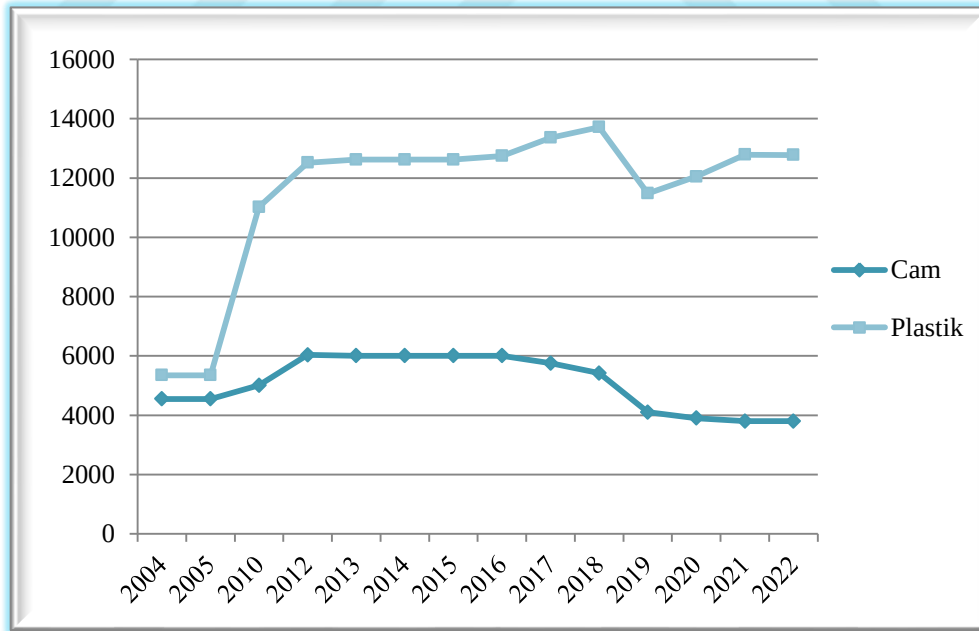
Çalışma sahasında örtüaltı tarımı daha çok aile içinde ikinci ve üçüncü nesil olarak yapılmaktadır. Üretim sonucunda ortaya çıkan ürün komisyoncular aracılığıyla yurtiçi ve yurtdışına satılmaktadır. İlçenin seracılık geçmişi elde edilen veriler doğrusunda son 15-20 yıl içinde daha fazla yoğunlaşmaktadır. Sahadaki sera alanlarında plastik sera kullanımı daha yaygındır. Ancak cam seralarda mevcuttur. Sahada üretilen üründen daha iyi verim alınabilmesi adına plastik ve cam seralar ortalama 3 yılda bir temizlenmektedir. Plastik

²⁴³ M. Katırlı ile söyleşi, 8.01.2024, Demre Tarım İşleri Müdürlüğü, Demre/Karabucak
O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek
H. D. Topakcı ile söyleşi, 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.
R. Topakcı ile söyleşi, 23.08.2022, R. Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak
M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı

seraların temizlenmesinde yerel halk, basınçlı suyla temizlemenin yanı sıra sıklıkla yağmur suyu ile sera temizliğini gerçekleştirmektedir²⁴⁴.

Grafik 3.4. İlçe Örtüaltı Tarımında 2022 Yılı Yapı Dağılımı

Grafik 3.5. Demre İlçesi Yıllara Göre Örtüaltı Tarımı Yapı Dağılımı

²⁴⁴ Kılıç vd. 2020: 273.

Cam ve plastik seralar incelendiğinde birbirlerine bazı noktalarda üstünlükleri olduğu bilinse de cam seralar plastik seralar karşısındaki rekabetini uzun yıllar sürdürememiştir. Plastik seralar örtüaltı tarımı piyasasına sonradan girmiş ve özellikle çalışma sahasında cam seralardan çok daha fazla tercih edilmiştir. Ülkemizde örtüaltı tarımın sonradan geliştiği ve yakın zamanda daha sağlıklı verilerin elde edilmesine karşın çalışma sahasında 2004 yılı öncesinde de plastik seraların daha yoğun olarak kullanıldığı görüşülen kişilerin ifadeleriyle desteklenmektedir²⁴⁵.

Plastik seraların tercih edilme nedenleri sıralanacak olursa ilçede bir dönem cam sera kullanımında popülerlik olsa da cam seraların özellikle dolu yağışlarına dayanıksız oluşu ve bunun yanında daha fazla maliyet üretmeleri sonucunda plastik seraların tercih edildiği görülmektedir. Çalışma sahasında yağış, maliyet, temizlik gibi konularda cam seraların oluşturduğu sorunlar yerlerini plastik seraların almasındaki temel nedenleri oluşturmuştur. Günümüzde ilçede tamir edilmemiş cam seraları görmek mümkündür.

Tablo 3.3. Demre İlçesi 2022 yılı Sera Alanlarının Mahallelere göre Dağılımı

Mahalleler	Toplam Sera Varlığı	Plastik Sera Toplamı	Cam Sera Toplamı
Beymelek	3835	3189	646
Köşkerler	2202	1212	990
Büyükkum	1457	1229	228
Küçükum	1294	952	342
Çevreli	1263	1263	0
Alakent	1263	735	528
Karabucak	1234	974	260
Yaylakaya	1210	720	490
Gökyazı	962	775	187
Gürses	642	642	0
Kapaklı	472	472	0
Kayaaltı	330	205	125
Yavı	269	265	4
Çağman	58	58	0
Davrazlar	57	57	0
Üçağz	25	25	0
TOPLAM	16573	12773	3800

Kaynak: Demre İlçe Tarım Müdürlüğü.

²⁴⁵ M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı.

Demre ilçesinin mahallelere göre sera alanları incelendiğinde, seraların en çok Beymelek Mahallesinde olduğu görülmektedir. Beymelek'den sonra en fazla sera merkez mahalleleri oluşturan Köşkerler, Büyükkum, Küçükkum, Alakent, Karabucak, Yaylakaya ve Gökyazı Mahallelerindedir. Merkezdeki bu mahallelerin dışında ilçenin batısında yer alan Çevreli Mahallesinde de sera alanlarının özellikle son yıllarda arttığı gözlemlenmiştir. İlçede plastik sera alanları artarken cam seraların uzun yıllardır artış göstermediği hatta bu camekânların hasar görmeleri durumunda sökülüp yerlerini plastik seralara bıraktıkları tespit edilmiştir²⁴⁶.

3.2.1.1. Örtüaltı Sebze Tarımı

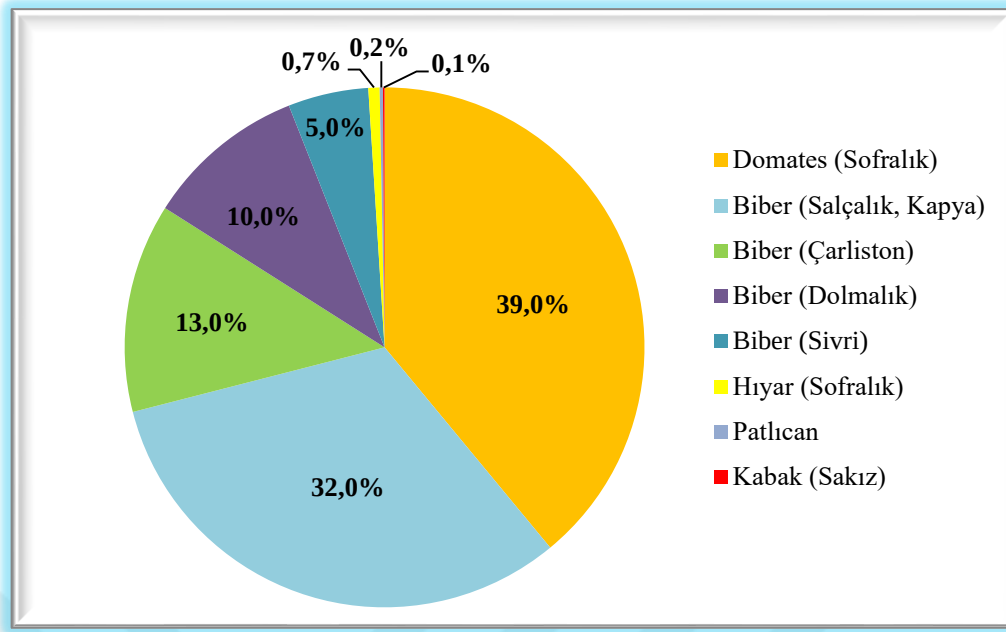
Demre örtüaltı üretimi 2022 verileri kapsamında ilçedeki toplam örtüaltı alanı 16.424 (da) olduğu görülmektedir. Bu alandan elde edilen toplam üretim miktarı ise 227.914'dır. Sebze ürünleri sıralandığında domates, biber (kappa, çarliston, dolmalık ve sivri), hıyar, patlıcan ve kabak ticari anlamda ekilen ve üretim alınan ürünlerdir. Biber ekim alanları toplu düşünüldüğünde ilçede en çok ekim alanına (9.853) sahip sebzeyi oluşturmaktadırlar. En çok ekim alanına sahip ikinci sebze olan domates, ton bazlı bakıldığında ilçede en çok üretimi yapılan sebze grubunu oluşturmaktadır. Üretim miktarında ikinci sırayı biber almaktadır. Diğer sebze ürünleri ekilen alan ve üretim miktarları olarak bu ürünleri takip etmektedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Demre Örtüaltı Tarımı Sebze Ürünleri 2022 Yılı Ekilen Alan ve Üretim Miktarları

2022	CAM		PLASTİK	
Sebzeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (Ton)
Domates (Sofralık)	1403	25254	5002	90036
Biber (Saçalık, Kappa)	527	5797	4794	50337
Biber (Çarliston)	527	6324	1611	18527
Biber (Dolmalık)	1097	13164	552	6624
Biber (Sivri)	129	1677	616	7700
Hıyar (Sofralık)	74	1110	46	690
Patlıcan	43	645	-	-
Kabak (Sakız)	-	-	3	29
TOPLAM	3800	53971	12624	173943

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

²⁴⁶ TÜİK, 2023.

Grafik 3.6. Demre Örtüaltı 2022 Yılı Sebze Ekim Alanı Dağılımı

Demre örtüaltı tarımında sebze alanları ve üretim miktarları incelendiğinde ilk göze çarpan ürünler ifade edildiği gibi domates ve biber çeşitleri olmaktadır. Gerçekten de Demre örtüaltı tarımının büyümesini ve gelişmesini sağlayan bu iki ürün sahada uzun yıllar boyunca üretim devamlılığını korumuş ve ekonomik olarak sahaya getirilerini devam ettirmişlerdir. Özellikle iç piyasada “Demre Sivrisi” olarak bilinen biber çeşidi 2012-13 yıllarında ekimi için en çok tercih edilen ürünlerden biri olurken günümüzde Demre sivrisinin ekim alanının oldukça düştüğü görülmektedir (Grafik 28). Bu durumun en temel nedeni bölge halkının ekonomik bağlamda düşünmesi ve yıllara/dönemlere göre en çok ticari kazancın elde edileceği ürünleri tercih etmelerinden ileri gelmektedir.

Yıllara göre örtüaltı ekim alanlarının ilçe içindeki payları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Salatalık dışındaki tüm ürünlerde plastik seralar çok daha yoğun bir kullanıma sahipken salatalık üretimi için daha çok camekân olarak adlandırılan cam seralar kullanılmaktadır. Örtüaltı sebze üretimi için 2018 yılındaki ayrıntılı inceleme sonucunda veri bazında doğru bilinen yanlışlar ortaya çıkarılmıştır. Üretimi yapılan bazı ürünlerin titizlikle yapılan incelemeler sonucundaki alan bazlı durumu tespit edildiğinde; biber çeşitlerinden özellikle kappa biber (2.912 da alan), çarliston biber (675 da) ve dolmalık biberde (308 da) önemli bir artış yaşanırken domates (-4.055 da) ve sivri biber (-2.984 da) ekim alanlarında verilerde bir azalma yaşandığı görülmüştür. Görülen bu olası azalma sadece domates ve sivri biber yaşanmamıştır. Salatalık/hıyar (-489 da) ve kabak (-155 da) ürünleri de bu daralmadan payını almıştır. Patlıcan alanında ise bu dönemde kısmi bir artış (7 da) yaşanmıştır.

2018 yılında verilerin değiştirilmesiyle elde edilen sonuçların daha sağlıklı ve nitelikli olduğu düşünüldüğünde 2018'den bu yana geçen 4-5 yıllık süreç ortalamasının incelenmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Ancak genel çerçevenin anlamlı sonuçlar verebileceği de unutulmamalıdır. Çünkü 2018'den önce ne kadar genelleme usulü veri girişleri olsa da sahadaki ürün ve verim dağılımları son 4 yıl ve son 10 yıllık veriler kapsamında incelendiğinde değişimin sadece kapyra biberde görüldüğü onun dışında yıllık ortalama üretimin altında ve üstünde kalan ürünlerin değişmediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan son 10 yılın ürün bazlı ortalamaları ile son 4 yıllık üretim verileri karşılaştırıldığında;

Tablo 3.5. Son 10 Yıllık (2013-2022) Sebze Ürün Miktarları Karşılaştırması

Sebze Üretim Miktarı (Ton)	2013-2022 Ortalaması	2022	Fark (ton)
Domates	142428	115290	-27138
Kapyra	35902	56134	20232
Sivri	34906	9377	-25529
Çarliston	19872	24851	4979
Dolmalık	12788	19788	7000
Sofralık	12565	1800	-10765
Kabak	3720	29	-3691
Patlıcan	475	645	170

Kaynak: Hesaplamalar TÜİK, 2023 verileri kapsamında oluşturulmuştur.

Sebze ürünleri açısından son 10 yıllık ortalama üretim miktarları ile 2022 yılı verileri karşılaştırıldığında görülmektedir ki domates, sivri biber, sofralık biber ve kabak üretiminde 2022 yılı itibariyle 10 yıllık ortalamanın altında kalmıştır. Kapyra biber, çarliston biber, dolmalık biber ve patlıcanda 10 yıllık üretimin üzerinde bir üretim miktarıyla karşılaşılmaktadır. Bu veriler ilçedeki yerel halkın üretim tercihlerini göz önüne sermek amacıyla oluşturulmuştur. Ortalama üretim ile 2022 yılı üretiminde en büyük fark domates üretimindeki azalma olarak görülmektedir. Domatesi sivri biberdeki azalma takip etmektedir. En yüksek artış ise kapyra biberde olmuştur.

Tablo 3.6. Son 4 Yıllık (2019-2022) Sebze Ürün Miktarları Karşılaştırması

Sebze Üretim Miktarı (Ton)	2019-2022 Ortalaması	2022	Fark (ton)
Domates	122872	115290	-7582
Kapya	58183	56134	-2049
Sivri	10886	9377	-1509
Çarliston	23281	24851	1570
Dolmalık	16817	19788	2971
Salatalık	2441	1800	-641
Kabak	523	29	-494
Patlıcan	360	645	285

Kaynak: Hesaplamalar TÜİK, 2023 verileri kapsamında oluşturulmuştur.

Sebze üretimi için oluşan farkın değerleri değişse de son 10 yıllık periyotla karşılaştırıldığında son 4 yıllık üretim ortalamaları durumu neredeyse aynıdır. Bu bakımdan 2022 yılında domates, kapya, sivri, salatalık ve kabakta son 4 yıllık üretimden daha az bir üretim gerçekleştirildiği görülmektedir. Patlıcan, Çarliston ve dolmalık biberde ise son 4 yıllık üretimin üstüne çıkılmıştır.

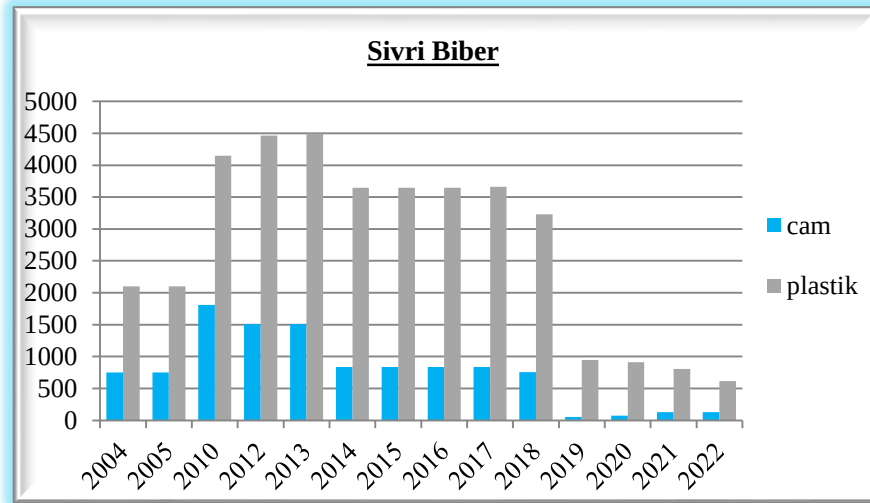
Demre ekonomisi için yapılan saha çalışmalarında domates üretimindeki düşüşün ve biberdeki yükselmenin nedenleri araştırıldığında domatesin bibere göre işçilik anlamında daha zor olduğu kaynak kişilerce ifade edilmiştir²⁴⁷. Bu bakımdan aile işletmesi şeklinde yürütülen ilçedeki tarım faaliyetleri az çaba ve yüksek verimi mümkün kılan bibere yönelmiştir. Domatesin çürüme koşulları ve pazara ulaşımı noktasında ton olarak ağırlığı da hesaba katılınca sahanın biber tercihinin daha anlamlı bir hal aldığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra Demre halinde görüşülen kaynak kişilerin yorumlarına göre Avrupa'daki yeni sera alanları ülkemizdeki sebze ve meyve ihracatını etkilemiştir. Bu bakımdan alıcı ülkelerin tercihlerine yani piyasa talebine göre de ürün değişiklikleri yaşanmaktadır²⁴⁸. Demre'deki ihracatın büyük çoğunluğu Balkan ülkelerine gerçekleşmektedir. Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Kosova ve Bosna Hersek bu ülkeler arasındadır. Bunun dışında Rusya'ya da ihracat yapılmaktadır. Bosna, Sırbistan ve Kosova'ya yapılan ihracatlarda öncelikli ürünler kapya ve dolmalık biber olmuştur. Çalışma sahasındaki ürünlerin satışında yurt içi dağılım genellikle İstanbul ve Karadeniz bölgesi olmuştur. Ancak genel itibarıyla ilçedeki tarım üretiminin nispeten düştüğü, tarımın merkez ışındaki mahallelere kaydırılmaya başlandığı ve ilçe merkezinde turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmaya başladığı ifade edilmektedir²⁴⁹.

²⁴⁷ A. Üregen ile söyleşi, 12.02.2024, Demre toptancı hali, Demre/Küçükum.

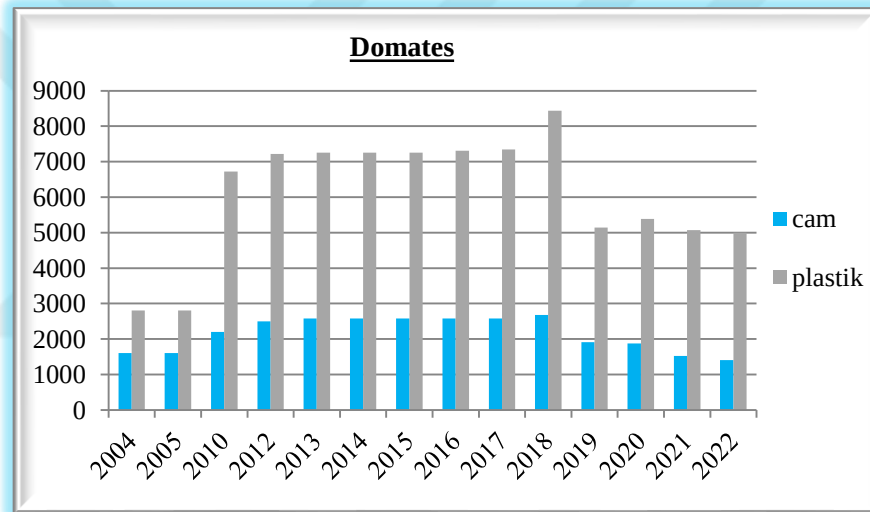
²⁴⁸ R. Diril ile söyleşi, 08.01.2024, Finike toptancı hali, Finike.

²⁴⁹ R. Diril ile söyleşi, 08.01.2024, Finike toptancı hali, Finike

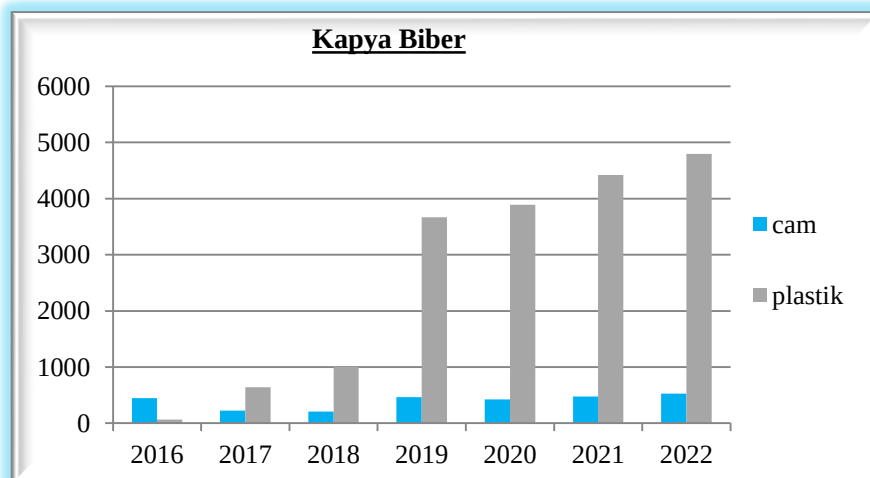
M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı

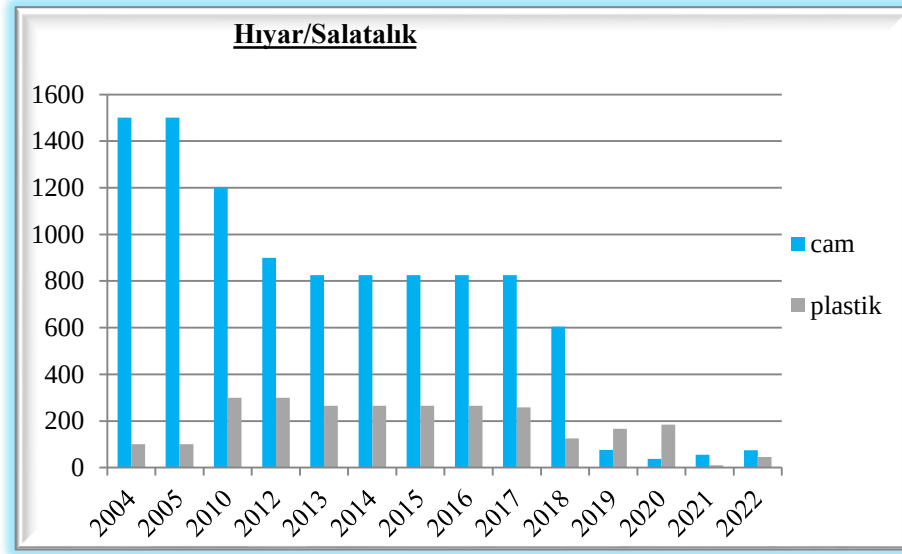
Grafik 3.7. Demre Yıllara Göre Sivri Biber Ekim Alanları (da) Dağılımı

Grafik 3.8. Demre Yıllara Göre Domates Ekim Alanları (da) Dağılımı

Grafik 3.9. Demre Yıllara Göre Kapya Biber Ekim Alanları (da) Dağılımı

Grafik 3.10. Demre Yıllara Göre Salatalık Ekim Alanları(da) Dağılımı

3.2.1.2. Örtüaltı Meyve Tarımı

Çalışma sahasında örtüaltı meyve tarımı incelendiğinde muz meyvesi ile birlikte geçmiş yıllarda ejder meyvesi gibi ürünlerin de denendiği bilinmektedir. Ancak veri bilgisine ulaşılan tek meyve muz olmuştur. Muz ekim alanları ve dolayısıyla üretim miktarında son yılların verileri incelendiğinde sahada muz üretimi için ayrılan alanların arttığı görülmekle birlikte dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bunun nedeninin kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda ekonomik getiri ve pazar imkânından dolayı muz seralarının sökülmeye başlandığı tekrar sebze üretimine dönülmesi olduğu tespit edilmiştir²⁵⁰.

Tablo 3.7. Örtüaltı Meyve Tarımında Muz Ekim Alanı ve Üretim Miktarı

Yıllar	M U Z	
	Alan(da)	Üretim Miktarı(ton)
2020	29	261
2021	149	1341
2022	149	1192

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

²⁵⁰ M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı

3.2.2. Bahçe Tarımı

Bahçe ve tarla çoğu zaman birbirinin yerine kullanılsa da bahçe; *sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer* anlamında kullanılmaktadır. Tarla ise; *tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası* olarak daha genel bir anlam içerse de²⁵¹ tarla bitkileri kapsamında; tahıllar, baklagiller, endüstriyel bitkiler ve yem bitkileri alınır. Bunun yanı sıra bahçe bitkileri çok yıllık ve ürünlerin işlenmeden ekonomiye kazandırıldığı bitkilerdir. Tarla bitkileri ise tek yıllık ve daha çok endüstriyel üretim ve tarıma konu olan bitkiler olarak ifade edilebilir²⁵². Bu bağlamda çalışma sahası, bahçe tarımı kapsamında meyvelikler ve diğer bahçe alanlarında üretimi gerçekleşen çok yıllık bitkiler incelenecektir.

İlçede bahçe ürünleri tarımına bakıldığında yoğunlukla meyveliklerin bulunduğu görülmektedir. Bu bakımdan ilçede büyük oranda örtüaltı tarımıyla sebzeler, bahçe tarımıyla meyveler eşleşmektedir. 2022 yılı itibariyle bahçe tarımı incelendiğinde en çok alan kaplayan ürünün sofralık zeytin olduğu görülmektedir. Sahada portakal üretimi için ayrılan alanın geçmiş yıllar özelinde daha fazla olduğu bilinse de 2022 yılında en çok alan kaplayan ikinci ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel halkın portakal tercihinde Washington türünün yafaya göre daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bunda Washington portakalının lezzet ve kalite açısından daha iyi olması ve piyasada daha çok tercih edilmesi etkili olmuştur²⁵³. Sahada portakal üretim alanını büyüklük olarak nar ve muz meyveleri takip etmektedir.

Tablo 3.8. Demre İlçesi 2022 Yılı Meyve Ekim Alanı Dağılımı

Toplu Meyveliklerin Alanı (da)-2022		
Portakal	Washington	2066
	Yafa	141
Zeytin (Sofralık)		14540
Nar		592
Muz		149
İncir (Yaş)		41
Limon ve Misket Limonu		22
Üzüm (Sofralık)		13
Ceviz		15
Mandalina		8
TOPLAM		17579

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

²⁵¹ <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 16.01.2024)

²⁵² <https://www.iienstitu.com/blog/bahce-ve-tarla-bitkileri-bolumu> (erişim tarihi: 16.01.2024)

²⁵³ R. Diril ile söyleşi, 08.01.2024, Finike toptancı hali, Finike

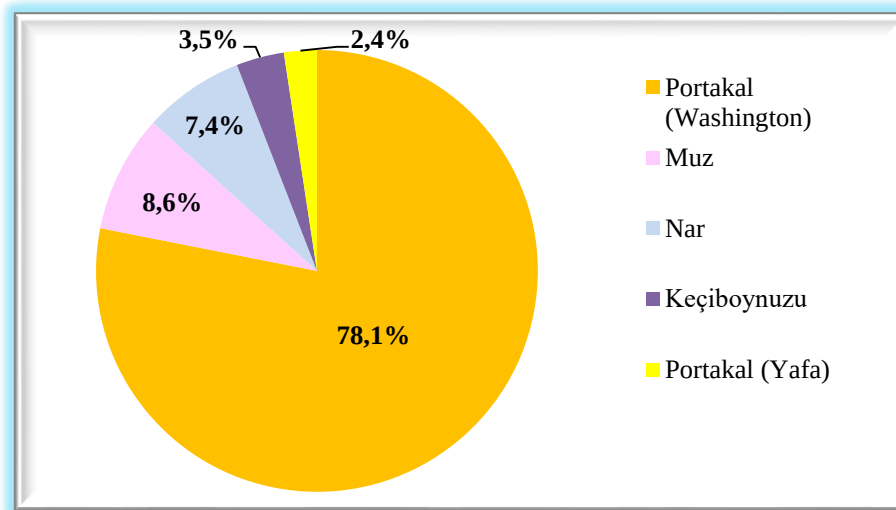
Çalışma sahası meyveliklerin alanı toplam tarım arazileri ile karşılaştırıldığında 2022 yılı itibarıyla Demre ilçesi meyvelik alanlar, toplam tarım alanlarının %40'ını oluşturmaktadır. Meyvelik alanlarda zeytin en çok alan kaplayan türdür. Toplam meyvelik alanların %80'ini oluşturmaktadır. Zeytinden sonra en çok alan kaplayan ikinci meyve narenciye grubudur. Narenciye için ayrılan bahçe alanları toplam meyvelik alanların %12,72'sini oluşturmaktadır.

Tablo 3.9. Demre 2022 Yılı Bahçe Tarımı Ürün Değerleri

Ürün	Ağaç Sayısı	Verim kg/da	Üretim Miktarı (ton)
Portakal Washington	68682	187	12837
Portakal Yafa	2256	159	359
Zeytin (Sofralık)	140820	19,3	281
Nar	29600	35	1036
İncir (Yaş)	795	42	33
Limon ve Misket Limonu	874	160	140
Ceviz	823	19	16
Mandalina	240	150	36
Kayısı	449	53	24
Yenidünya	515	21	11
Badem	690	4	3
Keçiboynuzu	16972	33	560

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

Demre 2022 yılı bahçe alanları incelendiğinde bu alandan elde edilen toplam üretim miktarı 16474 ton olmuştur. Üretim miktarı bakımında en çok göze çarpan Washington portakaldır. Bunu diğer meyvelerden nar ve muz takip etmektedir. Yine keçiboynuzu da hem ağaç sayısı bakımında hem de üretim miktarı bakımından önemli olan bir diğer üründür.

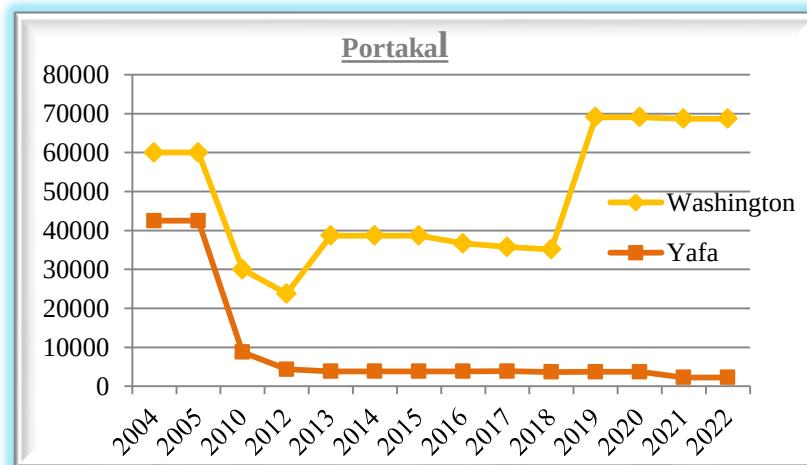
Grafik 3.11. Demre 2022 Yılı Meyve Üretim Miktarı Dağılımı

Tablo 3.10. Demre İlçesi Yıllara Göre Meyve Alanı (da) Dağılımı

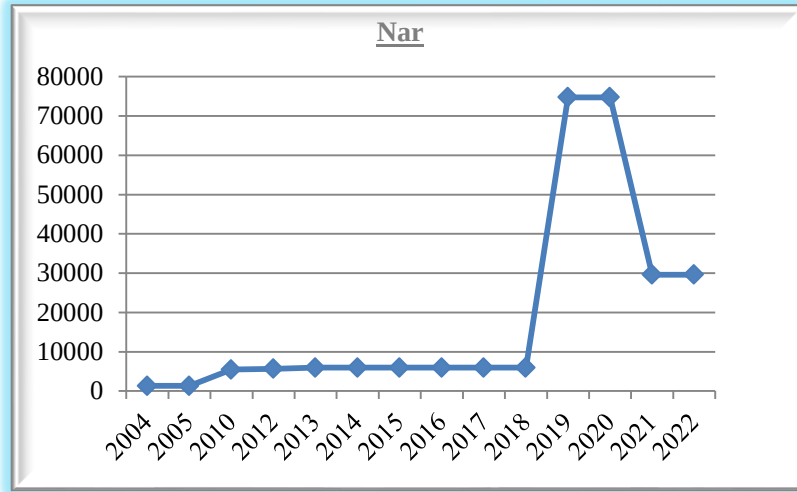
YILLAR	Zeytin	Washington-P	Yafa-P	Nar	Üzüm	Limon	Mandalina	İncir
2004	6680	2400	1700	30	430	250	50	30
2007	6675	2400	1015	150	250	250	25	40
2010	6675	1200	350	200	250	50	5	25
2013	6729	1598	166	454	236	25	5	-
2016	6675	1517	165	450	236	25	5	-
2017	6573	1487	160	445	233	-	5	-
2018	6573	1462	152	445	241	-	5	-
2019	14540	2094	233	592	33	18	8	41
2020	14540	2094	233	592	33	18	8	41
2021	14540	2066	141	592	13	22	8	41
2022	14540	2066	141	592	13	22	8	41

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

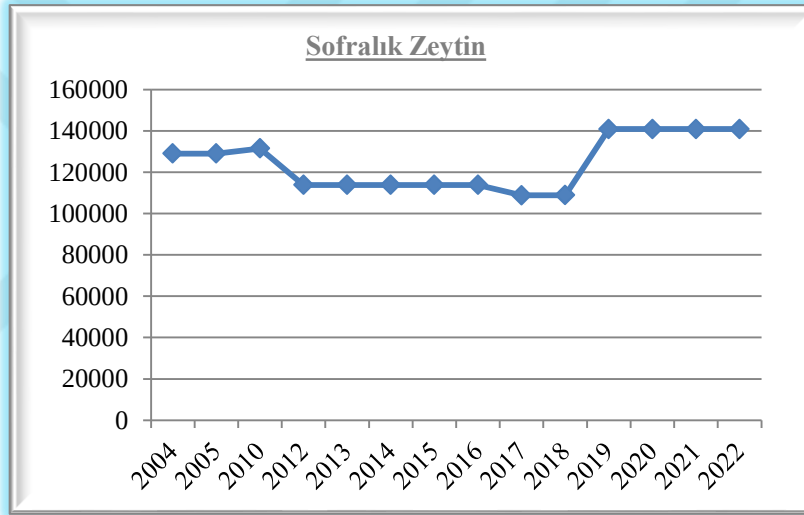
Demre meyve alanının son 18 yıllık periyoda göre incelendiğinde örtüaltı tarım alanlarında görülen durumun benzerini görmek mümkündür. Meyve alanları yıllara göre dağılımına bakıldığında 2018 yılındaki detaylı inceleme sonrası bu yılın bir değişim yılı olduğu görülmektedir. İlçedeki hemen hemen her üründe 2018 öncesi ve sonrası dalgalanmalar görülmesinin nedeni verilerin detaylı şekilde analiz edilmesinden ileri gelmektedir. Bu yıldan sonra zeytin, washington portakal, yafa, nar, limon, mandalina ve yaş incir meyvelerinde bir artış; yine 2018 yılından sonra üzüm alanlarında önemli bir azalış görülmüştür. Meyve alanları dikilmesi, gelişmesi, büyümesi ve ağacın meyve vermesi durumlarının uzun emek ve yoğun çabalar gerektirmesi nedeniyle hızlı değişimlerin görülmediği alanlardır. Bu nedenle meyve alanlarının detaylı incelenmesi yerine, dinamizmi daha iyi yansıtması adına meyve ağaç sayıları incelenmiş ve hareketliliğin daha net açıklanabilmesi amaçlanmıştır.

Grafik 3.12. Demre Yıllara Göre Meyve Ağaçları Sayısı Dağılımı

Grafik 3.13. Demre Yıllara Göre Nar Ağaçları Sayısı Dağılımı

Grafik 3.14. Demre Yıllara Göre Sofralık Zeytin Ağaçları Sayısı Dağılımı

Grafik 3.15. Demre Yıllara Göre Keçiboynuzu Ağaçları Sayısı Dağılımı

Çalışma sahası olan Demre ilçesinin 18 yıllık meyve ağacı varlığı incelendiğinde, *Portakal* meyvesinde daha öncede bahsedildiği gibi daha çok Washington portakal türü tercih edilmiştir. 2005-2012 yılları arasında sahada üretimi yapılan iki türünün de sayısı azalmış ancak 2018 yılı öncesi ve sonrası veriler karşılaştırıldığında Washington portakal ağacının 33.954 kadar arttığı görülmektedir. Ancak bu artış durumu daha çok merkez dışındaki mahallelerde yaşanmıştır. *Nar* ağaçlarında da 2018 yılından sonra daha doğru kabul edilen verilerde sanılanın aksine daha fazla nar ağacı olduğu ancak son yıllarda nar ağacı sayının da düşme eğiliminde olduğu görülmektedir. *Limon* ağacı sayısında 2010'dan sonra büyük bir düşüş yaşanmış ve alan bakımından %100 oranda daralmıştır. Ancak son yıllarda küçük de olsa artış görülmektedir. *Mandalina* ağacı da limon gibi 2010 yılında oldukça azalmıştır.

Keçiboynuzu ve *badem* ağacı sayıları nispeten aynı eğilimleri takip etmiş ve 2017-18 yılından sonra sanılanın aksine keçiboynuzu ve badem ağaçlarının verilen sayılar kadar yüksek olmadığı ortaya çıkmıştır. *İncir*, 2010 yılında en yüksek sayısına ulaşmış ancak 2012'den 2018'e kadar olan ki süreçte oldukça düşük bir ağaç varlığına sahip olmuştur. 2018'den sonra ise bazı diğer meyveler gibi artmıştır.

Zeytin ise çalışma sahasında en çok ağaç sayısına sahip meyveliklerden biridir. 18 yıllık dönemde diğer meyvelere karşın daha dengeli bir grafiğe sahiptir. Veriler incelendiğinde 2004 yılından bu yana 100.000-140.000 arası ağaç dağılımı görülmektedir. 2018 yılı itibariyle artışa geçen zeytin ağaçları son 18 yıllık dönemdeki en yüksek ağaç varlığına 3 yılda ulaşmıştır. Ancak ilçedeki zeytin ağacı sayısı tam anlamıyla ekonomik bir değer olarak görülmemelidir. Bunun nedeni sahadaki zeytin ağaçlarının büyük çoğunluğunun üreten ailelerin tüketimi için ayrılmasından kaynaklanmaktadır. Demre Ziraat odasının yürüttüğü faaliyetlerden biri olarak ilçede yeni doğan çocuklara zeytin ağacı tohumlarının hediye edilmesi zeytin ağacı sayısındaki bu fazlalığın nedenlerinden biri olabilmektedir. Bunun dışında ilgili kişilerce Demre'de bahçesi olan hemen herkesin aile tüketimi için bahçelerine zeytin ağacı diktikleri ifade edilmektedir. Bunun dışında günümüzde ticari amaçlı açılan zeytinlik alanlarının olmadığı olan zeytinliklerinde de eski dönemlerden kalanlar olduğu ifade edilmiştir²⁵⁴.

²⁵⁴ A. Üregen ile söyleşi, 12.02.2024, Demre toptancı hali, Demre/Küçükkum.
M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı

3.2.3. Tarla Tarımı

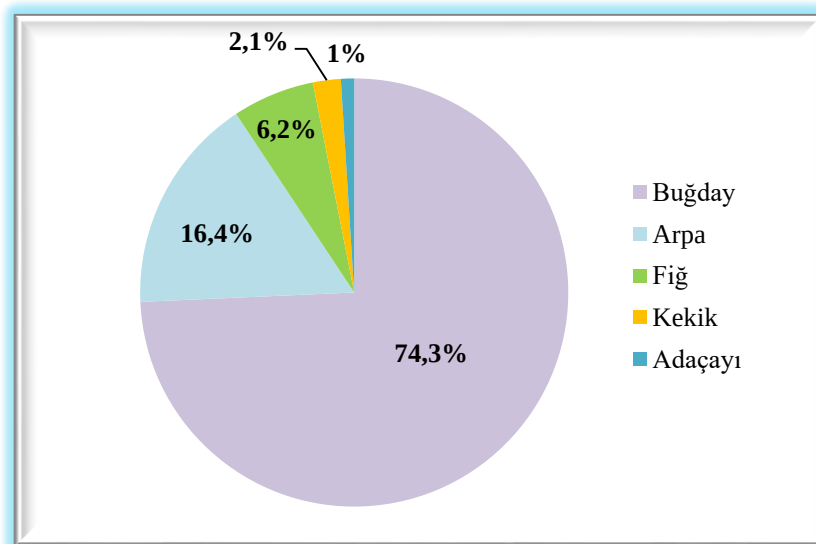
Demre tarımının genel durumu incelendiğinde en dar kalan kısım tarla tarımı olmuştur. Çalışma sahası tarla tarımı olarak ele alınacak olan ürünler temelde hububat grubundan oluşmaktadır. Bu grubun içinde buğday, arpa ve fiğ bulunmaktadır. Tahılların dışında kekik ve adaçayı üretimi sahada varlık bulan diğer bitki gruplarındandır.

Tablo 3.11. Demre 2022 Yılı Hububat ve Diğer Bitkiler Ekim Alanı Dağılımı

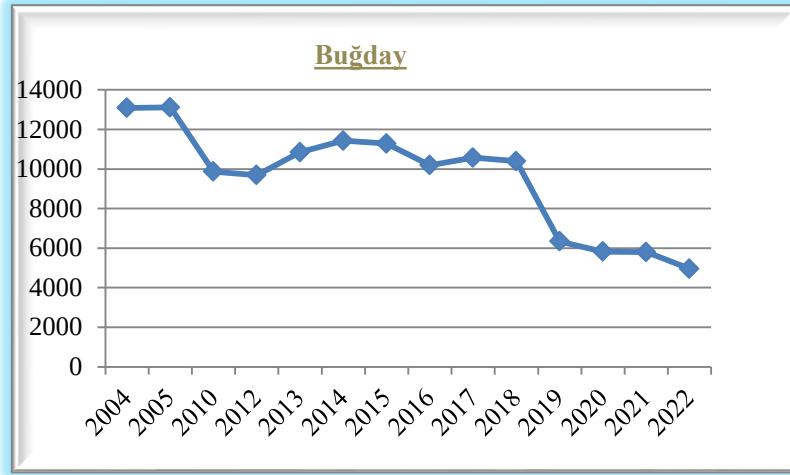
HUBUBAT	Alan (da)
Buğday	5429
Arpa	1214
Fiğ	416
Kekik	142
Ada Çayı	51
TOPLAM	7252

Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

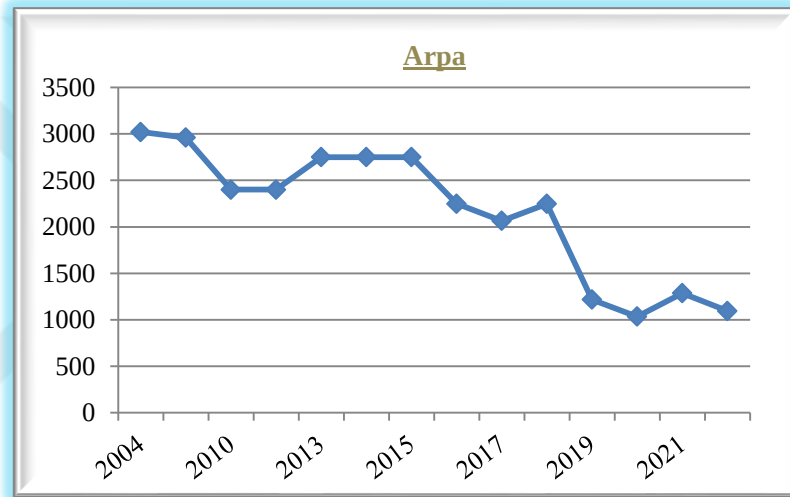
Çalışma sahası olan merkez mahallelerde kendine çok az yer bulan hububat tarımı daha çok ilçe merkezinden uzak olan Çevreli, Belören, Çağman ve Davrazlar Mahallesi'nde kendine yer bulmuştur. Tahıl ürünlerinin 18 yıllık periyottaki ekim alanı dağılımı incelendiğinde oldukça dalgalı bir grafikte karşılaşılmaktadır. Ancak tüm hububat alanlarında 2018 yılından sonra düşüş gözlemlenmiştir.

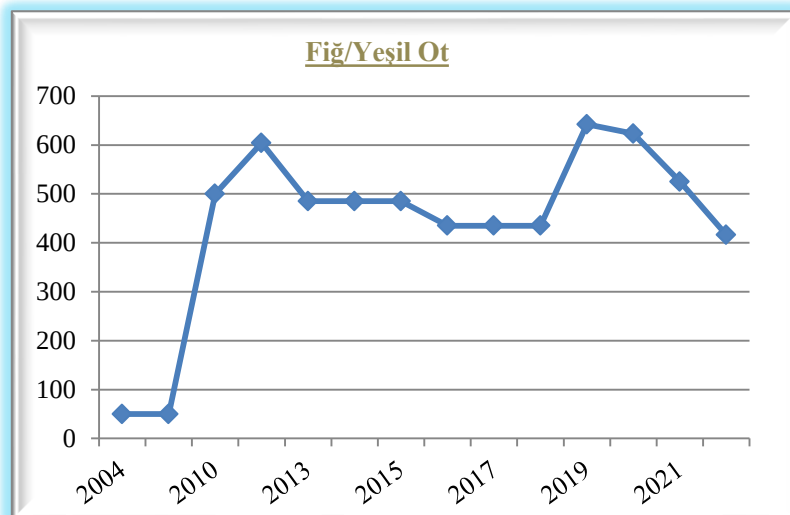
Grafik 3.16. Demre 2022 Yılı Hububat ve Diğer Bitkiler Alanı Dağılımı

Grafik 3.17. Demre Yıllara göre Buğday Ekim Alanı (da)

Grafik 3.18. Demre Yıllara göre Arpa Ekim Alanı (da)

Grafik 3.19. Demre Yıllara göre Fıg Ekim Alanı (da)

3.3. Hayvancılık

Çalışma sahasında ova dışında tarım alanı azlığı, su kaynaklarının karstik arazi yapısı gereği kısıtlı olması, yaz döneminde görülen sıcaklıklar ve Yörük kültürünün sahaya hakim olması dolayısıyla özellikle geçmiş dönemlerde tarım, yerel halk için yeterli bir ekonomik faaliyet olmamıştır. Bu nedenle ikinci bir seçenek olarak hayvancılık ortaya çıkmıştır. Demre halk kültürünün yapı taşlarından birini oluşturan Yörüklük, çalışma sahasındaki hayvan sayısı ve ekonomik bir tür olarak hayvancılığı etkilemiş ve ilçe hayvancılık faaliyetlerine yön vermiştir.

Sahilin ekolojik koşullarının çetinliği bölge insanını ister istemez yılın kurak zamanlarında yiyeceğini elde edeceği daha elverişli yerlere göç etmeye zorlamıştır. Böylece halk, sıcakların artması ile yükseklerle çıkmış; sürüsünü otlatıp peynirini yapmış, sulu arazide sebzesini yetiştirmiş, kışlık yiyeceğini temin ettikten sonra kışın sahile inmiştir. Eskiden Kaş ve Üçağz merkezlerinde Rumlar, Meis Adası'nda ve Kale Mahallesi'nde Türkler yaşamış. Türklerin geçmişte denizle bir yerden bir yere gitmek dışında pek bir ilişkisi yokmuş. Onlar çobanlık yapar, karakeçi beslerlermiş. “Çobanlık tarımın seçeneğidir; ancak neredeyse hiçbir zaman ondan bağımsız olmamıştır”²⁵⁵ Görüldüğü üzere bölgede “geçim” yani hayatın sürdürülebilirliği; ancak keçi besiciliği ve ekip biçme faaliyetlerinin birlikteliği ile sağlanabildiğinden, ister istemez sahil ve yaylayı içeren hareketli bir yaşamı gerektirmiştir. Bu nedenle çalışma sahasında kendi kendine yeterli yaşamın sırrı “iki yerliliktedir” demek mümkündür²⁵⁶.

Günümüz Demre'sinde özellikle örtü altı tarımı ile birlikte ekonomik durum mevcut doğal sınırlılıklarından bir noktada kurtulmuş ve sanayileşmiş tarımın yanında turizmin de gelişmesi ile birlikte bahsedilen *iki yerlilik* mecburiyeti ortadan kalkmıştır. Bunun yanı sıra çalışma sahasında hayvancılıkla yaşamını sürdüren Yörüklerin sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Saha çalışmasında gözlemlenen Yörük hayatı zorlukları ve değişen dünya algıları buradaki Yörükleri yerleşik yaşama ısındırmıştır. Çalışma sahasındaki Yörük yaşamı ile ilgili ayrıntılar araştırmanın beşeri coğrafya bölümünde Demre ilçesi kültürel fonksiyonları başlığı altında detaylı olarak incelenmiştir. Bu kültürün bir ekonomik geçim türü olarak hayvancılığa katkısı sahada tür bakımından en fazla hayvan sayısına sahip olan Demre kıl keçisi varlığıdır.

²⁵⁵ Bates, 2009: 231'den akt. Karabaşa, 2019: 212.

²⁵⁶ Karabaşa, 2019: 212.

Tablo 3.12. Demre 2022 Yılı Hayvan Varlığı

Hayvanlar		Hayvan Sayısı	TOPLAM
Küçükbaş	Kıl Keçisi	26394	29829
	Koyun	3435	
Büyükbaş	İnek	211	420
	Dana	94	
	Düve	52	
	Tosun	46	
	Boğa	17	
Binek Hayvan	Deve	20	43
	Eşek	13	
	Katır	6	
	At	4	
Kümes Hayvanları	Tavuk	9302	9367
	Hindi	28	
	Kaz	24	
	Ördek	13	
Arıcılık	Yeni Nesil Kovan	9173	9173

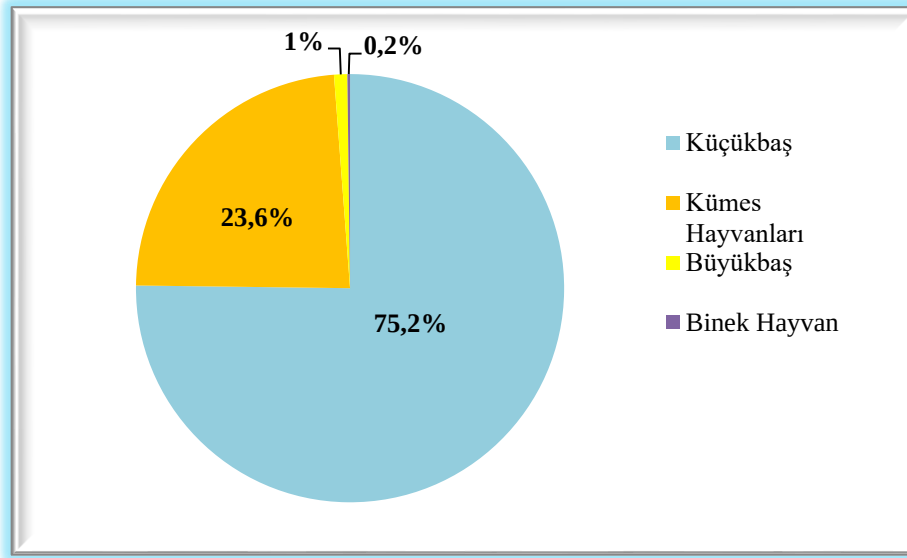
Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

Demre ilçesi 2022 yılı hayvan varlığı incelendiğinde 17 farklı hayvan varlığı görülmektedir. Bunların içinden ekonomik anlamda en çok gelir getiren ve sayı olarak en fazla olan grup kıl keçileridir. Kıl keçileri ilçenin küçükbaş hayvan grubunun %88,5 oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvanda diğer grubu ise koyunlar oluşturmaktadır. Büyükbaş hayvan grubunda ise en fazla paya inekler sahiptir. İnekleri dana, düve, tosun ve boğalar takip etmektedir. Kümes hayvanlarına gelindiğinde ise ilçede sayı bazında kıl keçilerinden sonra ikinci en büyük grubu tavuklar oluşturur. Ancak tavuklar ekonomik boyutu ile ele alınmaktan ziyade özellikle çalışma sahasında hemen hemen her ailenin kendine ait kümesinde ve aileye yetecek kadar tavuk beslenmesi şeklindedir. Tavuk yetiştiriciliği özellikle şehir merkezinden uzaklaştıkça görülen evin eklentisi şeklindeki kümeslerde yapılmaktadır. İlçede 2022 yılı itibarıyla arı varlığı dışında toplam canlı hayvan sayısı 39.559'dur. Demre'de arıcılık da önemli üretim alanlarından birini oluşturmaktadır. İlçenin 2022 yılı itibarıyla bal üretimi 30.000 kg olmuştur. Sahada son üç yılda kovan sayısında azalma görülmektedir.

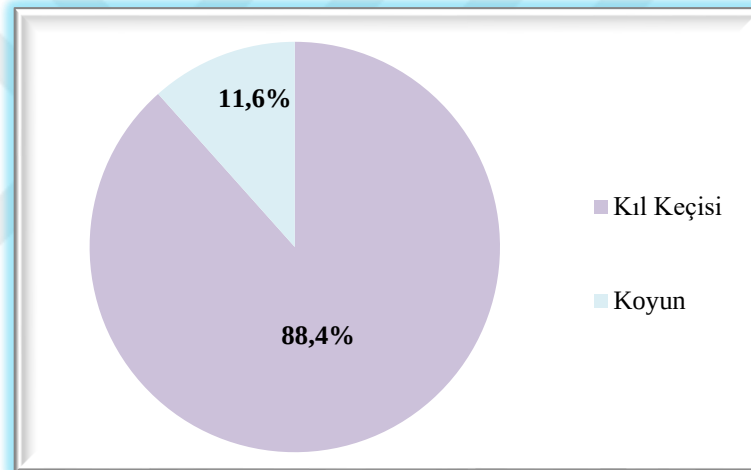
Tablo 3.13. Demre Arıcılık Sektörü Durumu

Arıcılık	2020	2021	2022
Yeni Usul Kovan (adet)	11884	9261	9173
Bal Üretimi (kg)	17232	27875	30000
Balmumu Üretimi (kg)	1676	1325	1225
Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	108	100	118

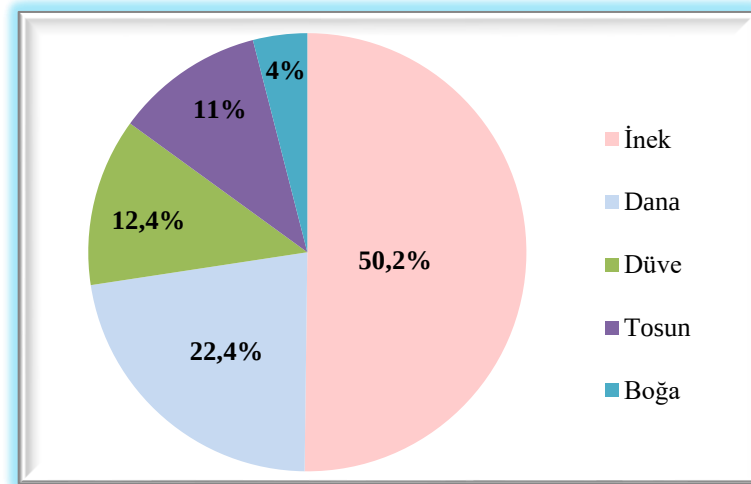
Kaynak: TÜİK verileri esas alınmıştır.

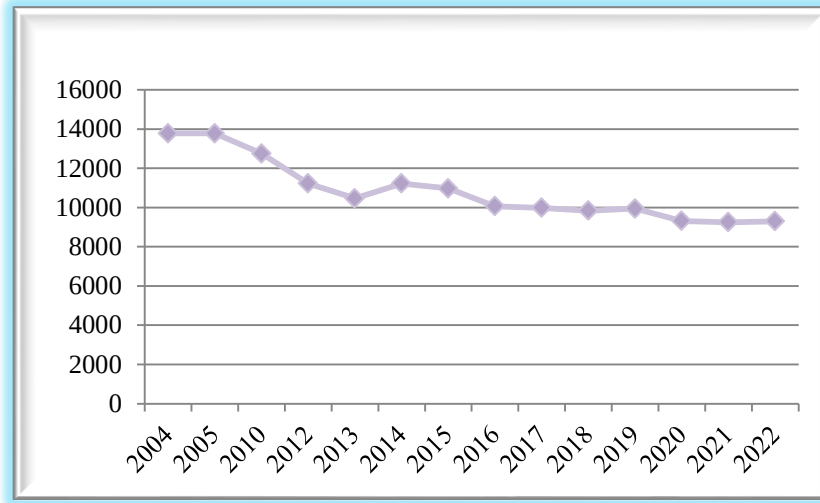
Grafik 3.20. Demre 2022 Yılı Hayvan Dağılımı.

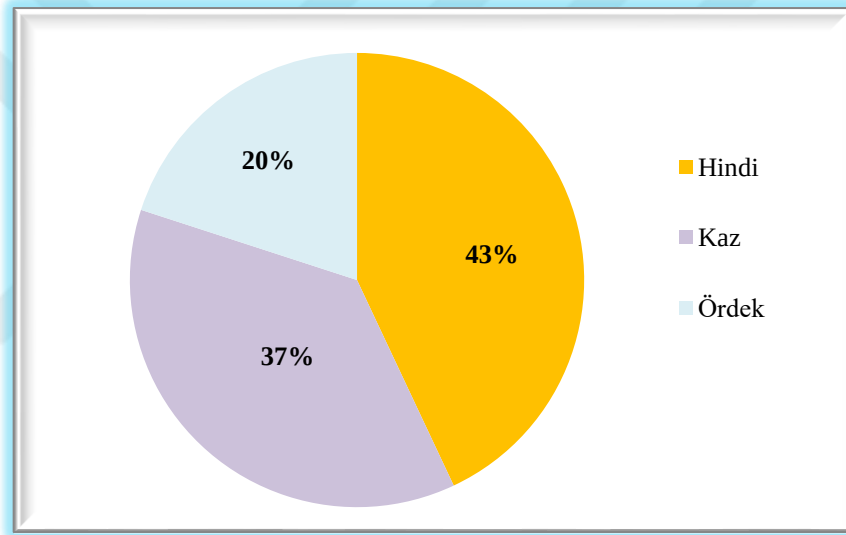
Grafik 3.21. Demre 2022 Yılı Küçükbaş Hayvan Dağılımı.

Grafik 3.22. Demre 2022 Yılı Büyükbaş Hayvan Dağılımı.

Grafik 3.23. Demre İlçesi Yıllara Göre Tavuk Sayısı Varlığı

Grafik 3.24. Demre 2022 Yılı Diğer Hayvan Dağılım Grafikleri

3.4. Turizm

Çalışma sahası olan Demre ilçesinin genel turizm özellikleri çalışmanın yerleşme coğrafyası başlığı altında ilçe fonksiyonlarından birini oluşturan turizm fonksiyonu başlığı altında incelenmiştir. Burada ise daha çok turizmin ekonomik boyutu incelenecektir. Bu bakımdan turizmin ilçeye ekonomik bağlamdaki etkilerinden ilki ilçeye gelen turistin konaklama durakları olacaktır.

Turizmin temel unsurlarından biri konaklamadır. Herhangi bir alanda turizmin gelişmesi çok büyük ölçüde konaklama kapasitesine bağlıdır²⁵⁷. Herhangi bir bölgede başarılı

²⁵⁷ Özgüç, 2017: 102.

bir turizm organizasyonu gerçekleştirmesinde ise yeterli düzeyde tesis edilmiş konaklama yatırımlarının büyük bir etkisi vardır²⁵⁸. Demre ilçesindeki konaklama verileri incelendiğinde;

Tablo 3.14. Demre Son 5 Yıllık Dönem (2018-2022) Tesislere Gelen Toplam Kişi Dağılımı

Tesislere Gelen Toplam Kişi Sayısı					
YILLAR	Kamu Misafirhanesi	Motel	Otel	Pansiyon	TOPLAM
2018	2671	1024	2531	3663	9.889
2019	2068	932	4086	3538	10.624
2020	1573	740	2763	2661	7.737
2021	2428	1425	3617	5979	13.449
2022	1933	336	1741	1253	5.263

Tablo 3.15. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem (2018-2022) Tesislerin Doluluk Oranı

Tesislerin Doluluk Oranı (%)					
YILLAR	Kamu Misafirhanesi	Motel	Otel	Pansiyon	TOPLAM
2018	30,15	15,31	16,84	15,66	19,4%
2019	39,19	18,44	20,56	16,47	23,6%
2020	32,53	14,73	15,15	14,09	19,1%
2021	43,92	28,33	28,58	32,92	33,4%
2022	51,9	15,62	16,25	14,48	24,5%

Tablo 3.16. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem (2018-2022) Tesislerde Ortalama Kalış Süresi

Tesislerde Ortalama Kalış Süreleri					
YILLAR	Kamu Misafirhanesi	Motel	Otel	Pansiyon	TOPLAM
2018	2,11	2,15	1,74	1,56	1,9%
2019	3,55	2,85	1,45	1,81	2,4%
2020	3,87	2,87	1,58	2,09	2,6%
2021	3,39	2,86	2,28	2,14	2,6%
2022	4,19	2,79	1,96	2,01	2,7%

Tablo 3.17. Demre İlçesi Son 5 Yıllık Dönem (2018-2022) Tesislere Gelen Kişilerin Toplam Geceleme Sayıları²⁵⁹

Tesisde Toplam Geceleme					
YILLAR	Kamu Misafirhanesi	Motel	Otel	Pansiyon	TOPLAM
2018	5645	2205	4394	5700	4.486
2019	7337	2655	5921	6388	5.575
2020	6090	2121	4363	5550	4.531
2021	8221	4079	8230	12778	8.327
2022	8096	937	3412	2519	3.741

²⁵⁸ Doğanay ve Zaman, 2013: 19.

²⁵⁹ Bu bölümde kullanılan tüm veriler Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığından 2023 yılı itibariyle talep edilerek raporlaştırılmıştır. Bu nedenle çalışma içinde karışıklık oluşturmaması adına her tablo için ayrıca kaynak belirtilmemiştir.

Çalışma sahasında turizm değerlerini daha anlamlı kılabilmek adına konaklamada tesise gelen toplam kişi, tesislerin doluluk oranı, tesislerde ortalama kalış süreleri ve toplam geceleme verileri incelenmiştir. İncelenen veriler doğrultusunda 2022 yılı itibarıyla 5.263 kişi ilçede konaklama yaparak ortalama 2,7 gün kalmışlardır. İlçeye gelen turistlerin tercihlerine bakıldığında en çok kamu misafirhanesinin tercih edildiği görülmektedir. İlçede kamu misafirhanesi olarak en başta Demre Öğretmenevi gelmektedir. Taşdibi Plajına açılan bu tesis hem konumu hem de otel fiyatlarına oranla daha uygun olması dolayısıyla ilçeye gelen turistlerin ilk tercihi olmuştur. Bir diğer kamu misafirhanesi Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Demre Su Ürünleri Misafirhanesidir. Ancak burada yatak kapasitesi sınırlıdır ve ilçeye gelen turistler için boş yer bulabilme ihtimali düşüktür. Bunun nedenleri halka açık olmayan Beymelek plajına ulaşımın bu tesisten sağlanması ve dolayısıyla oldukça rağbet görmesidir. Tesis, 2023 yılında ülkemizde yaşanan deprem dolayısıyla depremzedelerin kullanımına açılmıştır²⁶⁰.

Demre'ye gelen turistlerin tercih edebileceği farklı tesis türleri bulunmaktadır. Bunlar oteller (belediye ve basit belgeli), pansiyonlar (belediye ve basit belgeli), kamu misafirhanesi, belediye belgeli moteller, basit konaklama tesisleri ve apart otellerdir. Bu tesisler çoğunlukla olarak şehir merkezinde ve ilçenin daha turistik alanlarını oluşturan Üçağz ve Kaleköy Mahallelerinde yoğunlaşmaktadır. Şehir merkezindekiler daha çok otel ve apart şeklindeyken Üçağz ve Kaleköy'dekiler daha küçük çaplı pansiyonlardan oluşmaktadır. Net şekilde tespit edilebilen tesis dağılımları aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir. Ancak günümüzde apartların ve basit konaklama tesislerinin daha da yaygınlaşmasıyla bu konaklama dağılımlarının daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.18. Demre İlçesi 2021 Yılı Mahallelere Göre Tesis Dağılımı

Tesisin Bulunduğu Mahalle	Tesis Sayısı	Tesis Türü	Yatak Kapasitesi
Üçağz	17	Pansiyon	282
Kaleköy	9	Pansiyon	105
Kapaklı	6	Pansiyon	66
Alakent	1	Pansiyon	10
Beymelek	5	Apart-Pansiyon	69
Gökyazı	4	Otel-Apart	188
Büyüküm	9	Otel-Motel-Apart	563
TOPLAM	51		1283

Kaynak: Demre Belediye Başkanlığı ve Turizm Bakanlığı tarafından belgelenen Demre ilçesi Konaklama Tesisleri Envanteri ve ilçe belediyesinden temin edilerek yeniden revize edilmiştir.

²⁶⁰ <https://demre.meb.gov.tr/www/demre-su-urunleri-misafirhanesi/icerik/1190> (erişim tarihi: 12.01.2024)

Bir bölgede turizm sektörünün işlemlerini sağlayan resmi idarelerin yanı sıra özel sektöre de görevler düşmektedir. Özel sektörün turizme yapacağı yatırımlar dışında en önemli işlevi organizasyonu sağlayan ve kitlelerin seyahatlerini kolaylaştıran seyahat acenteleri yoluyla olmaktadır²⁶¹. Bu bakımdan gelen turistlerin konaklayacağı alanlar ve bölge güzelliklerini görebilmek adına kullanacağı araçlar, turizm için önem arz etmektedir. İlçede var olan konaklama tesislerinde pansiyon başına ortalama yatak sayısı 10-20 civarındadır. Yatak sayısı bölgedeki otellerde 300'e kadar çıkmaktadır. Bölgedeki tesislerin tümü 3. Sınıf işletmeler şeklindedir. Bunun yanı sıra ilçede ruhsatlı olarak Üçağz ve Çayağzı yat limanlarında toplamda 139 kişi ve kurum bulunmaktadır²⁶². Yolcu taşımacılığının yapıldığı bu limanlarda çalışanların tümünün ruhsatlı işletmeler olmadığı varsayılırsa bu sayının daha da fazla olduğu söylenebilir.

Çalışma sahasında en önemli turizm duraklarından biri olan Noel Baba Kilisesi 2022 yılı itibarıyla ilçe nüfusunun yedi katı büyüklüğünde ziyaretçiyi ağırlamıştır. Bu yıl toplamda 235.126 turist tarafından ziyaret edilen kilise özellikle her yıl 6 Aralık'ta Hristiyan turistlerin hac vazifelerini yerine getirdikleri bir alandır²⁶³. Bu tarihler arasında ilçeye gelen yabancı turist miktarı oldukça artmaktadır. İlçedeki doğal ve kültürel alanları görmek isteyen turistler Noel Baba Kilisesinin dışında Myra Antik Kenti, Likya Uygarlıkları Müzesini de ziyaret etmektedirler. Şehir merkezindeki diğer önemli turizm duraklarını oluşturan bu noktalarda en az Noel Baba Kilisesi kadar ziyaretçi akınına uğrayan yerlerdir. Şehir merkezi dışında yerli ve yabancı turistlerin diğer uğrak noktaları Kekova adası, Üçağz ve Kaleköy Ören Yeri olmaktadır. Tüm bu turizm alanları hakkında detaylı bilgi ilçenin turizm fonksiyonları bölümünde açıklanmıştır.

3.5. Ulaşım ve Sanayi

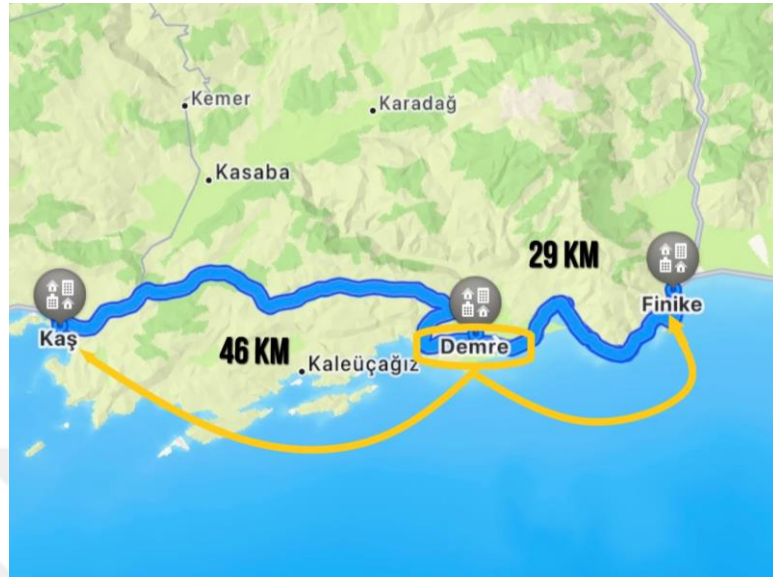
Demre ilçesinin Antalya'ya uzaklığı 142 km'dir. İlçenin en yakın ilçeler olan Finike'ye 29 km, Kaş'a ise 46 km uzaklığı bulunmaktadır. İlçenin sınırlılıklarından biri olan ulaşımında karayolu bakımından en büyük sorunu sahanın topografyası oluşturmaktadır. Yüksek dağlarla çevrili ilçeye ulaşım virajlı ve uzun yollarla sağlanmaktadır. Demre ilçesine en yakın havayolu ulaşım noktası Antalya havalimanıdır. İlçenin Antalya havalimanına uzaklığı 156 km'dir. İlçeye yakın bir diğer havalimanı ise Muğla/Dalaman'da bulunmaktadır. Dalaman havalimanıyla Demre arası 191 km'dir. İlçede deniz yolu ulaşımı ise daha çok

²⁶¹ Özgüç, 2017: 110.

²⁶² Demre Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020.

²⁶³ <https://www.haberturk.com/demre> (erişim tarihi: 28.12.2023)

Kekova ve Üçağız'da küçük çaplı turistik gezi turları şeklindedir. Demre merkezden Antalya'ya deniz yolu seferi bulunmamaktadır.

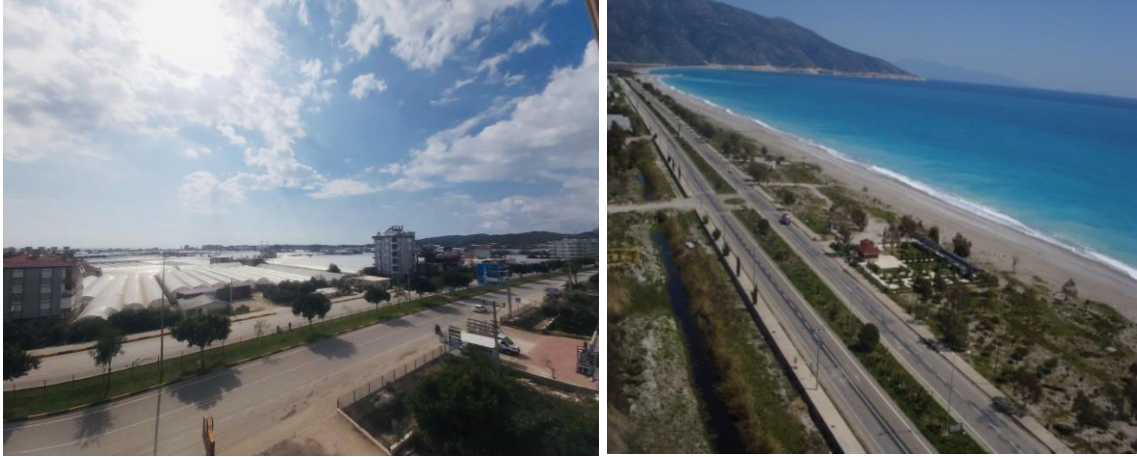

Şekil 3.3. Kaş-Demre-Finike Arası Karayolu (Kaynak: Google Maps,2023)

Demre ilçesine ulaşım D-400 karayolu üzerinden sağlanmaktadır. İlçe Kaş ve Finike ilçeleri arasında, orta noktada bulunmaktadır. İlçe, Karayolları 13. Bölge Müdürlüğü'nün 136. (Finike) Şubesine bağlıdır²⁶⁴. Çalışma sahası ulaşım durumu incelendiğinde ilçenin ana güzargah noktalarından uzakta olduğu görülmektedir. İlçeye ulaşım Finike ve Kaş üzerinden sağlanmaktadır. Finike üzerinden ulaşım sağlamak için Gülmez Dağının eteklerinden uzun ve bol virajlı bir yol izlenmesi gerekmektedir. Ancak bu yol nispeten kaş yolundan daha kısa sürede ilçeye ulaşım imkanı sağlamaktadır. Sahaya olan ulaşım zorluğu uzun yıllardır farklı projelerle çözülmeye çalışılmaktadır. Demre ve çevre ilçelerin sahip olduğu doğal ve kültürel miraslar sebebiyle hassasiyetle yaklaşılan bu projelerden nihai bir sonuç alınamamıştır. 2024 yılının başlarında Finike-Demre-Kaş-Kalkan otoyol projesi ile ilgili yine benzer bir durumun yaşandığı görülmektedir²⁶⁵. Bu projelerin sahanın coğrafyasına ve tarihi alanlarına zarar vermeden tamamlanması durumunda ilçeye olan ulaşım zorluğunun ortadan kalkacak ve turizm için yapılacak olan projelerin gelişmesi ve yükselmesi için oldukça önemli bir basamak oluşturacağı düşünülmektedir. İlçenin ulaşım sorunu sadece turizm için fayda sağlamayacaktır. Aynı zamanda ilçe ekonomisinin %80-90'ını oluşturan tarım için sevkiyatların kolaylaştırılması adına da büyük fayda sağlayacaktır.

²⁶⁴ BAKA, 2021.

²⁶⁵ <http://www.antalya.gov.tr/vali-sahin-bati-antalya-otoyolu-> (erişim tarihi: 22.02.2024)

Fotoğraf 3.1-2. Demre D-400 Karayolu

Çalışma sahasının sanayi faaliyetleri incelendiğinde ilçede gelişmiş sanayi kollarının bulunmadığı görülmektedir. Sadece küçük çaplı, yerel ihtiyaçlara cevap verecek tarzda atölyelerde otomotiv, tarım, mobilya ve inşaat sektörüne yönelik işler ile tekne imalatı yapılmaktadır. İlçe içerisinde bir adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Demre ilçesinde bir diğer sektör grubunu oluşturan madencilik, ilçe ekonomisinde %1’lik bir payla yer almaktadır. Demre sınırları içerisinde I. grup madenler (tuğla-kiremit kili, çimento kili, kayaç), II. grup madenler (taşlar, traverten, kalker, dolomit, kalsit, granit, andezit, bazalt ve benzeri taşlar), IV. grup madenler (endüstriyel hammaddeler, enerji hammaddeleri ve metalik madenler) ve mermer çıkarılmaktadır. Ayrıca Çayağzı bölgesinde jeotermal kaynak ve mineralli su potansiyeli bulunmaktadır. Demre’de çıkarılan madenler arasında en önemli payı mermer almaktadır ve hâlihazırda işlemekte olan taşocakları bulunmaktadır. İlçedeki atölyelerde ise otomotiv, tarım, mobilya ve inşaat sektörüne yönelik işler ile tekne imalatı yapılmaktadır²⁶⁶.

3.6. SWOT Analizi

SWOT Analizi, incelenen kuruluşun, tekniğin, sürecin veya durumun üstün (güçlü) ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri (tehlikelerini) saptamakta kullanılan bir tekniktir. Bu bakımdan SWOT Analizi, analiz sonucunda tespit edilen güçlü yönlerin ön plana çıkartılmasıyla birlikte fırsatlardan maksimum faydanın elde edilmesini sağlayacak yeni stratejilerin geliştirilmesine imkân tanımaktadır²⁶⁷.

Yapılan çalışma neticesinde elde edilen bulgular değerlendirilerek çalışma sahasına SWOT analizi uygulanmıştır. Bu bağlamda ilçe potansiyellerini daha iyi görmek ve bu

²⁶⁶ BAKA, 2021.

²⁶⁷ Cebecioğlu, 2006; 4.

potansiyellerle alakalı daha somut yol alıp stratejik görüş oluşturabilmek adına yapılan analizin Demre ilçesine fayda sağlaması amaçlanmıştır. Çalışma sahası özelinde hazırlanan bu analizdeki temel amaç, bölgede planlanacak projeler için bir rota oluşturmaktır. Yapılan analiz, yerel halk ve yetkili mercilerce yapılan genel görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur. Bu bağlamda;

GÜÇLÜ YÖNLER

- Akdeniz ikliminin etkili olduğu ilçede ılıman hava şartları,
- Verimli tarım arazileri ve sera alanlarının varlığı,
- Çeşitli kültürel zenginlik sunması,
- Kültür ve kültürel miras yönünden nitelikli bir birikime sahip olması,
- Var olan kültür miraslarının korunmuş olması,
- “Noel Baba’nın Memleketi” etiketine sahip olması,
- İçerisinde “Deniz, Kum ve Güneş” üçlüsünü bulundurması,
- Kültür, inanç ve deniz turizminin yanında kuş gözlem turizmine de ev sahipliği yapması (*Andriake Kuş Cenneti*),
- Girintili-çıkıntılı kıyılar bakımından çeşitli koylar, sığ-derin sular ve şifalı soğuk su kaynakları olarak farklı deneyim olanakları sunması(*Burguç Şifalı Suyu, Taşdibi sahili ve Sülüklü sahili (kumlu)*),
- Çekiciliklerin etkileri boyutunda bölgenin var olan potansiyel varlığı; *sahil şeridi, iklimi, kültür birikimi, antik kent ve ören yeri varlığı, sakin bir yaşam sunması vb.*

ZAYIF YÖNLER

- Topografyanın sunduğu coğrafi sınırlılıklar,
- Ulaşım zorlukları,
- Reklam ve tanıtım eksikliği,
- Tarımın ekonomik anlamda daha çok aile işletmesi şeklinde yürütülmesi,
- Yerel halkın tarım ürünleri tercihinde daha çok kulaktan duyma ve ne popülerse onu ekme eğiliminde olması,
- Yapılacak tarım ve turizm atılımlarında bilimsel çalışmaya dayalı planlama eksiklikleri,
- Konaklama sayısı azlığı,
- Rekreasyon çeşitlerinin azlığı,
- Yemek tesislerinin yeterli ve çeşitli olamaması,
- Yerel halkın çevre algısı ve çevreyi kullanma biçiminde Ata kültürünü devam ettirme yönelimi
- Demre’nin tanıtımına yardımcı olacak festival ve şenlik organizasyonu sınırlılığı,
- Festivallerin belediye bünyesinde devam ettirilememesi ve bu geleneklere sahip çıkılmaması,
- Yerel yönetimin özellikle turizm ve kültürel faaliyetlerde etkili planlama ve organizasyon eksikliği

FIRSATLAR

- Demre Çayı'nın verimli alüvyonları ile gelişmiş sahanın konum bakımından tarım ve turizmi desteklemesi,
- İklimsel uygunluğunun yanı sıra yoğun ve sıkışık bir yerleşim olmaması ve sakin bir yaşam alanı sunması,
- Sığ ve derin deniz olanaklarının yanında kumlu ve taşlı olarak tercihe sunulabilen sahil şeridi zenginliği,
- İlçenin Akdeniz'de olması bakımından uzun yaz dönemi boyunca deniz sıcaklığının yüksek olması,
- İklim ve verimli tarım alanı kapsamında tropik ya da fazla kazanç sağlayan ürün yetiştirebilme olanağı,
- Antalya'nın diğer ilçelerine oranla şehirselleşme alanındaki denizin temizliği ve kolay ulaşımı,
- İlçenin yoğun bir yerleşmeye sahip olmaması, denizlerin kirletilmemesi ve var olan zenginliğin tahribe uğramaması noktasında fırsat yaratmıştır.

TEHDİTLER

- Bölgeye yapılan yatırımların azlığı,
- Antalya merkeze ve havaalanlarına olan uzaklık,
- Ulaşım sorununun çevreye, kültüre ve tarihe duyarlı şekilde planlanma ve uygulanmasında karşılaşılabilecek zorluklar,
- Kafe, restoran ve eğlence mekânlarının yetersizliği ve niteliği boyutunda gelen turist beklentilerini karşılayamaması,
- Bölge için yapılacak proje araştırmalarının muhatabı olabilecek yetkili kişi azlığı,
- İlçe çevresinde çok daha popüler çekim merkezlerinin varlığı,
- Şiddetli fırtına, sel ve taşkınların oluşma riski ve bu afetlere yeterince önlem alınamaması,
- Sahanın kendi potansiyellerine sahip çıkamama durumu, Kekova yerleşiminin daha çok Kaş ile eşleştirilmesi dolayısıyla oluşan tanıtım eksikliği olmuştur.

Yapılan analizinden anlaşılabileceği üzere bölgenin güçlü yönleri, fırsatları ve olası potansiyelleri oldukça fazladır. Bunun yanında bölge için var olan tehditler ve bölgenin zayıf yönleri iyileştirilebildiği takdirde çalışma sahası ileri seviyelere taşınabilecektir. Bunun içinde yerel yönetimler ve bölge halkı yaşamlarını ve bakış açılarını revize etmeli, sahanın mevcut durumu için strateji ve planlamalar doğru şekilde işletilmeli ve özellikle ekonomi ve turizm alanında birikimli ilerlemelidir.

SONUÇ

Coğrafya, yerleşmeler üzerinde olumlu ya da olumsuz çeşitli etkilere sahiptir. Yeryüzünde bazı alanlar daha çok talep görürken, bazıları daha az dokunulmuş ve doğal kalabilmiştir. Sahaların doğal özellikleri, o sahanın yaşanabilir bir yer olup olmadığı konusunda belirleyici rol oynar. Tarih boyunca, insanlar çevreye adapte olmayı ve çevreyi değiştirmeyi öğrenmişlerdir. Günümüzde ise insan yaşamı sadece coğrafyaya bağlı olmayan karmaşık bir yapıya sahiptir.

Bu çalışma kapsamında, Demre ilçesinin coğrafi özellikleri incelenerek sahanın potansiyelleri ve yerleşime olan etkileri araştırılmıştır. Bu bakımdan çalışma sahası incelendiğinde Demre, Akdeniz'e doğru uzanan Demre Çayı'nın oluşturduğu deltanın üzerinde kurulmuştur ve saha verimli tarım alanları sunmaktadır. Sahanın coğrafi yapısı, içinde barındırdığı zenginlikleri korumuş ancak ulaşılmasının önündeki engellerden birini oluşturmuştur.

Demre, Akdeniz kıyı şeridinin bir parçasıdır ve Antalya ilçeleri arasında yüzölçümü ve nüfus özellikleri bakımından küçük ölçekli bir yerleşimdir. İlçe, Akdeniz ikliminin tipik özelliklerini taşır ve yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Bahar ayları genellikle yaz mevsimine hizmet etmektedir ve denizellik etkisinin görüldüğü sahada iklim genellikle yumuşaktır, ancak kuraklık yaz aylarında şiddetli şekilde kendini hissettirmektedir. İlçe; iklimsel durumu, dağlarla çevrili oluşu ve Akdeniz'in getirdiği nemli havasıyla birlikte kendine özgü bir coğrafi ortam yaratmıştır.

Demre ilçesi, coğrafi olarak zengin bir sahada kurulmuştur. İlçe; Demre çayı, Demre Ovası, Beymelek Lagünü, Kekova Adası, Burguç Şifalı Suyu gibi coğrafi unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Toros Dağlarının etkisiyle ilçenin fiziki coğrafyası şekillenmiştir. Alaca Dağı, Sarkaçören Dağı, Çam Dağı, Karadış Dağı, Boz Dağı olmak üzere beş farklı dağ kütlesi ve dört sahil şeridi bulunmaktadır.

Demre Çayı, araştırma sahası içerisindeki en önemli hidrografik unsuru oluşturmaktadır ve ilçedeki yaşamın temelini oluşturur. Denilebilir ki Demre'ye can suyu olmuştur. Bu akarsu en temelde Demre'nin üzerinde kurulup yerleştiği alüvyon zemini oluşturmuş sonrasında da getirdiği materyallerle ilçeye *verim* taşımıştır. İlçenin yerleşme düzeni yine Demre Çayı'nın oluşturduğu alüvyal dolguya göre şekillenmiştir. Bu çay, Kasaba Ovası'ndan doğarak Akdeniz'e doğru genel hat çerçevesinde KB-GD yönlü bir uzanış sergilemekte ve bu doğrultuda Akdeniz'e ulaşmaktadır.

Fiziki çevre koşulları ve beşeri unsurlar, bir alanın yerleşime uygun olup olmamasını belirleyen önemli etmenlerdir. Örneğin iklim, sıcaklık ve yağış faktörleri, bir yerin doğal çekiciliklerinin belirlenmesinde etkili olabilir. Sahanın su varlığı, jeolojik yapısı, yükselti, eğim ve bakı faktörleri de yerleşim birimlerini etkileyen diğer faktörler arasında yer alır. Bu faktörlerin dengeli şekilde bir araya gelerek yerleşimleri oluşturdukları görülmektedir. Demre bu bağlamda mavisinden yeşiline, tarihi alanlarından sosyal fonksiyonlarına yaşanılabilir, küçük ölçekli, her yerin yürüme mesafesi olduğu bir yerleşimdir. Bu bakımdan yoğun şehir hayatından bunalan turistler için oldukça sakın bir tatil imkânı sunmaktadır.

Turizm, Demre ilçesi için oldukça önemli bir fonksiyon olarak görülmektedir, ancak potansiyeli henüz tam anlamıyla kullanılamamaktadır. Çalışmada diğer hususların yanında ilçenin turizm alanındaki potansiyeli incelenmiş ve turizmin birçok çeşidi ilçe bünyesinde irdelenmiştir. Demre, deniz turizminin yanı sıra alternatif turizm unsurlarını da bünyesinde barındırmaktadır. Doğal ve kültürel unsurlar, ilçenin turizmini oluşturan temel esaslardır. Bu unsurlar arasında kırsal turizm, macera turizmi, eko-turizm, kamp turizmi, inanç turizmi ve kültür turizmi bulunmaktadır. Demre'nin turizm açısından doğal kaynakları arasında denizler, koylar, akarsular, orman varlıkları, bataklıklar, Kuş Cenneti, Burguç Şifalı Suyu, Beymelek Lagünü, Kekova Adası vd. bulunmaktadır. Kültürel kaynaklar ise ilçede yaşam sürmüş tüm toplulukların birikimiyle günümüze miras kalan yapı ve oluşumları içermektedir. Bunlar; St. Nicholas Kilisesi, Myra Antik Kenti, Andriake Ören Yeri ve Kuş Gözlem Alanı, Likya Medeniyetleri Müzesi, Kaleköy, Üçağz ve bunların yanında keşfedilmiş ve keşfedilmemiş birçok somut kültür miraslarıdır.

Demre, açıklandığı üzere zengin bir kültürel mirasa sahiptir ve ilçede izleri görülen en önemli iki kültür paydaşı Likya Medeniyeti ile Yörük kültürüdür. Bunlar ilçe turizminin beşeri kaynaklarını oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedildiği gibi Likya medeniyeti Demre'ye birçok kültür mirası hediye etmiştir. Yörük kültürü ise sahada sayıları oldukça azalan Yörüklerin yanı sıra Yörük geleneklerinin unutulmaması ve geleceğe aktarılması adına çeşitli şenlikler, deve güreşleri, temsili Yörük göçleri gibi sosyal hayatı renklendiren kültür dinamiklerinin oluşması ve sürdürülmesini sağlamıştır.

Bir sahada turizmin gelişmesi belli faktörler sonucunda gerçekleşmektedir. Bunların başında gelen en temel hususlardan birisi tanıtımdır. Sahanın hem turistik hem de ekonomik yönden gelişmesi, bölge turizmi için yapılacak planlamalara bağlıdır. Bu konu üzerinde Demre için var olan “Noel Baba'nın Memleketi” etiketi bölge turizminin geliştirilmesi ve büyümesi için önemli bir etkiye sahiptir. Ancak bu etiket yeteri kadar kullanılamamakta ve yeteri kadar ön plana çıkarılamamaktadır. İlçeye gelen turistlerin konaklama, beslenme ve

bölge kültüründen izler görmesi kapsamında saha turizmi için yapılacak en önemli değer yerel halkın da katkılarıyla bir turizm şehri algısı oluşturulmasıdır. Ancak bu şekilde tarım ve seracılıkla geçinen halk için önemli bir alternatif oluşturulur ve ancak bu şekilde büyük yatırımlar gerektirmeden küçük işletmeler şeklinde başlayan turizm, ulusal ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çeker ve ilçe için turistik bir kimliğin oluşturulması kapsamında destekler görülür.

Demre turizminin canlandırılması ve geliştirilmesi sürecinde Demre gibi küçük bir yerleşimin turizmin yıkıcı ve yıpratıcı etkisi altına girmemesi adına planlamalar yapılırken dikkat edilmelidir. Bu noktada turizmin ekonomik boyutu kapsamında düşünüldüğünde tercih edilecek noktalar; ilçenin az turisti ağırlayarak yüksek gelir elde edebileceği ve günümüzde popüler bir turizm türü olan *lüks turizm* çeşidini mi tercih edeceği, yoksa gerekli tanıtımların ulusal ve uluslararası ölçekte yapılması durumunda çok insan-çok kazanç mantığında mı gelişeceğine karar verilmesidir. Bölge için bir misyon oluşturmak, bu misyonu bölge halkının sahiplenmesi ve turizm planlarının bu doğrultuda gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu planlamaların oluşmasında halk boyutu olduğu gibi devlet boyutu ve turizm paketlerini oluşturan özel sektör güçlerinin de payı vardır.

Antalya'nın ülke turizmindeki ve tarımsal faaliyetlerdeki konumu, Demre için de geçerli olabilecek özelliklere sahiptir. Ancak Demre, Antalya ile kıyaslandığında bu özelliklerin oldukça küçük bir kısmını kendi bünyesinde var edebilmiştir. Bu bakımdan ilçe daha çok tarım şehri özelliği göstermektedir.

Çalışma sahasında arazi kullanımı ve yerleşim planlamaları incelendiğinde görülmektedir ki ilçe ekonomisinin büyük çoğunluğunu oluşturan örtüaltı tarımı ilçenin silüetini değiştirmiş ve yaz-kış beyaz bir örtü ile kaplı şehir görünümü kazanmasına neden olmuştur. Ailenin ekonomik kazancının ev ve eklentileri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde ilçede hemen hemen her evin yanında, evin bir eklentisi halini almış cam ve plastik seralar görülmektedir. Bu seralar daha çok asıl çalışma sahasını oluşturan eğim, güneşlenme, su kaynakları gibi birçok faktörce uyumlu şartlar sağlayan Demre Ovası üzerinde gelişim göstermiştir. İlçede yerleşim bakımından çok katlı binalar ilçe merkezini oluşturan düzenli ana cadde ve çevresinde yapılanmışken bu alanın hemen bitiminde başlayan birçok sera ve müstakil ev ilçe yerleşim dokusunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle ilçe merkezinin yerleşimi, etrafı seralarla çevrili bir yapılar bütünü şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Çalışma sahasının nüfus yapısı incelendiğinde, en fazla nüfusun 40-55 yaş arasındaki ortanca yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. Azınlıkta kalan nüfus ise 80 yaş sonrası grubu oluşturmaktadır. Sahada üniversite çağındaki nüfusun diğer yaş aralıklarına göre

nispeten daha az olduğu belirlenmiştir. İlçede uzun yıllardır bağımlı nüfus, toplam nüfusun %43-48'ini oluşturmuştur. Ancak yıllara göre çocuk bağımlılık oranı düşme eğilimi gösterirken yaşlı bağımlılık oranında ise artış gözlenmektedir. İlçede cinsiyet oranları incelendiğinde erkek nüfusun sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir. Kadın-erkek nüfus değerleri en yakın 40-44 yaş aralığında iken, 65 yaşından sonrası kadın nüfusun baskın olduğu görülmektedir. Nüfusun yoğunlaştığı başlıca yer Gökyazı Mahallesidir. İlçenin merkezi konumunda olan bu mahalle 8 bini aşkın nüfusuyla çevresine göre nispeten yüksek katlı binaların bulunduğu bir alandır. Bu mahalleler dışında, Büyükkum, Küçükkum, Yaylakaya, Alakent ve Karabucak Mahallelerinde de nüfus miktarı fazladır. İlçenin idari birimleri Gökyazı ve Karabucak Mahallelerinde toplanmıştır. Aynı zamanda ilçede 2018'den bu yana toplam nüfusta düzenli bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma sahasının ekonomik coğrafya özellikleri incelendiğinde Demre ekonomisinin %80'den fazlasının tarıma dayandığı görülmektedir. Ekonomik dağılımın en büyük paydaşı olan tarım çeşitlendirildiğinde ise örtüaltı tarımı karşımıza çıkmaktadır. Demre örtüaltı tarımında plastik seralar, cam seralara oranla çok daha yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Örtüaltı tarımda 2022 yılında en çok üretimi ve satışı yapılan ürünler domates ve biber olmuştur. Çalışma içinde incelenen yerel halkın tarım tercihleri ürünlerin yıllar boyu ekim alanı dağılımına ya da ağaç sayısına göre belirlenmiştir. Aynı zamanda ilçe nadas alanlarında son 20 yılda %80'e varan bir gerileme görülmüştür. Bu durumun temel nedenleri gelişen teknoloji, sahanın daha verimli kullanılma durumu ve halkın bilinçlendirilmesi olarak sıralanmaktadır. Örtüaltı üretimde kapyra, çarliston ve dolmalık biber üretiminin artmakta domates, sofralık ve sivri biber üretiminin azaldığı görülmektedir. Özellikle 'Demre Sivrisi' olarak tanınan sivri biberin yıllar içinde ekim alanı oldukça daralmıştır. Örtüaltı meyve tarımında ise muz son yıllarda ilçede kendine üretim alanı bulmuştur. Ancak son birkaç yıl içinde muz seralarının söküldüğü ve tekrar sebze üretimine dönüldüğü kaynak kişiler tarafından ifade edilmiştir²⁶⁸.

Sahanın bahçe tarımı olarak ele alınan bölümde ise ilçede üretilen meyve ve diğer uzun yıllıklı bitkileri incelenmiş ve en büyük paya sahip olan meyvenin portakal olduğu görülmüştür. İlçede en fazla ağaç sayısına sahip sofralık zeytin olmasına rağmen üretim miktarı ve alınan verimde zeytinin alt sıralarda olduğu görülmektedir. Bunun nedeni zeytin ekiminin daha çok aile tüketimi için üretilmesi olmuştur. İlçenin tarla tarımı incelendiğinde ise örtü altı tarım ve bahçe tarımının yanında çok daha küçük bir paya sahip olduğu

²⁶⁸ M. Topakcı ile söyleşi, 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı.

görülmektedir. Tarla tarımı olarak bahsedilen ürünler daha çok hububat grubu ve diğer bitkilerden (kekik, adaçayı) oluşmaktadır.

Çalışma sahasında hayvancılık durumu incelendiğinde en yüksek hayvan sayısı kıl keçisi varlığı olarak tespit edilmiştir. Kıl keçisini kümes hayvanları -özellikle tavuk- ve arıcılık faaliyetleri takip etmektedir. Ekonomik faaliyet olarak turizm ele alındığında ise ilçeye gelen turistlerin ortalama 2-3 gün arası ilçede kaldıkları ve kalma yeri tercihinde en çok kamu misafirhanelerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Saha su kaynakları bakımından sınırlı imkânlarla sahiptir. Özellikle geçmiş dönemlerde su ihtiyacı evlerin yağmur suyunun birikmesi için açtığı kuyularla sağlanmıştır. Bu kuyulardaki su, yeterli yağış olmadığında ya da tüketime bağlı azaldığında yerel halkın ‘dönme dolap’ olarak adlandırdığı sondaj kuyularından su temin edilmiştir. Bu kuyuların o dönemlerde sayısının Demre genelinde 10’u geçmediği de belirtilmiştir²⁶⁹. Zamanla yerleşim ve tarımın geliştiği Demre Ovasında, içilebilir ve kullanılabilir suyu etkileyen yaz kuraklığı, yanlış ve aşırı sulama, zirai ilaç kullanımı gibi durumlar sahadaki su varlığını tehdit etmektedir. Ayrıca tarımda kullanılan ilaçlar verimli Demre Ovası’nı tahrip etmekte ve ilçenin toprak ve su kaynaklarını kirletmektedir. Su kaynaklarının doğru kullanılması adına sahadaki su kontrollü ve planlı kullanılmalı, tarımda kullanılan ilaçların mevcut suya etkisi konusunda çiftçiler bilinçlendirilmeli ve planlama yetkililerce yapılmalıdır. Günümüzde ise şebeke suyu kullanımı olası su sıkıntılarının engellenmesini sağlamış ve suyun verimli ve kontrolü kullanımı adına oldukça etkili olmuştur. Bu bakımdan ilçede günümüzde şebeke suları ve sondajlarla ilçede su sıkıntısı yaşanmamaktadır. Ancak içilebilir ve kullanılabilir suyu etkileyen durumlarda sahanın su kaynakları kontrollü ve planlı kullanılmalıdır.

Ulaşım, çalışma sahasının en büyük sınırlılıklarından birini oluşturmaktadır. Uygun ulaşım ve yol güzergâhları yaratıldığında ilçe ekonomisinin uzun yıllardır sürdürdüğü çıkışın ivme kazanacağı düşünülmektedir. Bunun nedeni sahaya olan ulaşımın sadece turizmi geliştirmek adına değil hızlı sevkiyatlarla tarım alanında da oldukça iyileştirici bir gücü olacağı düşünülmektedir. Çünkü ilçeye olan ulaşım Demre-Finike yolu vasıtasıyla olmakta, buralardaki virajlı yollar ise mal taşımaya hizmet eden kamyon ve tırlar için zor şartlar yaratmaktadır. İlçenin ulaşımı ile ilgili uzun yıllardır hem karayolu hem de havayolu projeleri vardır. Ancak doğal ve kültürel mirasların zarar görebileceği tartışmaları bu projelerin hayata geçirilememesinde ve ortak bir karara varılamamasındaki en büyük sebeplerdendir. Oysa ortak yol bulunup var olan değerler korunarak bu projeler hayata geçirilirse ilçenin sınırlılıklarını oluşturan birçok sorunun çözümü kavuşacağı düşünülmektedir.

²⁶⁹ O. Güngör ile söyleşi, 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek

Çalışma sahasının bir diğer en büyük sınırlılığı tanıtım eksikliği olduğu düşünülmektedir. Çalışma boyunca ele alınan birçok doğal ve tarihi alan, çeşitli kültürel faaliyetler ve ilçe turizm varlıklarının tanıtımı yeterli düzeyde yapılmamaktadır. Bunun için başta yerel belediye içerisinde kültür ve turizm konuları ile ilgilenen ve bu bölüm için ayrılan müdürlüklerin 2020 yılında kurulduğu görülmektedir²⁷⁰. Bu kadar zengin kültür varlıklarına, doğal güzelliklere, tarihi yapılara sahip ilçede Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün bu kadar geç kurulması ilçe için yapılan önemli eleştirilerden biridir. Çünkü bu konulardaki planlamalar yerel yetkililerce ne kadar erken ve ne kadar kapsamlı yapılırsa o ölçüde ilçeye fayda sağlayacaktır. İlçenin ulusal kaynaklardan ve sosyal mecralardan tanıtımının planlanmasının dışında, ilçe resmi internet sitesinden bile Demre varlıklarının tanıtımının yeterli miktarda yapılmadığı düşünülmektedir. Örneğin ilçede eski ve köklü festivallerden biri olan Demre Deve Güreşi Organizasyonu ile ilgili tanıtımların oldukça nadir olduğu araştırma boyunca tespit edilmiştir. Bu organizasyon belediye tarafından değil daha çok yerel muhtarlıklarca yapılmaktadır. Bu bakımdan var olan kültürel değerlere sahip çıkılması oldukça önemli bir husustur.

Araştırma kapsamında SWOT analizi sonucundan görülmektedir ki coğrafi faktörler ilçeye hem önemli fırsatlar sunmuş hem de nispeten sınırlılıklarını oluşturmuştur. Uygun iklimi, verimli alüvyal dolgusu ve korunaklı dağlar arasında kurulmuş bir yerleşme olmasıyla Demre, coğrafi anlamda önemli artılara sahiptir. Ancak yine coğrafi özelliklerinden dolayı etrafını çevreleyen dağlar sahaya olan ulaşımı zorlaştırmış ve oluşturdukları engebe neticesinde yerleşmeyi sınırlandırmışlardır. Yerleşmenin belirli alanda yoğunlaşmasının bir diğer nedeni yine coğrafyanın sahaya sunduklarından ileri gelmektedir. Şöyle ki çalışma sahasında alüvyon dolgunun sınırları, yerleşmenin de optimum sınırını belirlemektedir. Çünkü bunun ötesinde Akdeniz ve bunun gerisinde engebeli Toroslar bulunmaktadır. Demre Çayı, sahayı besleyen bir akarsu iken zaman zaman onu boğan, taşkınlara sebep olan bir akarsu olmuştur ve yine sahanın sıcak iklimi oldukça yaşanabilir bir ortam sunarken yazın şiddetini arttırmasıyla birlikte sahayı kuraklık tehdidiyle baş başa bırakmaktadır.

Coğrafi faktörler dışında analiz sonucuna göre güçlü-zayıf yönler incelendiğinde sahanın önemli kültürel miraslara sahip olduğu görülmektedir. Bu kültürel kaynaklar doğru kullanıldığında olası fırsatlara dönüşecektir. Myra, hem yurt içi hem de yurt dışı tanınırlığı olan bir antik yerleşimdir. Dolayısıyla doğru pazarlama stratejileriyle birlikte ilçenin gelişmesine ve büyümesine katkı sağlayacağı açıktır. Bunun dışında turizm noktasında ilçede

²⁷⁰ <https://demre.bel.tr/26-kultur-ve-sosyal-isler-mudurlugu.html> (erişim tarihi:16.11.2023)

oldukça önemli birçok destinasyon alanı bulunmaktadır. Bunlar da sahanın diğer güçlü yönleri ve fırsatları arasında bulunmaktadır.

Çalışma sahanın zayıf yönleri ve olası tehditleri ele alındığında ise göze çarpan en önemli faktör ulaşım sorunudur. Ulaşım noktasında yapılacak iyileşmeler Demre'yi hem lojistik bakımından tarım alanında, hem de kolay ulaşılabilirliği noktasında gerçekleştirilecek turizm faaliyetleri bakımından oldukça önemli bir noktaya taşıyacağına inanılmaktadır. Bunun yanı sıra sahanın bir diğer sınırlılığı tanıtım ve organizasyon eksikliğidir. Günümüzde bir sahanın tanıtımı için yoğun çabalara ihtiyaç kalmamıştır. Sosyal medya aracılığı ile yapılan etiketler sayesinde yerler ve mekanlar meraklılarının, yeni destinasyon noktaları arayanların karşısına kolaylıkla çıkmaktadır. Durum böyleyken doğal ve kültürel birçok zenginliğe sahip olan Demre'nin şartların iyileştirilmesiyle (konaklama, ulaşım, seyahat, festival-organizasyon) şu an bulunduğu noktadan çok daha ilerilere gideceğini öngörülmektedir. Ancak bu fırsatların değerlendirilmesi ve sınırlılıkların giderilmeye çalışılması dışsal faktörler tarafından değil, içsel faktörler bakımından gerçekleştirilmelidir. Yetkili birimler ve yerel halkın gelişime kendilerini açıkları oranda sahadaki gelişim sürdürülebilir olacaktır.

Çalışmanın temel amacı; Demre için 'Neler yapıla bilir'i ortaya koymaktır. Bu bakımından saha her yönüyle tanınmayı ve tanıtılmayı hak eden bir yerleşimdir. İlgili yetkililerin ve yerel halkın fayda sağlayacağı konularda planlamalar titizlikle yürütülmeli ve sürdürülebilir kalkınma yolunda önemli adımlar atılmalıdır. Yaşam yapısı gereği dinamiktir. Demre içerisinde yaşayanlarla büyüyüp, gelişecektir. Yapılan tercihler zamanın sunduklarıyla birlikte ilçenin silüetini değiştirse de atılacak tüm adımlar coğrafya hesaba katılarak oluşturulmalı ve neden-sonuç bağı unutulmamalıdır. Çünkü birtakım tercihler bazı vazgeçişleri de beraberinde getirir. Ancak sahanın var olan coğrafi özellikleri ve kendine has doğası bu vazgeçişlerin konusu olmamalıdır. Böylelikle her ne koşulda olursa olsun kazanacak olan Demre'dir, Demrelilerdir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, E. (2007). “*Türkiye’nin Dünya Mirası Listesi’ndeki Yeri ve Yeni Bir Aday Önerisi*”, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt-Sayı: 9-1.
- Aliağaoğlu A. Narlı M. (2012). “*Edebî Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebî Mekânlar*”, Bilig, Kış / Sayı:60.
- Altaş, N. T. (2014). “*Kentsel Dönüşümde Kültürel Miras Değerlerinin Korunması: Erzurum Örneği*”, Doğu Coğrafya Dergisi, (19)32, s.244.
- Arınç, P. C. (2002). “*Selçuk’ta Kültür Turizmi*”, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Atalay, İ. (2012). “*Genel Fiziki Coğrafya*” Meta Basım Matbaacılık, 7. Baskı, İzmir.
- (2015). “*Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası*”, Meta Basım Matbaacılık, Bonova İzmir.
- (2016). “*Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası*”, Meta Basım Matbaacılık, 5. Baskı, İzmir.
- Avcı P, (2015). “*Demre Kıyı Akiferinde (Antalya) Sürdürülebilir Yeraltısu Y kullanımının Sayısal Akım Modellemesi İle İncelenmesi*” Hacettepe Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Beaujeu, Garnier, Chabot G. (1967). “*Urban Geography*”, John Wiley and Sons Inc, Newyork Aktaran: Aliağaoğlu A. Uğur A. (2016). “*Şehir Coğrafyası*” Nobel Akademik Yayıncılık, Sarıyıldız Ofset, 5. Baskı, Yayın No:302.
- Baykara T, (2010). “*IV. Türk Dönemi Antalyası*”, Düünden Bugüne Antalya, Antalya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Yayınları, S. 105-112, Kutlu Avcı Ofset, Antalya.
- Borchhardt J. (1999). “*Limyra*” Zemuri Taşları. G. Yümer (çev) 1999 Aktaran: Çevik, N. (2015). “*Lykia Kitabı*” Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Monografya Dizisi:10, Vehbi Koç Vakfı Oksijen Basım, Antalya.
- Bulut İ. (1995). “*Tipik Bir Yol Boyu Köyü Örneği Kars- Kümbetli Köyü*”, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:1, S.96-111.
- (2016). “*Anadolu Konut Kültüründen Kaybolmakta Olan Mesken Şekli: Yozgat’ın Karayapıları*”, Türk Kültüründe Coğrafya II, Pegem Yayıncılık, S. 298-313.
- Buttimer A. (1976) “*Grasping The Dynamins Of Lifeworld*”, Annals Of The Association Of American Geographers 66, S.277-292 Aktaran: Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2015). “*Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*”, Çantay Kitabevi, s.105, İstanbul.

- Cebecioğlu C. (2006). “*Swot Analizi ve Bir İşletme Üzerinde Uygulaması*”, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Strateji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cimrin H. (1984). “*Antalya Folkloru; Gelenekler-Görenekler*”, Akdeniz Kitapevi Araştırma Dizisi: 1, Tuğrul Matbaası, İstanbul.
- Colin, H. J. (1962). “*Fethiye-Antalya-Kaş-Finike (Güneybatı Anadolu) Bölgesinde Yapılan Jeolojik Etütler*”. Maden Tetkik ve Arama Dergisi, s. 59, 19-59.
- Çelik, A. (2016). “*Bir Yörük Çocuğunun Gözüyle Yörük Dünyası*” Gelişim Sanat Kültür Merkezi, Antalya.
- Çevik N. (2002). “*Taşların İzinde Likya*”, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Bölge Şehir ve Semt Monografileri Dizisi:5, Altan Matbaacılık, İstanbul.
- (2010). “*Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*” T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Antalya.
- (2015). “*Lykia Kitabı*” Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Monografya Dizisi:10, Vehbi Koç Vakfı, Oksijen Basım, Antalya.
- Çevik N. Bulut S. (2010). “*Myra ve Andriake Limanı*” Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Aralık 2010 s.25-51.
- Çimrin, H. (2010). “*Noel Baba Kilisesi Myra, Kekova*”, Güney Karpostal/Yayıncılık, Ed.Necmi Çetin, Demre.
- Duggan T. M. P. (2004). “*A short account of recorded Calamities (earthquakes and plagues) in Antalya Province and adjacent and related areas over the past 2,300 Years an Incomplete List, Comments and Observations*”, Adalya VII, 2004, 123-169. Aktaran: İşler B. (2013). “*Orta Likya’da Erken Bizans Dönemi Yerleşimleri ve Kırsal Konut Mimarisi*”, Adalya:XVI.
- Duggan T. Aygün Ç. (2010). “*Myra’nın Ortaçağ ve Sonrasındaki Limanı Taşdibi-Stamira*” Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S. 329-337, Antalya.
- Durmaz, R. (2018). “*Antalya İli Örneğinde Karakoyunlu Yörük Ağzı: Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Söz Varlığı Ve Karakoyunlu Yörük Etnografyası*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Eadion, S. (1994) “*Introduction: The Emergence of Alternative Forms of Tourism*”. Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism, Aktaran: Kurtuluş Kıvanç, Ş. (2017). “*Antalya İli Sınırları İçinde Klasik Çağlar Öncesine Ait*

- Kazı Yapılmış Merkezlerde Koruma, Sürdürülebilirlik, Kültür Turizmi Amaçlı Düzenlemeler*", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Emekli, G. (2006). "Coğrafya, Kültür Ve Turizm: Kültürel Turizm" Ege Coğrafya Dergisi, 15,51-59, İzmir.
- Ercenk, G. (1996). "Antalya Bölgesi Yörükleri Göç Yolları", I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyum Bildirileri, Kültür Bakanlığı, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 232, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 49, Ankara.
- Ergene S.- Uçar A.- Aymah C. (2007). "Demre (Kale) Kumsalı'nda Yuva Yapan *Caretta caretta* Popülasyonunun Araştırılması", E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, Cilt: 24, Sayı (3-4): 239-246.
- Erdoğan A. Öz M. Yavuz M. Tunç M.R. Karaardıç H. (2010). "Demre- Myra Amfibi, Sürüngen,Kuş ve Memelileri" Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S.345-362, Antalya.
- Erol, O. (2014). "Genel Klimatoloji" Çantay Kitabevi, Anka Matbaa, 10.Baskı, İstanbul.
- Ersoy, R. (2009). "Sözlü Tarih-Folklor İlişkisi" Akçağ Yayıncılık, Ankara.
- Foss, C. (1994). "The Lycian Coast in the Byzantine Age" DOP 48, s.1-52. Aktaran: ÇEVİK N. BULUT S. (2010). "Myra ve Andriake Limanı" Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Aralık 2010 s.25-51.
- Gillet, A. (2011). "Güney Türkiye Antalya Çevresi", Keskin Color Karpostalılık A.Ş., Kışla Mahallesi, Antalya.
- Gökceoğlu, M. Ünal, O. (2010). "Demre ve Çevresinin Florası" Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S. 339-344, Antalya.
- Gümüş, C. (2015). "Kum Zambağı (*Pancratium Maritimum* L.) Bitkisinde Yapılan Araştırmalar Üzerinde Bir İnceleme" Derleme Makale, Derim, 32 (1): 89-105.
- Gümüşçü, O. (2018). "Tarihi Coğrafya ve Kültürel Miras" Dergipark Akademi, Erdem Dergisi, s. 99 – 120.
- Gür, S. (1973). "Cumhuriyetin 50. Yılında Antalya", 1973 İl Yıllığı, Antalya Turizm Envanteri, İl Özel İdare Müdürlüğü, s. 188, Kale (Demre).

- Horzumlu, T. A. (2017). “Yörük Kültürünü Tanıtmak: Dernekleşme Faaliyetleri Ve Yörük Şenlikleri”, *Türkiyat Mecmuası*, C.27/2, Sayfa: 239-255.
- İşler, B. (2013). “Orta Likya’da Erken Bizans Dönemi Yerleşimleri ve Kırsal Konut Mimarisi”, *Adalya XVI*.
- İzbırak, R. (1989). “Sular Coğrafyası”, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul.
- Jacobek (1990-99). “*Lykien In Frühchristlicher Und Byzantinischer Zeit*”, Götter, Heroen, Herrscher In Lykien Aktaran: Çevik N. (2015). “*Lykia Kitabı*” Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Monografya Dizisi:10, Vehbi Koç Vakfı Oksijen Basım, Antalya.
- Johansen, U. (2005). “50 Yıl Önce Türkiye’de Yörüklerin Yayla Hayatı”, Çeviren: Mualla Poyraz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3027, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları: 344, Gelenek, Görenek ve İnançlar Dizisi: 32, Ankara.
- Kahraman, E. Softa, M. Akan G. (2010). “*Demre (Antalya) ve Çevresinin Jeolojik Yapısı*” Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S. 329-337, Antalya.
- Kara, H. (2010). “*Banaz İlçesinin Coğrafyası*”, Çizgi Kitapevi Yayınları 245, Sebat Ofset.
- Karabaşa, S. (2019). “*Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesindeki Geleneksel Kültürün Kültür-Çevre İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi*” *Folklor/Edebiyat*, Cilt:25, Sayı:97.
- Karaca, B. (2010). “*Osmanlı Dönemi Antalyası*”, Düünden Bugüne Antalya, Antalya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Yayınları, Kutlu Avcı Ofset, Antalya S. 117-144.
- Karataş, H. (2010). “*Antalya İli, Demre İlçesi Turizm Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Araştırılması*” Konya Selçuk Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Keser, N. (2012). “*Demre Çayının Paleocoğrafi Dönem Vadi Değişiklikleri ve Beymelek Lagünü’nün Jeomorfolojik Evrimi*”, *Doğu Coğrafya Dergisi* – 28, 2012.
- Kılıç, İ. Yaylı, B. Danabaş, A. (2020). “*Antalya Demre İlçesinde Faaliyet Gösteren Seraların Yapısal Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*” *Mediterranean Agricultural Sciences*, Dergipark, 33(2): 267-274.
- Konurhan, Z. (2019). “*Kaş ve Demre İlçesi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi*”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, Çanakkale.

- Kurt, H. (2000). “*Batı Toros Polyeleri, Jeomorfolojik Etüt*” Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Küçükaşçı, M. S. (2006). “VII-XII. Yüzyıllarda Likya’ya Arap İlgisi”, bk.: K. Dörtlük – B. Varkıvanç – T. Kahya v.d. (ed.), III. Uluslararası Likya Sempozyumu, Cilt I, 7-10 Kasım 2005 Antalya (2006) 376-383.
- Moğol, H. (2010). “*Beylikler Dönemi Antalya: Tekelioğulları Beyliği*” Düünden Bugüne Antalya, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Yayınları, Kutlu Avcı Ofset, S. 113-116, Antalya.
- Oğurlu, İ. (2014). “*Çevre- Kent İmajı - Kent Kimliği- Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış*” İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, Sayı: 26, s. 275-293.
- Onat, B. (1952). “*Turistik Antalya*”, Antalya’yı Tanıtma ve Turizm Derneği, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, s. 3-7, Antalya.
- Öner, E. (1995). “*Kaş Demre Platosu’nda Fiziki Coğrafya Araştırmaları Ve İnsan-Doğal Çevre İlişkileri (Antik Kyaneai Kenti Ve Çevresi-Antalya)*” Ege Coğrafya Dergisi, 109-140, İzmir.
- (2000). “*Demre Çayı Deltasının Jeomorfolojik Gelişimi ve Myra Antik Kenti, Limanı ve St. Nicholas Kilisesi*”, 16. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Ötüken, S. Y. (1995). “*Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-93*” *Lykia* 1, 1994, 115-123.
- Aktaran: Fındık E.F. (2013). “*Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında Bulunan Ortaçağ Sırlı Seramikleri (1989-2009)*” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- (1996). “*Likya Ortaçağ Araştırmaları ve Demre Aziz Nicolas Kilisesi Kazısı*” ADALYA, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yıllığı, S. 73-85, Antalya.
- (1998). “*Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı Işığında Yeni Değerlendirmeler*” Selçuklu Araştırmaları Merkezi VII. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyet Semineri II. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Araştırmaları Sempozyum Bildirileri.
- Özçağlar, A. (2003). “*Coğrafyaya Giriş- Sistemik Kavramlar Yöntemler*”, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- Özgüç, N. (2017). “*Turizm Coğrafyası; Özellikler ve Bölgeler*” Çantay Kitapevi, 9. Baskı, S. 77, İstanbul.

- Özdemir, Ü. (2015). “*Tarihte Türk Denizcilik Faaliyetleri Ve Günümüz Limanlarının Gelişim Sürecine Olan Etkisinin İncelenmesi*” Dergipark Akademik, Yıl 2015, Cilt: 5 Sayı: 12, 421 – 441.
- Özkan, E. (2011). “*Demre Kent Müzesi*”, Akdeniz Üniversitesi, Müzecilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Riant, P. (1986). “*Historia Detranslatione Sanctorum Magni Nicalai*”, RCH occ. V, s.253-293. Aktaran: DOĞAN S. FINDIK E. (2018). “*Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009*” Ofsset Hazırlık, Homer Kitapevi, İstanbul.
- Sanır, F. (2000). “*Coğrafya Terimler Sözlüğü*” Gazi Kitapevi, Başak Ofset, Ankara.
- Saraçoğlu, H. (1989). “*Akdeniz Bölgesi*”, Milli Eğitim Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 175, II. Basım, s. 14-479, İstanbul.
- Sargın, A.H. (2010). “*Sahil Akiferlerinde Tuzlu Su Girişimi ve Demre Ovası*”, Jeoteknik Hizmetler ve Yer Altı Suları Daire Başkanlığı S. 61-72, Ankara.
- Sargın, S. (2004). “*Isparta Yöresinde Fiziki Coğrafya Faktörlerinin Yerleşim Birimleri Üzerindeki Etkisi*” Doğu Coğrafya Dergisi 11, s.369-388.
- Sarı, C. (2010). “*Demre İlçesinin Turizm Coğrafyası*”, ”, Arkeolojisinden Doğasına Myra Demre, (Ed. Nevzat Çevik) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S. 385-393.
- Sarı, Koçak, İ. (2010). ”Dünden Bugüne Antalya” T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, s.47-64, Antalya.
- Sayan, S. Benliay, A. Ertan, B. (2010). “*Demre’nin Doğal ve Kültürel Peyzaj Özellikleri*”, Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, S.367-376, Antalya.
- Softa, M. Turan, M. (2013). “*Demre ve Çevresini Etkileyen Tarihsel Depremler*”, 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, MKÜ, Hatay.
- Sümbül, H. vd. (2005). “*Türkiye’nin Doğa Rehberi*” İstanbul: Mart Yayınları. Aktaran: İRAP (İl Afet Risk Azaltma Planı), AFAD Antalya Valiliği İl Afet Ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021.
- Şahin, G. (2011). “*Türkiye’de Örtüaltı Yetiştiriciliği*” Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yükseksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tanoğlu, A. (1966). “*Beşeri Coğrafya; Nüfus Ve Yerleşme Cilt.1*” İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, Baha Matbaası, İstanbul.

- Tarcan, E. ve Atılgan, E. (1999). “2000 Yılına Doğru Türkiye'nin İnanç Turizmi Açısından Önemi ve Antalya'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acenteleri Üzerine Bir Araştırma. 2000'li Yıllara Girerken Kapadokya'nın Turizm Değerlerine Yeniden Bir Bakış”, Hafta sonu Semineri VI, Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, ss.60-76.
- Tızlak, F. (2010). “Osmanlı Döneminde Bazı Köyler” Dünden Bugüne Antalya, Antalya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Yayınları, Kutlu Avcı Ofset, S.145-148, Antalya.
- Tolun Danker B. (1977). “Yerleşme Coğrafyası: Kır Yerleşmeleri” İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.2275, Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No. 93.
- Tor, K. H. (2012). “Anadolu'daki Işık Ülkesi; Likya” Ten Turizm ve Pazarlama Ltd. Şti. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet Aş Arşivi, S.8-17.
- Tunçdilek, N. (1967). “Türkiye İskan Coğrafyası; Kır İskanı”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:1238, Coğrafya Enstitüsü Yayınları: 49, İstanbul.
- Tümertekin, E. Ve Özgüç, N. (1998). “Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân”, Çantay Kitabevi, s.105, İstanbul.
- Umar, B. (1999). “Lykia; Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi”, İnkilap Yayıncılık, Anka Basım, Bağcılar/İstanbul.
- Yazıcı, E. (2019). “Likya Yollarında”, Uranüs yayınları, 2. Baskı, s 15-32.
- Yiğitbaşoğlu, H. (2000) “Finike ve Yakın Çevresinin İklim Özellikleri” Dergipark Akademik, Cilt: 40 Sayı: 1-2, s. 107-137.
- Yurtoğlu, N. (2019). “Türkiye Cumhuriyeti'nde Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi ile Ticareti Üzerine Tarihsel Bir Bakış (1923-1960)” Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, Yıl: 4, Sayı/No. 1.
- Yücel, T. (1958). “Teke Yöresi Orta Bölümünün Mevzî Coğrafyası” Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Dtcf Dergisi, Cilt:16.

Kaynaklar:

- AFAD Antalya Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, (2021). İRAP - İl Afet Risk Azaltma Planı.
- BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı), (2021). Antalya Demre Mevcut Durum Analizi, Yayın No: 114.
- BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı), (2023). Antalya Demre Mevcut Durum Analizi.
- SEGE, TC. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2022). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını, Sayı: 35, Araştırma Raporu Sayı: 8, Ankara.
- Antalya İl Tarım Müdürlüğü, (2021). 2023-2027 Yılı Antalya İli Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı.

İnternet Kaynakları:

- <https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html> (erişim tarihi: 25.06.2023)
- <https://search.asf.alaska.edu/#/> (erişim tarihi: 11.04.2021)
- <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover> (erişim tarihi: 11.04.2021)
- <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-312259/andriake.html> (erişim tarihi: 10.01.2024)
- <https://antalya.afad.gov.tr/> (erişim tarihi: 02.04.2024)
- <http://yerbilimleri.mta.gov.tr/anasayfa.aspx> (erişim tarihi: 12.08.2023)
- <https://www.demre.bel.tr/haberler/139-tikir-tikir-calisiyoruz.html> (erişim tarihi: 22.06.2023)
- <https://bolge13.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1163> (erişim tarihi: 15.05.2023)
- <https://www.karamanca.net/> (erişim tarihi: 18.05.2023)
- <https://www.demre.bel.tr/icerikler/3-kardes-kentler.html> (erişim tarihi: 20.08.2023)
- <https://3.bp.blogspot.com/> (erişim tarihi: 25.08.2023)
- <http://www.antalya.gov.tr/demre> (erişim tarihi: 08.02.2023)
- <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (erişim tarihi: 04.12.2023)
- <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar> (erişim tarihi: 14.12.2023)
- <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/antalya-da-yeni-bir-turizm-merkezi-doguyor-10446093> (erişim tarihi: 14.12.2023)
- <https://demre.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.12.2023)
- <https://antalya.com.tr/tr/haberler/demrenin-yeni-yasam-merkezi-ataturk-parki> (erişim tarihi: 15.01.2024)
- <https://www.sondakika.com/guncel/haber-noel-baba-kilisesi-yilbasi-oncesi-ziyaretci-akinin-16675577/> (erişim tarihi: 29.12.2023)

- <https://festtr.com/festival/demre-kekova-festivali/> (erişim tarihi: 18.11.2023)
- <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/demre/demrede-deve-guresi-heyecani-yasanacak-42000160> (erişim tarihi: 15.07.2023)
- <https://www.beymelektasevler.com.tr/> (erişim tarihi: 12.12.2023)
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> (erişim tarihi: 22.12.2023)
- <https://kekovatekneturu.com/kekova-turlari/> (erişim tarihi: 28.12.2023)
- <https://www.rotasenin.com/finike-plajlari-koylari/> (erişim tarihi: 09.02.2023)
- <https://www.flickr.com/photos/83751289@N04/26116445988> (erişim tarihi: 09.02.2023)
- <https://www.dha.com.tr/gundem/kum-zambaklari-demre-sahillerinde-cicek-acti-2125002> (erişim tarihi: 13.10.2023)
- https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/demrede-yavru-carettalarin-su-ile-bulusma-anlari-goruntulendi,XBitOYWsuKi4_VsRA6JbCA (erişim tarihi: 13.10.2023)
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-322010/2022-yili-il-ve-ilcelere-gore-mavi-bayrak-sayilari.html> (erişim tarihi: 18.09.2023)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Beymelek_Lag%C3%BCn%C3%BC (erişim tarihi: 13.10.2023)
- <https://www.denizcilikdergisi.com/denizcilik-gundem-haberleri/beymelek-koyu-hassas-alan-ilan-edildi/> (erişim tarihi: 13.10.2023)
- <https://www.ntv.com.tr/turkiye/beymelek-dalyani-> (erişim tarihi: 28.12.2023)
- https://www.07haber.com.tr/beymelek-dalyan-doal-yaam-alan_d63042.html (erişim tarihi: 28.12.2023)
- <https://www.turkiyeturizm.com/demreyi-500-bin-yerli-ve-yabanci-turist-ziyaret-etti-71170h.htm> (erişim tarihi: 10.03.2024)
- https://www.boattripturkey.com/de/kalkan-kekova-yacht-charter-4nt5t/?s=_____ (erişim tarihi: 14.12.2023)
- <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/ogretmen-basina-dusen-ogrenci-sayisi> (erişim tarihi: 28.12.2023)
- https://demre.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_12/21110917_20152019demreleme_mstratejkplani.pdf
- <https://demre.akdeniz.edu.tr/tr/> (erişim tarihi: 09.02.2024)
- <https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans> (erişim tarihi: 09.02.2024)
- <https://demre.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.01.2024)
- <https://www.demre.gov.tr/demre-tarimi> (erişim tarihi: 22.01.2024)

- <https://corine.tarimorman.gov.tr/corineportal/araziortususiniflari.html> (erişim tarihi: 17.01.2024)
- <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 16.01.2024)
- <https://www.iienstitu.com/blog/bahce-ve-tarla-bitkileri-bolumu> (erişim tarihi: 16.01.2024)
- <https://demre.meb.gov.tr/www/demre-su-urunleri-misafirhanesi/icerik/1190> (erişim tarihi: 12.01.2024)
- <https://www.haberturk.com/demre> (erişim tarihi: 28.12.2023)

Kaynak Kişiler:

- Topakcı, A. Ü. 82 yaşında, Ev Hanımı, Görüşme Tarihi: 12.02.2019, Aynur Ülker Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.
- Topakcı, H. D. 76 yaşında, Emekli Berber-Çiftçi, Görüşme Tarihi: 18.05.2022, Hacı Durmuş Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.
- Topakcı, E. 74 yaşında, Ev Hanımı, Görüşme Tarihi: 18.05.2022, E. Topakcı'nın evi, Demre/Yaylakaya.
- Topakcı, R. 62 yaşında, Emekli Memur, Görüşme Tarihi: , 23.08.2022, R. Topakcı'nın işyeri, Demre/Karabucak.
- Topakcı, S. 60 yaşında, Ev Hanımı, Görüşme Tarihi: , 23.08.2022, S. Topakcı'nın evi, Demre/Karabucak.
- Topakcı, M. Memur, Görüşme Tarihi: 16.12.2023, Demre Belediyesi, Demre/Gökyazı
- Şavlı B. (35) Göçer Hayat Yaşayan Yörük Ailesi, Görüşme Tarihi: 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
- Şavlı, Songül (35) Göçer Hayat Yaşayan Yörük Ailesi, Görüşme Tarihi: 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
- Şavlı, S (93) Göçer Hayat Yaşayan Yörük Ailesi, Görüşme Tarihi: 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
- Şavlı Ü. (65) Göçer Hayat Yaşayan Yörük Ailesi, Görüşme Tarihi: 12.03.2019, yazlık Yörük çadırı yerleşimi, Demre/Karabucak
- Duman, A. Antalya Yörük Türkmen Derneği Başkanı Görüşme tarihi: 21.02.2019, Antalya.
- Siviş, M (75) Demre Yörükler Derneği Başkanı, Görüşme Tarihi: 15.12.2023, M. Siviş'in evi, Demre/Küçükkum
- Siviş, H. (75) Demre Yörükler Derneği Başkanının Eşi, Görüşme Tarihi: 15.12.2023, M. Siviş'in evi, Demre/Küçükkum
- Büyükdin, D. Elmalı Yörükler Derneği Başkanı, Görüşme Tarihi: 18.12. 2023, Elmalı.
- Güngör, O. (67)- Eski Beymelek Belediye Başkanı, Görüşme Tarihi: 15.12.2023, Beymelek Taş Evleri, Demre/Beymelek.
- Diril R. (28)-Kabzımal, Finike Toptancı Hali, Görüşme Tarihi: 8.01.2024, Finike.

- Üregen, A. Kabzımal, Demre Toptancı Hali, Görüşme Tarihi: 12.01.2024, Demre/Küçükkum.
- Katırlı, M. Demre Tarım İşleri İstatistik Birimi Sorumlusu, Görüşme Tarihi: 8.01.2024, Demre Tarım İşleri Müdürlüğü, Demre/Karabucak.

Fotoğraf Kaynakları:

- Çalışma için kullanılan fotoğraf kaynaklarının birçoğu 2019-2023 yılları arasında sürdürülen saha çalışmaları içerisinde tarafımca oluşturulmuştur.
- Bu fotoğrafların dışındaki fotoğraflar çoğunlukla Demre Belediyesi arşivinden temin edilmiştir. Ancak bu arşiv içindeki fotoğraflar mekân olarak ayrılmış, çeken kaynaklar net olarak ifade edilmemiştir. Bu nedenle belediye arşivinden alınan fotoğraflarda isim kullanılmamıştır.
- Tüm bu fotoğraflar dışında kalanlar ise farklı internet kaynaklarından alınmış ve alınan adresler hem dipnot olarak hem de internet kaynakları içerisinde sunulmuştur.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Ülker Özlem TÜRKMEN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Elmalı Muhammet Hamdi Yazır Anadolu Lisesi, 2014
Lisans Diploması	Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Denizli, 2019
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Antalya, 2024
Yüksek Lisans Tez Konusu	Demre İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
➤ Sözel Bildirili Katılımcı, “<i>Antalya’nın Gizli Kalmış Turizm Potansiyeli; Elmalı Örneği</i>”, Ulusal Antalya Sosyal Bilimler Öğrenci Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 2018 ➤ Sözel Bildirili Katılımcı, “<i>Antalya İli Yörük Şenliklerinde Kültürel Yansımalar</i>” Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Öğrenci Sempozyumu, Van, 2019 ➤ Dinleyici Katılımcı, <i>I. Denizli Yörük Türkmen Kültürü Çalıştayı</i>, 27.01.2019	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Denizli Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019
Çalıştığı Kurumlar	Yusuf Öner Toy Çok Programlı Lise, Ücretli Öğretmenlik, 2021